

РИЧАРД ДЕЙНА ДВЕ ГОДИНИ В КУБРИКА

Превод от английски: Юлиан Константинов, 1981

chitanka.info

ГЛАВА I

ОТПЛАВАНЕ

Четиринадесети август бе определен за отплаването на брига^[1] „Пилигрим“ по пътя му от Бостън, край нос Хорн, до западния бряг на Северна Америка. Тъй като корабът щеше да отблъсне рано следобед, аз се появих на борда в дванадесет часа, стъкмен като моряк от главата до петите, ведно със сандъка си, пълен с дрехи за две-три годишното пътуване, което предприемах с твърдото намерение да излекувам, ако бе възможно, чрез коренна промяна на начина си на живот и продължителна раздяла с книгите, чрез много и тежка работа, проста храна и чист въздух едно заболяване на очите, принудило ме да се откажа от следването и което никаква лекарска помощ не обещаваше да излекува.

След смяната на тесния студентски редингот, копирената капела и ръкавиците от шевро, каквито носехме в Харвард^[2], със свободни дочени панталони, карирана риза и мушамена моряшка шапка аз си въобразих, че ще мина много лесно за опитен моряк. Невъзможно е обаче да бъде измамено опитното око в тези неща — докато си мислех, че имам вид на морски вълк, по-стар и от самия Нептун, всички на борда трябва, без съмнение, да са познали в мен сухоземния плъх още с появяването ми на хоризонта. Моряшкото облекло си има своя особена кройка и начин на носене, които новакът никога не би могъл да постигне. Панталони, прилепнали по бедрата и пуснати оттам да се развяват надлъж и шир около глезените, огромна карирана риза, лакирана до блясък шапка с ниско дъно, килната на тила, с половин фадъм^[3] черна панделка, която се спуска през рамото, черно копирено шалче, прибрано с хлабав ширит, и още безброй други най-тънки подробности — това са белезите, чиято липса веднага издава начинаещия. Освен че не всичко в облеклото ми бе на място, несъмнено цветът на лицето и кожата на ръцете бяха напълно достатъчни да ме отличат от „стария вълк“ с неговите загорели бузи,

широка крачка и люлееща се походка, размахал бронзовите си загрубели ръце така, сякаш ей сега ще се вкопчи в някое въже.

„С вси недъзи на челото“^[4] аз се присъединих към екипажа и ние се изтеглихме в течението, където хвърлихме котва за през нощта. На следния ден бяхме заети с подготовката за плаването — насновахме въжета на лиселите^[5], нагласихме роялреята^[6], нахлузихме чохлите и натоварихме барута. Следващата нощ дадох първата си вахта. До полунощ почти не ме хвана сън от страх да не би да не чуя, когато ме извикат. Щом стъпих на палубата, бях обладан от толкова грандиозни представи за важността на задачата, с която бях натоварен, щото започнах непрестанно да снова от единия до другия край на кораба, надвесвайки се през носа и кърмата на всяка обиколка. Бях немалко поразен от хладнокръвието на един стар моряк, когото повиках да ме смени, а той веднага се намъкна под голямата лодка и заспа. Това, според него, бе достатъчно, щом като нощта е тиха, а корабът е на котва в сигурно пристанище.

Следващият ден бе събота и при вятър от юг ние качихме пилот на борда, вдигнахме котва и започнахме да се изтегляме към изхода на залива. Сбогувах се с неколцината приятели, дошли да ме изпратят, и едва успях да хвърля прощален поглед към града с неговите добре познати очертания, защото на кораба за чувства не се разрешава никакво време. На изхода на залива видяхме, че вятърът бе далеч пред нас, и бяхме принудени да хвърлим котва на рейда. Така останахме целия ден и част от нощта. Застъпих на вахта в единадесет часа и получих нареждане да викна капитана, ако се появи вятър откъм запад. Към полунощ задуха точно оттам и след като събудих капитана, ми бе заповядано да извикам на палубата всички моряци. Как се справих с това не зная, но съм напълно сигурен, че не извиках прегракнало като истински боцман: „Всички на палубата-а-а! Вдигай котвата, хе-е-й!“ За кратко време всичко бе в движение — ветрилата бяха развързани, реите нагласени и започнахме да обираме котвата, която представляваше последната ни връзка със земята на янките. В тези приготовления можах да участвувам съвсем малко. Толкова бързо се даваха неразбираеми заповеди и толкова незабавно се изпълняваха, настана такова тичане насам-натам и такава бъркотия, в която чудновати викове се смесваха с още по-чудновати действия, че аз бях съвършено объркан. Няма по-безпомощно и по-жалко същество от

сухоземния плъх, тръгнал да става моряк. Най-накрая започнаха да се чуват онези особени, привлечени подвиквания, които показват, че моряците са се хванали на котвения рудан, и след няколко минути поехме на път. Водата зашумя, разсичана от носа, съдът се наклони от лекия влажен нощен бриз, полюшна се върху дългите океански вълни и ето че ние наистина започнахме нашето дълго, дълго пътешествие. Това бе, в буквалния смисъл на думата, пожеланието ни за „лека нощ“ към родната земя.

---

[1] Двумачтов ветроходен кораб. — Б.р. ↑

[2] Първият университетски колеж в Нова Англия (шестте малки щата около Ню Йорк), основан в гр. Кеймбридж (щата Масачусетс) през 1636 год. — Б.пр. ↑

[3] Фадъм = 1,82 м. — Б.пр. ↑

[4] Цитат от „Хамлет“, Шекспир. — Б.пр. ↑

[5] Лисели — допълнителни ветрила, които се поставят на реи, продължаващи основните реи на мачтите. — Б.пр. ↑

[6] Роялрея — рангоутна част, служеща за разпъване на предпоследното ветрило отдолу нагоре. — Б.пр. ↑

ГЛАВА II

ПЪРВИ ВПЕЧАТЛЕНИЯ

Първият ден, който прекарахме в открито море, бе неделя. Тъй като току-що излизахме от пристанище и на кораба имаше да се върши много нещо, държаха ни да работим през целия ден, а вечерта разпределиха вахтите и всичко бе приведено в корабен ред. Когато ни извикаха на кърмата да ни разделят на смени, имах възможност да се запозная добре с типичното поведение на морски капитан пред моряците. След като разпределението свърши, той произнесе кратка характерна реч, като се разхождаше с пура в уста по кърмовата палуба и изплюваше думите между две дръпвания.

— Сега, моряци, ние започваме дълго пътуване. Ако се разбираме, ще си изкараме добре — ако не, корабът ще стане плаващ ад. От вас се иска да се подчинявате на заповедите, които ви се дават, и да изпълнявате задълженията си като мъже — при това положение ще сте добре. В противен случай бъдете сигурни, че ще ви дойде нанаягорно. Ако се слушаме, ще видите, че съм добряк, иначе ставам страшен мръсник. Това е всичко, което имам да ви кажа. Вахтените от левия борд, слизай долу!

Тъй като аз се числях към вахтата от десния борд, т.е. тази на втория помощник, имах възможността да нося първата вахта в открито море. От същата вахта беше и Стимсън — младеж, който като мене правеше първото си пътуване, и тъй като произхождаше от образовано семейство и беше работил в търговска счетоводна кантора в Бостън, открихме, че имаме някои общи познати и близки теми за разговор. Заприказвахме за тези неща — за Бостън, за това, какво навярно правят приятелите ни сега, за пътуването и т.н. — докато дойде неговият ред да застане на наблюдателния пост, а аз останах сам със себе си. Сега ми се удаваше добра възможност да размисля. За пръв път почувствувах свършената тишина на морето. Помощникът се разхождаше по юта^[1], където няха право да ходя, двама-трима млади моряци разговаряха на носовата палуба, при които няха желание да

отида, така че бях оставен да поглъщам в пълна мяра всичко около себе си. Колкото и да бях под влиянието на морската красота, на блясъка на звездите и на облаците, които се носеха забързано към нас, не можех да забравя, че се разделях с всички обществени и духовни житейски блага. И все пак, колкото и странно да изглежда, и тогава, и по-късно се отдавах с удоволствие на тези размисли, надявайки се така да се предпазя да не изпадна в безразличие към това, което губех.

Ала всички тези мечтания бяха скоро прогонени от заповедта на помощника да се нагласят реите, тъй като вятърът пред нас се засилваше. Ясно виждах по лицата на моряците, често обръщащи поглед към черните облаци, които бързо ни връхлитаха, че трябва да се стягаме за лошо време. Бях чул капитана да казва, че възнамерява да стигнем Гълфстрийм към дванадесет часа.

След няколко минути удариха осем склянки^[2], вахтените бяха сменени и ние слязохме долу. Сега започнах да изпитвам първите неудобства на моряшкия живот. В кърмовия отсек, където спях, беше пълно с навит такелаж, запасни ветрила, стари захвърлени предмети и всякакви корабни принадлежности, които още не бяха прибрани в трюма. Нещо повече — не бяха поставени койки за спане, а не позволяваха и да забиваме гвоздеи, за да си окачаме дрехите. Вълнението се усилваше, корабът се люлееше и всичко бе разхвърляно в най-голям безпорядък. Както казват моряците, бе истинско „дяволско гнездо“ — „всичко отгоре и нищо подръка!“. Върху сандъка ми се бе търкулнало навито дебело въже; шапките, обувките, дюшекът и одеялата ми бяха по земята, притиснати и изпомачкани между сандъците и въжетата. Не ни разрешаваха никаква светлина, та да можем да си търсим нещата, на всичко отгоре бях почнал да чувствавам силни признаци на морска болест — онази апатия и отпуснатост, които я придружават. Като се отказах от всякаква мисъл да си прибера вещите, легнах върху някакви платна и зачаках всеки миг да чуя вика „Всички на палубата!“, който приближаващата се буря щеше да направи наложителен. След съвсем малко чух капките да бият бързо и тежко по дъските, а вахтените явно бяха претрупани с работа, защото се чуваха високите, чести команди на помощника, тропот на крака, скърцане на макари и изобщо всички белези на приближаваща се буря. След няколко минути люкът на трапа отхвъркна назад и още по-гръмко нахлуха шумът и суетнята по палубата. Викът „Всички на

палубата! Скачайте бързо и събирайте ветрилата!“ погали слуха ни и люкът отново бързо се затвори. Когато стъпих на палубата, се изправих пред нова картина и нови преживелици.

Малкият бриг пътуваше бейдевинд^[3] и бе се наклонил здравата. Силните насрещни вълни се удряха в носа с грохота и мощта на ковашки чук и прехвърляйки палубата, ни заливаха от глава до пети. Фаловете^[4] на марселите^[5] бяха отпуснати и големите ветрила се издуваха напред и се удряха обратно в мачтите с гръмотевичен тътен; вятърът свиреше във вантите^[6], развързани въжета се мятаха насам-натам, чуваха се гръмогласни, неразбираеми за мен команди, които бързо се изпълняваха; моряците се провикваха, увиснали по въжетата, с пресипналите си чудати гласове.

Към всичко това се добавяше и морската ми болест — не бях стъпил още на „моряшките си крака“, повръщах страхотно и едва имах сили да се задържа за нещо, а беше тъмно като в рог. Точно в такова състояние се намирах, когато за пръв път ми заповядаха да се кача на мачтата и да рифовам марсела.

Как се оправих, сега не мога точно да си спомня. „Проснах се“ на реята и се вкопчих във въжетата с все сила. Едва ли съм помогнал много, защото си спомням, че повърнах на няколко пъти, преди да сляза от марселната рея, като бълвах на ужасни пристъпи към подветрената страна. Не след дълго всичко по мачтите бе натъкмено и отново ни пуснаха да слезем долу. Не сметнах това за особено голямо благодеяние, тъй като бъркотията, която цареше там, и онази неописуема, предизвикваща гадене миризма, която идва от плискащата се в трюма вода, превръщаше кърмовия отсек в незавидно укритие от студените и мокри палуби. Често бях чел за морските преживелици на други, ала сега имах чувството, че от мен по-злочест няма, защото в добавка към всички останали злини не можех да не мисля, че това бе само първата нощ от двегодишното ми пътуване. Когато бяхме на палубата, не беше по-добре — помощникът непрекъснато ни командуваше насам-натам, казвайки, че за нас било по-добре да сме в движение. И все пак всичко бе за предпочитане в сравнение с ужаса долу. Спомням си много добре, че когато отидех до люка и си пъхнех главата вътре, веднага ми се повдигаше и незабавно се облекчавах. Много добро средство за повръщане.

Това трая два дни.

Сряда, 20 август. Сутринта бяхме на вахта от четири до осем. Когато излязохме на палубата в четири часа, видяхме, че нещата бяха тръгнали на оправяне. Вълните и вятърът бяха паднали, а звездите светеха ярко. Почувствувах съответна промяна в настроението, но все още бях много слаб от морската болест. Бях застанал по средата на кораба, на наветрената страна, и наблюдавах постепенното зазоряване и първите лъчи утринна светлина. Много е писано за изгревите в морето, но все пак те не могат да се сравняват с изгревите на сушата. Липсва им пригласът на птичите песни, жуженето на пробуждащия се човешки кошер и отблясъците на първите лъчи по дървета, хълмове, черковни звънарни и покриви на къщи, за да им даде живот и им вдъхне душа. Липсва всякакъв декор. Но въпреки че изгревът в морето не е толкова красив, нищо не може да се сравни по меланхоличност и тъга с идването на зората над „сивата и тъжна безбрежност на стария Океан“.

Има нещо в първите бледи лъчи, прострели се над източния хоризонт и хвърлили неясната си светлина върху водната шир, което заедно с безбрежността и незнайните дълбини на морето наоколо създава у човек чувство на самотност и страх, някакво меланхолично предчувствие, каквото нищо друго в природата не може да създаде. Това чувство постепенно отминава с усиляването на светлината, а когато слънцето се покаже, започва обичайният еднообразен морски ден.

От тези размисли ме откъсна заповедта на помощника: „Вие там на носа! Пригответе за работа носовата помпа!“ Разбрах, че за мечтания не се разрешава никакво време — трябваше да се „задействувам“ още с първия светлик. След като извикахме „лентяите“ — а именно дърводелеца, готвача и стюарда, нагласихме помпата и започнахме да мием палубите. Тази операция, която на море се извършва всяка сутрин, отнема почти два часа. На мен едва ми стигнаха силите до края. След като приключихме с миенето, избърсахме палубите и навихме шланговете на помпата. Седнах върху една рея и зачаках да ударят седем склянки, което беше сигналът за закуска. Помощникът, забелязал мързеливата ми поза, заповяда да смажа гротмачтата^[7] от горе до долу. Корабът се клатеше малко и аз усетих желание да му кажа, че бих оставил тази работа за след закуската. Знаех обаче, че трябва „да хвана бика за рогата“ и че ако

покажех и най-малка липса на сърцатост или схватливост, щях веднага да си спечеля лошо име. При това положение грабнах кофата със смазка и се покатерих на бомбрамстенгата. Тук от люлеенето на кораба, което нараства с височината над основата на мачтата (там е опорната точка на лоста) и от миризмата на смазката, блъснала чувствителните ми ноздри, отново ми се повдигна. Изпитах немалка радост, когато си свърших работата и стъпих върху сравнителната terra firma^[8] на палубата. След няколко минути удариха седем склянки, лагът^[9] бе хвърлен, вахтените извикани и всички отидохме на закуска. Не мога да отмина това място, без да си спомня съвета на нашия готвач — един простодушен африканец. „Сега, моето момче — каза ми той, — ти си прочистен. В трюма ти няма и помен от сухоземна помия. Трябва да смениш халса^[10] — изхвърли всичките си лакомства зад борда и се хвани здраво за соленото говеждо и корабния хляб и ти обещавам, че ще станеш як като който и да е от другите още преди да стигнем носа.“ Този съвет е добър за ония пътуващи по море, които любовно си скътват разни тънки лакомства за в случай на морска болест.

Не мога да опиша промяната, която настъпи в мен, след като изядох половин фунт^[11] студено солено говеждо и един-два сухара. Станах нов човек. Тъй като до обед почивах с вахтата долу, имах време и за себе си, та взех от готвача огромно парче жилаво солено говеждо и го дъвках до дванадесет часа. Когато се качих на палубата, се почувствувах почти като човек и можех да се захвана с изучаването на моряшките си задължения в силно приповдигнато настроение. Към два часа чухме силен вик: „Ветрило на хоризонта!“ и скоро видяхме две ветрила към наветрената страна, които се движеха напречно на нашия курс. За пръв път виждах ветрила в морето. Тогава, пък и винаги след това съм си мислил, че няма по-интересна, а едва ли и по-красива гледка от тази. Минаха далеч от подветрената ни страна, но капитанът успя да прочете имената им със своя далекоглед. Това бяха корабът „Хелън Мар“ от Ню Йорк и бригът „Мърмейд“ от Бостън. И двата държаха западен курс — към милата ни родина.

Четвъртък, 21 август. Днес слънцето се издигна в ясно небе, духаше попътен вятър и всичко бе ведро и засмяно. Вече бях стъпил на „моряшките си крака“ и започнах да навлизам в ритъма на морското ежедневие. Малко преди шестте склянки, т.е. към три следобед

забелязахме ветрило вляво по носа. Много ми се искаше, като на всеки млад моряк, да извикам за поздрав. Корабът се приближи към нас, обърна гротмарсела назад и двата кораба застанаха нос срещу нос, кланяйки се и изправяйки се като два бойни коня, задържани за юздите от ездачите си. Това бе първият кораб, който виждах отблизо, и бях удивен, като гледах как силно се люлее и клати в такова тихо море. Той забиваше глава във вълните, а после, когато кърмата му постепенно се спускаше надолу, огромният му нос се издигаше нагоре и показваше блестящата си мед, вълнореза и носовата площадка, от които се стичаше морска вода като от къдрите на стария Нептун. Палубите бяха пълни с пътници, наизлезли при вика: „Ветрило на хоризонта!“ Съдейки по облеклото и лицата им, изглежда да бяха швейцарски и френски емигранти. Те ни поздравиха първо на френски, но след като не получиха отговор, опитаха на английски. Корабът беше. „Ла Каролина“ от Хавър, с курс към Ню Йорк. Ние ги помолихме да съобщят за брига „Пилигрим“ от Бостън, с курс към северозападния бряг на Америка, от пет дни на път. След това те издуха ветрилата си и ни оставиха да порим нашия дял от морската шир.

Има си установен ред за поздравяване на кораб в морето: „Хей, кораб!“ Отговор: „Привет!“ — „Кой е този кораб, моля?“ — „Корабът «Каролина» от Хавър, курс към Ню Йорк. Вие откъде сте?“ — „Бригът «Пилигрим» от Бостън, курс към калифорнийския бряг, от пет дни на път.“ Освен в случаите когато има свободно време или нещо нарочно за казване, тази форма не се изменя много.

Този ден завърши приятно. Настана хубаво и удобно за плаване време и потече равният ритъм на моряшкия живот, който се нарушава само от буря, ветрило или зърната земя.

---

[1] Ют — част от горната палуба в задната част на кораб. — Б.пр.

↑

[2] Скънка — корабна камбана. Тук — звън на корабната камбана, отбелязващ получасов промеждутък. — Б.пр. ↑

[3] Бейдевинд — най-острият спрямо вятъра курс. — Б.р. ↑

[4] Фал — въже, с което се вдига ветрилото. — Б.пр. ↑

[5] Марсел — второто ветрило, броено от палубата, на кораб с квадратни ветрила. — Б.пр. ↑

[6] Ванти — въжета от неподвижния такелаж, които крепят мачтите за бордовете. — Б.пр. ↑

[7] Гротмачта — главната мачта на ветроход, в случая задната. — Б.пр. ↑

[8] Terra firma (лат.) — твърда земя. — Б.пр. ↑

[9] Лаг — прибор за определяне на скоростта. По онова време — сектор, завързан за намотано на макара тънко въже, разделено чрез възли на отрязъци от по 1/120 от морската миля. — Б.пр. ↑

[10] Халс — курс спрямо вятъра. — Б.пр. ↑

[11] Фунт = 454 г. — Б.пр. ↑

ГЛАВА III

КОРАБНИ ЗАДЪЛЖЕНИЯ

Тъй като сега времето се задържа хубаво, без никакво произшествие да наруши равномерността на живота ни, може би това е най-подходящото място да опиша задълженията, реда и обичаите на борда на американските търговски кораби, на които нашият бе достоен представител.

Капитанът, на първо място, е всевластен господар. Той не дава вахта, идва и си отива, когато си иска, не отговаря пред никого, а изисква подчинение във всичко, без питане дори и от страна на старши помощника. Той има власт да лишава помощниците си от изпълняване на задълженията им и дори да ги разжалва, и да ги накара да изпълняват задълженията на моряците от кубрика. Когато на борда няма пътници или търговски служители, както бе на нашия съд, той има за другар само собственото си достойнство и малко други удоволствия, освен ако не се различава от повечето си събратя и не надхвърля съзнанието, че притежава върховна власт, която понякога упражнява.

Министър-председател, официален изпълнител на властта и действащ и надзираващ офицер е старши помощникът. Той е първи офицер, боцман, навигатор и интендант. Капитанът му казва какво иска да бъде направено и му оставя грижите по надзора, разпределението на работата и отговорността за доброто ѝ изпълнение. Помощникът (както си го наричат) води също корабния дневник, за който отговаря пред собствениците и застрахователите, и се грижи за товаренето, съхраняването и предаването на стоката. Той е също така *ex officio*^[1] шегобиецът на екипажа, тъй като капитанът не благоволява да се шегува с моряците, а на втория помощник никой не обръща внимание, така че когато помощникът намери за уместно да забавлява „народа“ с някоя груба шега или малко здрав хумор, всеки се чувства длъжен да се засмее.

Вторият помощник има пословично кучешка съдба. Той не е нито началство, нито обикновен моряк. Длъжен е да се катери по мачтите и да рифова и скатава ветрила, да си топи ръцете в катрана и смазката заедно с останалите и моряците не го уважават много. Екипажът го нарича „моряшки келнер“, тъй като той трябва да снабдява моряците с непресукано въже, върви и всички други материали, необходими в работата им, и държи ключ от боцманската магазин, което влече след себе си раздаване на дъски за работа, шила за заплитане на въжета и т.н., и т.н. Капитанът иска от него да пази авторитета си и да изисква подчинение, а в същото време го държи на разстояние от помощника и го задължава да работи заедно с екипажа. Той е човек, комуто се дава малко и от когото се иска много. Заплатата му е обикновено двойно по-висока от тази на обикновените моряци и се храни и спи в каюта, но е длъжен да бъде на палубата почти през цялото си свободно време и да яде на „втората маса“ — с други думи, да се храни с това, което остане от капитана и старши помощника.

Стюардът слугува на капитана и държи ключа от склада за продукти, до който не се допуска никой, дори и самият помощник. Тази привилегия обикновено превръща помощника в негов враг, тъй като последния не обича на кораба да има някой извън пълния му контрол. От друга страна, екипажът не го смята за свой човек, така че е оставен на милостта на капитана.

Готвачът, чиято титла е „докторът“, е покровителят на екипажа и тези, които са спечелили благоволението му, могат да си сушат мокрите ръкавици и чорапи в камбуза^[2] и да си палят там лулите по време на нощните вахти. Тези две особи, заедно с дърводелеца и платнаря (ако има такъв), не носят вахта и тъй като са цял ден на работа, им се разрешава да спят нощем в помещението, освен ако всички моряци не са свикани на палубата.

Екипажът е разделен на две команди, колкото се може по-равностойни една на друга, наречени вахти. От тях старши помощникът командува тази от левия борд, а вторият помощник — от десния. Те си разпределят времето, през което са дежурни или свободни, или, както се казва, са на палубата или долу през четири часа. Трите нощни вахти се наричат първа, средна и сутрешна вахта. Ако например старши помощникът с командата от левия борд носят първата нощна вахта от осем до дванадесет, в полунощ командата от

десния борд и вторият помощник се качват на палубата, а командата от левия борд и старши помощникът слизат долу до четири сутринта, когато отново идват на палубата и остават там до осем. Тъй като вахтените от левия борд ще са стояли осем от дванадесет часа на палубата, а тези от десния борд ще са били четири часа, първите са свободни от дежурство или, с други думи, „предобедната вахта е долу“ от осем до дванадесет часа на обяд. На военните кораби и на някои от търговските тази смяна на вахтите се поддържа през цялото денонощие и се нарича „вахта-вахта“ но на нашия, както на повечето търговски кораби, всички бяхме „на палубата“ от дванадесет часа до стъмване, освен в много лошо време, когато се налагаше „вахта-вахта“.

За тези, които никога не са били на море, ще бъде може би нужно да се даде обяснение на „кучешките ваhti“. Тяхната цел е да въртят вахтите всяка вечер, така че една и съща команда да не бъде на палубата през едни и същи часове по време на цялото пътуване. За да стане това, вахтата от четири до осем часа вечерта се разделя на две полувахти, едната от четири до шест, а другата от шест до осем. По този начин денонощието се разделя на седем ваhti вместо на шест и така часовете се въртят всяка вечер. Тъй като кучешките ваhti се падат до здрач, след като работният ден е приключил и преди да е застъпила нощната вахта, това са вахтите, по време на които всички са на палубата. Тук е капитанът, който се разхожда по наветрената страна на юта, старши помощникът по подветрената, а вторият помощник — край наветрената страна на входния трап.

Стюардът е свършил работата си и е дошъл да пуши лулата си в камбуза заедно с готвача. Моряците от екипажа са насядали по брашпила^[3] или са налягали по носовата палуба — те пушат, пеят или си разказват истории. В осем часа бият осем склянки, хвърля се лагът, вахтата застъпва, кърмчията се сменя, камбузът се затваря и свободните от вахта слизат долу.

Сутринта започва с появата на дежурната вахта на зазоряване, след което започва миене, търкане и бърсане на палубите. Тази работа, заедно с напълването на голямата бъчва с прясна вода и навиването на въжетата, обикновено заема времето до седемте склянки (седем и половина часа), когато всички моряци получават закуска. В осем започва работата за деня, която трае до заник-слънце, с изключение на един час за обяд.

Преди да свърша с обясненията си, ще бъде може би добре да опиша „работата за деня“ и да поправя една грешна представа за моряшкия живот, която се шири сред хората от сушата. Няма нищо по-обикновено от това да казват: „Че каква работа имат моряците по време на плаване? Какво намират да правят?“ Тази грешка е естествена и тъй като се прави често, всеки моряк е заинтересуван да бъде поправена. На първо място, корабната дисциплина повелява всеки да работи нещо, когато е на палубата, освен нощем или в неделя. По всяко друго време е невъзможно да видите моряк на добре командуван кораб, който да мързелува по палубата, да е седнал или да се е надвесил през борда. На командния състав се пада задължението да намира работа на всеки, дори и когато не остава нищо друго за вършене освен да се стърже ръждата по котвените вериги. Няма щатски затвор, в който да изкарват затворниците по-редовно на работа и да ги следят така внимателно. По време на дежурство не са разрешени никакви разговори сред екипажа и макар често моряците да разговарят помежду си, когато са по мачтите или близо един до друг, винаги млъкват, щом приближи началство. Що се отнася до работата, която моряците трябва да вършат, тя трудно може да се разбере от човек, който не е бил на кораб. Когато за пръв път излязохме от пристанище и видях, че в продължение на една-две седмици ни караха непрекъснато да работим, си мислех, че подготвяме кораба за плаване, че това скоро ще свърши и не ще ни остане нищо друго да правим освен да го управляваме; ала открих, че тази работа продължи така две години и в края на тези две години имаше още толкова за вършене. Както често казват, корабът е като дамски часовник — вечно е повреден. Когато се излиза отначало от пристанище, трябва да се постави такелаж за лиселите, да се прогони подвижният такелаж, това, което не е годно по него, да се сваля и да се замени с ново. После трябва да се прегледа, подмени и поправи по хиляди начини неподвижният такелаж, а където някои от безбройните въжета или реи се трият о него и го износват, трябва да се поставят защитни чохла, шини и намотки. Намотките се правят от всякакви въжа — пресукани, непресукани, разни върви и канапи. Само свалянето, поставянето и поправянето им може да осигури постоянна работа за един-двама души на кораба през работните часове на цяло едно пътуване.

Другото, което трябва да се има пред вид е, че всички „помощни материали“, използвани на борда — непресукано въже, върви, канани и т.н., и т.н., — се изработват на кораба. Корабособствениците купуват невероятни количества вехти въжа, които моряците разплитат, а след това завързват отделните краища и навиват вървите на кълбета. Тези върви се използват постоянно за най-различни цели, като преобладаващата част се преработва в непресукано въже. За целта всеки кораб е снабден с въжарски „чекрък“, който е много прост и се състои от колело и вретено. В тих ден неговото въртене се чува непрестанно. През по-голяма част от деня по трима души винаги са заети с изтегляне и завързване на върви и правене на непресукано въже.

Друг начин за намиране работа на моряците е притягането на такелажа. Когато стоящият такелаж се отпусне някъде (което става постоянно), бензелите^[4] и чохлите трябва да се свалят, талите^[5] да се натегнат, а след като такелажът се изпълне добре, да се поставят обратно бензелите, чохлите, което е много „приятно“ занимание. Освен това различните части на кораба са така свързани, че много рядко може да се бутне едно въже, без да се промени нещо в друго. Не може да се притегне назад мачта посредством бакщаговете^[6], без да се отпуснат предните щагове и т.н., и т.н. Ако към това се прибави и калафатенето, смазването, лакирането, боядисването, стърженето и търкането, което се извършва в течение на дългото пътуване, в добавка към нощните вахти, рифоването, скатаването, нагласяването на ветрила, подготвянето и поставянето им, дърпането, вдигането и катеренето във всевъзможни посоки, човек едва ли би могъл да запита: „Какво ли намират да правят моряците по време на плаване?“

Ако след целия този труд — след като са излагали живота и телата си на буря, дъжд и студ,

*когато мечката със бозки празни,
вълкът постал и гладната лъвица
си пазят суха козината...*^[7]

търговците и капитаните сметнат, че моряците не са заслужили своите дванадесет долара на месец (от които се и обличат), соленото говеждо и коравия хляб, те ги карат да чепкат въжета — *ad infinitum*^[8]. До това обикновено се прибегва през дъждовни дни, защото тогава не върви да се работи по такелаж. Когато дъждът се лее като из ведро, вместо да оставят моряците да стоят на сушина и да си приказват, разпращат ги из кораба и ги карат да чепкат въжа. Виждал съм въжа за чепкане, поставени на различни места, за да не мързелуват моряците в паузите между честите шквалове, когато се пресича екваторът. Някои капитани се стараят толкова, много да намират работа на екипажа, че на кораб, напълно стегнат за плаване, нареждат да се изчуква ръждата по котвите и да се стържат котвените вериги. „Филаделфийският катехизис“ е:

*Шест дена работи и по цял ден се труди,
а на седмия палубите търкай и веригите стържи.*

Този вид работа, разбира се, не се върши около нос Хорн, нос Добра надежда и в крайните северни и южни ширини. Аз обаче съм виждал да се мият палуби, когато водата би замръзвала, ако беше сладка. Изкарвали са ни на работа облечени с дебели куртки и с вкочанените си ръце едва сме държали свайките^[9].

Тук се отклоних от хода на разказа си, за да може всеки, който чете това, да си създаде колкото се може по-правилна представа за живота и задълженията на моряците. Използвах това място, тъй като за известно време животът ни не бе нищо друго освен неизменното повторение на тези задължения, които е най-добре да се опишат заедно.

---

[1] *Ex officio* (лат.) — служебно. — Б.пр. ↑

[2] Камбуз — корабна кухня. — Б.пр. ↑

[3] Брашпил — устройство с хоризонтален вал и ръчки за вадене на котвата, а също и за натягане на въжетата при приставане (още рудан). — Б.пр. ↑

[4] Бензел — въжена марка, притягаща едно към друго две успоредни въжета. — Б.ред. ↑

[5] Тали — система от въжета и блокове за вдигане и преместване на товари. — Б.пр. ↑

[6] Бакцаг — въже, което крепи мачтата назад. — Б.пр. ↑

[7] Цитат от „Крал Лир“ Шекспир. — Б.пр. ↑

[8] До безкрайност (лат.). — Б.пр. ↑

[9] Свайка — дървено шило за заплитане на въжета. — Б.ред. ↑

ГЛАВА IV

НЕДЕЛЯ В МОРЕТО

След срещата ни с „Ла Каролина“ на двадесет и първи август нищо не измени равномерния ход на живота ни до

Петък, 5 септември, когато видяхме ветрило на наветрената страна (десния борд). Оказа се, че това е бриг под английски флаг, който, минавайки зад кърмата ни, съобщи, че бил тръгнал преди четиридесет и девет дни от Буенос Айрес на път за Ливърпул. Преди още да ни бе отминал, отново се чу „Ветрило на хоризонта!“ и видяхме още едно ветрило перпендикулярно откъм наветрената страна на носа и идващо напреко на курса ни. То мина твърде далеч, за да се поздравим, но видяхме, че бе бригантина под бразилски флаг на гротмачтата. Съдейки по курса ѝ, изглежда идеше от Бразилия за Южна Европа, вероятно за Португалия.

Неделя, 7 септември. Хванахме северозападните пасати. Тази сутрин уловихме първия си делфин, който имах силно желание да разгледам.

Бях разочарован от цветовете му, когато умираше. Бяха наистина красиви, но не и това, което се разправя за тях. Твърде са неясни. За да му отдадем дължимото, трябва да кажа, че няма по-красиво нещо от него, когато в ясен ден плува на няколко фута^[1] под повърхността. Това е най-стройното, а също и най-бързото морско животно. А когато слънчевите лъчи проблясват по тялото му при бързите муменяващи се движения и се отразяват от водната повърхност, той прилича на зареял се лъч от дъгата.

Този ден премина както всички приятни неделни дни в морето. Палубите са измити, въжетата — навити и всичко е подредено, а през целия ден има само по една вахта на палубата. Моряците са облекли най-хубавите си бели дочени панталони и червени или карирани ризи и нямат друга работа освен необходимите нагласявания на ветрилата. Те са заети с четене, пушене и кърпене на дрехите си или си приказват. Ако времето е хубаво, вземат си работата и книгите и сядат по

носовата палуба и брашпила. Това е единственият ден, в който тези привилегии им се разрешават.

В понеделник те отново обличат катранените си панталони и се приготвят за шест дни труд.

За да се повиши цената на неделята пред екипажа, този ден се отпуска пудинг или, както му викат моряците, „тестото“. Това е чисто и просто брашно, сварено с вода и поднесено с меласа. Много е тежко за стомаха, черно и лепкаво, но въпреки това се смята за деликатес и внася приятна промяна след соленото свинско и говеждо. Много са проклетите капитани, които са се сдобрявали с екипажа след продължителен тормоз, давайки му тесто по два пъти седмично на обратния курс.

На борда на някои кораби неделята е ден за поучения и религиозни занимания, но нашият екипаж бе съставен от безбожници — от капитана до последния юнга, и единственото, което можехме да очакваме, беше почивката и някакво подобие на тихи човешки радости.

Продължихме да се носим с благоприятния попътен североизточен пасат до

Понеделник, 22 септември, когато, като се качихме на палубата в седем склянки сутринта, намерихме другата вахта покатерена по мачтите да полива ветрилата с вода. Поглеждайки към кърмата, видяхме малък клипер с черен корпус, стъкмен като бриг, да се носи право към нас. Незабавно се хванахме на работа и вдигнахме всички възможни ветрила, поставихме гребла като допълнителни реи за още лисели и продължихме да мокрим ветрилата с кофи вода, които качвахме до върховете на мачтите докъм девет часа, когато заръмя дъжд. Корабът продължи да ни преследва, като си променяше курса всеки път, когато променяхме нашия, за да се държим по вятъра. Капитанът, който го наблюдаваше през далекогледа си, каза, че е въоръжен и пълен с хора и че не носи флаг. Продължихме да пътуваме право по вятъра, знаейки, че така имаме по-добър ход и че клиперите са най-бързи срещу вятъра. Имахме и още едно преимущество — вятърът бе лек и можехме да разпънем повече ветрила от него. Той се бе приближавал малко по малко към нас сутринта, но след като заваля дъжд и вятърът отслабна още, започнахме да го оставяме зад себе си. Всички стояхме на палубата през целия ден, като приведохме в ред и

оръжията си, макар че бяхме много малко, за да сме в състояние да се справим с него, ако се окажеше такъв, какъвто се бояхме, че е. За щастие нямаше луна, а нощта, която последва, бе извънредно тъмна, така че, като изгасихме всички светлини по кораба и изменихме курса си с пет румба^[2], имаше надежда да се откъснем от него. Управлявахме по звездите, като пазехме абсолютна тишина през цялата нощ. При изгрев-слънце нямаше и следа от кораб на хоризонта, но продължихме да се държим встрани от курса.

Сряда, 1 октомври. Пресякохме екватора на 20°24' западна дължина. За пръв път се почувствувах свободен според стария обичай да се нарека син на Нептун. Бях много радостен, че мога да си присвоя тази титла, без да се налага да минавам през церемонията на посвещаването, която толкова много хора трябва да изтърпяват. След като човек веднъж пресече екватора, никога вече не могат да го подложат на тази процедура и той се смята за Нептунов син с пълната власт да прави номера на другите. Сега рядко се разрешава да се спазва този старинен обичай, освен ако на борда няма пътници. В тези случаи той винаги се превръща в голямо забавление.

От известно време на всички моряци бе ясно, че вторият помощник-капитан, чието име беше Фостър, е мързелив и безотговорен тип, че не е добър моряк и капитанът е извънредно недоволен от него. Властта на капитана в подобни случаи е добре позната и ние всички предчувствувахме неприятности. Фостър (наричан „мистър“ по силата на служебното си положение) беше едва наполовина моряк, тъй като бе плавал винаги на къси курсове, а между тях бе си оставал за по-дълго време вкъщи. Баща му бил човек с известно състояние и възнамерявал да даде на сина си хуманитарно образование, но тъй като той се оказал нехранимайко и мързеливец, го изпратил да плава. Тук Фостър пожънал същия успех, защото за разлика от много калпазани той не притежаваше никакви моряшки качества — не от това тесто бе замесен. Обикновено оставаше на дълги приказки с екипажа, говореше против капитана и се занасяше с юнгите, като отслабваше дисциплината по всички възможни начини. Тези неща винаги събуждат подозрението на капитана, а в края на краищата не са приятни и на моряците, които предпочитат началството им да е човек с характер, да има зорко око и да ги държи на разстояние в рамките на добрите отношения. Освен останалите си лоши привички

Фостър често спеше по време на вахта и когато капитанът го спипаше, му казваше, че ще бъде свален от дежурство, ако постъпи пак така. За да няма възможност да спи на палубата, капитанът заповяда да се разковат всички пейки, тъй като той самият никога не седнаше, когато беше на палубата, а не разрешаваше това и на другите.

През втората нощ, след като пресякохме екватора, бяхме на вахта от осем до дванадесет часа и аз бях рулеви през последните два часа. През нощта излязоха леки шквалове и капитанът каза на мистър Фостър, който командуваше нашата вахта, да поддържа зорко наблюдение. Още като застанах на руля, забелязах, че на него страшно му се спи, и не след дълго той се изтегна на траповата площадка. Малко по-късно на палубата дойде безшумно капитанът и постоя известно време при мене, загледан в компаса. Най-накрая вторият помощник усети присъствието му, но правейки се, че не го забелязва, започна да си тананика и да си подсвирква, за да покаже, че не спи, отиде на носа, без да се оглежда назад, и заповяда да се отпусне бомбрамселът на грота. Като се върна назад, за да дойде на кърмата, той се престори на изненадан, че вижда капитана на палубата. Този номер обаче не можа да мине. Капитанът, който беше „твърде печен“ за такива като него, го подхвана веднага и го скастри здравата в класически морски стил: „Мързеливец, пропаднал нехранимайко! Не си никакъв мъж! Не ставаш и за юнга! Ти си само една торба на борда! Не заслужаваш и соленото си месо!“ и подобни още по-отбрани изрази от моряшкия речник. След като нещастникът изслуша тази тирада, бе изпратен в каютата, а капитанът остана на негово място до края на вахтата.

В седем склянки сутринта всички моряци бяхме свикани на кърмата и ни бе съобщено, че Фостър вече не е от командния състав и че имаме право да изберем някой измежду нас за втори помощник. Не е необичайно капитан да прави такова предложение, а и е много дипломатично, тъй като екипажът е с впечатление, че той прави избора. Чувствува се поласкан, но пък точно затова трябва да се подчинява на своя избраник. Нашият екипаж, както става обикновено, отказа да поеме отговорността да избере човек, от когото никога вече няма да можем да се оплачем, и остави избора на капитана. Той избра един жив и събуден млад моряк, родом от бреговете на Кенебек, който беше плавал няколко пъти до Кантон, и го провъзгласи по следния

начин: „Избирам Джим Хол. Вече той ще ви бъде втори помощник. Остава да му се подчинявате така, както се подчинявате на мен, и запомнете, че той е вече мистър Хол.“ Фостър се премести в носовия кубрик като прост моряк и загуби „дръжката към името си“, а младият моряк Джим Хол стана мистър Хол и се настани да живее в страната на ножовете, вилиците и чаените чаши.

Неделя, 5 октомври. Беше по време на сутрешната ни вахта, когато малко след като бе почнало да се зазорява, един моряк, качен на носовата палуба, извика: „Земя на хоризонта!“ Никога не бях чувал този вик преди и не знаех какво означава (малко хора биха вникнали в значението на думите, чувайки странния вик за първи път), но скоро разбрах по обръщането на всички погледи, че в посока на наветрената страна се простира земя. Незабавно прибрахме лиселите и намалихме хода си с приближаването на сушата. Тя ни беше нужна, за да определим дължината, на която се намирахме. Според хронометъра на капитана се намирахме на 25° западна дължина, ала по неговите наблюдения би трябвало да сме много по-далеч и той от дълго време се чудеше дали е повреден хронометърът или секстантът. Това съглеждане на земя разреши въпроса и той се отказа да използва първия инструмент.

С приближаването си към брега видяхме, че се намираме право срещу пристанището на Пернамбуку^[3]. През далекогледа се виждаха покривите на къщите, една голяма църква и град Олинда^[4]. Минахме близо до входа на пристанището и видяхме един бриг да влиза в него под пълни ветрила.

В два часа следобед отново се отправихме в открито море, оставяйки сушата зад себе си и към залез-слънце тя се изгуби от погледа. Тук за пръв път видях забележителните съдове, наречени катамарани^[5]. Те се състоят от навързани един за друг трупи, като хората седят върху тях с крака потопени във водата. Имат едно голямо ветрило, доста са бързи и колкото и странно да изглежда, се смятат за много мореходни. Видяхме няколко, всеки с по един до трима души на борда, да тръгват смело в открито море, след като вече се бе почти стъмнило. Индианците ходят с тях за риба и тъй като времето през определени сезони се задържа постоянно, нямат никакъв страх. От Олинда тръгнахме по нов курс, държейки се далеч от сушата по целия път до нос Хорн.

Не срещнахме нищо забележително, докато не стигнахме на ширината на река Ла Плата^[6]. Тук откъм югозапад налитат силни бури, наречени памперос, които съсипват корабоплаването в реката и се чувствуват на много левги^[7] навътре в морето. Обикновено се предхождат от светкавици. Капитанът нареди на помощниците да наблюдават зорко небето и ако съгледат светкавици откъм югозапад, да приберат незабавно ветрилата. Почувствувахме първия полъх на такава буря по време на моята вахта.

Разхождах се около подветрения трап, когато ми се стори, че виждам светкавица от подветрената страна на носа. Казах на втория помощник, който дойде и се загледа за известно време натам. На югозапад беше много тъмно и след около десетина минути видяхме съвсем ясно да се святка. Вятърът, който беше югоизточен, сега ни остави и настъпи пълен щил. Мигновено се метнахме на мачтите и скатахме брамселите, прибрахме летящия кливер, натегнахме грота и трисела^[8], нагласихме задните реи по вятъра и зачакахме нападението. Огромна маса мъгла, зачулена с черни облаци, идваше срещу ни, простирайки се над част от хоризонта и закривайки звездите. Бурята ни застигна отведнъж със силен порив от пороен дъжд и град, от който останахме почти без дъх. И най-издръжливите бяха принудени да се обърнат гърбом. За щастие, не бяхме изненадани и можехме да отпусκαе фаловете. Малкият кораб се отклони от курса си и за известно време се понесе по вятъра, цепейки вълните, като всичко по него се развяваше. След като всички бяха извикани на палубата, рифовахме докрай марселите и трисела, поставихме стаксела^[9] и корабът тръгна почти по курса, като наветрените браси^[10] бяха леко обрани, за да му помогнем.

За мен това бе първият шквал, който действително можеше да се нарече буря. В Гълфстрийм бяхме рифовали марселите и аз бях помислил това за нещо сериозно, ала по-старите моряци не му обърнаха никакво внимание. Тъй като вече посвикнах с кораба и с работата, на реите бях от известна полза и можех като другите да връзвам рифовите въжета. Когато за първи път се качих на мачтата с останалите, видях, че рифоването представлява твърде интересно нещо: едната команда рифова марсела на фока, а другата на грота, и всяка прави всичко възможно да вдигне марсела си първа. Имахме голямо преимущество пред командата от левия борд, тъй като старши

помощникът никога не се качваше на мачтата, докато нашият нов втори помощник скачаше по вантите още щом започнехме да теглим скрипците и прекарваше горното въже на ветрилото откъм наветрената страна, преди още някой да е сварил да се покатери на мачтата. По този начин ние винаги успяхме да викнем: „Тегли към подветрената страна!“ преди другите и завързали вече рифовите въжета, се плъзвахме надолу по вантите и бакцаговете с провиквания, за да се знае, че сме ги изпреварили. Рифоването е най-интересната част в заниманията на моряка. Всички моряци участвуват в него и след като се отпуснат фаловите, вече не остава никакво време за губене — никакво мотаене или оставане назад. Ако човек не е бърз, друг изтичва пред него. Първият на реята отива до горното въже от наветрената страна, вторият — от подветрената, а следващите двама — на „кучешките уши“, докато останалите се нареждат по средната част, като си оставят място колкото за лактите. При рифоването ноковете (краищата на реите) са почетните места, но при скатаването най-силните и опитните се нареждат по люлките (или средата на реята), за да навият ветрилото. Ако вторият помощник е съобразителен, никога няма да се остави да му отнемат някое от тези две места, но ако му липсва моряшко майсторство, сила или работливост, някой по-добър ще му вземе средата или ноковете и това незабавно ще го компрометира.

През останалата част на нощта и през следващия ден продължихме да плаваме под рифовани ветрила, защото все още духаше силен вятър и макар че вече не се сипеше град, валеше пороен дъжд. Беше студено и неприятно, още повече че не бяхме се приготвили за лошо време и не бяхме облекли дебелия дрехи. Към заниз слънце бурята поотслабна малко и откъм югозапад започна да се прояснява. Едно по едно отвързахме рифовите и преди полунощ бяхме вече с брамсели.

Сега вече взехме точно курс към нос Хорн и неговите студове и се захванахме с необходимите приготовления.

Вторник, 4 ноември. При изгрев видяхме земя откъм подветрената страна на кърмата. Това бяха два острова с различна големина, но с една и съща форма. Заоблените им върхове се издигаха доста високо. Бяха толкова далеч, че цветът им беше тъмносин, а след няколко часа потънаха на североизток. Това бяха Фолклъндските

острови^[11]. Бяхме преминали между тях и сушата на Патагония. При залез вторият помощник, който бе застанал на площадката на мачтата, каза, че вижда земя от дясната страна на носа. Това сигурно беше остров Стейтън ланд. Сега се намирахме близо до нос Хорн с попътен северен вятър, поставени стенгови и брамселни лисели и с всички изгледи за бърз и приятен преход покрай носа.

---

[1] Фут = 30,5 см. — Б.пр. ↑

[2] Румб — едно от 32-те деления на компаса = $11^{\circ}2'$. — Б.пр. ↑

[3] Пернамбуку (още Ресифе) — град в Североизточна Бразилия, административен център на щата Пернамбуку. — Б.пр. ↑

[4] Олинда — град в щата Пернамбуку, старата колониална столица. — Б.пр. ↑

[5] Тук авторът греши. Става дума за прочутите бразилски джангади. — Б.ред. ↑

[6] Ла Плата — залив в Атлантическия океан по югозападното крайбрежие на Бразилия, представляващ разширено устие на р. Парана. — Б.пр. ↑

[7] Левга = 5,56 км. — Б.пр. ↑

[8] Трисел — гафелно ветрило, поставено зад мачтата. — Б.пр. ↑

[9] Стаксел — триъгълно ветрило зад кливера или над триселите. — Б.пр. ↑

[10] Браси — въжета, с които се направляват реите. — Б.ред. ↑

[11] Фолклъндски острови — архипелаг в югозападната част на Атлантическия океан. Състои се от два големи и към 200 малки острова. — Б.пр. ↑

ГЛАВА V

НОС ХОРН

Сряда, 5 ноември. Времето предната нощ бе хубаво и видяхме ясно Магелановите облаци и Южния кръст. Магелановите облаци се състоят от три малки мъглявини в южната част на небето — две ярки като Млечния път и една тъмна. Първо се забелязват точно над хоризонта, след като се пресекат южните тропици. Южният кръст започва да се вижда от 18° северна ширина, а когато се минава покрай нос Хорн, се намира почти над главата. Той е едно от най-ярките съзвездия на небосвода.

През първата половина на деня (сряда) духаше лек вятър, но следобед той се засили и ние скатахме брамселите. Все още държахме спуснати лиселите и капитанът каза, че възнамерява да заобиколи носа с тях, ако това му се удаде. Малко преди осем часа — на тази ширина към залез-слънце — през предния и задния люк се чу викът „Всички на палубата!“ и когато изтичахме горе, видяхме, че откъм югозапад към нас се търкаля голям черен облак, затъмнявайки целия небосвод. „Ето ти го и нос Хорн!“ — каза старши помощникът. Едва ни остана време да застанем срещу вятъра и да приберем ветрилата, преди той да ни застигне. За няколко минути се вдигнаха най-големите вълни, които съм виждал някога. Тъй като идваха право срещу носа, малкият бриг, който сега не струваше повече и от плажна кабина, се гмурна в тях и цялата предна част бе заляна от водата, нахлуваща през носовите шпигати^[1], клюзите^[2] и през опорите на бушприта, заплашвайки да помете през борда всичко по палубата. Край шпигатите на подветрената страна водата стигаше до кръста. Ние скочихме на мачтите и рифовахме двойно марселите, скатахме останалите ветрила и притегнахме всичко. Ала това не помогна — бригът пышкаше и се напрягаше срещу насрещните вълни, а бурята ставаше все по-силна. В същото време с все сила ни шибаха град и суграшица. Отново спуснахме ветрилата, застанахме по вятъра, рифовахме стегнато фокмарсела, скатахме гротмарсела и легнахме на дрейф, на десен халс.

Това бе краят на добрите ни надежди. Пригответх се за насрещни ветрове и студено време.

Бурята продължи да вилнее през цялата нощ и да засипва кораба с дъжд, град, сняг и суграшица, като вятърът остана насрещен и продължи да вдига високи вълни. На зазоряване (около три часа сутринта) палубата бе покрита със сняг. Капитанът изпрати прислужника на палубата с чаша грог за всеки от вахтените това раздаване на грог на сутрешната вахта продължи през цялото време, докато бяхме около нос Хорн, а в случаите, когато се рифоваха марсели, грог се даваше на всички моряци. С изгрев-слънце облаците се изчистиха, вятърът стана по-благоприятен и отново опънахме ветрилата, заставайки почти по курса.

Четвъртък, 6 ноември. През първата половина от деня времето се пооправи, но през нощта се повтори същата картина. Този път не легнахме на дрейф, както преди, а се опитахме да лавираме срещу вятъра под напълно рифовани марсели, наполовин рифован трисел и фокстаксел. Тази нощ беше мой ред на руля или, както казват моряците, моят „номер“ — в продължение на два часа. С цялата си неопитност се старах да управлявам така, че да са доволни от мен и нито Стимсън, нито аз се отказахме от реда си през цялото време, докато преминем край нос Хорн. С това човек може да се похвали, защото се иска много майсторство и наблюдателност да управляваш кораб остро към вятъра, в буря и силни насрещни вълни. Любимият израз е „отпусни го, щом започне да забива нос“ и стига човек да се заплесне малко, когато корабът поема голяма вълна, водата е в състояние да помете всичко по палубата или да изкърти мачта.

Петък, 7 ноември. Към сутринта вятърът утихна и през целия предобед се подмятахме насам-натам в пълен щил и сред гъста мъгла. Щиловете тук не са както в повечето части на света, те са толкова краткотрайни, че няма време вълните да паднат и корабите, лишени от управлението на ветрилата или руля, се носят по водата като дънери. Бяхме принудени да притегнем тиковете и реите с оттяжки и браси и да завържем всичко здраво в трюма. Сега горните части на мачтите бяха от полза, защото макар често да биват отнасяни или измъквани при многобройните „подрипвания“ на кораба в развълнувано море, все пак помагат много той да се успокои при клатенето му на дълга вълна, правейки неговите движения по-бавни, спокойни и равномерни.

Спокойствието на утринта ме върна към една картина, която бях забравил да опиша на времето, но която съм запомнил, защото е свързана с първия път, когато чух близкото дишане на китове. Беше през нощта, минавахме между Фолклъндските острови и Стейтън ланд.

Бяхме на вахта от дванадесет до четири часа и когато се качихме на палубата, видяхме, че малкият бриг лежи съвършено неподвижен върху водата, обгърнат от гъста мъгла, а морето бе така гладко, сякаш бе полято с масло, но все пак от време на време под повърхността се изтърколваше дълга бавна вълна, която леко повдигаше кораба, без да наруши огледалната гладкост на водата. Бяхме заобиколени от всички страни, докъдето стига погледът, от стада лениви китове и морски свини^[3], ала мъглата ни пречеше да видим как се издигат бавно към повърхността или може би как се простират в цял ръст върху водата и вдишват и издишват бавно, дълбоко и продължително, създавайки изключително силно впечатление за леност и сила. Някои от вахтените спяха, а останалите се бяха смълчали, така че нищо не нарушаваше видението и аз стоях облегнат о фалшборда^[4], заслушан в бавните вдишвания на могъщите същества — едно от тях тъкмо разцепваше водата около кораба и почти си мислех, че виждам тялото му през гъстата мъгла; а ето и друго, което само чувах в далечината — слабото и равномерно вълнение наподобяваше издуване на могъщата океанска гръд в ритъма на дълбоките и продължителни вдишвания.

Към привечер (в петък, седми) мъглата се изчисти. По всичко личеше, че ще ни връхлети студена буря, и това стана скоро след залез-слънце. Отново имаше свиване на ветрила и заставане срещу вятъра, рифоване и скатаване, докато успяхме да стъквим кораба под напълно рифовани марсели, двойно рифован трисел и рифовано щормово ветрило на фока. През по-голямата част от нощта вятърът носеше срещу нас сняг, град и суграшица. Вълните се разбиваха о носа и заливаха предната част на малкия ни кораб, но тъй като щеше да се отклони много от курса, капиталът отказа да го остави на дрейф.

Събота, 8 ноември. Денят започна с щил и гъста мъгла и завърши с град, сняг и свиреп вятър, под напълно рифовани марсели.

Неделя, 9 ноември. Днес слънцето се показва в чисто небе и това продължи до дванайсет часа, когато капитанът определи местоположението ни със секстанта. За нос Хорн това бе голямо

постижение и ние си помислихме, че неслучайно единственият поносим ден тук се падна в неделя, като се има пред вид, че по време на цялото пътуване не се бе случила нито една неприятна неделя. Намерихме време да изчистим кърмовото помещение и кубрика, да подредим нещата си и да поизсушим малко мокрите си дрехи. Ала това не трая дълго. Между пет и шест часа — тогава слънцето имаше още три часа над хоризонта — викът „Всички на десния борд, на палубата!“ вдигна нашата команда, а незабавно след това бяха вдигнати и всички останали моряци. Нос Хорн ни пращаше един от своите специалитети. Грамаден оловносин облак се носеше срещу ни откъм югозапад и ние се втурнахме да свиваме ветрилата (защото през първата половина от деня бяхме поставили леки ветрила), преди да попаднем в него. Бяхме скатали леките ветрила, долните ветрила бяха вдигнати и рифовъчните скрипци на марселите изтеглени, когато бурята ни налетя. За миг морето, което беше сравнително тихо, се покри с все по-издигащи се вълни и стана тъмно като в нощ. Градът и суграшицата бяха по-силни от всякога и почти ни приковаха към такелажа. Нужно ни беше повече време от друг път, за да приберем ветрилата, защото те бяха мокри и твърди, въжетата от такелажа — покрити със сняг и суграшица, а ние самите бяхме измръзнали и почти ослепени от яростта на бурята. Когато отново стъпихме на палубата, малкият бриг се забиваше бясно в огромните насрещни вълни, които при всеки удар нахлуваха през носовите отвори и над носа, заливайки цялата предна част на кораба. В този момент старши помощникът извика: „Скачайте и скатавайте кливера!“ Това не бе никак приятна, нито пък безопасна задача, но все пак трябваше да се изпълни. Джон, швед и най-добрият моряк на борда, скочи на бушприта^[5]. Трябваше да отиде още един. В случая бе ясно, че става въпрос за това, дали да изклинчиш или не. Аз бях близо до помощника, но скочих покрай неколцина, метнах въжето за прибиране на ветрилото върху рудана и се покатерих през битенгите върху самия бушприт. Моряците застанаха от задната страна на рудана и започнаха да теглят кливера надолу, докато Джон и аз бяхме стъпили откъм наветрената страна на утлегара^[6] върху въжетата, като се държахме за дървото, а големият кливер се развяваше към подветрената страна и плющеше, заплашвайки да ни събори. Известно време не можехме да правим нищо друго, освен да се държим здраво, а корабът, забивайки се в

огромните вълни, ни потопа два пъти едно след друго до брадите във водата. Трудно можехме да разберем дали сме все още на кораба, когато утлегарът ни издигна високо във въздуха и отново се гмурна надолу. Джон прецени, че той може да се счупи всеки миг, и извика на помощника да пусне кораба по вятъра и да свали стаксела, ала яростта на вятъра и разбиващите се о носа вълни проваляха всеки опит да бъдем чути, така че бяхме принудени да се оправяме, както можем. За щастие такива големи вълни вече не налетяха върху кораба и ние успяхме да скатаем по някакъв начин кливера. Когато се върнахме по стакселните мрежи, с голяма радост видяхме, че всичко бе оправено и вахтените бяха слезли долу, защото бяхме целите вир-вода, а беше много студено. Джон призна, че положението ни е било опасно — нещо, което добрите моряци рядко ще кажат. Бурята продължи почти все така през цялата нощ.

Понеделник, 10 ноември. Част от деня прекарахме на дрейф, но останалото време продължихме напред под напълно рифовани ветрила, при силно вълнение, буря и чести шквалове от град и сняг.

Вторник, 11 ноември. Същото.

Сряда. Същото.

Четвъртък. Същото.

Сега бяхме свикнали с времето покрай носа, корабът плаваше под намалени ветрила и всичко по палубата и долу бе завързано здраво, така че нямаше много какво да правим, освен да управляваме кораба и да носим вахта. Дрехите ни бяха съвършено мокри и единствената промяна бе от мокро към по-мокро. В кубрика нямаше печка, а в камбуза пък няхахме право да се сушим. Да се чете или работи бе немислимо, защото бяхме твърде изморени, люковете бяха плътно затворени и всичко бе мокро, разхвърляно, черно и мръсно, непрестанно в движение от клатенето. Слизахме долу още щом като другата вахта излезеше навън, изстисквахме дрехите си, простирахме ги да се размятат по преградите и лягахме да спим колкото се може по-бързо, докато не беше дошъл нашият ред да застъпим. Морякът е способен да спи навсякъде — никакъв шум от вятър, вълни, ветрила, възгата, дървени части или желязо не са в състояние да го държат буден и ние винаги спяхме дълбок сън, когато три удара по люка и нежеланият вик „Всички от десния борд! Осем склянки, вие там! Чухте ли новината?“ (обикновената формула за викане на вахтата) ни

вдигаха от койките и ни отправяха към мокрите студени палуби. Малкото пъти, когато може да се каже, че изпитвахме някакво удоволствие беше нощем и сутрин, когато ни се отпускате по тенекиено канче горещ чай (или, както моряците го наричат многозначително, „магьосана вода“), подсладен с меласа. Колкото и да беше лош, все пак бе топъл и успокояващ и заедно със сухара и студеното солено говеждо правеше едно ядене. Но дори и това не можехме да бъдем сигурни, че винаги ще имаме. Трябваше сами да ходим до камбуза и да си вземаме баката с говеждото и канчетата с чая, рискувайки да ги изгубим, преди да успеем да слезем долу. Виждах съм не една бака с говеждо месо да се търкаля около шпигатите, а носача ѝ — прострян в цял ръст на палубата. Спомням си едно англичанче, което, беше душата на екипажа — и което по-късно загубихме зад борда, — как стои десет минути до камбуза с канче чай в ръка и чака благоприятна възможност да се добере до кубрика; мислейки, че е настъпил най-после „спокоен миг“, тръгва напред, но едва стигнал до края на рудана, голяма вълна се разбива о носа и за момент не се вижда нищо освен главата и раменете му; в следващия миг, съборен върху палубата, той се понася назад с вълната; с повдигането на кърмата водата потича пак напред и той остава на сухо отстрани до спасителната лодка, все още с тенекиеното канче в ръка, в което вече няма друго освен морска вода. Ала нищо не можеше да го смути или дори за миг да развали обичайното му добро настроение. Ставайки на крака и заканвайки се с юмрук на рулевия, той се изтъркоква в кубрика, като казва на минаване: „Не може да си моряк, без да разбираш от майтап!“ Потапянето във водата не беше най-лошото в подобни случаи: допълнително не ни се полагаше и не можеше да получим повече чай от камбуза, но другите никога няма да оставят човек така без нищо и винаги ще му дадат по малко от своите канчета, та да се понапълни и неговото. Все пак в най-добрия случай това бе разделяне на загубата между целия екипаж.

Нещо подобно ме сполетя няколко дни по-късно. Готвачът тъкмо ни беше приготвил за ядене гореща „яхния“ — т.е. счукал сухар, солено говеждо, нарязано на малки късчета, и малко картофи — всичко сварено заедно и подправено с пипер. Това бе рядък деликатес и на мен, тъй като бях последен в камбуза, ми бе възложено да занеса яденето долу. Справих се много успешно до люка и тъкмо слизах

надолу по стъпалата, когато една голяма вълна повдигна кърмата нагоре и като отмина напред, я пусна отново надолу, при което стъпалата сякаш излетяха изпод краката ми и аз се намерих в кърмовото помещение малко по-бързо, отколкото възнамерявах, с баката на главата си, а ценната яхния бе всичката разляла по пода. Както и да се чувства човек, на море трябва да взема всичко на шега; дори и да падне от мачтата и да се намери в прегръдките на издутото ветрило, спасявайки се по този начин от мигновена смърт, не трябва да изглежда ни най-малко смутен или да го вземе на сериозно.

Петък, 14 ноември. Сега вече се намирахме доста на запад от носа, така че променихме курса си и поехме на север, колкото ни стигаше кураж, тъй като силните югозападни ветрове, които преобладават по това време на годината, ни отнасяха към Патагония. В два часа следобед забелязахме ветрило от левия борд и към четири различихме голям кораб под единично рифовани марсели на същия курс като нашия. Понеже вятърът бе поотслабнал по това време, бяхме разрифовали марселите и бяхме поставили гротбрамсела. Щом нашият капитан видя под какви ветрила плаваше другият кораб, постави и фокбрамсела, и летящия кливер. Старият китоловен кораб — познаваше се, че е такъв по лодките и късите ветрила — се засрами малко и разрифова марселите си, ала повече не бе в състояние да направи, тъй като бе свалил брамстенгите си на минаване край носа. Той се приближи към нас и отговори на поздрава ни, като каза, че е китоловен кораб от Нова Англия — Пюкипси^[7], и че е тръгнал преди сто и двадесет дни от Ню Йорк. Капитанът назова името ни и прибави, че сме от деветдесет и два дни на път от Бостън. После те поговориха малко за географската дължина, за която се оказа, че не са на едно мнение. Корабът остана зад кърмата ни и продължи да се вижда през цялата нощ. Към заранта, с отслабването на вятъра, нагласихме роялреите и скайреите и посрещнахме деня под облак от ветрила, с роялсели и скайсели на фока и грота. „Фонтанджията“, както моряците наричат китоловните кораби, бе стъкмил горната част на гротмачтата си, опънал бе ветрилата и ни сигнализира да легнем на дрейф. Около седем и половина китоловната им лодка пристигна до нас и капитан Джоб Тери се качи на борда — човек, известен във всяко пристанище и на всеки кораб из Тихия океан. „Не знаеш кой е Джоб Тери? Мислех, че всички познават Джоб Тери“, ми каза един новак, който бе дошъл с

лодката, когато го запитах за техния капитан. Той беше наистина необикновен човек. Беше висок шест фута, носеше дебели ботуши от телешка кожа, кафяво палто и панталони и с изключение на загара по лицето, ни най-малко не приличаше на моряк, а при това бе служил четиридесет години в китоловния флот и както казваше сам, бе притежавал кораби, строил кораби и командувал кораби. Екипажът на лодката му се състоеше от твърде зелени момчета, сякаш току-що излезли от гората и, казано по моряшки, „още не им бяха паднали сламките от косата“. Капитан Тери убеди нашия капитан, че пресмятанията му са малко погрешни, и след като прекара целия ден при нас, чак на залез-слънце замина с лодката си за своя кораб, който сега се намираше на около седем-осем мили зад кърмата ни. С идването си на борда той бе започнал да разказва някаква история и разказът му трая, с малки прекъсвания, почти четири часа. Освен него в нея бяха замесени перуанското правителство, дъблинската фрегата и капитанът й лорд Джеймз Тауншенд, президентът Джаксън^[8] и корабът „Ан Макким“ от Балтимор. Може би тя никога нямаше да свърши, ако не бе задухал попътен вятър, който го отпрати на неговия кораб. Един от момците, които бяха дошли с лодката му, абсолютно селянче, явно никак не се интересуваше от кораба, такелажа или нещо друго, ами отиде да гледа животните и наведен над кочината, ни каза колко би искал сега да си е у дома и да гледа прасетата на баща си.

По същото време възникна любопитен инцидент на тема достойнство. Изглежда, че на китоловните кораби има някаква средна класа, наречени лодководачи. Един от тях дойде с лодката на капитан Тери, но ние помислихме, че е боцман на лодката, а за нас боцманът си е просто моряк. На китоловните кораби лодководачите се смятат за нещо средно между ръководния персонал и екипажа, живеят отделно в средната част на кораба, там спят и се хранят отделно на самостоятелна маса или пък в каютата, след като свършат капитанът и помощниците.

За цялата тази йерархия ние няхмахме никакво понятие, така че бедният лодководач бе оставен сам. Вторият помощник въобще не му обърна внимание и се учуди, когато го видя, че стои по средата на кораба — служебната му гордост не му позволяваше да отиде понапред. На обяд настъпи *experimentum crucis*^[9]. Какво да направи? Вторият помощник седна на втората маса, без да го покани. Нищо не

му оставаше, освен да избира между глада и унижението. Поканихме го в кубрика, но той едва чуто отказа. От екипажа на китоловната лодка ни обясниха каква е работата и ние го поканихме отново. Гладът удържа победа над съзнанието за по-високия чин и Негово лодководаческо величество трябваше да лапа от нашата бака с помощта на джобното си ножче. И все пак през цялото време му беше криво, не му се говореше и гледаше да се държи на положение дори и под натиска на тези обстоятелства. Човек би казал, че вместо склонност към равенство сред хората съществува склонност да създават повечето от неравенствата, били те естествени или изкуствени.

В осем часа променихме курса и поехме на север към Хуан Фернандес^[10].

Този ден видяхме последните албатроси, които ни бяха придружавали през по-голямата част от времето около носа. Интересувах се от тази птица поради описанията и поемата на Колридж^[11] и не бях никак разочарован. Хванахме един-два с помощта на кука и стръв, която пуснахме зад кърмата на една дъска. Дългите им пляскащи криле, дълги крака и големи вторачени очи им придават много особен вид. Те са красиви в полет, ала една от най-хубавите гледки, които съм виждал, бе един албатрос, заспал върху водата по време на щил около нос Хорн, когато имаше силно вълнение. Тъй като нямаше вятър, повърхността на водата бе неразкъсана, а само се изтърколваха дълги, големи вълни. Видяхме птицата, цялата бяла, заспала върху водата право пред нас с глава под крилото, как в един миг се издига на върха на някоя от големите вълни, а после бавно пропада надолу, докато се изгуби в празнината между тях. Известно време тя бе спокойна, но на края шумът от носа ни, който се приближаваше постепенно, я разбуди и тогава тя вдигна глава, за миг се вторачи в нас, а след това разпери широките си криле и отлетя.

---

[1] Шпигати — отвори във фалшборда за изтичане на водата от палубата. — Б.пр. ↑

[2] Клюзи — отворстие в борда или фалшборда за преминаване на котвената верига. — Б.пр. ↑

[3] Морска свиня — животно от семейството на зъбатите китове. — Б.пр. ↑

[4] Фалшборд — продължение на борда над горната палуба. — Б.пр. ↑

[5] Бушприт — хоризонтално или леко наклонено рангоутно дърво с кръгло сечение, което излиза пред форщевена. — Б.пр. ↑

[6] Утлегар — рангоутно дърво, представляващо продължение на бушприта. — Б.пр. ↑

[7] Град в САЩ, на източния бряг на р. Хъдсън. — Б.пр. ↑

[8] Джаксън, Андрю (1767–1845) — седмият президент на САЩ (1829–1837). — Б.пр. ↑

[9] Experimentum crucis (лат.) — решителен експеримент. — Б.пр. ↑

[10] Хуан Фернандес група вулканически острови в Тихия океан, край западните брегове на Южна Америка, владение на Чили. — Б.пр. ↑

[11] Колридж, Самюел Тейлър (1772–1834) — английски поет критик и философ. Водач на романтиците. Тук става дума за поемата му „Песента на стария моряк“, в която албатросът е централна фигура. — Б.пр. ↑

ГЛАВА VI

ЧОВЕК ЗАД БОРДА

Понеделник, 17 ноември. Този ден остана черен в календара ни. В седем часа сутринта, когато нашата команда бе долу, бяхме вдигнати от дълбок сън от вика: „Всички на палубата! Човек зад борда.“ Този необичаен вик прониза сърцата на всички и когато изтичахме на палубата, видяхме, че корабът дрейфи право назад, както е с всички поставени лисели. Юнгата, който бил на руля, го оставил и отишъл да хвърли нещо през борда, но дърводелецът — стар моряк, разбиращ, че вятърът е лек, завъртял щурвала, за да дрейфи корабът назад. Вахтените спускаха лодката и аз бях на палубата точно навреме, за да се хвърля в нея, когато тя вече се отлепяше от борда, но едва сред обширния Тихи океан, в малката лодка, научих кого бяхме изгубили. Беше Джордж Балмор — младият англичанин, за когото бях споменал, че бе душата на екипажа. Той беше ценен от началството заради работливостта и добросъвестността си, а моряците го обичаха заради живия му и добросърдечен нрав и заради другарството му. Качвал се на мачтата, за да закрепил един строп за талията на фала и носел на врата си стропа, блока, навити фалове и свайка за заплитане. Паднал от основната ванта на десния борд и тъй като не знаеше да плува и както бил облечен дебело и с всички тези неща на врата си, вероятно бе потънал веднага. Загребахме назад в посоката, където бе паднал, и макар да знаехме, че няма никаква надежда да го спасим, никой не споменавахе за връщане и така гребахме почти час, без да имаме ясна представа какво вършим, но не искахме да признаем, че трябва да го изоставим. Най-накрая загребахме обратно към кораба.

Смъртта е винаги тежка, ала никога толкова, колкото на море. Човек умира на сушата, тялото му остана с приятелите и те ходят опечалени из улиците, но когато падне зад борда в морето, случилото се става внезапно и е трудно за проумяване, а това го обгръща със страховита тайнственост. Човек умира на сушата — придружават тялото му до гроба и бележат мястото с камък. Често сме и

предварително подготвени за това. Има винаги нещо, което помага да се проумее тази смърт и да си спомняме за нея, когато отmine. Някой пада до нас в битка и разкъсаното му тяло остава като веществено доказателство, но на море човекът е близо до нас — можем да го докоснем с ръка, чуваме гласа му — и в един миг изчезва и нищо освен празнотата не сочи загубата му. Също така когато сме на море — нека използваме един обикновен, но красноречив израз, — човекът ни липсва извънредно много. Дузина мъже са затворени на малък кораб сред безкрайното море и в продължение на месеци не виждат други лица и не чуват други гласове освен своите, и ето, един измежду тях бива внезапно отнесен и веднага започва да липсва на другите на всяка крачка. Същото е като загуба на крайник. Липсват нови лица или картини, които да запълнят празнината. Празна си стои койката в кубрика, все липсва един моряк, когато се свиква малобройната нощна смяна. Има един по-малко да поема щурвала, един по-малко да увисне с нас на реята. Липсват ни очертанията на тялото му, звукът на гласа му, които навикът е направил вече необходими и всяко едно от сетивата чувства тяхната загуба.

Всички тези неща правят смъртта много тежка за преживяване и нейното въздействие върху екипажа е за дълго време. Обноските на ръководния персонал към екипажа стават по внимателни, както и на членовете на екипажа един спрямо друг. Всички стават по-смълчани и по-сериозни. Няма ги проклетията и силните смехове. Капитанът и помощниците са по-зорки, а моряците внимават повече, когато се катерят по мачтите. За изгубения моряк рядко се споменава или се отминава с грубовата моряшка възхвала: „Няма го вече бедния Джордж! Пътуването му бързо свърши! Разбираше си работата и задълженията си изпълняваше, и добър другар беше.“ След това обикновено се прави някакъв намек за отвъдното, защото моряците са почти във всички случаи посвоему вярващи, макар че представите и схващанията им са неясни и доста объркани. Казват: „Господ ще се отнася добре с бедното момче“ и рядко отиват по-далеч от този обичаен израз, с който по всяка вероятност предполагат, че страданията им и лошото отношение към тях ще им се зачетат в книгите на Великия капитан на оня свят: „Да работиш тежка работа, да живееш тежко, да умреш тежко и след всичко да отидеш в ада, наистина би било тежко!“ Готвачът беше простодушен стар африканец,

на времето много нещо му бе минало през главата и бе склонен към религиозни размишления. На брега винаги ходел на църква по два пъти на ден, а тук в камбуза четеше библията през неделните дни. Сега той започна да говори на моряците, че греховно пилеели божии дни и че можели да си отидат внезапно като Джордж и това да ги свари съвършено неподготвени.

И все пак, в най-добрия случай, моряшкият живот е просто смесица от малко добро и много зло, от малко удоволствия и много страдания. Красивото върви ръка за ръка с отблъскващото, възвишеното с обикновеното, сериозното с комичното.

Не много време след като се върнахме на кораба с тъжната си вест, вещите на нещастника бяха извадени на търг. Капитанът свика обаче първо всички моряци на кърмата и ни запита дали сме съгласни, че е било направено всичко за спасението на човека, и дали смятаме, че има смисъл да стоим още тук. Всички казахме, че това би било напразно, тъй като младежът не знаеше да плува, а е бил и много дебело облечен. При това положение напълнихме ветрилата и върнахме кораба по курса.

Според законите, регламентиращи корабоплаването, капитанът отговаря за личните вещи на моряк, починал по време на пътуване, и е закон или обичай, установен за удобство, капитанът да продаде в скоро време вещите му на търг, като моряците наддават за тях, а заявените суми се удържат от заплатите им в края на пътуването. По този начин се избягват грижите и рискът по опазване на вещите по време на плаването, а дрехите обикновено се разпродават по-скъпо, отколкото биха стрували на брега. И така, едва бяхме поставили кораба по вятъра, когато сандъкът на Джордж бе изнесен върху носовата палуба и разпродажбата започна. Животът едва бе напуснал тялото му, а куртките и панталоните, с които го бяхме виждали да ходи, бяха вече извадени и предложени за наддаване, сандъкът му бе занесен на кърмата и използван за складови сандък, за да не остане нищо, което би могло да се нарече негово. Моряците не обичат да носят дрехите на мъртвец по време на същото пътуване и рядко го правят, освен ако не изпаднат в крайна нужда.

Както обикновено след смъртен случай, за Джордж започнаха да се разправят най-различни истории. Някои го били чули да казва, че се разкайвал, загдето никога не се бе научил да плува, и че знаел, че ще

срещне смъртта си при удавяне. Друг каза, че не знаел да е излязло някога нещо хубаво от пътуване, предприето против желанието на човека — починалият бил се записал в корабните документи, но похарчил аванса си и след това никак не искал да тръгне; ала тъй като му било невъзможно да върне сумата, бил принуден да плава с нас. Също така един юнга, който се бе привързал много към него, каза, че Джордж му говорел за майка си и семейството си в родината през по-голямата част от вахтата предната нощ, а за пръв път споменавал за тях, откакто сме тръгнали на път.

През нощта след това събитие отидох в камбуза да запаля един фенер и намерих готвача склонен към приказки, така че седнах при него и му предоставих възможността да разкаже някоя история. Имах такова желание, тъй като знаех, че бе изтъкан от суеверия, някога твърде разпространени сред моряците, които скорошната смърт бе събудила в главата му. Той заразправя как Джордж бил споменавал приятелите си и заяви, че малцина умират, без да бъдат предизвестени, като подкрепи това с многобройни истории за сънища и за необикновеното поведение на хората преди смъртта им. Оттам той премина към други суеверия — Летящия холандец и т.н., като говореше твърде тайнствено, явно имайки нещо наум. Най-накрая той си подаде главата от камбуза и се огледа внимателно да види дали няма някой да го чуе и като се успокои в това отношение, ме запита с нисък глас:

— Слушай! Знаеш ли откъде е дърводелецът?

— Да — казах аз, — той е германец.

— Какъв германец? — запита готвачът.

— От Бремен — отвърнах аз.

— Това сигурно ли е? — пак запита той.

Успокоих го и му казах, че човекът не знае друг език освен немски и английски.

— Страшно се радвам, ако е така — каза готвачът. — Доста се бях изплашил да не би да е финландец. Виж какво, ще знаеш, че много съм внимавал с този човек, откакто тръгнахме на път.

Запитах го за причината и разбрах, че той бе свършено обзет от представата, че финландците са магьосници и имат особено голяма власт над ветровете и бурите. Опитах се да го разубедя, ала той ми каза, че разполага с най-доброто от всички доказателства — опита — и

че нищо не може да промени мнението му. Той беше пътувал до Сандвичевите острови на кораб, чийто платнар бил финландец и можел да си прави всичко, каквото си поиска. Имал си стара бутилка в койката, която винаги била полупълна с ром, макар че се напивал от нея почти всеки ден. Бил го виждал да седи с тази бутилка с часове и да ѝ говори, както е на масата пред него. Същият този човек си прерязал гърлото в койката и всички били убедени, че бил във властта на нечисти сили.

Той бил чувал също за кораби, които, борейки се във Финския залив срещу насрещни ветрове, виждали зад кърмата им да се приближава кораб и да ги подминава, носен от най-благоприятен попътен вятър и с опънати всички лисели: като погледнели, виждали, че е финландски.

— А, не! — каза той. — Достатъчно ги знам тези хора, за да искам да ги видя на борда. Ако нещо им е криво, могат лесно да те пратят по дяволите.

Тъй като аз все още се съмнявах, той предложи да се обърнем към Джон, който беше най-старият моряк на кораба и ако имало някой да разбира, това бил той. Джон, разбира се, беше най-старият и в същото време най-невежият моряк на кораба, но аз се съгласих да го извика. Готвачът му обясни каква е работата и Джон, както и очаквах, застана на негова страна и разказа как той самият бил на кораб, който плавал при насрещен вятър в продължение на две седмици, докато капитанът не открил най-накрая, че един от моряците, с който се бил спречкал преди известно време, бил финландец, и незабавно му казал, че ако не спре насрещния вятър, ще го затвори във форпика^[1]. Финландецът не отстъпил и капитанът го затворил във форпика и не му давал нищо да яде. Финландецът се държал ден и половина и когато не можел повече да изтрайва, направил нещо, което обърнало вятъра, та тогава го пуснали.

— Видя ли — каза кокът, — как ти се струва сега тази работа?

Казах му, че въобще не се съмнявам в това, което Джон казва, и че би било странно вятърът да не се промени в продължение на петнадесет дни, с финландец или без финландец.

— А — рече той, — айде, гледай си работата! Ти си мислиш, че като си бил в колеж, разбираш повече от другите. Че знаеш по-добре от

тези, дето са го видели със собствените си очи. Чакай да изкараш в морето колкото мене и тогава ще почне да ти става ясно.

---

[1] Форпик — крайният носови отсек. — Б.пр. [↑](#)

ГЛАВА VII

ХУАН ФЕРНАНДЕС

Продължихме да плаваме с попътен вятър и хубаво време до

Вторник, 25 ноември, когато при изгрев-слънце видяхме острова Хуан Фернандес право пред нас, издигащ се като тъмносин облак от морето. Тогава се намирахме може би на около седемдесет мили от него и той изглеждаше толкова висок и бе така син, че го помислих за облак, надвиснал над острова, помъчих се да видя и острова под него, докато той постепенно не придоби по-убит и по-зеленикав цвят и можах да съзря неравностите по повърхността му. Най-накрая успяхме да различим дървета и скали; към следобеда този красив остров се намираше право пред нас и ние се насочихме към единственото му пристанище.

Пристигайки на входа скоро след залез-слънце, видяхме чилийски военен бриг — единствения кораб, който излизаше от пристанището. Той ни поздрави, а офицерът на борда, който предположихме, че е американец, ни посъветва да влезем преди падането на нощта и каза, че те пътуват за Валпарайсо^[1]. Насочихме се незабавно към котвената стоянка, но поради ветровете, които се спускаха от планините и ни срещаха на пориви от всички посоки на компаса, успяхме да хвърлим котва чак към полунощ. Бяхме пуснали лодка напред през цялото време, докато маневрирахме, а останалите моряци на кораба постоянно нагласяхме реите, за да хванем всеки полъх, който ни застигаше до около дванадесет часа, когато застанахме на дълбочина четиридесет фадъма и котвата ни за пръв път се заби в дъното, откакто бяхме тръгнали от Бостън — сто и три дни. Тогава ни разделиха на три ваhti и така продължихме през остатъка от нощта.

Бях повикан да изкарам смяната си към три часа сутринта. Никога няма да забравя особеното чувство, което ме обзе, когато се намерих заобиколен отново от всички страни със земя, усетих нощния бриз, полъхващ откъм брега, и чух песните на жабите и щурците. Планините сякаш се бяха надвесили току над нас, а от самата им гръд

излизаше на равни промеждутъци силен ехтящ звук, който никак не ми приличаше на човешки. Не се виждаха никакви светлини и трудно можехме да си обясним звука, докато помощникът, който беше идвал тук и по-рано, не ни каза, че това е сигналът за бдителност на чилийските войници, поставени да пазят каторжници, които се намирали в пещери почти на половината път до върха на планината. Със свършека на смяната слязох долу, не без желание по-скоро да видя утрешния ден, за да мога да разгледам по-отблизо, а може би и да стъпя върху този романтичен, бих казал, дори и класически остров^[2].

Когато извикаха всички, беше почти изгрев и между това време и закуската можах добре да разгледам околността, макар че бях доста зает по палубата да нося буретата с вода и т.н. Пристанището бе затворено почти от всички страни, а близо до изхода му имаше пристан, защитен от малък каменен вълнолом, върху който бяха изтеглени две големи лодки, пазени от часовой. От тях нататък се виждаха най-различни колиби и бараки, към стотина на брой. Най-хубавите бяха построени от кал и неизпечена глина и бяха варосани, но по-голямата част бяха а ла Робинзон Крузо — състояха се само от колове и клони. Губернаторската къща, както я наричат, се открояваше най-силно поради големината си, зарешетените си прозорци, измазани стени и покрив от червени керемиди, но все пак, както и останалите, бе само на един етаж. Близо до нея се намираха, съдейки по кръста, малък параклис и дълга, ниска кафеникава сграда, заобиколена от нещо като палисада, на която се развяваше старо и захабено чилийско знаме. Това, разбира се, носеше гордото название укрепление. Един часовой стоеше пред параклиса, друг пред губернаторската къща, а няколко войници, въоръжени с щикове и доста окъсани, със стърчащи от обувките пръсти, се разхождаха сред къщите или може би чакаха нашата лодка да дойде на пристанището.

Планините бяха високи, но не изглеждаха така надвесени, както на лунна светлина. Бяха разположени по към централната част на острова — зелени и гъсто обрасли с гори, с няколко големи и както научих, изключително плодородни долини и с мулестарски пътеки, водещи към различни части на острова.

Тук не мога да забравя как Стимсън и аз станяхме за смях пред екипажа поради нетърпението си да слезем на брега. Като чухме, че капитанът заповяда да се спусне на вода кърмовата лодка, ние двамата,

смятайки, че ще се ходи до брега, се втурнахме в кубрика, напълнихме джобовете на куртките си с тютюн, за да го разменим с хората от селището, и когато извикаха: „Четирима на лодката!“, едва не си счупихме вратовете от бързане да бъдем първи през борда. След това имахме удоволствието да теглим на буксир кораба в продължение на половин час и да се върнем отново на борда, където целият екипаж, видял нашата маневра, ни се смя.

След закуска вторият помощник бе изпратен на брега с четирима души, за да напълни буретата с вода и, за моя радост, аз бях в това число. Слязохме на брега с празни бурета и тук щастието ми се усмихна отново, тъй като водата беше твърде мътна и кална, за да бъде налята в буретата; губернаторът изпрати хора до извора, за да ни я изчистят, което ни остави с почти два часа свободно време. Тази почивка използвахме да се разхождаме нагоре-надолу сред къщите и да хапнем малко плодове, които ни предложиха. Имаше в изобилие земни ябълки, пъпеши, грозде, ягоди и череши с огромни плодове. Казват, че последните били посадени от лорд Ансън^[3]. Войниците бяха много бедно облечени и ни запитаха дали нямаме на кораба обувки за продажба. Много се съмнявам, че те имаха с какво да ги купят.

Искаха много да им дадем тютюн, срещу който ни предлагаха раковини, плодове и др. Също така търсеха се много ножове, но губернаторът ни забрани да ги разменяме, като ни каза, че всички там, с изключение на войниците и няколко офицери, са каторжници, изпратени от Валпарайсо, и че трябва да се внимава да не попадне някакво оръжие в ръцете им. Островът, както изглежда, е владение на Чили и е бил използван от правителството за наказателна колония в продължение на почти две години, а губернаторът — англичанин на служба в чилийския военноморски флот, един свещеник, половин дузина надзиратели и отряд войници са били оставени там да поддържат реда. Това не била лесна задача и само няколко месеца преди нашето пристигане каторжници откраднали една лодка през нощта, качили се на фрига, стоящ на котва в пристанището, изпратили капитана и екипажа на брега в своята лодка и отплавали. Затова напълнихме оръжията си и стояхме зорко на пост през нощта, а докато бяхме на брега, внимавахме каторжниците да не ни задигнат ножовете. Най-опасните каторжници, както разбрах, бяха затворени под охрана в пещерите, изкопани в склона на планината почти на половина път до

върха, откъдето под наблюдението на надзиратели ги караха през деня да работят на строежа на акведукт, кей и други обществени строежи; останалите си живееха в къщи, които сами си бяха построили, бяха със семействата си и ми се видяха най-мързеливите хора на света. Единственото, което правеха, бе да се разхождат из гората, сред къщите и по пристана и да зяпат кораба — мързеше ги дори да говорят. В същото време другите подтичваха насам-натам в колона по един и с товар на раменете, следвани от надзиратели с дълги сопи в ръце и широкополи сламени шапки. На каква точно основа се правеше тази голяма разлика между каторжниците не знаех и никак не бих могъл да узная, защото губернаторът беше единственият човек на острова, който говореше английски, но бе недостъпен за мен, тъй като аз си оставах прост моряк както на кораба, така и на брега.

Скоро след като напълнихме буретата си и се върнахме на борда, губернаторът, облечен в униформа като на американски офицер от опълчението, падрето, с расо на францисканец^[4], с качулка и всичките му подробности и капитанът, с големи бакенбарди и мръсна парадна униформа, дойдоха на обед на кораба. Докато обядваха, далеч на рейда се появи голям кораб и скоро след това видяхме да влиза в пристанището лека китоловна лодка. Корабът се приближи и до нас пристана лодка, от която, на борда се качи капитанът — млад квакер^[5] с открито лице, целият облечен в кафяво. Това бе „Кортес“ — китоловен кораб от Ню Бедфорд^[6], който бе влязъл да види дали няма новопристигнали покрай нос Хорн, за да разправят последните новини от Америка. Те постояха малко на борда в разговори с екипажа, после ни оставиха и отплаваха към кораба си, който напълни ветрила и скоро се изгуби от погледа.

Една малка лодка, която дойде от брега да отведе губернатора и свитата му (както останалите се титулуваха), донесе подарък за екипажа голяма кофа мляко, няколко раковини и парче сандалово дърво. Бързо видяхме сметката на млякото, което вкусвахме за първи път, откакто бяхме тръгнали от Бостън. Сдобих се с парче сандалово дърво и научих, че то растяло по хълмовете в централната част на острова. Съжалих, че не си взех и други неща, ала и това, което имах — парчето сандалово дърво и едно цветенце, което бях откъснал и донесъл на борда в периферията на мушамената си шапка и бях внимателно изсушил между листите на един том от „Писма“-та на

Купър^[7] — се изгуби при завръщането в родината, заедно със сандъка ми и всичко в него, поради невниманието на един от моряците.

Около един час след залез-слънце, след като бяхме наредили буретата с вода, тръгнахме на път.

Небето грееше в ярка звездна светлина, когато излязохме от залива и величественият остров остана зад нас, смълчан в тишината. Хвърлих му прощален поглед и се сбогувах с най-романтичното място на земята, което бях виждали някога очите ми. И тогава, и сега чувствам много особена привързаност към този остров. Може би защото това бе първата суша, която бях видял след тръгването от родината, а още повече поради спомените, които човек има от детството си, когато е чел „Робинзон Крузо“. Към това могат да се добавят и височината и романтичните очертания на планините му, красотата и свежестта на зеленината и изключителното плодородие на почвата, както и самотното му разположение в средата на обширния Южен Тихи океан, събрани, за да създадат неговия чар.

Когато понякога ме обземат мисли за това място, се опитвам да си го спомня с повече подробности. Островът се намира на около 33°30' южна ширина и е отдалечен на малко повече от триста мили от Валпарайсо, който се намира на същата ширина на чилийския бряг. Дълъг е около петнадесет мили и е широк пет. Пристанището, в което хвърлихме котва (наречено от лорд Ансън Къмбърланд бей), е единственото на острова, с две малки заливчета от двете страни на главния залив (поякога и те тържествено наричани заливи), в които едва могат да пристават лодки. Най-подходящото място за хвърляне на котва е в западната част на пристанището, където бяхме спрели ние — на около три кабелта^[8] от брега и при малко повече от тридесет фадъма вода. Това пристанище е открито към север-североизток, в същност почти от север до изток; но тъй като единствените опасни ветрове са югозападните, където са най-високите планини, то се смята за безопасно. Най-голямата му забележителност е може би рибата, с която изобилствува. Двама от нашия екипаж, които останаха на кораба, за кратко време хванаха толкова, че ни стигна за няколко дена, а единият от тях, който беше от Марбълхед^[9], каза, че никога не бил виждал или пък чувал за такова изобилие. Хванаха треска, морска лястовица, сребърна риба и други видове, чиито имена не знаеха или пък аз съм забравил.

На острова има в изобилие отлична вода — малки ручей се спускат през всяка долинка и подскачат по склоновете на планините. Един голям поток тече през средата на ливадата, където са построени къщите, и представлява удобен и изобилен източник на вода за жителите. По къс дървен акведукт той стигаше почти до лодките ни. Пак каторжниците бяха построили нещо като вълнолом и щяха да строят пристан за корабите и за разтоварване на стоки, след което чилийското правителство възнамерявало да удържа пристанищна такса.

За горите мога само да кажа, че заемат почти целия остров — в средата на месец ноември, когато ние бяхме там, го видяхме покрит от дървета в пълната им пролетна красота и свежест. Те са главно благоуханни видове, а най-голямото е миртата. Почвата е рохка и много плодородна и където се разоре, никнат репички, тикви, земна ябълка и други градински плодове. Казаха ни, че кози няма много, а пък и ние не видяхме ни една, но се разбра, че ги имало повече във вътрешността^[10]. Видяхме няколко вола, които криволичеха из тесните пътеки по склоновете на планините, а селището цялото гъмжеше от кучета от всички националности, породи и големини. Имаше и много кокошки и пилета, за които жените явно добре се грижеха. Мъжете имаха вид на най-големите лентяи сред смъртните и наистина, доколкото се простират наблюденията ми, едва ли има хора, на които новоизмислената американска дума „лентяй“ да приляга по-добре, отколкото на испанските американци. Тези хора се мотаеха наоколо без никаква работа, облечени с наметала от плат, едва ли по-хубав от този на индианските одеяла, ала бяха хвърлени на раменете им с онази елегантност, с която се казва, че испанският просяк винаги може да наметне парцалите си; обноските им преливаха от учтивост и куртоазия, макар подметките им да бяха скъсани и да нямаха нито грош в джоба. Еднообразието на живота им изглежда се нарушаваше единствено когато някои порив на вятъра се завъртеше между планините и отнесееше клоните, които бяха нагласили за покрив на къщите си, създавайки им няколкоминутно занимание да тичат подир тях. Един от тези пориви налетя, когато бяхме на брега, и беше много забавно да наблюдаваме как мъжете се оглеждаха и ако видяха, че покривите им са още на мястото си, заключаваха, че няма защо да се мърдат, докато тези, чиито покриви бяха отнесени, произнасяха

няколко испански проклетия, запрятаха наметалата си на раменете и хукваха подире им. Те обаче не се бавеха много, а скоро се връщаха към обичайното си занимание да не правят нищо.

Може би не е нужно да се казва, че не видяхме нищо от вътрешността, ала всички, които са ходили там, са с прекрасни впечатления. Капитанът и губернаторът, придружени от няколко слуги, отидоха на разходка с мулета из планините. Когато се връщаха, чух, че губернаторът го помоли да спре на острова по време на обратния курс и му предложи хубава сума, ако докара няколко елена от Калифорния, тъй като не се срещали на острова, а той много искал да ги развъди.

Постоянният, макар и лек югозападен вятър ни отнесе доста далеч от острова, а когато се качих на палубата по време на средната вахта, вече можех да я различа само по това, че скриваше няколко нисколежащи звезди на южния хоризонт — ако не знаех, непривикналите ми очи едва ли биха познали, че това е земя. Към края на дежурството той бе закрит напълно от няколко пасатни облака, които се появиха, въпреки че едва ли се намирахме в тяхната ширина, и на следващия ден,

Четвъртък, 27 ноември, когато се качихме на палубата сутринта, се намерихме отново сред широкия Тихи океан и вече не видяхме земя, докато не стигнахме големия американски континент.

---

[1] Валпарайсо — град в Чили, главно пристанище в западната част на Южна Америка и втори по големина град в страната. — Б.пр. ↑

[2] С този остров се предполага, че е свързано действието в книгата „Робинзон Крузо“ от Даниел Дефо. — Б.пр. ↑

[3] Ансън, Джордж (1697–1762) — британски адмирал, участвувал във военни действия срещу испанците в Южна Америка. — Б.пр. ↑

[4] Францисканец — член на монашески католически орден, основан от св. Франциск от Асизи. — Б.пр. ↑

[5] Квакери („треперещи“) — религиозна секта в Англия и САЩ, известна като Общество на приятелите; популярното си название е получила поради треперенето от екстаз по време на сбирщища; проповядва търсене на бога чрез „вътрешна светлина“, скромност и неносене на оръжие; основана в Англия от Джордж Фокс през XVII в. — Б.пр. ↑

[6] Ню Бедфорд — пристанище в САЩ, североизточната част на щата Масачусетс, и най-голямото китоловно средище в света до средата на XIX в. — Б.пр. ↑

[7] Купър, Уилям (1731–1800) — английски поет, чиито творби са свързани с раждането на евангелизма в религията и търсене на философска простота, характерна по-късно за ранните романтици. — Б.пр. ↑

[8] Кабелт = 185 м. — Б.пр. ↑

[9] Марбълхед — град на атлантическия бряг на щата Масачусетс, старо рибарско пристанище. — Б.пр. ↑

[10] В „Робинзон Крузо“ се говори за изобилие от диви кози. — Б.пр. ↑

ГЛАВА VIII

ЕЖЕДНЕВИЕ

Понеже откакто напуснахме Хуан Фернандес, до пристигането ни в Калифорния не видяхме нито земя, нито ветрило, нямаше нищо интересно освен ежедневната ни работа по кораба. Хванахме югоизточните пасати и се носехме с тях в продължение на почти три седмици, без да помръднем и едно-едничко ветрило или да нагласим рея. Капитанът се възползва от хубавото време, за да бъде приведен корабът в ред и да бъде подготвен за влизане в пристанище. На дърводелеца бе възложено да преустрои част от кърмовото помещение в нещо като магазин или стая за търгуване, тъй като сега се научихме, че товарът ни няма да се сваля на брега, а ще се продава на дребно на борда и тази стаичка бе преградена, за да се държат в нея мострите и по-леките стоки. В това време ние работехме по такелажта. Изпънахме всичко и поставихме напречни въжета по долните ванти като стълби или, както сега е модерно да се казва, такелажът бе застълбен. Приготвихме голямо количество непресукано въже и въжета за привързване и най-накрая целият неподвижен такелаж по фока и грота бе минал с катран. Това бе първата ми среща с тази работа, която запомних за дълго време, тъй като почти всичкият катран остана по двама ни със Стимсън. Останалите моряци бяха взети за друга работа, а Хенри Мелъс — другият младеж, който бе тръгнал да плава с нас като моряк, бе повален от ревматизъм в краката. Юнгата Сам бе твърде малък и дребен за такъв вид работа и тъй като вятърът бе лек и постоянен, го държаха през по-голямата част от деня на руля, така че на нас ни се падна да мажем с катран вантите, колкото си щем. Облякохме къси дочени престилки и като взехме по една малка кофа катран и топка цикли в ръце, се качихме на мачтите — единият на върха на фокмачтата, а другият на гротмачтата — и започнахме да мажем. Това е важна операция и обикновено се извършва по веднъж на всеки шест месеца, когато корабите са на далечно плаване. Впоследствие няколко пъти мазахме с катран такелажта, но тъй като

участвуваха всички моряци, работата се свършваше за един ден, докато този път, понеже се падна само на нас двамата, тя ни отне няколко дни. При тази работа винаги се почва от върха на мачтата и се кара надолу, като се намазват вантите, щаговете, неподвижните части на обтяжките, връзките, въжетата на скрипците и т.н., и се отива към наковите на реите, като на връщане се намазват блоковите въжета и люлките^[1]. Намазването на щаговете е по-трудно и се прави с нещо, което моряците наричат „пързалка“. Взема се дълго въже и се вдига до върха на мачтата, откъдето тръгва щагът, единият край се прекарва през макара и се прави с него пояс или, както моряците му викат, „примка“, която с хлабаво въже се хваща за щага, така че да се движи нагоре-надолу по него. Морякът се намъква в примката с катрана и паклите; другият край на въжето се завързва здраво за палубата или някой го държи. По такъв начин го спускат постепенно надолу и той внимателно намазва щага, като се плъзга покрай него. Там той се развява между небето и земята, а ако въжето приплъзне, скъса се или се отвърже, или пък ако възелът изтърве, пада през борда или си счупва врата. Такива мисли обаче въобще не му минават. Той е зает само с това, да не би да остави някоя „почивка“ (ненамазано място), в който случай ще трябва да минава всичко отново и да покапе пак с катран палубата, и помощникът да му каже някоя мила дума на ухото. По този начин намазах всички щагове, ала кливерните гикове и мартингикът, където ме сложиха най-накрая, ми се видяха най-тежки. Тук трябва да се държиш само „на клепачите си“ и да мажеш с ръцете.

Тази мръсна работа не можеше да трае безкрайно — в събота вечерта ние я привършихме, изчистихме всичко окапано по палубата и планшира и, което бе по-съществено за нас, се изчистихме от глава до пети; сгънахме окатранените си престилки и панталони до следващия път, облякохме чисти дочени дрехи и изкарахме една приятна съботна вечер. Следващият ден бе хубав и изобщо по време на цялото пътуване ни се случи само една неприятна неделя, а тя се падна около нос Хорн, където не можеше да се очаква нищо по-хубаво. В понеделник започнахме да боядисваме и да подготвяме кораба за влизане в пристанище. Тази работа също се върши от екипажа и всеки моряк, който е плавал на дълги курсове, е малко нещо бояджия, в добавка към другите си умения. Боядисахме кораба отвътре и отвън — от клотика до водолинията. Външната страна на корпуса боядисвахме, като

спускахме дъсчени скамейки посредством въжета и сядахме на тях с четките и кутиите с боя, а краката ни половината от времето бяха във водата. Боядисва се, разбира се, в тихо време, когато корабът не се люлее много. Спомням си много добре, че един ден, както си редях спуснат доста надолу по борда и си боядисвах, видях покрай нас да плува риба пилот — сигурен предвестник на акула. Капитанът се бе облегал на планшира и я наблюдаваше, а ние си продължавахме спокойно работата. По средата на боядисването, в

Петък, 19 декември, пресякохме екватора за втори път. Това пресичане под палещо слънце в средата на декември ми донесе чувство на обърканост, както става с всеки, който за пръв път се намери в съвършено различна климатична зона.

Четвъртък, 25 декември. Днес бе Коледа, ала тя не ни донесе празненство. Едничката промяна се състоеше в това, че на обед ядохме „сливово тесто“ и се скарахме със стюарда, който не ни отпусна обичайното количество меласа към него. Той бе убеден, че сливите са достатъчен заместител на меласата, ала ние не се оставихме да бъдем измамани в правата си по този начин.

Такива са дреболиите, които предизвикват караници на борда. А истината бе, че вече от дълго време не бяхме влизали в пристанище. Бяхме си омръзнали един на друг и бяхме станали раздразнителни — както тези, които бяха в кубрика, така и ние на кърмата. Пресните ни продукти, разбира се, се бяха свършили, а капитанът бе спрял дажбата ориз, така че нямаше нищо друго освен солено свинско и говеждо през цялата седмица, с изключение на съвсем малко тесто в неделя. Това допринесе за създаване на недоволство и много дребни караници, случващи се ежедневно, дори и ежечасно, които никой, който не е бил на дълго пътуване, не може да си представи или правилно да разбере — малки войни и слухове около тях, слухове за това, какво било казано в каютата, недоразумения относно погледи и думи, привидни обиди — всичко това ни докарваше до състояние, в което сякаш целият ни живот вървеше наопаки. Всяко посегателство на времето, определено за почивка, ни се струваше необосновано. Нагласянето на лиселите се възприемаше само като „гонене“ на екипажа.

Такова бе положението, когато двамата със Стимсън, с когото спяхме заедно, помолихме капитана да ни разреши да се преместим от кърмовото помещение в кубрика. Това за наша радост ни бе разрешено

и ние се настанихме да спим и да се храним с останалите моряци на носа. Едва сега започнахме да се чувствуваме моряци — нещо, което не можехме да направим, докато бяхме в кърмовото помещение. Докато живееш там, колкото и да работиш и да се стараеш да бъдеш полезен, си като някакъв мелез — нещо като „капитанско куче“. Постоянно се намираш под непосредственото наблюдение на капитана и помощниците, не можеш да се забавляваш, да пееш, да пушиш, да вдигаш шум, да се зъбиш на този и онзи и да се отдаваш на други моряшки удоволствия, а живееш със стюарда, който обикновено е интригант, и моряците от екипажа нямат чувството, че си от тях. Ала ако живееш в кубрика, ти си независим като „бичкиджийски калфа“ и си моряк. Слушаш разтворите на моряците, учиш навиците им, особеностите им начин да изразяват чувствата си, говора и обноските им. Нещо повече — събираш много интересни и полезни знания по мореплаване, корабни обичаи, чужди страни и т.н., като слушаш дългите им истории и също толкова дълги спорове. Никой не може да стане моряк или да разбере нещо за моряците, ако не е живял с тях в кубрика — да е слизал и да се е качвал на палубата с тях и да е ял от общата бака. След като прекарах една седмица там, нищо не бе в състояние да ме съблазни да се върна в старата си койка, а и никога след това, дори и в най-мръсното време, в душния и течащ кубрик около нос Хорн, за момент не съм изпитвал желание да бъда в кърмовото помещение. Друго нещо, което се учи най-добре в кубрика, е да се шият и кърпят дрехи, а това е незаменимо умение за моряка. Голяма част от свободното си време моряците прекарват долу над тази работа и там и аз самият овладях това изкуство, което ми послужи така добре по-късно.

Но да се върнем към състоянието на екипажа. Когато се преместихме в кубрика, отношенията се бяха обтегнали във връзка с обединяването на хлебните дажби, вследствие на което ние смятахме, че ще загубим няколко фунта. Това ни накара да кипнем. Капитанът не благоволи да даде някакво обяснение и ние отидохме вкупом на кърмата, като Джон, шведът, най-старият и най-добър моряк на кораба, бе наш говорител. Споменът за сцената, която последва, винаги предизвиква у мен усмивка, особено като си спомня кърмово-палубната надменност и красноречие на капитана. Той се разхождаше по наветрената страна на кърмовата палуба и с глас и поглед,

предназначен да ни унищожи, извика: „Е, добре, какво по дяволите искате сега?“ При тези думи ние започнахме да излагаме жалбите си колкото се може по-почтително, ала той се нахвърли върху нас, като викаше, че сме били затлъстели и сме се измързеливили, нямали сме достатъчно работа и затова сме се били заяждали. Това ни предизвика и думата роди дума, но нещата само се влошиха. Капитанът стисна юмруци, започна да тропа с крака и да сипе проклетия и ни заповяда да си обираме крушите към носа: „Махайте се! На носа, всички до един! Ще ви разкатая! Ще ви разсипя от работа! Опичайте си ума или ще ви направя живота ад!... Сбъркали сте адреса! Аз съм Франк Томпсън — до мозъка на костите от източния бряг. Минал съм и през мелницата, и през пещта, и съм печен като царевична пита — когато е гореща, дяволски хубава, но когато е студена, дяволски кисела и несмилаема, и това ще го разберете!“ Последната част от тирадата направи силно впечатление и „царевичната пита от източния бряг“ стана любим лаф през останалата част от пътуването, както и по цялото калифорнийско крайбрежие след пристигането ни. Един от прякорите му във всяко пристанище беше „царевичната пита от източния бряг“. Толкова за нашата петиция и за това как се удовлетворяваха исканията ни. Все пак въпросът се уреди, защото помощникът, след като изчакал на капитана да му мине, му обяснил работата и вечерта бяхме извикани на кърмата да чуем нова тирада, в която, разбира се, цялата вина около недоразумението бе хвърлена върху нас. Осмелихме се да намекнем, че той не ни бе дал никакво време за обяснения, ала нищо не излезе и ние бяхме отпратени обратно, без да успеем да докажем правотата си. Въпросът приключи с това, ала чувството на раздразнение, предизвикано от него, остана и докато този екипаж и този капитан плаваха заедно, вече никога не настъпи примирение или разбирателство.

Продължихме плаването в прекрасния умерен климат на Тихия океан. Той заслужава напълно името си, защото с изключение на южната си част — около нос Хорн и западните части, близо до Индия и Китай, в него бурите са малко и никога не става прекалено горещо или студено. Тук между тропиците лежи тънка мараня като тюлена завеса, която предпазва от слънцето, но без да пречи на светлината и да я скрива и по този начин прави горещината по-поносима от тази в атлантическите и индийски тропици, където тя се спуска с вертикална

яроост от небето. Плавахме право на запад, за да се възползваме от североизточните пасати, и когато стигнахме до ширината на нос Кънсепшън, на която обикновено се тръгва към сушата, ние се намирахме на няколкостотин мили западно от него. Незабавно променихме курса си право на изток и плавахме в тази посока в продължение на няколко дни. Най-накрая започнахме да лягаме на дрейф след залез-слънце от страх да не би да стигнем брега през нощта, още повече че по него нямаше никакви фарове и бе твърде неясно картиран, и така карахме до зазоряване във

Вторник, 13 януари, 1835 г., когато видяхме сушата при нос Кънсепшън, на 34°32' северна ширина и 120°06' западна дължина. Пристанището Санта Барбара, което беше нашата цел, се намираше на около петдесет мили южно от тази точка, така че продължихме да плаваме през деня и нощта, а на следната сутрин,

14 януари, хвърлихме котва в обширния залив на Санта Барбара, след като бяхме пътували сто и петдесет дни от Бостън.

---

[1] Люлки (още перти) — въжета, които служат за опора на краката, когато моряците работят по реята. — Б.пр. ↑

ГЛАВА IX

САНТА БАРБАРА

Калифорния се простира почти по целия западен бряг на Мексико, между Калифорнийския залив на юг и залива на Сан Франциско на север, или между 22-ия и 38-ия градус северна ширина. Тя е разделена на два области — Долна или Стара Калифорния, разположена между залива и 32-ия градус или близко до него (като разделителната линия минава, според мен, между залива Тодос Сантос и пристанищния град Сан Диего), и Нова или Горна Калифорния, най-южното пристанище на което е Сан Диего на 32°39', а най-северното — Сан Франциско, разположено в обширен залив, открит от сър Франсис Дрейк^[1], на 37°58' северна ширина и известно като залива на Сан Франциско — наречено така, предполагам, от францисканските монаси.

Седалището на правителството на Горна Калифорния се намира в Монтерей, където е и митницата, единствената по крайбрежието, и в която всеки съд, възнамеряващ да търгува по брега, е длъжен да обяви товара си, преди да почне да го разнася за продажба. Тъй като щяхме да търгуваме изключително по този бряг, очаквахме най-напред да отидем в Монтерей, но капитанът имаше заповеди от родината да пристанем първо в Санта Барбара, която е главното пристанище по брега, и там да чакаме агента на фирмата — собственик на нашия кораб. Той щеше да води по-нататък и всички търговски преговори.

Заливът или, както обикновено го наричат, „каналът на Санта Барбара“ е много голям и е образуван от едната страна от сушата (между нос Кънсепшън на север и нос Санта Буенавентура на юг), която тук се извива във формата на полумесец, и три големи острова срещу нея, разположени на разстояние от около двадесет мили. От тези носове се образува нещо като залив, ала той е така обширен и така силно изложен на югоизточните и северозападните ветрове, че не представлява нищо повече от открит рейд. Тихоокеанските вълни, понесени от югоизточния вятър, се разбиват така мощно о брега, че за

корабите е много опасно да го приближават през сезона, когато той духа — т.е. между месеците ноември и април.

Този вятър (югоизточният) е проклятието на калифорнийския бряг. Между месеците ноември и април (включително и през една част от тях), когато трае дъждовният сезон на тази ширина, корабите никога не се намират в безопасност и поради това в пристанищата, изложени на този вятър, те са принудени да стоят на котва на три мили от брега, с шпрингово въже за задържане към котвените си вериги, готови да оставят котвите и да отплават в морето всеки миг. Единствените пристанища, които са защитени от този вятър, са Сан Франциско и Монтерей на север и Сан Диего на юг.

Тъй като беше януари и сезонът на югоизточните ветрове бе в средата си, ние застанахме на котва на три мили от брега, при единадесет фадъма вода, като вързахме шпрингово въже за задържане и буйове към веригите, свалихме накрайниците за скатаване на ветрилата и ги закрепихме с въжета. След като привършихме с това, лодката отиде с капитана на брега и се завърна с нареждания до главния помощник да я изпрати да го прибере към залез-слънце. Аз не отидох с първата лодка и се зарадвах, че ще ходи друга, преди да се мръкне, защото след такова дълго пътуване като нашето да чакаш няколко часа, когато виждаш сушата пред себе си, а не можеш да я стигнеш, не е никак малко време. Прекарахме деня на борда, заети с обичайните си задължения. Това бе първият път обаче, в който капитана го нямаше на кораба и ние се почувствувахме малко по-свободни и се оглеждахме наоколо да разберем в що за страна бяхме попаднали — страна, в която трябваше да прекараме една или две години от живота си.

Беше прекрасен ден и толкова топло, че всички бяхме с летни дрехи и сламени шапки на главите. Като се има пред вид, че бе средата на зимата, това говореше за много хубав климат и както по-късно открихме, тук термометърът не падаше под нулата през цялата зима и имаше много малка разлика между годишните времена. Все пак през дългия дъждовен период, когато духаха югоизточните ветрове, дебелите дрехи не бяха излишни.

Около нас се простираше широкият залив, почти съвсем гладък, тъй като не полъхваше никакъв вятрец, макар че моряците, които бяха ходили с лодката на брега, да ни казаха, че от мъртвото вълнение по

плажа имало силен прибой. В пристанището имаше още само един кораб — дълъг, заострен бриг от около триста тона с наклонени мачти и подравнени реи, развяващ английски флаг на мачтата си. След това научихме, че бил правен в Гуаякил^[2] и наречен „Аякучо“ — името на мястото, където се е водила битката, дала независимост на Перу, и сега бе притежание на един шотландец на име Уилсън, който го командуваше и водеше търговия с него между Калифорния и Каляо и други части на Южна Америка. Той беше много бърз кораб, както по-късно често имахме случаи да се убедим, и имаше на борда си екипаж от жители на Хавайските острови. С изключение на този съд нямаше нищо друго, което да нарушава огледалната гръд на залива. От двете страни се проточваха два носа като два рога на полумесец, единият от които — този на запад — е нисък и песъчлив и принуждава корабите да го заобикалят отдалеч, когато излизат подгонени от югоизточния вятър, а другият е висок, стръмен и гъсто обрасъл с гори. На него е разположен манастир, наречен Санта Буенавентура, чието име носи и носът. В средата на полумесеца, точно срещу котвената стоянка, са разположени манастирът и градът Санта Барбара. Те са построени върху ниска равнина, покрита с трева и съвършено обезлесена, заобиколена амфитеатрално от трите си страни с планини, които се издигат стръмно на разстояние от петнадесет до двадесет мили. Манастирът е разположен малко зад градчето и представлява голяма сграда или по-скоро група от сгради, в средата на които се издига висока кула със звънарна и пет камбани. Всички тези сгради, тъй като са измазани, представляват внушителна гледка от разстояние и са отличителният белег, по който корабите се насочват за хвърляне на котва. Градът е разположен по-близо до брега — на около половин миля — и се състои от едноетажни къщи, построени от изпечена на слънцето глина или кирпич, като някои от тях са варосани и имат червени керемиди по покривите. Доколкото можах да пресметна, имаше около стотина къщи, а в средата им се намираше укреплението, построено от същия материал и видимо не по-здраво. Градът има хубаво местоположение със залива пред себе си и амфитеатрално разположените височини отзад. Единственото нещо, което отнема от красотата му, е, че хълмовете са лишени от големи дървета — огромен пожар ги помел преди дванадесетина години и още не бяха успели да израснат наново. Пожарът ми бе описан от един местен жител като

страховито и поразително зрелище. Въздухът в цялата равнина се нагорещил до такава степен, че хората били принудени да напуснат града и се пренесли да живеят няколко дни на плажа.

Малко преди залез-слънце помощникът нареди една лодка да отиде на брега и аз бях сред моряците в нея. Никога не ще забравя впечатлението, което остави у мен първото ми слизване на калифорнийския бряг. Слънцето току-що се бе скрило, падаше сумрак и започваше да подухва влажният нощен вятър, а дългите тихоокеански вълни се търкаляха към брега и разбиваха със силен шум високите си гребени о плажа. Налегнахме на греблата точно преди да влезем в прибоя, чакайки удобен момент да преминем през него, когато една лодка, тръгнала от „Аякучо“, застана до нас с екипаж от тъмнокожи хавайци, които огласиха залива с разговори и подвижвания на чудатия си език. Те виждаха, че сме новаци в този начин на гребане, и чакаха да видят как ще влезем в прибоя. Но вторият помощник, който управляваше нашата лодка, твърдо реши да използва техния опит и не искаше да влезе пръв. Като разбраха най-накрая как стои работата, те нададоха силен вик и използвайки гребена на голяма вълна, която се търкаляше към брега и се бе вдигнала толкова високо, че изправи кърмите на лодките ни почти отвесно, налегнаха три-четири пъти силно на греблата и се понесоха по нея, като хвърлиха греблата през борда, колкото се може по-далеч от лодката, и скочиха в момента, в който тя докосна пясъка, хванаха я за фалшборда от двете страни и я изтеглиха далече от вълните. Ние веднага схванахме какво трябва да се направи и че е важно лодката да бъде с кърмата към морето, защото в мига, в който вълните я удареха на борд или отстрани на кърмата, щяха да я подкарат легнала напред и да я обърнат. Загребахме бързо нататък и щом като почувствувахме, че сме хванали вълната и че тя ни носи със скоростта на състезателен кон, хвърлихме греблата колкото се може по-далеч от лодката и се хванахме за планширите, готови да скочим и да я поемем, когато се удареше о брега, а вторият помощник се мъчеше с все сила да държи кърмата ѝ към морето с помощта на кърмовото гребло. Вълната ни изхвърли на плажа и като хванахме лодката, я изтеглихме на сухо. След това прибрахме греблата и застанахме край нея да чакаме капитана.

Като видяхме, че капитана го няма, оставихме лодката на един да я пази, а останалите тръгнахме да разглеждаме брега. Плажът между

двата носа е дълъг почти миля и е покрит с гладък пясък. Бяхме пристанали на единственото му подходящо място, което се пада в средата, тъй като двата края са каменисти. При прилив той остава около двадесетина ярда^[3] широк — от водата до ниския склон, където започва почвата, а повърхността му е толкова твърда, че го превръща в чудесно място за препускане с коне. Стъмваше се и едва можехме да различим неясните очертания на двата кораба в откритата част на залива, а дългите вълни се търкаляха успоредно една след друга, като се издигаха все повече и повече с приближаването си към брега и когато надвиснеха над плажа, върху който щяха да се разбият, върховете им захващаха да се пречупват и да се превръщат в бяла пяна, започвайки от единия край на гребена и стигайки бързо до другия — така, както се събаря детска къщичка от карти, като бутнеш някоя карта от единия край. В това време хавайците бяха обърнали лодката си към морето, бяха я вкарали във водата и я товареха с кожи и лой. Тъй като това беше работата, с която ни предстоеше да се занимаваме в скоро време, ние ги наблюдавахме с любопитство. Те вкараха лодката толкова навътре, че една по-голяма вълна да може да я понесе, а двама от тях, с навити крачоли на панталоните, застанали до носа по един от всяка страна, я поддържаха в правилно положение. Това бе трудна работа, защото освен за лодката те трябваше да се грижат и за себе си, да не ги съборят големите вълни. В това време останалите тичаха от брега до лодката и обратно, натоварени с изсушени волски кожи, сгънати по дължина на две и твърди като дъски. Слагаха ги на главите си по една или две наведнъж и ги занасяха до лодката, където един от тях ги подреждаше. Трябваше да ги носят на главите си, за да ги предпазят от водата, и ние забелязахме, че са си сложили дебели вълнени шапки. „Гледай хубаво, Бил, и си прави сметката какво те чака!“ — чух един от нашите да казва на друг. „Е, Дейна — обърна се към мен вторият помощник, — това май не прилича на Харвард, а? Но се работи с главата — дума да няма!“ Да си кажа правичката, никак не ми беше до смях.

След като натовариха кожите, канаките^[4] се хванаха на торбите с лойта (торбите бяха ушити от кожа и с големината на обикновен чувал за брашно) и тръгнаха с тях към лодката, където всички останали бяха готови да се качат. Тук отново имаше от какво да се поучим. Морякът, който управляваше лодката, прибра греблото и се изправи на кърмата,

а тези, които бяха на задните гребла, седнаха на пейките и се приготвиха да гребат, щом вълната ги повдигне. Двама останаха прави до носа и когато най-накрая дойде голяма вълна и понесе лодката, те се хванаха за планшира и затичаха с нея, докато се потопиха до мишниците, а след това се катурнаха вътре със стичаща се от дрехите им вода. Загребаха с все сила, ала нищо не можа да стане, тъй като вълната ги върна обратно на брега и ги остави почти на сухо. Дватама на носа скочиха отново във водата и този път се справиха по-успешно — с помощта на дивашки викове и кръсъци я вкараха далеч навътре. Наблюдавахме ги, докато не минаха прибоа и ги видяхме да гребат към своя кораб, който сега бе скрит от тъмнината.

Пясъкът на плажа започна да студене под босите ни крака, жабите закряха из мочурищата, а от края на невидимия нос се дочу жалостният вик на кукумявка, смекчен от далечината. Започнахме да си мислим, че е крайно време „старият“ (както обикновено наричат корабния капитан) да се връща. След няколко минути чухме, че някой се приближава към нас. Беше човек на кон. Той препусна към нас, спря, отправи няколко думи, но като не получи отговор, се обърна и се отдалечи в галоп. Бе тъмнокож като индианец, с широкопола испанска шашка, наметало от одеяло (серапе) и кожени гамаша, с дълъг нож, който стърчеше от тях. „Това е седмият град, в който идвам през живота си и, бога ми, не ми мирише тук да има християни“ — каза Бил Браун. „Трай! — каза Джон. — Това още нищо не е.“ По средата на този разговор се появи капитанът и ние обърнахме лодката към морето, завлякохме я до водата и се приготвихме да потеглим. Капитанът, който бе идвал по този бряг и преди и „знаеше номерата“, хвана кърмовото гребло и ние потеглихме по същия начин, както и другата лодка. Като най-млад имах удоволствието да бъда на носа и да се измокря целият. Справихме се добре и минахме прибоа, макар че вълните бяха доста високи. Някои от тях ни повдигаха нагоре, а след това се изплъзваха под нас и ни оставяха да се стоварим като плоска дъска върху водата. След няколко минути се намерихме в ниското постоянно мъртво вълнение и загребахме към една светлинка, за която бяхме сигурни, че е на нашия кораб.

След като се качихме на борда и изтеглихме лодката, хлътнахме в кубрика, сменихме мокрите си дрехи и се нахранихме. След вечеря моряците запалиха лулите си (а тези, които имаха, и пури) и ние

трябваше да разкажем всичко, което бяхме видели. После започнахме да гадаем какви ли са хората на брега, за продължителността на пътуването, носенето на кожи и т.н. и т.н. до осем склянки, когато ни извикаха всички на кърмата, за да определят „котвената вахта“. Трябваше да стоим по двама на смяна и тъй като нощите бяха доста дълги, едната смяна щеше да трае два часа. Вторият помощник оставаше на палубата до осем часа, всички моряци щяхме да бъдем вдигани на зазоряване и бе наредено да се наблюдава зорко и при първия признак на югоизточен вятър да бъде викан помощникът. Беше наредено също така склянката да се бие през два часа, както на море. Другарят ми по вахта бе шведът Джон и ние изкарахме от дванадесет до два, като той обикаляше по левия борд, а аз по десния. С идването на деня всички моряци бяхме извикани на палубата и започна обичайното й миене, търкане и т.н. до закуската в осем часа. Преди обед една лодка отиде до „Аякучо“ и донесе говежди бут, така че на обед ядохме прясно месо. Ядохме го с голямо удоволствие, а помощникът ни каза, че докато сме на брега, ще да ядем все прясно говеждо, тъй като тук то било по-евтино от соленото. Посред обела се чу викът на готвача: „Ветрило на хоризонта!“ и като се качихме на палубата, видяхме два кораба да заобикалят носа. Единият беше голям, а другият — малка бригантина. И двата обърнаха марселите си и изпратиха лодки на борда ни. Флагът на големия кораб ни позачуди, но като дойдоха, стана ясно, че той е от Генуа и търгува с най-различни стоки по брега. Като напълни ветрилата си, корабът отново се насочи в открито море, тъй като пътуваше за Сан Франциско. Екипажът на бригантината се състоеше от хавайци и един от тях, който знаеше малко английски, ни съобщи, че се казвала „Лориот“, а капитанът ѝ бил капитан Най; построена била в Оаху^[5] и участвувала в търговията с кожи и лой. Бригантината приличаше на сандък и затова моряците наричат такива кораби „кутии за масло“. Този съд, както и „Аякучо“ и другите, които по-късно срещнахме да се занимават със същата търговия, имаше за ръководен персонал англичани или американци и двама-трима моряци от тези националности пред мачтата, за да вършат работата по такелажа и да им се поверява корабът, докато останалата част от моряците са хавайци — много работливи и изкусни гребци.

Тримата капитани слязоха на брега след обяд и пак се върнаха след залез-слънце. Когато корабът е в пристанище, за всичко на борда

се грижи старши помощникът, а капитанът, освен ако не изпълнява длъжността на търговски агент, има малко работа и обикновено по-голямата част от времето си прекарва на брега. Това само можеше да ни радва, тъй като помощникът беше добряк и не беше много строг. Тази радост обаче не продължи дълго, тъй като щом капитанът се случи суров и енергичен човек, а помощникът не е такъв, винаги възникват неприятности. Че те назряват, вече бяхме почнали да усещаме. Капитанът на няколко пъти бе недоволен от помощника, изрази това в присъствието на екипажа и се носеха слухове, че не се разбират. Когато се създаде такова положение и капитанът започне да подозира, че старши помощникът се отнася твърде меко и разглезва екипажа, започва да му се меси навсякъде и да стяга юздите повече от всеки друг път, като, разбира се, контрата остава у моряците.

---

[1] Дрейк, Франсис (1545–1595) — английски мореплавател и пират, извършил първото след Магелан околосветско пътешествие. — Б.пр. ↑

[2] Гуаякил — град в Еквадор, пристанище на Тихия океан. — Б.пр. ↑

[3] Ярд = 91,5 см. — Б.пр. ↑

[4] Канак — туземец, жител на някои от тихоокеанските острови; тук — хаваец. — Б.пр. ↑

[5] Оаху — третият по големина, но най-важен от Хавайските острови: на североизточния му бряг се намира столицата Хонолулу. — Б.пр. ↑

ГЛАВА X

ЮГОИЗТОЧНА БУРЯ

На изток и на юг притъмня след залез-слънце и ни бе наредено да поддържаме зорко наблюдение. Тъй като предполагахме, че ще ни вдигнат, легнахме си рано. Събудих се към полунощ и видях, че един моряк, който току-що бе влязъл в кубрика, пали лампата. Каза, че започнали да се появяват пориви от югоизток, морето започнало да се вълнува и той повикал капитана. Като го видях да се хвърля в койката си, както си беше с дрехите, ми стана ясно, че очаква скоро да ни извикат. Усетих как корабът започна да се люлее на котвата си и чух напрегането и звънтенето на веригата. Лежах буден, готов да скоча, щом ни повикат. След няколко минути това стана — три удара по люка и чухме вика: „Всички на палубата! Бързайте горе на ветрилата!“ Скочихме и бяхме вече полуоблечени, когато помощникът извика през люка: „Бързайте, момчета! Бързайте, преди да започне да се влачи котвата!“ За миг се намерихме на палубата. „На мачтите и освободете марселите!“ — извика капитанът, щом като се показва първият моряк. Катерейки се по вантите, забелязах, че марселите на „Аякучо“ са вече разпънати, и чух как моряците се провикваха от реите, като ги нагласяха. Това може би бе накарало и нашия капитан да бърза, тъй като старият Уилсън (капитанът на „Аякучо“) бе плавал дълги години по този бряг и познаваше признаците на приближаващата се буря. Бързо освободихме марселите и, както винаги, на всяка мачта остана по един моряк — да изтегля въжетата и да оправя ветрилата; останалите слязохме долу, на шкотите. Докато натягахме шкотите, видяхме „Аякучо“ да се носи пред носа ни, остро към вятъра. Режейки вълните като с нож в устрема на източения си като глава на хрътка нос и с наклонените мачти, той представляваше прекрасна гледка. Приличаше на птица, която е била подплашена и сега бе разперила крилата си за полет. След като марселите бяха шкотовани, реите на грота опънати назад, стенговият стаксел на фока вдигнат, вързани буйове за котвената верига и всичко на носа готово за пускане на

веригата заедно с котвата на дъното, ние отидохме на кърмата и се хванахме на шпринговото задържащо въже; то минаваше през кърмовия клюз и бе завързано за котвената верига. „Готово ли е всичко на носа?“ — извика капитанът. „Тъй вярно, сър, всичко е готово“ — отговори помощникът. „Откачи веригата!“ „Слушам, веригата откачена, сър!“ и котвената верига издрънча около шпила, изнизвайки се през клюза, а малкият съд се завъртя около въжето за задържане под силата на обратно опънатите ветрила. „Пускай отзад!“ Незабавно шпринговото въже бе откачено и ние се понесохме по вятъра. Още щом като легнахме бейдевинд, напълнихме долните ветрила на фока и грота, поставихме трисела на фока и оставихме котвената стоянка доста зад кърмата си, заобикаляйки носа отдалеч. „И Най е излязъл“ — каза капитанът на помощника и като погледнахме назад, можахме да съзрем малката бригантина, която идваше след нас.

Вятърът се усили, дъждът заваля по-силно и притъмня, но капитанът не искаше да приберем ветрилата, преди да сме се отдалечили достатъчно от носа. Щом като го оставихме зад кърмата си и навлязохме в открито море, даде се заповед за прибиране и ние се качихме на мачтите, двойно рифовахме всеки марсел, скатахме долното ветрило на фока и рифовахме двойно трисела, като останахме под лесни за управляване ветрила. При такива случаи на бягане пред югоизточна буря, след като корабът се отдалечи от брега, не може да се прави нищо друго, освен да се стои с намалени ветрила и да се чака да отмине бурята, която рядко трае повече от два дни, а понякога преминава и за дванадесет часа, ала вятърът никога не се обръща на юг, преди да се е излял продължителен дъжд. „Свободната вахта, слизай долу!“ — каза помощникът, ала настана спор коя именно вахта е свободна. Помощникът го разреши лесно, като прати долу своята команда, и каза, че ще бъде наш ред следващия път, когато тръгнем да бягаме. Останахме на палубата до края на дежурството при силен вятър и дъжд, който се лееше като из ведро. Когато ни смениха, корабът бе завъртян по вятъра и застана на другия халс, по посока на сушата. Когато се качихме отново на палубата към четири часа сутринта, беше много тъмно и вятърът бе поотслабнал, но затова пък валеше такъв дъжд, какъвто не бях виждал по-рано. Облечени бяхме с мушамени дрехи и зюдвестки^[1] и не ни оставаше нищо друго, освен да

стоим прави като пирони и да оставим дъжда да се стича по нас. На море няма нито чадъри, нито сушина, където да се скрие човек.

Докато стояхме на палубата, видяхме, че малкият бриг под двойно рифован фокмарсел дрейфи към нас. Като призрак се плъзна край кораба ни и изчезна. Не разменихме нито дума, на палубата му нямаше никой освен кърмчията. Към сутринта капитанът подаде глава от каютата и каза на втория помощник да следи за промяна на вятъра, каквато обикновено идва след щил и проливен дъжд. Това бе тъкмо навреме, защото след няколко минути настана пълен щил, корабът загуби управление, дъждът спря, ние вдигнахме трисела и долните ветрила, нагласихме реите на грота по вятъра и зачакахме промяната. Тя дойде след няколко минути, изпълнена с отмъщение, и вятърът налетя от северозапад — противоположната посока на компаса. Благодарение на взетите предпазни мерки не бяхме изненадани и се понесохме по вятъра с поставени напречно реи. Капитанът дойде на палубата, ние натегнахме малко ветрилата и се насочихме към котвената стоянка. С промяната на вятъра дойде и промяната на времето — за два часа вятърът се усмири до лекия постоянен бриз, който духа по крайбрежието през по-голяма част от годината и е толкова постоянен, че може да бъде наречен пасат. Слънцето напече, ние поставихме роялсели, скайсели и лисели и се понесохме на пълен ход към Санта Барбара. Малкият „Лориот“ бе зад кърмата ни, но толкова далеч, че почти не се забелязваше, а „Аякучо“ въобще го нямаше. След малко и той се появи иззад острова Санта Роза, под чиято защита бе прекарал цялата нощ. Нашият капитан имаше голямо желание да се приберем преди него, защото ако успеяхме да бием „Аякучо“, щяхме да си спечелим голяма слава на брега. „Аякучо“ имаше името на най-добрия съд в целия северен Тихи океан, на който бе известен като търговски кораб от шест и повече години. При леки ветрове имяхме преимущество над него поради роялселите, които носехме както на фока, така и на грота, а също и с лиселите си, докато капитан Уилсън нямаше нищо над горните си марсели и винаги сваляше лиселите си, когато беше покрай брега. Тъй като вятърът беше свеж и попътен, ние вървахме известно време напред, но след като заобиколихме носа и двата кораба, бяхме принудени да завъртим реите и да потеглим остро срещу вятъра. Тук вече му паднахме в ръцете и той мина покрай нас, сякаш го теглеха с въже. После капитан Уилсън

ни каза, че ние имаме много добър ход на пълен вятър, но дадеш ли му курс остро към вятъра, той винаги ще ни бие, дори и да имаме толкова ветрила, колкото „Роял Джордж“^[2].

„Аякучо“ застана на котвената стоянка около половин час преди нас и когато стигнахме там, той вече скатаваше ветрилата си. Трябва да се има пред вид, че намирането на веригата е доста трудна работа. Изисква се голямо майсторство да хванеш оставената си котва, без да хвърлиш друга. Капитан Уилсън си бе спечелил слава сред моряците по крайбрежието с умението си да прави това и нашият капитан успя да не хвърли нито веднъж втора котва, докато бяхме с него. Приближавайки малко откъм наветрената страна на буя, ние прибрахме леките ветрила, обърнахме гротмарсела срещу вятъра и спуснахме лодка, която изтегли и завърза допълнително въже към края на въжето за задържане на буя. Прекарахме другия му край около шпила и започнахме да го обираме, докато не стигнахме до края на шпринговото въже за задържане, което ни изтегли до веригата, като от време на време му помагахме, обръщайки и напълвайки ветрилата с вятър. След това веригата се прекарва през клюза и около шпила и се законтря, а въжето за задържане се прекарва околоръст от външната страна до кърмовия клюз — така корабът е сигурно закотвен на старото си място. Като приключихме, помощникът ни каза, че Калифорния си е показала рогата малко и че такива неща трябва да очакваме да се случват през цялата зима.

След като скатахме ветрилата и обядвахме, видяхме, че в залива влиза „Лориот“; той успя да хвърли котва преди настъпването на нощта. При залез-слънце отново отидохме до брега и заварихме там да чака и лодка от „Лориот“. Канакът, който знаеше английски ни каза, че като ходил до града, разбрал, че нашият агент мистър Робинсън и още няколко пътници щели да пътуват с нас до Монтерей и че ще сме щели да отплаваме още същата нощ. След малко дойде капитан Томпсън с двама господата и една дама и ние се приготвихме за тръгване. Те имаха доста багаж, който нагласихме на носа на лодката, а след това двама от нас взеха сеньората на ръце и прегазиха водата с нея, като я доставиха благополучно на кърмата. Изглежда, че тази процедура ѝ се видя доста забавна, а и съпругът ѝ бе напълно доволен, намирайки всяко уреждане на въпроса за подходящо, стига да не си измокри краката. Бях на едно от задните гребла, така че можех да чуя разговора им;

научих, че единият от двамата, който доколкото можех да видя в тъмното, бе млад човек в европейски дрехи и загърнат с голямо наметало, е агентът на фирмата — собственик на нашия кораб, а другият, облечен по местната испанска мода, е брат на капитана — от дълги години търговец по тукашния бряг, и дамата е негова жена. Тя бе красива, с нежни черти и мургаво лице и произхождаше от едно от най-почитаните семейства в Калифорния. Научих също така, че ще отплаваме още същата нощ.

Още щом като се качихме на борда, лодките бяха вдигнати, ветрилата разпънати, моряците застанаха на шпила. Шпринговото въже за задържане и принадлежностите му бяха прибрани и след около двайсетина минути въртене на шпила, нагласяне на ветрилата и притягане на реите ние тръгнахме на път към Монтерей, носени от попътния вятър. „Лориот“ потегли по същото време и пое също за Монтерей, но тъй като легна на различен курс от нашия — държеше се покрай брега, докато ние излязохме доста навътре, — скоро се изгубихме от погледите си. Духаше попътен вятър, което е нещо необичайно при пътуване нагоре по брега, защото тук преобладаващият вятър е северният, който духа право надолу, и по тази причина северните пристанища се наричат наветрени, а южните подветрени.

---

[1] Зюдвестки — противодъждовни шапки с широки поли, покриващи и раменете. — Б.пр. ↑

[2] „Роял Джордж“ — най-големият английски военен кораб по това време. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XI

НАГОРЕ ПО КРАЙБРЕЖИЕТО

Отминахме островите още преди да се съмне и към дванадесет часа вече бяхме излезли от канала и се намирахме навътре в морето пред нос Кънсепшън — мястото, където за първи път бяхме съзрели суша на идване. Това е най-големият нос по крайбрежието и представлява безлюдна издатина, която се простира далеч навътре в океана и има славата на много ветровито място. Всеки кораб се смята за щастлив, ако успее да мине покрай него, без да налети на буря, особено зиме. Плавахме под лисели и от двете страни, но след като заобиколихме носа, трябваше да плаваме остро към вятъра и да приберем лиселите от подветрената страна. При тази маневра корабът започна да чувства вятър повече и затова свалихме бързо скайселите, но оставихме лиселите по наветрената страна, като натегнахме реите напред, така че подвижният гик почти докосваше шприта. Корабът легна от вятъра, който се усилваше, а и капитанът явно го беше напрегнал повече от допустимото. Брат му и мистър Робинсън му казаха нещо с малко разтревожен вид, ала той само отговори, че си познавал кораба и знаел какво може да носи. Той явно се „фукаше“, като им показваше как може да носи ветрила. Беше застанал на наветрената страна и държейки се за бакщаговете, наблюдаваше мачтите, за да види колко могат да издържат, когато един порив на вятър реши въпроса. В един миг трябваше да застанем срещу вятъра и да приберем брамселите, летящия кливер и лиселите — всичко наведнъж. Настана, по моряшкия израз, „гювеч“ — възетата летяха на всички страни и цареше обща бъркотия. Бедната мексиканка се появи от каютата бледа като призрак и изплашена до смърт. Помощникът и няколко моряци на носа се опитваха да приберат долния лисел, който бе омотан от вятъра, когато гикът му се огъна и се счупи в желязната си част. Сkochих на мачтата да прибера лисела на горния марсел на грота, ала преди да успея да стигна до горе, халсовият край се разкъса на две, ветрилото отлетя, като се преметна през брамсела, заплующ и

се накъса на парчета. Поради натиска фаловете се бяха охладели и видях и патих, докато прибере ветрилото. След големи мъки го хванах, или поне това, което бе останало от него, и го привързах към реята, когато капитанът поглеждайки нагоре, ми извика: „Стой там горе, Дейна, и скатай гротмарсела!“ Оставяйки лисела, аз се качих до марса и видях, че тук работата бе твърде напечена. Основата на роялмачтата играеше между напречните опори и рамката, а самата мачта се бе наклонила под страшен ъгъл заедно със стенгата под себе си; всичко вибрираше и прещеше, напрегнато до крайност.

На Джек^[1] не му остава нищо, освен да се подчини на заповедта — качих се на реята, където гювечът бе още по-страшен от този, който бях оставил долу. Брасите бяха отслабени и реята обикаляше като въртяща се врата. Цялото ветрило бе отвяно към подветрената страна, с подветрения си край върху нока, а скайселът се бе откачил целият и се развяваше над главата ми. Погледнах надолу, ала бе излишно да разчитам да ме чуе някой, защото всички бяха заети, вятърът ревеше, а ветрилата плющяха във всички посоки. За щастие бе по обед и денят бе ясен, та кърмчията, който погледна нагоре, видя мъките ми и след безброй знаци и жестове намери едного да опъне необходимите въжета. Докато стане това, аз се огледах надолу. На палубата цареше пълна бъркотия, а малкият кораб се носеше през вълните като обезумял, водата го заливаше и мачтите бяха силно наклонени. На площадката на другия марсел бе застанал Стимсън, зает с ветрилото, което се изкубваше от пръстите му веднага щом успееше да го събере. Роялселът под мен бе скоро прибран, което облекчи мачтата; успях бързо да скатая моето ветрило и да сляза долу, ала изтървах съвсем новата си мушамена шапка и това ме обезпокои повече от всичко друго. Работихме около половин час пряко сили и корабът, заварен от шквала под всички ветрила, бе докаран до двойно рифовани марсели и щормови ветрила. По време на шквала вятърът се бе променил и бе носил кораба право към носа, така че щом оправихме всичко, ние се обърнахме и се насочихме отново към морето с приятния изглед да се борим срещу силен насрещен вятър до Монтерей — на разстояние от сто мили. През нощта заваля дъжд и така изкарахме пет дена — в дъждовно бурно време и през целия път под намалени ветрила, отвени на няколкостотин мили от брега. Посред всичко това открихме, че стенгата на фока се бе измъкнала (което без съмнение бе станало по

време на шквала) и бяхме принудени да свалим фокроялмачтата и да оставим по нея колкото се може по-малко ветрила. Четиримата ни пътници бяха повалени от тежка морска болест, така че почти не ги видяхме през тези пет дни. На шестия ден небето се изчисти, грейна ярко слънце, ала вятърът и вълните бяха все още силни. Сякаш отново бяхме сред океана — на стотици мили не се виждаше никаква земя и капитанът правеше наблюдения със секстанта всеки ден по обяд. Пътниците ни се появиха и за пръв път ми се удаде възможност да видя какво нещастно и жалко същество е болният от морска болест пътник. Откакто самият аз бях изкарал морска болест — на третия ден след тръгването ни от Бостън — бях виждал само здрави, жизнерадостни мъже, стъпили на моряшки крака и в състояние да се справят с всякаква работа (не бяхме имали пътници по време на пътуването насам) и трябва да си призная, че чувствах приятно превъзходство от това, че можех да се разхождам по палубата, да се храня и да се катеря по мачтите, а двете нещастни, жалки и бледи същества залитаха и се влачеха по палубите или се държаха едно за друго, гледайки нагоре със замаяни глави как се катерим по площадките на мачтите или си стоим най-спокойно и работим по ноковете на високите реи. Трудно може да се намери съчувствие у здрав човек на море към болен от морска болест, защото той е твърде склонен да прави сравнения, които ласкаят собствената му мъжественост.

След няколко дни съзряхме земя при нос Пинос, който представлява една издатина пред входа на пристанището на Монтерей. С приближаването си към брега можахме да огледаме добре сушата и тя се оказа по-гориста от тази, която се намира южно от нос Кънсепшън. В действителност, както открих по-късно, нос Кънсепшън може да се вземе като разделителна линия между два различни облика на страната. Когато се плава северно от носа, пейзажът става по-горист, има по-плодороден вид и е по-обилно снабден с вода. Така е и при Монтерей, а още повече към Сан Франциско, докато южно от носа, както при Санта Барбара, Сан Педро и особено Сан Диего, горите са много малко и страната има головат, равнинен изглед, макар че и тук земята е плодородна.

Заливът на Монтерей е широк при входа си, тъй като между двата носа — Аньо Нуево на север и Пинос на юг — има разстояние от

двадесет и четири мили, но се стеснява постепенно с приближаването към града, който е разположен на извивка или голяма вдлъбнатина в югоизточния му край и се намира на около осемнадесет мили от носовете, а това представлява и цялата дълбочина на залива. Бреговете са извънредно гъсто обрасли с гори (сред тях преобладава борът) и тъй като по това време бе дъждовният сезон, всичко бе потънало в зеленина, в която природата бе вложила всичките си сили — тревата бе буйна, дърветата бяха разлистени, птиците пееха в горите и безброй диви патици летяха над главите ни. Тук бяхме в сигурно убежище от югоизточните ветрове. Застанахме на котва на около два кабелта от брега; градът се простираше право пред нас и представляваше чудно красива гледка с малките си белосани къщици, които му придават много по-хубав вид от Санта Барбара, където те повечето са оставени с цвета на глината. Червените керемиди по покривите контрастират добре с белите стени и с пищната зеленина на ливадата, сред която къщите — около стотина на брой — са пръснати тук и там без всякакъв ред. В този град, както и във всички други, които съм посещавал в Калифорния, няма нито улици, нито огради (с изключение на някое и друго малко парче земя, оградено за градина). Тъй като къщите са едноетажни и приличат на вили, това придава много привлекателен вид на града, особено като се гледа отдалеч.

Застанахме на котва през един хубав съботен следобед, слънцето бе на около час над хоризонта и всичко изглеждаше прекрасно. Мексиканското знаме се вееше върху малкото квадратно укрепление, а звуците от барабаните и тромпетите на войниците, които бяха излезли да маршируват, се носеха над водата и вдъхваха много живот на цялата картина. Всички бяхме във възторг от това, което виждахме. Имахме чувството, че сме попаднали в християнска (което в речника на моряците означава цивилизована) страна. Първото впечатление, което Калифорния ни бе направила, бе много неприятно с открития рейд на Санта Барбара, закотвянето на три мили от брега, бягането в морето при всеки югоизточен порив, приставането в силния прибой и малкото черновато градче на една миля от брега, от което не се чуваше никакъв звук, нито пък можеше да се види нещо друго освен канаки, кожи и торби с лой. Като прибавим към това и бурята около нос Кънсепшън, не беше никак за чудене, че бяхме така приятно изненадани от вида на Монтерей. Освен това скоро научихме нещо, което бе от немалко

значение за нас — тук нямало никакъв прибой. И действително днес следобед водата около брега бе гладка като в езеро.

Закарахме на брега агента и пътниците и видяхме, че там ги чакат няколко души, сред които неколцина, макар и облечени по местната мода, говореха английски. По-късно научихме, че са англичани и американци, които се оженили и заселили тук.

Пристигането ни в Монтерей бе свързано със случка, която по-близо засяга мен самия, а по-точно с първата ми постъпка, смятана от моряците за проява на моряшко майсторство — спущането на роялреята. Бях виждал как става това, а един стар моряк, чието благоволение се бях постарал да спечеля, ми бе показал внимателно всичко, което трябва да се направи и в каква последователност, и ме бе посъветвал да използвам първата възможност, когато влезем в пристанище, за да опитам. Казах на втория помощник, с когото бях голям приятел още докато беше в кубрика, че мога да свърша тази работа, и го помолих да каже на помощника да ме прати на мачтата щом стане нужда да се свалят роялреите. Ето че ме пратиха и аз се покатерих на мачтата, повтаряйки действията наум, като внимавах да спазвам най-строга последователност, защото една грешка е в състояние да развали всичко. За щастие успях да се справя, без да чуя и най-малката забележка от помощника, и когато реята стигна до палубата, неговото „отлично“ ми достави такова задоволство, каквото едно време бях изпитвал при вида на думата „Bene“^[2] под някое упражнение по латински.

---

^[1] Джек — събирателно нарицателно име за обикновен моряк. — Б.пр. ↑

^[2] Bene (лат.) — добре. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XII

МОНТЕРЕЙ

Тъй като следващият ден бе неделя — ден за отпуски на търговските кораби, когато на част от екипажа се разрешава да слезе на брега, — всички се бяхме настроили за разходка и вече обсъждахме кой да помоли за това. Ала когато ни събраха сутринта и ни пратиха на работа по такелаж, разбрахме, че топмачтовата обковка беше изскочила; трябваше да се свали и на нейно място да се постави нова с необходимия такелаж. Това бе тежък удар за нас. Ако има нещо, което да дразни моряците и да ги кара да чувствуват, че с тях се отнасят зле, това е да бъдат лишени от неделата си. Не че винаги, ако изобщо някога, я прекарват в религиозни занимания, но все пак тя си остава единственият им почивен ден. Като се има предвид също така, че тя много пъти им се отнема по необходимост — поради бури и неизбежни задължения от всевъзможен вид, — много е трудно да бъде понесена загубата ѝ, когато корабът стои спокойно в сигурно пристанище и няма никакви неотложни причини за работа. Единствената причина в този случай бе решението на капитана да повика митническите чиновници на борда в понеделник и затова искаше бригът му да бъде в ред. Вярно е, че Джек си е роб на кораба, но все пак той има много възможности да пречи и да осуетява плановете на господаря си. При опасност или при необходимост, или когато се отнасят добре, няма по-чевръст от него; но в мига, в който почувствува, че е държан на работа без нужда, или, според моряшкия израз, че го „баламосват“, трудно ще се намери ленивец, който да мърда по-бавно. Той не може да не се подчини на заповедта или по някакъв начин да се бунтува, ала колко работа могат да измъкнат от него, сам си знае. Всеки, който е бил поне три месеца на море, знае как се прави „Томкоксова“ лавировка — „три обиколки около голямата лодка и един ритник по люка“. Тази сутрин всички я карахме така. Когато пратят някого да донесе скрипец отдолу, той ще събори всичко, преди да го намери, а след това няма да го донесе, преди да го повикат

поне два пъти, и ще се забави още толкова, докато подреди всичко наново. Свайте за заплитане изведнъж потънаха някъде и не можеха да се намерят, необходими бяха часове, докато се наточат ножовете и постоянно по трима-четирима чакаха ред на точилото. Когато някой моряк се качеше на площадката на мачтата, веднага се сещаше, че е забравил нещо долу, и започваше бавно да се спуска, а за да се вдигнат скрипците, бяха необходими поне шест души, докато ако работехме с желание, стигаха и трима. Когато помощника го нямаше, работата спираше напълно. Всичко вървеше много трудно и когато отидохме на закуска в осем часа, работата си стоеше така, както когато я започнахме.

През време на кратката закуска обсъдихме въпроса. Някой предложи да откажем да работим, но тъй като това означаваше бунт, разбира се, веднага го отхвърлихме. Помня също, че един от моряците припомни думите на отец Тейлър (моряшкия проповедник в Бостън), който бил казал, че не трябвало да отказват, ако ги накарат да работят в неделя — вината нямало да падне върху тях. След закуска откъм началниците тръгна слух, че ако сме привършили работата бързо, можело да ни дадат лодка след обяд да отидем за риба. Тази примамка бе хвърлена сполучливо и хвана място сред неколцина, които бяха запалени рибари, а и всички започнаха да разбират, че тъй като има само едно нещо за правене и няма да ни държат на работа целия ден, колкото по-бързо го свършим, толкова по-добре. В резултат всичко се появи в нова светлина и преди да стане два часът, привършихме работата, която, както бе тръгнало, можеше да отнеме и два дни. Петима отидохме за риба с малката лодка, в посока към нос Пинос, ала отпуска на брега ни беше отказана. Тук видяхме и „Лориот“, спътника ни от Санта Барбара. Той се приближаваше бавно с лекия ветреца, който из тези места излиза следобед; разбрахме, че са стояли в щил целия предобед. Хванахме различни видове риби — най-много треска и костур, а Фостър (бившият ни втори помощник), който беше с нас, извади на куката си голяма и красива раковина от бисерна мида. След това научихме, че това място било прочуто с раковините си и че една малка шхуна спечелила добри пари, като закарала един товар до Съединените щати.

Върнахме се при залез-слънце и намерихме „Лориот“ на котва на един кабелт от „Пилигрим“. На следния ден бяхме изкарани на работа

рано. Започнахме да сваляме люковите покрития на трюма, да нареждаме стоката и да приготвяме всичко за оглед. Митническите чиновници, петима на брой, дойдоха в осем и започнаха да оглеждат товара, да го проверяват по митническата декларация и т.н. Мексиканските митнически закони са много строги и изискват целият товар да се свали на брега, там да се прегледа и пак да се качи на борда. Но нашият агент се бе споразумял това да не се прави за последните два кораба на фирмата и си спестихме труда по тази операция. Чиновниците бяха облечени в характерното за страната облекло — широкопола шапка, обикновено черна или тъмнокафява, с позлатена или извезана лента около периферията и подплатена с коприна, късо елече от коприна или щампована басма (европейски фракове тук въобще не се носят), ризите са с отворена яка, над тях богата жилетка (ако изобщо я има), панталони, цепнати отстрани под коляното, подплатени със сърма и обикновено кадифени или сукнени, или пък три четвърти бричове с бели чорапи. Обувките им са от еленова кожа с тъмнокафяв цвят и тъй като се изработват от индианци, са богато украсени. Не ходят с презрамки, а винаги с пояс, навит около кръста, който обикновено е червен и мени качеството си в зависимост от благосъстоянието на носителя. Прибавете към това и неизбежното пончо или серапе и ето ви дрехите на калифорниеца. По серапето винаги може да се познае общественото положение и богатството на притежателя. *Gente de rason*, или по-издигнатите граждани, носят наметала от черно или тъмносиньо сукно с колкото се може повече кадифе и гарнитури по него и като се тръгне от тях, се стига до одеялото на индианците. Средните класи носят пончо — нещо като голямо квадратно покривало, с дупки в средата, за да минава главата. Често то е грубо като одеяло, ала тъй като е изтъкано красиво в най-различни цветове, от разстояние е много ефектно. Сред мексиканците няма работническа класа (индианците са фактически закрепостени и вършат цялата тежка работа) и всеки богаташ има вид на аристократ, а бедният хаймана — на разорен благородник. Често съм виждал хора с елегантна стойка и изискани обноски, облечени в сукно и кадифе, качени на изящни коне, покрити с украшения, да ходят без пукнат грош в джоба си и да се чудят какво да намерят за ядене.

ГЛАВА XIII

ТЪРГОВИЯ В МОНТЕРЕЙ

На следващия ден, след като товарът бе разгледан и приет съобразно правилата, започнахме търговията. Кърмовото помещение бе преустроено в стая за търгуване, в която бяха подредени по-леките стоки и мостри, и Мелъс — дошъл с нас като обикновен моряк пред мачтата — бе преместен от кубрика и назначен за помощник на търговския чиновник. Той бе добре подготвен за тази работа, понеже бил работил като помощник в една бостънска кантора, пък и страдаше от известно време от ревматизъм, та не можеше да издържа на изложения на влагата и стихииите моряшки живот по крайбрежието. В продължение на седмица и нещо корабът кипеше от живот. Хората идваха да разглеждат и да правят покупки — мъже, жени и деца, — а ние непрекъснато гребяхме на лодките, превозвайки стоки и пътници. Всеки се чувствуваше длъжен да се наконти и да дойде да разгледа новодошлия кораб, макар и да купи само едно пликче топлийки. Агентът и помощникът му се занимаваха с продажбата, докато ние работехме на трюма и по лодките. Товарът ни беше разнообразен — както се казва, в него имаше и от пиле мляко. Имахме всякакви спиртни питиета (продавахме ги на буре), чайове, кафе, различни видове захар, подправки, стафиди, меласи, железария, стъклария, калаени изделия, прибори за ядене, всякакъв вид облекло, цели и половинки обувки от фирмата „Лин“, басми и памучни платове от фирмата „Лоуел“, креп, коприна, шалове и шалчета, огърлици, украшения и гребени за жените, мебели — с една дума всичко, което човек може да си представи, като се почне от китайски увеселителни бомбички и се свърши с английски колелета за каруци, като от последните носехме към десетина чифта заедно с железните им обръчи.

Като народ калифорнийците са безделници и прахосници и не са способни нищо да си произвеждат сами. Страната е пълна с лозя, но въпреки това те купуваха от нас лошо вино, произведено в Бостън и

докарано с кораба, а после го препродаваха помежду си по един реал (дванадесет и половина цента) за една малка чаша. Телешките кожи те оценяват по два долара парчето, а ги разменят за нещо, което в Бостън струва седемдесет и пет цента. Обувките (със сигурност произведени от тукашни кожи, т.е. пренесени два пъти покрай нос Хорн) купуват за по три-четири долара чифта, като тези от фина кожа могат да стигнат и до петнадесет долара. Средно стоките се продават с почти триста на сто надценка в сравнение с бостънските цени. Това се дължи отчасти на тежките мита, които правителството в своето дълбокомъдрие налага върху вносните стоки, целейки без съмнение да задържи среброто в страната. Тези мита и огромните разходи, свързани с толкова дълго пътуване, позволяват само на най-едриите търговци да участвуват в тези сделки. Почти две трети от стоките, внесени в Калифорния покрай нос Хорн през последните шест години, принадлежат на една-единствена търговска къща — „Брайънт, Стърджис и сие“, на която бе собственост и нашият кораб.

Тази работа бе нова за нас и ни се хареса много през първите няколко дни, макар че бяхме заети непрекъснато от зори до мрак, а понякога дори и до среднощ.

При това непрекъснато превозване на пътниците и покупките им напред-назад ние добихме значителни познания за нравите, облеклото и езика на хората. Мъжкото облекло вече описах по-горе. Жените носеха рокли от различни платове — коприна, креп, басма и т.н., ушити по европейската мода, с изключение на ръкавите, които бяха къси, оставяха ръцете открити и бяха свободни по талията, тъй като не се носеха корсети. Обувките им бяха от шевро или атлаз, носеха шарфове или колани в ярки цветове и почти винаги огърлица и обици. Шапки не се носеха въобще. Само една видях по крайбрежието и тя принадлежеше на съпругата на американски морски капитан, който се бе заселил в Сан Диего и бе донесъл безредно струпаната купчина от слама и панделки като най-избран подарък за младата си жена. Косите им, които са почти неизменно черни или тъмнокестеняви, се спускат надолу по врата — понякога свободни, понякога на дълги плитки, а омъжените жени често ги носят на кок, прикрепени с голям гребен. Единствената им защита от слънцето и времето е широката мантия^[1], покриваща главата им и увита плътно до лицето, когато са навън — обикновено само при хубаво време. Когато са си по домовете или са

седнали пред тях, което често правят, ако времето е хубаво, си слагат малък шал или кърпа с богати шарки. Също така много често може да се види кордела, сложена на главата, с кръст, звезда или друго украшение отпред. Цветът на лицето им е различен и зависи — както и облеклото и обноските им — от частта испанска кръв, която биха могли да твърдят, че имат, определяща също и общественото им положение. Тези, които са чистокръвни испанки и никога не са се омъжвали за местните жители, имат чист, мургав цвят на лицето, а понякога дори и светъл като на англичаните. Такива семейства в Калифорния има съвсем малко, повечето са на хора на държавна служба или на такива, които след изтичане срока на службата са се заселили тук, върху собствеността, която са придобили, а има и други, които са били изпратени в изгнание за престъпления срещу държавата. От тези хора се състои висшата класа, като те се женят помежду си и поддържат преграда между себе си и останалите във всяко едно отношение. Отличават се не само по цвета на лицето, по облеклото и обноските, но също и по говора, защото, наричайки се кастилци, държат много да говорят на чисто кастилско наречие, докато испанският като цяло се употребява в доста изопачен диалектен вид от по-низшите съсловия. Като се тръгне от тази висша класа и се върви постепенно надолу, оттенъкът на лицето става все по-тъмен и по-мътен, докато се стигне до чистокръвния индианец, който се щура без един парцал на гърба си, с изключение на малкото парче плат, закрепено за увита около кръста му широка кожена лента. Говорейки най-общо, кастата на всеки се определя от кръвта, течаща в жилите му — нещо, което може да се разбере от пръв поглед и е невъзможно да се укрие. Но при все това дори и най-малката капчица испанска кръв — било тя четвъртинка или осминка — е достатъчна да въздигне човек от положението на роб и да му даде правото да ходи облечен, да носи ботуши, шапка, мантия, шпори, дълъг нож и всичко, както си му е редът, и да се зове *español*^[2], както и да притежава имот, ако може да се сдобие с него.

Слабостта на жените към дрехите е извънмерно голяма и понякога става причина за тяхното падение. Като подарък красивата мантия, огърлицата или чифтът обици са в състояние да спечелят благосклонността на повечето от тях. Няма нищо по-обикновено от това да видиш жена, която живее в къща, състояща се само от две

стаички, с гола земя за под, да ходи с обсипани с пайети атлазени пантофки, копринена рокля, висок гребен и позлатени, ако не и златни обици и огърлица. Щом съпрузите им не ги облекат достатъчно добре, те скоро си намират подаръци от други. Жените прекарваха по цели дни на борда на нашия кораб, като разглеждаха красивите дрехи и украшения и често правеха покупки на цени, които биха накарали шивачка или домашна прислужница от Бостън да зяпне.

След любовта към дрехите най-много бях поразен от звучността на гласовете и красивата им напевност и у двата пола. Струваше ми се, че всеки срещнат тип е вид на разбойник — нахлупена шапка, одеялено наметало, мръсно бельо и изцапани кожени гамаши, говори най-изискан испански. Беше цяло удоволствие просто да слушам звука на речта им, преди още да мога да улавям някакъв смисъл в нея. У тях може да се чуе провлеченият говор на креолите^[3], но той се разнообразява от пристъпи на извънредно бързо произнасяне на думите, в които те сякаш скачат от съгласна на съгласна, докато не стигнат до широка отворена гласна, на която спират да си починат и да възвърнат равновесието в мелодията. Жените довеждат тази говорна особеност до много по-голяма крайност от мъжете, чието произношение се отличава с повече равност и тежест. Като чуех някой прост говедар да каже нещо на господаря си, струваше ми се, че посланик говори на кралска аудиенция. Понякога наистина си мислех, че са народ, страдащ от някакво проклятие, което ги е лишило от всичко друго освен от гордостта, обноските и гласовете им.

Друго нещо, което ме зачуди, бе количеството сребро в обръщение. Никога през живота си не видях толкова сребро наведнъж, колкото през седмицата, която прекарахме в Монтерей. Истината е, че калифорнийците нямат никаква кредитна система, банки или някакъв друг начин за влагане на пари, ако не броим добитъка. Освен среброто те не притежават друга разменна единица с изключение на волските кожи, които моряците наричат „калифорнийски банкноти“. Всичко, което купуват, трябва да се заплати по един от тези два начина. Кожите те докарват изсушени и сгънати на две, натоварени на груби волски коли или на мулета, и парите носят завързани в носна кърпа — по петдесет-сто долара, на монети от половин долар.

В колежа не бях учил испански и в Хуан Фернандес още не знаех и дума, но през по-нататъшната част от пътуването заех граматика и

речник от капитанската каюта и чрез продължителното им ползване и внимателно вслушване във всяка дума, която чуех да се каже, скоро си посъбрах речник и започнах да се оправям и сам. Тъй като в скоро време знаех повече испански от който и да е на кораба (а в действителност никой не го знаеше) и бях учил латински и френски, се сдобих с името на голям лингвист и бях винаги изпращан от капитана и помощниците за провизии или да нося писма и съобщения до различни места в града. Често ме пращаха за нещо, на което не знаех името и не можех да го кажа, дори и пушка да ми опряха в гърба, ала не си признавах, защото тази работа много ми харесваше. Понякога, преди да отида на брега, успявах да отскоча до кубрика и да погледна думата в речника или пък спирах някой местен англосаксонец и я научавах от него, а после със знаци и някоя и друга латинска или френска дума, малко засукана на края, успявах да се оправя. Това за мен бе полезно упражнение и, без съмнение, от него научих повече, отколкото ако бях учил и чел с месеци, а също така ми даваше възможност да наблюдавам обичаите, нравите и домашната подредба на хората, да оставим настрана, че ми носеше голямо облекчение след еднообразието на дните, прекарани на кораба.

Монтерей, доколкото се простират наблюденията ми, е определено най-приятният и най-културният град в Калифорния. В центъра му се намира отворен площад, заобиколен от четири реда едноетажни постройки, с половин дузина оръдия по средата — някои на лафети, други не. Това е укреплението или фортът. Всеки град си има укрепление в центъра или по-скоро всяко укрепление си има град, построен около него, тъй като най-напред мексиканското правителство е построило укрепленията, а след това хората са строили къщите си около тях, за да бъдат под защитата им. Фортът тук бе изцяло открит и неукрепен. Имаше няколко души офицери с дълги титли и около осемдесет войници, зле платени, лошо хранени и съвършено недисциплинирани. Генерал-губернаторът или, както го наричат обикновено, генералът, живее тук, което превръща града в седалище на правителството. Генералът се назначава от централното правителство в Мексико и е главното гражданско и военно длъжностно лице. Освен него всеки град си има комендант, комуто е подчинено укреплението и всички връзки с чужденци и чужди кораби, докато двама или трима кметове и управители, избирани от жителите, са гражданските

длъжностни лица. Съдилища в законния смисъл на думата, в рамките на някаква юридическа система, те нямат. Дребните граждански дела се уреждат от кметовете и управителите, а всичко, отнасящо се до централното правителство, до военните и до чужденците — от комендантите, които действуват като подчинени на генерал-губернатора. Последният се занимава и с углавните престъпления чрез лично запознаване със случая, ако престъпникът се намира наблизо, или чрез протокол, изпратен от съответното длъжностно лице, когато се намира в по-отдалечено място. Протестантите нямат никакви политически права, нито пък могат да притежават имот и фактически да остават повече от няколко седмици по крайбрежието, освен ако не се числят към екипажа на чужд кораб. Вследствие на това американците и англичаните, които възнамеряват да се заселят тук, стават паписти^[4], а любимият им израз е: „Човек трябва да си остави съвестта на нос Хорн.“

Но да се, върнем към Монтерей. Къщите, както и навсякъде другаде из Калифорния, са еднотажни и построени от кирпич — с други думи, от глина, направена на големи тухли с около фут и половина страна на квадрата и дебели три-четири инча, изпечени на слънце. Те се съединяват чрез спойка от същия материал и по този начин стената има общ пръстен цвят. Подовете са обикновено гола земя, прозорците са зарешетени и без стъкла, а вратите, които рядко стоят затворени, водят направо към всекидневната, тъй като преддверия няма. Някои от по-богатите жители имат стъкла на прозорците си и дъсчени подовете, а в Монтерей почти всички къщи са варосани отвън. Също така по-хубавите къщи имат червени керемиди по покривите. По-бедните се състоят от две-три стаички, които водят една в друга и са мебелирани с по едно-две легла, няколко стола и маси, огледало, разпятие и малки несклопосани картинки в застъклени рамки, представящи някое чудо или мъченичество. В къщите няма комини или огнища, тъй като поради топлия климат огънят е ненужен, а се готви в малка кухничка, отделена от къщата. Индианците, както споменах по-напред, вършат цялата черна работа, като към всяка от по-заможните къщи има прикрепени по двама-трима, а дори и най-бедните са в състояние да държат поне един, като от тях се иска само да ги хранят и да дават по парче груб плат и колан за мъжете и някоя груба рокля, без обувки или чорапи, за жените.

В Монтерей има известен брой англичани и американци (англичани или ingles се наричат всички, говорещи английски език), женени за калифорнийки, влезли в католическата църква и придобили значителна собственост. Със своето трудолюбие, издръжливост и предприемчивост, по-големи от тези на местните жители, те в скоро време са хванали почти цялата търговия в ръцете си. Обикновено държат магазини, в които препродават на дребно стоки, купени на едро от дошлите кораби, а също изпращат и много стока във вътрешността, разменяйки я срещу кожи, наново разменяни с корабите. Във всеки град по крайбрежието чужденците са заети с този вид търговия, мога да си спомня само един-два магазина на местни жители. Естествено хората се държат подозрително към чужденците и не биха им позволили да се заселват, ако те не се приобщаваха към католическата вяра. Като се женят за местни девойки и възпитават децата си като католици и мексиканци и не ги учат английски, те успокояват подозренията и дори стават обичани и водещи личности. Главните алкалди^[5] в Монтерей и Санта Барбара бяха янки по рождение.

В Монтерей ми се виждаше, че мъжете са вечно на кон. Конете тук са в такова изобилие, както кучетата и кокошките в Хуан Фернандес. Няма обори, в които да ги държат, а ги оставят да бягат на воля и да пасат където си искат, тъй като са дамгосани и към вратовете им са прикрепени дълги кожени въжета, наречени ласа, които се влачат зад тях и по този начин могат да бъдат лесно улавяни. Мъжете обикновено си хващат някой сутринта, хвърлят седлото и юздата отгоре му и го използват целия ден, като вечерта го пускат, за да си хванат друг на утрото. Когато предприемат дълги пътувания, яздят един кон, докато го съсипят, хващат друг, а съсипят ли и него, вземат трети и така до края на пътуването. Едва ли на света ще се намерят подобри ездачи от тях. Качват ги на седлото още четири-пет годишни и късите им крачка стигат само до половината на коня, и може почти сигурно да се каже, че остават там, докато не се сраснат с него. Стремената са покрити или затворени отпред, за да не се закачат, когато яздят през горите, а седлата са големи и тежки, пристегнати много здраво за коня и с колчета отпред, около които е навито ласото, когато не се използва. Те се качват на коня дори и когато трябва да отидат до съседната къща и обикновено пред малките къщици има навързани по няколко животни. Когато искат да покажат изкуството си,

те не стъпват в стремената при качването, а шибвайки коня, скачат на седлото в движение, като забиват дългите си шпори и изчезват в пълен галоп. Шпорите им са инструменти за мъчение — те са с четири-пет тъпи и ръждиви колелца, всяко дълго по един инч. От тях хълбоците на конете са често изранени до кръв. Мъжете показват ездаческото си изкуство на конни надбягвания, борби с кучета и бикове и т.н., но тъй като не се случихме на брега по време на празненство, не можахме да видим такова нещо. Монтерей също е прочут и с боевете си с петли, комарджийство от всякакъв вид, фанданги^[6], както и различни видове съмнителни забавления и мошеничества. Често пъти трапери и ловци, които от време на време пристигат тук през Скалистите планини с ценни кожи, са така увлечени в забавления и разгул, че са принудени да се върнат обратно обрани до шушка, пропилили всичките си шансове за по-добър живот.

Нищо освен нрава на жителите не пречи Монтерей да се превърне в голям град. Почвата е плодородна колкото би могло да се желае, климатът е един от най-хубавите в света, вода има в изобилие и разположението на града е извънредно красиво. Пристанището е също така много удобно, както е изложено само от една страна на опасни ветрове — северните, и макар че дъното не е от най-добрите за закотвяне, чувал съм само за един кораб, който издрејфил на брега. Това беше малък мексикански бриг, който бил изхвърлен на брега няколко месеца преди нашето пристигане. Било истинска катастрофа — всички моряци, с изключение на един, се издавили. Това обаче се дължало до голяма степен на невниманието или невежеството на капитана, който отпуснал цялата дължина на малката си верига, преди да се сети да хвърли и другата котва. Корабът „Лагода“ се намирал през цялото време там и излязъл на безопасно място от бурята в открито море, без да бъде влачен изобщо или да му се наложи да сваля брамселните си мачти.

Единственият друг кораб в пристанището бе малкият „Лориот“. Често ходех на борда му и се запознах добре с хавайците от екипажа. Един от тях говореше малко английски и от него научих много неща за тях. Те бяха добре сложени хора и много пъргави, с черни очи, умни лица, тъмномаслинена или по-скоро би трябвало да кажа медночервена кожа и твърде черна коса, но не къдрава като у негрите. Имах чувството, че те непрекъснато говорят. В кубрика цареше истинско

вавилонско стълпотворение. Езикът им е извънредно гърлен и отначало звучи неприятно, но не и след като човек го послуша малко повече. Казват, че бил много богат. Когато говорят, жестикулират буйно и целите се вживяват в разговора, повишавайки гласа си при най-малкото хрумване. Във водата се чувствуват като риби и са прекрасни лодкари. Това е причината да ги има толкова много по калифорнийското крайбрежие, където се иска голямо изкуство за минаването през силните прибои. По мачтите се катерят пъргаво и с готовност вършат всичко; смятат ги за много добри моряци, но само в топлите ширини — тези, които са били с тях около нос Хорн и във високите ширини, казват, че в студено време никак ги няма. Облеклото им е същото, както на нашите моряци. Освен канаките на „Лориот“ имаше и двама моряци англичани, които им бяха боцмани и се грижеха за такелажа. Винаги ще си спомням за единия от тях, който беше образец на истински чистокръвен английски моряк, какъвто рядко може да се види. Тръгнал на море още от малко момче и чиракувал в продължение на седем години, както е редът при английските моряци, когато го срещнах, бе към двадесет и четири или пет годишен. Беше висок, ала това се забелязваше само когато застанеше до някой друг, защото мощните му широки рамене и гръден кош го правеха да изглежда малко по-висок от среден ръст. Гръдният му кош бе колкото издут, толкова и широк, ръцете му бяха херкулесови, а пръстите му — пръсти на моряк, сякаш направени от стомана. При всичко това на лицето му грееше една от най-приятните усмивки, които някога съм виждал. Кожата на лицето му бе с красив кафеникав цвят, зъбите — ослепително бели, косата — гарвановочерна, спускаща се на свободни вълни над красивото открито чело, а блясъкът на очите му бе такъв, че всяка графиня би ги заменила на цената на диаманта. Що се отнася до цвета им, всяко изменение на позата и светлината сякаш им придаваше нова отсянка, като преобладаващият им цвят беше близко до черния. Той беше истински образец на мъжка красота — с лакираната мушамена шапка, килната на тила, дългите къдри, спускащи се почти до очите, белите дочени панталони и риза, синя куртка и черна връзка, увита свободно около врата. На широките му гърди бе татуирана с туш картината „Прощални мигове“ — кораб, готов за отплаване, лодка на брега и момиче с любимия си моряк, които се прощават. Под нея бяха изписани инициалите на името му и още две букви, които бележеха

име, познато по-добре на него, отколкото на мен. Татуировката бе изработена много добре и бе дело на един човек от Хавър, който се занимавал само с това, да рисува с туш по телата на моряците. На едната от широките му ръце имаше нарисувано разпятие, а на другата — знакът на „нечиста котва“.

Той обичаше много да чете и зае от нас повечето книги, които имахме в кубрика; прочете ги и ни ги върна на следващия път, когато отново се случихме заедно. Имаше доста добри познания по морско дело, а капитанът му го хвалеше като съвършен моряк и казваше, че струва теглото си в злато на борда на кораб и в хубаво време, и в бури. Силата му сигурно беше огромна, а зрението му бе като на лешояд. Странно е, че описвам така подробно един незнаен, запратен накрай света моряк, ала не мога да не направя това. Има хора, които не срещаме при никакви забележителни обстоятелства, но които по една или друга причина остават завинаги в паметта ни. Името му беше Бил Джаксън и едва ли има някой измежду моите случайни познати, чиято ръка бих стиснал с повече радост от неговата. Който се случи да бъде с него, ще намери един красив и сърдечен човек и добър другар.

Отново дойде неделя, ала както и миналата, не ни донесе празник. Хората от крайбрежието се наконтиха и пристигнаха на големи тълпи от всеки друг път и ние бяхме заети целия ден по лодките и с разместването на товара, така че едва ни остана време да се нахраним. Бившият ни втори помощник, който бе решил да се добере до свободата на всяка цена, облече дълго палто и си сложи черна шапка, лъсна си обувките и отиде на кърмата да моли да бъде пуснат на брега. Едва ли би могъл да постъпи по-неразумно. От една страна, се знаеше, че отпуска няма да има, а освен това, колкото и да са сигурни, че ще им дадат отпуска, моряците винаги отиват на кърмата с работните си дрехи, за да изглежда, че не очакват да им се даде нещо, а чак след това започват да се мият, обличат и бръснат — едва след като въпросът е вече уреден. Ала този нещастник вечно се забъркваше в някоя каша и ако нещо можеше да се направи не както трябва, той обезателно го правеше. Ние седнахме да гледаме как отива на кърмата, знаейки много добре какво посрещане го очаква там. Капитанът се разхождаше по юта, пушейки сутрешната си пура, а Фостър отиде чак до отстъпа на палубата и там зачака да бъде забелязан. Капитанът се разходи напред-назад два-три пъти и едва тогава го видя; отиде право

към него, изглежда го от глава до пети и със закана̀телно вдигнат показалец му каза няколко думи на твърде нисък глас, за да не можем да ги чуем. Те оказаха магическо въздействие върху бедния Фостър, който се запъти към носа и хлътна в кубрика. Само след миг се появи в работните си дрехи и без да каже думица, се хвана отново на работа. Какво му бе казал капитанът никога не можахме да изкопчим от него, но явно то го бе променило и външно, и вътрешно по някакъв чудодееен начин.

---

[1] Мантиля — наметало, носено от испанките, което покрива главата и тялото до кръста. — Б.пр. ↑

[2] Espanol (исп.) — испанец. — Б.пр. ↑

[3] Креол — потомък на бял колонизатор, роден от смесен брак с цветна раса, предимно в Латинска Америка. — Б.пр. ↑

[4] Паписти — така протестантите наричат презрително католиците. — Б.пр. ↑

[5] Алкалд (исп.) — кмет. — Б.пр. ↑

[6] Фанданго — испански народен танц, тук — увеселение с танци. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XIV

НЕДОВОЛСТВО

След няколко дена, като видяхме, че търговията започна да отслабва, вдигнахме котвата, поставихме марселите, издигнахме американския флаг на върха на мачтата, дадохме един изстрел с оръдието, на който отвърнаха от укреплението, и оставихме малкото градче под кърмата си, поемайки отново надолу по крайбрежието към Санта Барбара. Тъй като минавахме от подветрената страна на брега, вятърът бе попътен. След като заобиколихме нос Пинос и легнахме точно на курса, поставихме горе и долу лисели и се понесохме със скорост осем-девет възела с изгледи да изминем разстоянието до Санта Барбара за двадесет и четири часа, разстояние, което, пътувайки нагоре, взехме за почти три седмици. Покрай нос Кънсепшън минахме като вихър, а вятърът духаше с такава сила, че ако бяхме на обратния курс, бейдевинд, би ни се видял едва ли не като буря. Приближавайки се към островите на Санта Барбара, той поотслабна, но независимо от това стигнахме до старата си стоянка за по-малко от тридесет часа от тръгването ни от Монтерей.

Всичко тук си бе в същия вид, в който го бяхме оставили — широкият залив без един-едничък кораб в него, прибойт, който се търкаляше и громолеше по плажа, белият манастир, черното градче и високите безлесни планини. Отново трябваше да поставим необходимите съоръжения в случай на югоизточна буря — шпрингово въже за задържане към котвената верига, въжета за буйовете, набивки от върви, — както и да скатаем ветрилата след предварително рифоване. Останахме на котва на това място около две седмици, заети със сваляне на стоки на брега и товарене на кожи, когато прибойт не беше много висок, ала тук търговията не вървеше и на половината от това, което беше в Монтерей. Що се отнася до нас, градът можеше преспокойно да се намира и всред самите Кордилери. Стояхме на котва на три мили от брега, а градът се намираше почти на една миля по-нататък, така че от него не виждахме почти нищо. Понякога сваляхме

малко стока, която индианците отнасяха на тежки, тромави волски коли с малки колела от яко дърво. Носеха ни по малко кожи, които закарвахме на кораба по известния калифорнийски начин. Вече бяхме доста свикнали с него и бяхме претръпнали, а без претръпване тук и най-якият човек не може да издържи.

Кожите се носят изсушени — иначе корабите не ги приемат. След като ги одерат от животното, пробиват им дупки в краищата и ги разпъват по този начин да изсъхнат, за да не се сгърчат. След това ги сгъват на дължина, като космите обикновено остават отвътре, и ги пращат с мулета или пък с каруци до брега, до където водата не може да достигне при прилив. Тогава идва нашият ред — слагаме ги на главите си по една или по две наведнъж, ако са по-малки, и газим през водата с тях до лодката, която стои на малка котва точно пред прибоя, тъй като тук пристан изобщо няма. Всички се снабдихме с дебели вълнени шотландски шапки, които държат меко на главата, защото бързо разбрахме, че както и да се чувства човек в началото, товаренето на глава е единствено възможният начин за пренасяне на кожи в Калифорния. Това се налага не само поради вълните, които пречупват гребените си високо и те карат да вдигаш колкото се може по-нагоре кожата, за да не се измокрят, а и поради това, че само така е удобно да се носи, тъй като кожата са много големи и тежки, твърди почти като дъски. Някои моряци опитваха и други начини, понеже казваха, че както ги носим, сме приличали твърде много на негри от Западна Индия, ала и те се предадоха най-накрая. Голямо майсторство се иска, докато си ги сложиш на главата. Трудно се вдигаха нагоре и тъй като често бяха много тежки и широки, та едва се обхващаха с разперени ръце и лесно се подемаха от вятъра, виждахме големи мъки с тях. Често съм ставал за смях, а пък и аз съм се смял на други, когато съм се просвал на земята и съм се опитвал да наглася някоя голяма кожа на главата си или пък съм бил почти отнасян от някой лек порив на вятъра. Капитанът се опитваше да ни товари още повече, като казваше, че „калифорнийската мода“ била да се носят по две кожи наведнъж, и тъй като държеше на това, а пък и ние не искахме да бъдем изпреварени от другите кораби, носехме ги по две през първите няколко месеца, ала след това, когато се срещнахме и с други „кожарски гемии“ и видяхме, че носят само по една, ние „откачихме“ втората и по този начин си направихме живота малко по-лесен.

Когато главите ни привикнаха с товара и овладяхме истинското калифорнийско мятане на кожите, бяхме в състояние да се справяме с по двеста-триста парчета за кратко време и без много трудности, но все пак се работеше непрекъснато във водата, а ако плажът се случеше каменист, оставахме без крака, защото, разбира се, тази работа вършехме боси — никаква обувка не би могла да издържи на солената вода. А след това трябваше да гребем с натоварената лодка още три мили, което често ни отнемаше близо два часа.

Сега вече бяхме навлезли напълно в моряшките си задължения, когато корабът е на котва, и тъй като са доста различни от тези на море, би било добре да ги опиша. На първо място всички моряци се събират на палубата на зазоряване или по-скоро, особено ако дните са къси, преди зазоряване още с първия утринен светлик. Готвачът запалва огъня в камбуза, а моряците съоръжават носовата помпа и измиват палубите. Старши помощникът в това време е на палубата, ала не взема участие в работата, като всички задължения падат върху втория помощник, който трябва да си навие крачолиите и да гази из водата бос заедно с останалите от екипажа. Миенето, търкането, забърсването и т.н. трае или го правят да трае докъм осем часа, когато се дава заповед за закуска — на носа и на кърмата. След закуската, за която се дава половин час, лодките се спущат на вода и се завързват към кърмата или отстрани на лиселните реи посредством буксирни въжета и на екипажа се дава работата за деня. Тя е различна и зависи от обстоятелствата. Винаги има повече или по-малко да се гребе в лодките, а ако трябва да се пренасят тежки стоки до брега или ако на плажа докарат кожи, тогава на брега отиват всички моряци с голямата лодка. Освен това има доста работа да се върши и из трюма — да се разпределят стоките и да се мести товарът, за да се отвори място на кожите и да се запази устойчивостта на кораба. В допълнение на това трябва да си върви и обичайната работа по такелажа. Такава има в изобилие, още повече че някои неща могат да се извършат само когато корабът е в пристанище. Също така всички части трябва да бъдат притягани и да се намират в добър ред, както и да се приготвя непресукано въже, да се поправя текущият такелаж — с една дума, цялата обичайна дейност. Голямата разлика между задълженията на море и в пристанище е в разпределението на времето. Вместо да има вахта на палубата и почиваща смяна долу, както на море, всички

моряци работят заедно от зори до мрак, с изключение на времето за храна, а през нощта се поддържа „котвена вахта“, която при нас се състоеше само от по двама вахтени, като целият екипаж си минаваше по реда. За обяд се дава един час, а привечер палубите се почистват, лодките се вдигат, дава се заповед за вечеря и в осем часа всички светлини са загасени, освен светлината при компаса, под стъклото на похлупака, и котвената вахта застъпва. По такъв начин в пристанище екипажът разполага с повече време през нощта (дава вахта само по около два часа), но затова пък няма никакво свободно време освен в неделята, която обикновено разрешават да се ползва. Някои религиозни капитани дават на екипажите си и съботните следобеди за пране и къпане, за да им остане свободна неделята. Това е много разумно разрешение и обяснява до голяма степен причината да бъдат предпочитани кораби под такова командване. Ние бяхме предоволни, ако ни даваха дори и само неделята, защото като се случеше да докарат кожи в този ден, а това често ставаше, когато ги донасяха от далечно разстояние, караха ни да ги пренесем на кораба и така ни отнемаха близо половината ден. Освен това, тъй като сега се хранехме с прясно месо и изяждахме по едно теле седмично, а го докарвахме почти винаги в неделя, трябваше да ходим на брега, за да го заколим и одерем и след това да го пренесем на кораба. Това също прекъсваше почивката ни. Ежедневната ни работа се удължаваше и ставаше по-изморителна, когато се случеше кожите да пристигнат късно следобед — тогава трябваше да работим в приборя, докато изгреят звездите, с надеждата да ги закараме на кораба и да ги приберем преди вечеря.

Ала всички тези малки огорчения и трудности биха били нищо — щяхме да ги отминем като обичайни злини на моряшкия живот, с които всеки моряк, стига да е мъж, ще се справи, без да се оплаква, — ако не беше несигурността, която тегнеше над естеството и продължителността на нашето пътуване. Ето ни тук, на полудиво крайбрежие с малоброен екипаж на едно малко корабче, запратено на края на света и с изгледи да останем неопределено време — най-малко две или три години. Когато тръгнахме от Бостън, предполагаме, че пътуването ще трае някъде към осемнадесет месеца или най-много две години, ала с пристигането на брега научихме нещо повече за търговията с кожи и разбрахме, че поради техния недостиг, който растеше с всяка година, ще ни трябват най-малкото дванадесет месеца,

за да съберем товара си, без да броим пътуването насам и обратно, а се оказа също така, че трябва да съберем стока и за голям кораб, собственост на същата фирма, който щял да пристигне скоро по крайбрежието и на който трябва да служим за тендер^[1]. Слухове, че такъв кораб щял да ни следва, бяха дошли до нас от капитана и помощника, но ги бяхме отминали просто като „лафове“. С пристигането ни обаче те се потвърдиха от писмата на собствениците, които бяхме донесли за агента. Корабът „Калифорния“, принадлежащ на същата фирма, беше изкарал почти две години по брега, докато си събере стоката, и сега се намираше в Сан Диего, откъдето се очакваше да отплава след няколко седмици за Бостън. Ние, от своя страна, трябваше да съберем колкото се може повече кожи и да ги оставим на склад в Сан Диего, за да се натовари новият кораб, който имал вместимост четиридесет хиляди броя, и да си тръгне обратно; след това вече щяхме да започнем да събираме стока за себе си. Изгледите наистина бяха мрачни. „Лагода“, кораб, по-малък от „Калифорния“, с вместимост тридесет и една до тридесет и две хиляди кожи, беше изкарал почти две години, докато се натовари, а ние трябваше да съберем товар от четиридесет хиляди кожи, освен нашия собствен, който щеше да бъде от дванадесет до петнадесет хиляди броя. При това се говореше, че кожи ще се намират все по-трудно. И отгоре на всичко този кораб, който за нас бе по-зловещ призрак и от Летящия холандец, не беше никакъв призрак, нито пък нещо нематериално, ами си бе получил напълно реален облик, и то дотам, че му беше казано името — това бил корабът „Алърт“, добре известен с курсовете си до Индия, и когато ние тръгвахме от Бостън, там го чакаха да пристигне след няколко месеца. Вече нямаше никакво съмнение и изгледите бяха твърде обезкуражаващи. Правеха се подмятания, че ще останем тук още три-четири години, по-старите моряци говореха, че вече никога няма да видят Бостън и ще оставят костите си в Калифорния, и сякаш облак бе надвиснал над цялото пътуване. Освен това няхаме достатъчно дрехи за толкова дълго време, а те, както и всички други неща, които ни бяха необходими, бяха извънредно скъпи — 300 до 400 на сто по-скъпи в сравнение с бостънските цени. Всичко това бе много лошо за моряците, ала още по-лошо бе за мен самия, тъй като аз няхах намерение да си остана цял живот моряк и бях тръгнал с мисълта, че ще плавам осемнадесет месеца, най-много две години. Три-четири

години можеха да ме направят моряк във всяко отношение — духовно и физически, и *polens volens*^[2] да ме променят изцяло, както и да ме оставят толкова назад след връстниците ми, че да бъде невъзможно да мисля за университетска степен и професия. Разбрах, че както и да се чувствах при това положение, можеше да се наложи да си остана моряк, а като връх на възжеланията ми — да стана капитан на търговски кораб.

Освен продължителността на пътуването и суровия, изложен на стихии живот, ние се намирахме из отдалечени краища на земята, на почти пустинен бряг, в страна, в която няма ни закон, ни евангелие и където моряците са оставени на милостта на капитана, тъй като няма американски консул или някой, към когото да се отправи жалба. Загубихме всякакъв интерес към пътуването, пет пари не давахме за товара, който само събирахме за други, и започнахме да се поизкърпваме и да се чувствуваме сякаш съдбата ни е предрешена, без каквато и да било надежда за подобрение.

В добавка, а може би отчасти и като следствие на това състояние на нещата, на кораба назряваха неприятности. Помощникът ни беше много почтен — рядко съм срещал по-честен, принципен и добросърдечен мъж, — но беше твърде свободен и добродушен по отношение на моряците за помощник на търговски кораб. Той не беше човек, който ще нарече някой моряк „кучи сине“ и ще го събори на палубата с дръжката на рудана. Може би наистина му липсваха енергията и твърдостта, необходими при пътуване като нашето и с такъв капитан. Капитан Томпсън бе деен и енергичен човек. Както казват моряците — мързелът не го ловеше. Бе сякаш направен от стомана и китова кост. Сам бе от тия хора, които дават пример и карат всички останали да го следват. През цялото време, докато пътувахме задно, не го видях веднъж да седне на палубата. Винаги бе в действие и си налагаше сурова дисциплина, като очакваше същото от помощниците си. А помощникът не бе достатъчно голям „натегач“ за неговия вкус, предизвикваше недоволството му и подозрението, че дисциплината се охлабва, и поради това започна да му се меси във всичко. Капитан Томпсън затегна юздите по-яко; тъй като при всички караници между началниците, моряците застават на страната на този, който се отнася с тях по-добре, той взе да подозира екипажа. Видя, че нещата не вървят на добре, че нищо не се върши с желание и в

усилията си да поправи това чрез сурови мерки докара отношенията на кораба до още по-лошо състояние. Откъдето и да погледнеш, бяхме събрани без късмет — капитан, помощници и екипаж бяха свършено неподходящи за съвместни действия, а всяко затруднение или спречкване бе като двуостра сабя. Продължителността на пътуването, която ни караше да недоволствуваме, накара в същото време капитана да види необходимостта от ред и строга дисциплина и да живее със съзнанието, че може да разчита само на себе си. Суровостта пораждаше недоволство, а признаците на недоволство предизвикваха суровост. Освен това лошото отношение към моряците и тяхното недоволство не са *linimenta laborum*^[3]. Много пъти съм ги чувал да казват, че не биха обърнали внимание на продължителността на пътуването и трудностите, само да се отнасяха човешки с тях и да чувствуваха, че нещо се прави, за да им се облекчи работата и смекчи животът. Смятахме, че положението ни би трябвало да подсказва на нашите началници да ни отпускат по малко от време на време и да се опитат да направят теглото ни по-леко. Ала те правеха тъкмо обратното. Държаха ни по цял ден на работа, когато се намирахме в пристанище, и като се прибави към това нощната вахта, единственото нещо, което ни радваше, като слезехме в кубрика, бе да се тръшнем веднага да спим. По такъв начин не ни оставаше никакво време за четене, и което бе по-важно за нас — да си перем и кърпим дрехите. От друга страна, когато бяхме на море и пътувахме от пристанище на пристанище, вместо да ни разрешат „вахта-вахта“, както е прието на всеки друг кораб, пътуващ по крайбрежието, държаха ни да работим на палубата по цял ден, в пек и дъжд; и да правим непресукано въже, да плетем въжета и т.н., а когато дъждът бе твърде силен, за да можем да правим нещо друго, трябваше просто да чепкаме въжа. Всички моряци ни викаха, горе „да гледаме как вали“ и така ни държаха час след час и в най-проливния дъжд, като ни поставяха толкова далеч един от друг, че да не можем да си говорим, и, облечени в мушамените си куртки и шапки, ни караха да разнищваме стари въжа или пък да поставяме набивки и застежки по рангоута. Това често правеха дори и когато корабът се намираше в пристанище, на две хвърлени котви, и без да има нужда от повече от един човек да наблюдава на палубата. Ето на това се вика да се тормози с работа екипажът и „да му се чисти ръждата“.

Докато стояхме на котва в Санта Барбара, имяхме схватка с още един югоизточен ураган. Както първият, и той налетя през нощта, като големите черни облаци се появиха от юг, покриха планините, надвиснаха над градчето и сякаш се подпряха о покривите на къщите. Вдигнахме ветрилата, откачихме веригата, заобиколихме носа и се блъскахме насам-натам в продължение на четири дни в открито море под намалени ветрила, непрестанен дъжд, силно вълнение и вятър. Не е чудно, че в Калифорния не вали дъжд през останалите сезони, си помислихме ние, защото през онези четири дни се изсипа толкова дъжд, че на друго място би стигнал за едно нормално лято. На петия ден небето се изчисти за няколко часа, както обикновено става след дъжд, който е валил известно време като из ведро, и ние се намерихме отнесени на почти десет левги навътре от котвената стоянка, а поради леките насрещни ветрове се завърнахме чак на шестия ден. След като си намерихме котвата, приготвихме се за отплаване надолу по подветрения бряг. Надявахме се, че ще отидем направо в Сан Диего и ще заварим там „Калифорния“, преди да е отплавала за Бостън, ала според заповедите трябваше да спрем в едно междинно пристанище, наречено Сан Педро, и тъй като щяхме да стоим там седмица-две, а „Калифорния“ тръгваше след няколко дни, изгубихме възможността да я сварим. Точно преди да отплаваме, капитанът качи на борда нисък, червенокос, широкоплещест тип с вид на грубиянин, който бе изгубил едното си око и бе кривоглед с другото, и ни го представи като мистър Ръсел — ново началство на кораба. Това бе прекалено. На идване бяхме изгубили през борда един от най-добрите моряци от екипажа, друг отделиха и назначиха за помощник на агента и по такъв начин съставът ни беше отслабнал и намалял, а сега вместо да качи на кораба нови хора и да ни облекчи работата, капитанът ни нахлузваше на врата още един, който да ни дебне и гони. Сега на борда имяхме четирима началници, а в кубрика бяхме само шест души. При това положение корабът натежаваше твърде много към кърмата, за да можем да се чувствуваме добре.

Оставихме Санта Барбара и се спуснахме надолу по крайбрежието. Пейзажът бе равнинен до умерено хълмист и в по-голямата си част песъчлив и безлесен. Заобиколихме висок пясъчен нос и хвърлихме котва на разстояние три до три и половина мили от брега. Брегът беше нисък и изглеждаше по-отдалечен, отколкото бе в

действителност, а ние приличахме на кораб, който държи курс към Сейнт Джонз^[4] в Нюфъндлѐнд, но е хвърлил котва на Гранд Банкс^[5]. Помислихме си, че може би беше по-добре да си останем в Санта Барбара и да пратим лодките за кожите. Почвата бе глинеста и докѐдето стигаше поглед, бе лишена изцяло от дървета или дори храсти, а от градче нямаше и помен — дори и къщичка не се виждаше. Какво ни бе докарало на това място не можехме да си представим. Едва-що хвърлихме котвата и вече започнахме да нагласяме шпринговото въже за задържане и другите съоръжения за в случай на югоизточна буря, като явно имахме достатъчно причини за това — бяхме изложени на всички възможни ветрове освен северните, а те духаха над равнината, която беше на близо една левга от нас. Щом като оправихме всичко на борда, спуснахме лодката и загребахме към брега. Новият ни офицер бе идвал в пристанището няколко пъти преди това и зае мястото на кърмчията. Като наближихме, видяхме, че има отлив и скалите и камъните са покрити с кафяви водорасли, те стърчаха от водата на разстояние почти една осма от милята. Оставихме лодката и започнахме да подбираме път боси през тях и най-накрая стигнахме до място за приставане — с други думи, мястото на най-високата вода при прилива. Както и бяхме забелязали от кораба, почвата бе глинеста и с изключение на стеблата на синапа нямаше никаква растителност. Точно срещу мястото за приставане се издигаше малко възвишение, което не бяхме съзрели по-рано, тъй като бе високо не повече от тридесет-четиридесет фута. Видяхме трима души да слизат надолу по него, облечени в полуморяшки, полукалифорнийски дрехи, а единият от тях бе с панталони от нещавена кожа и червена шаечна дреха. Когато дойдоха при нас, разбрахме, че са англичани. Казаха ни, че били от екипажа на малък мексикански бриг, който бил изхвърлен на този бряг при югоизточен ураган, и сега живеели в малка къщичка точно зад хълма. Като се качихме с тях на този хълм, видяхме зад него малка постройка, състояща се само от една стая, с огнище, съдове за готвене и т.н., а останалата част бе незавършена и служеше за складиране на кожи и стоки. Казаха ни, че била построена от търговци от Пуебло (град на около тридесет мили във вътрешността), които я ползвали за склад и също да отседат, когато слизали на брега да търгуват с корабите. Тези тримата били наети от тях да поддържат къщата в ред и да пазят стоката. Казаха ни, че са прекарвали тук близо

година, нямали никаква работа почти през цялото време и се хранели с говеждо месо, корав хляб и фрихолес — особен вид боб, който е много разпространен в Калифорния. Най-близкото жилище било едно ранчо — или животновъдно стопанство — на около три мили от тук и по наша молба един от тях се запъти натам да намери кон, с който агентът ни да може да отиде до Пуебло. Поговорих няколко минути с другия, който беше интелигентен английски моряк, и научих доста неща за това място, за тукашната търговия и последните новини от южните пристанища.

Сан Диего, каза той, се намирал на осемдесет мили от Сан Педро надолу по подветрения бряг; от един мексиканец, дошъл на кон, научили, че „Калифорния“ отплавала за Бостън, а „Лагода“, която била в Сан Педро само няколко седмици преди това, събирала вече товара си за Бостън. „Аякучо“ бил също там и товарел за Каляо, както и малкият „Лориот“, който слязъл направо от Монтерей, където го бяхме оставили. Сан Диего, ми каза той, бил уютно градче, с много слаба търговия, но определено най-доброто пристанище по крайбрежието, тъй като било затворено от всички страни, а водата в него била гладка като езеро. Служел за нещо като база на всички кораби, участващи в търговията, като всеки от тях си имал там голяма сграда, построена от груби дъски, където складирали кожите, докато пътували нагоре-надолу по брега; щом си набавели пълния товар, отивали за няколко седмици там, за да го пренесат на борда, да опушат кораба, да се запасят с дърва и вода и да направят други приготовления за обратното пътуване. „Лагода“ сега бил зает с тази дейност. Кога ли и ние щяхме да стигнем до това, трудно можех да си представя — мина ми през ум, че може би най-малко след две години.

Научих също така за най-голямо учудване, че пустинното място, където се намирахме, давало повече кожи от което и да е друго пристанище по брега. То било единственото пристанище на разстояние от осемдесет мили, а на около тридесет мили във вътрешността сред равнина, пълна с добитък, се намирали Пуебло де лос Анхелес^[6] — най-големият град в Калифорния — и няколко от най-богатите манастири; на всички тях Сан Педро служел за пристанище.

След като уредихме да се намери кон за агента, за да може да отиде до Пуебло на следната сутрин, ние отново се запровирахме по зеленикавите хлъзгави скали, докато стигнем до лодката, след което

загребахме към брига, който беше толкова далеч, че едва се забелязваше в припадащия мрак, а когато стъпихме на борда, лодките бяха вече вдигнати и моряците от екипажа вечеряха. Като слязохме в кубрика да си ядем вечерята и да си запалим пурите и лулите, трябваше, както обикновено, да разкажем какво сме видели и чули по брега. Всички бяхме единомислени, че това място е най-лошото от всички видени досега, особено за пренасяне на кожи, а това, че стояхме толкова далеч навътре, говореше за надвиснала опасност от югоизточни бури. След като спорихме известно време дали ще трябва да носим стоките нагоре по склона на хълма или не, ние поговорихме за Сан Диего, за вероятността да срещнем „Лагода“, преди да отплава, и т.н., и т.н.

На следващия ден свалихме агента на брега и той се запъти към Пуебло и съседните манастири. След няколко дни в резултат на неговата дейност забелязахме през пустинната местност да се приближават грамадни волски коли и кервани от мулета, натоварени с кожи. Натоварихме голямата лодка с дребни и едри стоки от всякакъв вид и загребахме към брега. След като пристанахме и ги изтъркаляхме по камъните до плажа, ние спряхме, очаквайки колите да слязат долу и да си ги натоварят, ала капитанът бързо разреши въпроса, като ни заповяда да ги изкачим до върха — „калифорнийската мода“ била такава. Излезе, че което не можеха да направят воловете, трябваше да направим ние. Могилата бе ниска, но стръмна, а земята, тъй като беше глинеста и подгизнала от скорошните дъждове, бе твърде слаба опора за краката ни. С известна мъка успяхме да изтъркаляме тежките бурета и бъчви нагоре, заставайки под тях и наблягайки с рамене, но от време на време, когато краката ни се плъзгаха, имаше голяма опасност да се стоварят отгоре ни. Но най-голям зор видяхме с големите сандъци захар. Трябваше да ги поставим върху греблата, да ги вдигнем и сложим на раменете си, а после да запълзим бавно нагоре по хълма с крачката на погребално шествие. След час-два усилена работа успяхме да ги качим всичките, ала горе намерихме колите да си стоят пълни, така че трябваше да ги разтоварим и после да ги натоварим наново с нашите стоки, докато ленивите индианци, дошли с тях, си клечаха наоколо и ни гледаха, без да похванат нещо, а когато ги помолихме да ни помогнат, само клатеха глави и казваха провлечено „No quiero“^[7].

Като натоварихме колите, вдигнахме индианците и те се затътриха, по един отстрани на всеки вол, с дълги, изострени на края колове, за да ги ръчкат. Това е един от начините да се пести труд в Калифорния — по двама индианци на два вола. Сега оставаше да свалим кожата долу и за целта докарахме лодката под най-стръмната част на склона и започнахме да ги бутаме надолу, като ги оставяхме да се плъзгат по наклона. Много от тях се запираха, та трябваше да слизаме и да ги засилваме отново, и така потънахме целите в прах и изпокъсахме дрехите си. След като ги свалихме всичките долу, трябваше да ги сложим на главите си и да се доберем през камъните и водата до лодката. Водата и камъните, взети заедно, биха съсипали чифт обувки само за един ден, а тъй като обувките бяха много скъпи и рядко се намираха, бяхме принудени да ходим боси. Вечерта се качихме на борда след един от най-тежките и противни дни, които бяхме изкарвали досега. В продължение на няколко дена се занимавахме с тази работа, като свалихме на брега към четиридесет-петдесет тона стока и качихме на борда близо две хиляди кожи. След това търговията започна да отслабва и затова през останалата част от седмицата ни държаха да работим по кораба — в трюма или на такелажа. В четвъртък вечер откъм север задуха силен вятър, но тъй като бяхме далеч от брега, трябваше само да хвърлим и другата котва и да се държим за дъното. През нощта ни извикаха да свалим роялстенгите. Беше тъмно като в рог и корабът се клатушкаше на котвите си. Аз се хванах с фока, а Стимсън с грота и за кратко време се справихме блестящо с тази работа. Тъй като вече бяхме научили всичко, което трябва да се прави по мачтите, на нас като на най-млади от екипажа (с изключение на един юнга) ни оставяха цялата работа над марсовете.

---

[1] Тендер — малък едномачтов кораб, който придружава като снабдител по-голям плавателен съд. — Б.пр. ↑

[2] *Nolens volens* (лат.) — ща не ща. — Б.пр. ↑

[3] *Linimenta laborum* (лат.) — лекове за мъките. — Б.пр. ↑

[4] Сейнт Джонз — пристанищен град в североизточен Нюфъндлънд, Канада, провинциална столица със стара рибарска промишленост. — Б.пр. ↑

[5] Гранд Банкс — плитчини по атлантическия бряг на САЩ, щата Масачусетс. — Б.пр. ↑

[6] Тогавашното име на Лос Анжелис. — Б.пр. ↑

[7] No quiero (исп.) — не искам. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XV

БИЧУВАНЕ

От няколко дни капитанът беше в много лошо настроение. Всичко му се виждаше криво и колкото и бързо да работехме, не можеше да му се угоди. Скара се с готвача и го заплаши, че ще го набие с камшик, защото хвърлил дърва на палубата, и влезе в спор с помощника за рифоването със скрипец от три блока; помощникът му каза, че правият е той и че това го е научил от човек, който наистина бил моряк! Това разяри страшно капитана и двамата се счепкаха начаса. Ала недоволството му се обърна главно срещу един едър тромав моряк от Средните щати на име Сам. Този човек се запъваше, когато говореше, беше твърде муден в движенията си, а като моряк беше съвсем посредствен, но обикновено се стараяше да прави всичко, което бе по силите му. Все пак капитанът го беше намразил, че вечно се муси и че е мързеливец и като му излезе веднъж име на кучето, че е бясно, както казват моряците, не му остава нищо друго, освен да се хвърли през борда. Нищо, което Сам похванеше да направи, не се харесваше на капитана и той се заяде с него заради една изтървана свайя за заплитане на въжета, паднала от гротреята, където работеше. Това, разбира се, бе случайност, ала бе използвано срещу него. Капитанът остана на кораба целия петък и работата вървеше с голяма мъка и взаимна неприязън. Колкото повече гониш един човек, толкова по-малко ще свърши — това бе вярно в случая със Сам, както и по отношение на всички останали. В петък работихме до късно вечерта, а в събота ни вдигнаха рано. Към десет часа капитанът нареди на новия ни началник Ръсел, който по това време вече си бе спечелил напълно омразата на целия екипаж, да му приготви малката лодка, за да слезе на брега. Джон шведът бе седнал отстрани на лодката, а мистър Ръсел и аз стояхме до главния люк на трюма и чакахме капитана, който беше долу, където моряците работеха, когато чухме гласа му да кънти в яростен спор с някого — дали с помощника, или с някого от екипажа, не можех да разбера, а след това се дочуха удари и боричкане. Изтичах

до фалшборда и направих знак на Джон, който се качи на палубата и двамата се наведохме през люка. Макар че не можехме да видим никого, стана ясно, че капитанът има надмощие, тъй като гласът му се чуваше силно и отчетливо: — Падна ли ми най-сетне! Падна ли ми най-сетне! Ще ми отговаряш ли още? Мълчание, а след това се чу шум от борба и блъскане, сякаш морякът искаше да го събори. — По-добре е да не мърдаш, защото си ми в ръцете — каза капитанът и пак дойде въпросът: — Ще ми отговаряш ли друг път?

— Никога не съм отговарял, сър — каза Сам, защото това бе неговият глас, макар и съвсем слаб и немошен.

— Не те питам това. Ще се държиш ли пак нахално с мен?

— Никога не съм се държал нахално, сър — каза Сам.

— Отговаряй ми на въпроса или ще те разпъна на земята! Ще те пребия, дявол да те вземе!

— Аз не съм черен роб — каза Сам.

— Тогава ще станеш! — изкрещя капитанът и се качи до люка, скочи на палубата, хвърли си сакото и като си нави ръкавите, извика на старши помощника: — Вържете този моряк, мистър Америк! Вържете го! Разпънете го! Ще ви покажа аз кой е господар на кораба!

Екипажът и помощниците последваха капитана през люка, но едва след като бе заповядано няколко пъти, помощникът хвана Сам, който не оказа никаква съпротива, и го заведе горе, до палубния трап.

— Защо ще биете този човек, сър? — запита шведът Джон. При тези думи капитанът се извърна към него, ала тъй като знаеше, че Джон е човек бърз и решителен, заповяда първо на стюарда да донесе веригите и като извика Ръсел да му помогне, чак тогава го доближи.

— Не си правете труд — каза Джон. — Нямам нищо против да ми сложите оковите. Няма нужда да използвате сила — и като си подаде ръцете, той остави капитана да му нахлузи веригите и да го прати назад на кърмовата палуба. По това време Сам бе „вързан“, както се казва, т.е. притиснат о вантите с ръце, вързани за тях, със свалена блуза и оголен гръб. Капитанът застана на чупката на палубата, на няколко фута от него и малко по-нависоко, за да може да замахва по-добре, и стисна в ръката си дебело здраво въже. Помощниците го наобиколиха, а моряците се събрахме в средната част на кораба. От всички тези приготовления започна да ми се повдига и едва не ми прилоша, колкото и да бях ядосан и възбуден. Виждах

човешко същество, направено по божи образ и подобие, което бяха вързали и щяха да бичуват като животно! Човек, с когото бях живял, ял на една маса и стоял заедно на вахта в продължение на месеци и когото познавах така добре! Ала дори и да ни минаваше мисъл за съпротива, какво можехме да направим! Бяхме изпуснали момента за това. Двама моряци бяха вече вързани; оставаха още само двама, освен Стимсън и мене, и едно малко момче на десетина-дванадесет години, а Стимсън и аз нямаше да участвуваме в бунт — нещо, което останалите добре знаеха. От другата страна бяха (освен капитана) тримата помощници, стюардът, агентът и помощникът му, а капитанската каюта бе пълна с оръжие. Но ако оставим съотношението на силите настрана, какъв беше изборът на моряците? Ако тръгнаха да се съпротивляват, това би било бунт, а ако успеяха да завземат кораба — пиратство. Ако оттам нататък се предадяха, щеше да ги срещне възмездие на закона, а иначе с пиратство ли щяха да се занимават до края на живота си? Ако морякът окаже съпротива на своя капитан, той се съпротивлява срещу закона и може да избира единствено между пиратството или пълното подчинение. Те разбираха, че колкото и да бе тежък мигът, трябваше да го преглътнат. В края на краищата, знаели са това, когато са тръгнали да плават. Като замахна с въжето над главата си и се наведе напред, за да използва пълната си сила, капитанът го стовари върху гърба на нещастника. Веднъж, дважд — шест пъти. — Ще ми отговаряш ли пак? Морякът се извиваше от болка, ала не каза нито дума. Още три пъти. Това беше вече твърде много и той промълви нещо, което не можах да чуя и което предизвика още удари; най-накрая капитанът заповяда да го отвържат и да го пратят на носа.

— Сега е твоят ред — каза капитанът, като се доближи към Джон и свали веригите от ръцете му. Още щом се видя свободен, Джон хукна към предната палуба. — Върнете го назад! — изкрещя капитанът. Вторият помощник, който бе живял с тези моряци през първата чист на пътуването, остана да стои в средата на кораба, а помощникът тръгна бавно напред. Ала мистър Ръсел, в силното си желание да се покаже усърден, скочи напред през рудана и се вкопчи в Джон, но той бързо го отхвърли настрана. Капитанът бе застанал на кърмовата палуба, гологлав, с очи, пламнали от ярост и лице, почервенияло до кръв, размахваше въжето и крещеше към помощниците: — Довлечете го на кърмата! Хванете го! и т.н., и т.н. Сега помощникът се намеси и каза

спокойно на Джон да иде на кърмата, и той, като видя, че съпротивата бе безполезна, блъсна настрана подлия трети помощник, казвайки, че сам ще отиде на кърмата и че няма нужда да го влачат. След това приближи и си протегна ръцете, ала щом капитанът започна да го връзва, унижението надви и той започна да се бори, но тъй като го бяха хванали помощникът и Ръсел, капитанът успя да го завърже бързо. Вече вързан, той се обърна към капитана, който запретваше ръкави и се приготвяше да го бичува, и запита защо трябва да бъде бит: — Отказвал ли съм някога да си върша работата, сър? Можете ли да кажете, че съм клинчел или пък съм възразявал, или не съм се старал достатъчно?

— Не — каза капитанът, — не за това те бия, бия те, защото много питаш.

— Не може ли тук човек да попита нещо, без да го бият?

— Не — извика капитанът. — Никой няма да си отваря устата на борда на този кораб освен мене — и започна да го налага по гърба, като се извиваше целият настрана между два удара, за да може да удря по-силно. Колкото по-силно го биеше, толкова яростта му нарастваше и той започна да подскача по палубата, като крещеше, замахвайки с въжето: — Ако много искаш да знаеш защо те бия, ще ти кажа. Защото ми харесва, защото ми харесва! Ето затова!

Морякът се извиваше от болка, докато най-после не можа да издържи и извика с възклик, по-често срещан у чужденците, отколкото сред нас: — О, Исусе Христе! Исусе Христе!

— Не викай Исуса Христа! — извика капитанът. — Той няма да ти помогне. Помоли се на Франк Томпсън. На него трябва да се молиш. Само той може да ти помогне! Никакъв Исус Христос няма да може да ти помогне!

При тези думи, които никога няма да забравя, кръвта ми се смрази. Повече не можех да гледам. Отвратен и потресен се обърнах настрана, наведох се над релинга и се втренчих във водата. През главата ми бързо преминаха няколко мисли, не си спомням точно какви — за положението ни, решимост да предизвикам наказанието на капитана, когато се завърнехме обратно, — но плющенето на ударите и виковете на моряка, ме върнаха още веднъж към действителността. Най-накрая виковете престанаха и като се обърнах, видях, че помощникът по знак на капитана го беше вече освободил. Почти

превит надве от болка, морякът тръгна бавно към носа и слезе в кубрика. Всички други останахме по местата си, а капитанът, който, все още трескав от ярост и от значимостта на постижението си, закрачи напред-назад по юта, като на всяко обръщане викаше към нас: — Виждате си положението! Виждате къде съм ви докарал и на какво можете да разчитате!... Бъркахте ме с някого и не знаехте кой съм! Сега знаете!... Ще ви оправя аз, всички до един, или ще ви смеля от бой от кубрика до кърмата и от юнгата нагоре!... Ще ви стана надзирател! Да, надзирател на роби — надзирател на негри! Ще ви видим кой ще ми разправя, че не бил черен роб! С тези и подобни думи, предназначени както да ни усмирят, така и да укротят всякакви желания за бъдещи неподчинения, той ни обсипваше в продължение на десетина минути, след което слезе долу. Скоро след това на кърмата дойде Джон, гърбът на когото беше целият в ивици и синини, страшно подут, и каза на стюарда да помоли капитана да му даде някакъв мехлем или балсам за мазане. — Не — каза капитанът, който го чу отдолу. — Кажи му да си облече ризата — от това ще му мине най-добре — и да ме закара с лодката до брега. Няма да оставя никой да се излежава на борда на този кораб. След това нареди на мистър Ръсел да вземе наказаните и още двама моряци и да го закарат на брега. Отидох и аз като един от гребците. Джон и Сам едва можеха да си превиват гърбовете, а капитанът постоянно им викаше: „Давайте по-бързо... по-бързо!“, но като видя, че правеха всичко по силите си, ги остави на мира. Агентът седеше на кърмата, обаче по време на цялото гребане — левга и повече — не промълви нито дума. Пристанахме.

Капитанът, агентът и Ръсел отидоха до къщата, и нас оставиха при лодката. Джон и Сам се отдалечиха бавно и седнаха на скалите. Известно време те разговаряха, но след това се разделиха и седнаха поотделно. Аз се страхувах малко от Джон. Той беше чужденец и бунтовен дух, носеше нож в себе си, а капитанът на връщане щеше да бъде сам, без агента в лодката. Ала не се случи нищо и ние се качихме спокойно на борда на кораба. Капитанът бе по всяка вероятност въоръжен и този, който вдигнеше ръка срещу му, нямаше да има друг избор освен бягство и гладна смърт из горите на Калифорния или пък да бъде заловен от войници или индианци, които само срещу двайсетина долара щяха да хукнат по следите му.

След като привършихме работата за деня, слязохме в кубрика и изядохме простата си вечеря, но никой не пророни нито дума. Беше събота вечер, ала нямаше песни, нямаше разговори за любими и съпруги. Всички бяхме дълбоко потиснати. Двамата моряци лежаха в койките и стенеха от болка; и ние си легнахме, но аз не можех да заспя. Звукът, който идваше от време на време от койките на двамината, показваше, че са будни, а то трудно би могло да бъде и иначе, тъй като те едва ли можеха да лежат в едно и също положение дълго време; мътната люлееща се лампа пръскаше светлината си из тъмната дупка, в която живеехме, и през главата ми минаваха най-различни мисли и планове. Не се опасявах, че капитанът би посегнал на мене, но си мислех за положението ни — че живеем като роби под краката на неуравновесен, буен тиранин; за страната, в която се намирахме, за продължителността на пътуването и несигурността около завръщането ни в Америка, а после, ако се върнехме, за изгледите да се намери справедливост и отплата за неправдата, извършена спрямо тези хора. Заклех се, че ако бог някога ми даде възможност, ще направя нещо да удовлетвори жалбите и да облекча страданията на тази прослойка от човешки същества, сред които жребият ми ме бе хвърлил за толкова дълго време.

Следващият ден бе неделя. Както обикновено михме палубите и т.н. до закуската. След закуска заведохме капитана до брега и тъй като там намерихме няколко кожи, оставени предната нощ, той ми заповяда да остана при тях и да ги пазя, като каза, че лодката трябвало да се върне още един път преди настъпването на нощта. Оставиха ме там и аз прекарах един спокоен ден на хълма, където обядвах с тримата моряци в малката къщичка. За нещастие те нямаха почти никакви книги и след като поговорих с тях и се разходих по брега, от нямане какво да правя започнах да скучая. Малкият бриг, приютил толкова мъки и страдания, лежеше в откритата част на залива, толкова далеч, че едва го стигах с поглед и единственото друго нещо, което нарушаваше еднообразието на огромния залив, бе малко пусто островче, стръмно и конусообразно, покрито с глинеста почва и без никакъв признак на растителност, ала все пак предизвикващо особено, изпълнено с меланхолия любопитство, тъй като на върха му бяха заровени останките на един англичанин — капитан на малък търговски бриг, който починал, докато се намирали в това пристанище. За мен

това място остана завинаги свързано с чувство на тъга и жалост. Виждах го пред себе си — самото то пусто, хвърлено сред пустош; и там лежаха останките на човек, умрял и заринат в пълна самота и без едничък приятел. Ако беше общо гробище, не би ме впечатлило така. Ала този самотен гроб отговаряше напълно на самотата, изпълнила всичко наоколо. Това бе единственото място в Калифорния, което бе събудило у мен някакво подобие на поетични размисли. Към това се добавяше фактът, че човекът бе починал далеч от дома си, без приятел до себе си; носеха се слухове, че бил отровен, но никой не се разровил да разследва случая. Старши помощникът, както ми бяха казали, се зарадвал, че му се махнал от пътя, набързо го закарал на могилата и го заровили в земята без добра дума или молитва.

Оглеждах неспокойно за лодката през втората половина на следобед, ала тя не идваше. Чак към залез-слънце видях едно петънце върху водата и като наближи, видях, че това бе малката лодка с капитана. Кожите при това положение не можеха да бъдат взети. Капитанът дойде на хълма с един моряк, който ми носеше галанката и едно одеяло. Капитанът имаше много навъсен вид, ала запита дали имам достатъчно храна и ми каза да си направя колиба от кожите, за да ми е топло, тъй като трябвало да спя при тях и да ги пазя добре. Улучих момент да поговоря с моряка, който ми беше донесъл дрехата.

— Как вървят работите на кораба? — го запитах аз.

— Много зле — отвърна той. — Много работа и само ругатни.

— Какво! — възкликнах аз. — Цял ден сте били на работа?

— Да! Няма вече неделя за нас. Премествахме всичко на кораба.

Отидох в къщичката да вечерям. Ядохме фрихолес (неизменното ястие на калифорнийците, но което, ако е сготвено добре, е най-вкусният боб на света) с кафе от препечена пшеница и корав хляб. След вечеря тримата седнаха при светлината на една лоена свещ да играят на „тридесет и едно“ — испанска разновидност на евърластинг^[1]. Оставих ги и отидох в бивака си сред кожите. Беше паднал мрак, корабът се бе скрил от погледа и с изключение на тримата в къщичката нямаше жива душа на една левга околоръст. Койотите (див звяр, който прилича на нещо средно между лисица и вълк) залаяха с острите си чести гласове, а две кукумявки от краищата на двата далечни носа, обгръщащи хълма, където се бях разположил, си разменяха изпълнени с тъга провиквания. Бях чувал и по-рано този

звук нощем, но не знаех какъв е, докато един от моряците, който слезе да види как съм се настанил, не ми каза, че са кукумявките. Да го слушаш, когато си сам нощем и така приглушен от разстоянието, това е извънредно тягостен и кобен звук. Крясъците на кукумявките продължиха почти през цялата нощ. Разнообразяваше ги лаят на шумните койоти, някои от които дойдоха съвсем близо до колибата ми и никак не бяха приятни съседи. На сутринта голямата лодка дойде на брега преди изгрев-слънце и откарахме кожата.

В Сан Педро стояхме около седмица, заети с товарене на кожи и с други неща около тях, което сега се бе превърнало в наша постоянна работа. Прекарах още един ден на хълма в пазене на още кожи и стока, но този път успях да намеря част от един том на „Пиратът“ на Скот^[2] в един от ъглите на къщата, ала той се прекъсваше на най-интересното място и аз пак изкарах в разговори с познатите си от брега, та научих доста за обичаите на страната, за пристанищата и т.н. За това пристанище ми казаха, че било още по-лошо и от Санта Барбара по отношение на югоизточните бури, тъй като сушата се намирала с румб и половина повече към вятъра, а и понеже дъното било плитко, вълните започвали да се разбиват още там, където стоеше закотвен корабът ни. Бурята, поради която бяхме избягали от Санта Барбара, тук била толкова силна, че целият залив, на една левга навътре, бил потънал в пяната на разбиващите се вълни, а те напълно залели Острова на мъртвеца. „Лагода“ се случил тук, но се измъкнал при първата опасност, и то с такава бързина, че трябвало да остави голямата си лодка на котва. Лодката издържала няколко часа, като подскачала около котвата си и се изправяла почти вертикално във водата. Моряците ми казаха, че я наблюдавали до падането на нощта, когато тя се откъснала от веригата и била изхвърлена на брега.

На борда на „Пилигрим“ всичко си течеше както обикновено, като всеки се мъчеше да я кара колкото се може по-кратко, ала спокойствието вече беше изчезнало от нашето пътуване. „Няма път без връщане“, „Все ще дойде и нашият ред“ и подобни изказвания се чуваха от време на време, ала никой не говореше за някакъв вероятен край на пътуването или за Бостън, или за нещо от този род, а ако го направеше, то беше само за да предизвика вечния навъсен отговор на другаря си: „Бостън ли? Ще трябва да запалиш свещ, ако стъпиш отново там. По-добре си метни една кожа на гърба, месинг на главата и

гъон на краката и се запиши в Калифорния до живот!“ или нещо от рода на: „Преди да стигнеш в Бостън, на главата ти от кожата няма да е останал и косъм, а цялата ти заплата ще е отишла за дрехи, та няма да имаш с какво да си купиш перука!“

В кубрика за бичуването се намекуваше рядко или почти никак. Ако някой бе склонен да говори за това, другите с чувство за деликатност, което трудно бих очаквал да намеря сред тях, винаги го спираха или променяха темата. Но двамата мъже, които бяха бичувани, показваха уважение един към друг, достойно за възхищение дори и сред хора от най-висшето общество. Сам знаеше, че Джон бе пострадал единствено заради него, и винаги, когато се оплакваше, казваше, че ако бяха били само него, това би било нищо, но сега не можел да го погледне, без да си помисли, че е станал причината той да бъде унижен, а Джон никога не показва и с най-малкото нещо, че е пострадал заради опита си да спаси своя другар. И двамата не криеха, че са мислели, че Бил Холандецът и Фостър са могли да им помогнат, но нито от Стимсън, нито от мене са очаквали такова нещо. Ние изразявахме съчувствие към техните страдания и негодувахме срещу насилието на капитана, но в същото време не бяхме сигурни как точно бе станало спречкването и избягвахме да бъдем съдници, като обещавахме да им помогнем, когато се върнем в родината.

След като напълнихме с кожи всички свободни места в кораба, вдигнахме котва и се насочихме към Сан Диего. Никоя дейност не говори за настроението на екипажа така добре, както работата при тръгване. Когато всичко се прави „с мерак“, моряците са като котки по мачтите — ветрилата се спускат мигновено, всеки наляга с все сила върху ръчката на рудана, като вика с пълен глас: „Е-хей, е-хей! Натискай! Дръж контра! Вира, хей!“ и котвата се вдига с дружния вик: „Давайте, момчета!“ Ала при нас този път едва се влачеше. Никой не си даваше труд да бърза. Котвената верига бавно се заизмъква. Помощникът, застанал между опорите на бушприта, изразходва целия си запас от служебна риторика с викове: „Тегли здраво! Теглете здраво, момчета! Натиснете по-яко! Натискайте да вдигнем и мъртвите! Вира и напред!“ и т.н., и т.н., но без никакъв резултат. Въпреки усилията му никой не си даде зор да налегне върху ръчката на рудана. А когато въжето за изваждане на котвата се изпъна и всички моряци заедно с готвача и стюарда се хванахме, за да изкараме котвата, никой не поде

бодрия напев „Давайте, момчета!“. А една песен струва колкото десет души, казват моряците. Мъчително бавно изтеглихме котвата до котвената греда. „Хайде, момчета, дайте малко по-весело!“ — ала за нас нямаше „весело“ и останахме без него. Капитанът се разхождаше по юта, без да каже нито дума. Несъмнено той виждаше какво става, ала нямаше как да ни санкционира служебно.

Плавахме бавно надолу по крайбрежието, с лек попътен вятър, държейки се доста далеч от сушата. Видяхме още два манастира, които приличаха на кубове от бял гипс и проблясваха в далечината. Единият от тях, разположен на върха на висок хълм, бе Сан Хуан Капистрано, пред който корабите заставаха понякога на котва през летния сезон, за да товарят кожи. Към залез-слънце на втория ден видяхме право пред нас голям и гъсто обрасъл с борове нос, зад който се намираше малкото пристанище на Сан Диего. Поради щил останахме пред този нос през цялата нощ. На следващата сутрин — събота, четиринадесети март, заобиколихме носа с попътен бриз и застанахме точно срещу малкото пристанище, което е в устието на една рекичка. Всеки бе изпълнен с желание да хвърли поглед към това ново място. Верига високи възвишения, които започват от носа, останал вляво от нас, защитават пристанището от север и запад и се губят към вътрешността, докдето стига поглед. От другите страни брегът е равен и покрит със зеленина, но без дървета. Входът е толкова тесен, че повече от един кораб не може да мине, течението е бързо и каналът извива съвсем близо до нисък каменист нос, така че с бордовете си корабите почти го докосват. Не се виждаше градче, но на равния пясъчен плаж, наредени една до друга, се издигаха четири големи постройки, направени от груби дъски и приличащи на големите хамбари, в които държат лед по бреговете на езерата близо до Бостън. Край струпаните до тях камари кожи сновяха мъже с големи сламени шапки и червени ризи. На един кабелт в морето стояха на котва три кораба — сградите на брега бяха складовете им за кожи. Единият от корабите — къса, тромава малка бригантина — беше нашият стар познайник „Лориот“, другият — с остър нос и наклонени мачти, прясно боядисан и накатранен, блеснал на утринното слънце с кървавочервеното си знаме и кръста на Св. Георги^[3] на върха на мачтата си — беше красивият „Аякучо“. Третият — голям кораб със свалени брамстенги и ветрила, ръждив и износен, колкото може да

бъде след двегодишно митарствуване за кожи — се оказа „Лагода“. Ние се приближихме, носени бързо от течението, приготвихме котвената верига и вдигнахме реите на марселите. „Пускай котвата!“ — каза капитанът, но дали нямаше достатъчно свободна верига пред брашпила, котвата ли се заплете във веригата, или пък ние се движехме много бързо напред, но не можахме да се задържим. „Отпускай верига!“ — извика капитанът и ние отдадохме колкото можеше от нея, ала нищо не стана. Преди да успеем да хвърлим и другата котва, издрейфахме встрани и се блъснахме право в „Лагода“. Моряците от екипажа тъкмо закусуваха в кубрика, а готвачът, като видя, че налитаме върху тях, изхвъркна от камбуза и извика всички на палубата.

За щастие нямаше сериозни повреди. Кливергикът на „Лагода“ мина между нашия фок и грота и събори леерите. Мартингикът^[4] се строши. Това ни спря и тъй като те отпуснаха веригата си, ние се освободихме и хвърлихме другата котва, но тук имахме същия „успех“, както и преди, защото преди някой да свари да забележи, ние се бяхме понесли върху „Лориот“. Капитанът даваше командите си бързо и гневно — заповяда да натегнем брамселшкотите, за да обърнем ветрилата, надявайки се, че като се напълнят, котвите ще захванат или поне няма да се оплетат, ала всичко бе напразно и тогава той седна на планшира и най-спокойно извика на капитан Най, че му идва на гости. Ние се ударихме силно в „Лориот“, като при това лявата страна на носа му удари кърмата ни отдясно и отнесе кърмовия леер на десния борд, счупи една лиселна рея на левия борд и една-две подпори над палубата. На предната палуба видяхме нашия красив приятел Джаксън с хавайците, които работеха с все сили да се освободят от нас. След като отпуснахме още от веригата, ние се откачихме, но без съмнение котвите ни се бяха заплели в техните. Хванахме се на брашпила и започнахме да теглим, ала без полза. От време на време успявахме да измъкнем малко от веригата, но тя все се връщаше отново назад. Сега вече бяхме почнали да се носим към „Аякучо“, от който се спусна лодка и докара на борда ни неговия капитан — капитан Уилсън. Той бе нисък, подвижен и добре сложен човек, на около петдесет години, и тъй като бе почти двадесет години по-възрастен от нашия капитан, а при това и съвършен моряк, не се поколеба да започне да дава съвети и постепенно премина към командване, нареждайки ни кога да обираме

веригата и кога да я законтряме, кога да обръщаме и пълним марселите, да натягаме и отпускаме кливера и трисела. Нашият капитан даде няколко команди, но тъй като капитан Уилсън ги отмени със спокоен бащински тон: „А, не, капитан Томпсън, сега кливерът не ви трябва“ или: „Още не е време да се тегли!“, той скоро се отказа. Нямахме нищо против това, тъй като капитан Уилсън бе много добродушен човек и начинът, по който ни говореше, бе насърчителен и приятен, а това помагаше всичко да върви по-леко. След два-три часа постоянна работа на рудана, където въртяхме и подвиквахме с все сили, успяхме да вдигнем котвата, за която се бе закачила голямата носова котва на „Лориот“. Като ги освободихме и оправихме веригите по носа, прибрахме и другата си котва, която се бе влачила през половината пристанище. „Сега — каза Уилсън — ще ви намеря едно хубаво местенце за закотвяне.“ Като постави и двата брамсела, ни закара към брега и с прекрасен професионализъм хвърли котва точно до склада за кожи, който щяхме да ползваме. След това той си замина, а ние скатахме ветрилата и седнахме да закусваме — нещо, което бяхме чакали с нетърпение, тъй като бяхме работили много, без да хапнем нищо от предния ден следобед, а сега беше почти дванадесет часа. След закуската се занимавахме със спускане на лодките и привързване на кораба, чак додето се стъмни.

След вечеря аз и още един моряк закарахме капитана до борда на „Лагода“. Като се приближихме, той си каза името и помощникът извика от трапа капитан Брадшоу: „Капитан Томпсън идва на борда, сър!“ — „Носи ли и брига със себе си?“ — запита грубоватият стар капитан с глас, който се чу добре из целия кораб. Това немалко засегна нашия капитан, а за нас се превърна в една от любимите ни шеги и се разпространи по цялото крайбрежие чак докато си заминахме. Капитанът слезе в каютата, а ние отидохме на носа и надникнахме долу в кубрика, където заварихме моряците да вечерят. „Слизайте, другари, слизайте!“ — казаха те, още щом ни видяха. Намерихме се сред просторен висок кубрик с добро осветление, събрал екипаж от дванадесет или четиринадесет души, които ядяха от канчетата и чинните си и си пиеха чая, смееха се и разговаряха, всичките с такъв независим вид и така непринудено, сякаш бяха „бичкиджийски калфи“. В сравнение с тъмния и тесен кубрик и малобройния недоволен екипаж на нашия бриг това бе място, потънало в

разбирателство и веселие. Беше събота вечер, всички си бяха свършили работата за седмицата и явно до понеделник не ги очакваше никаква работа. След две години тежка служба те се бяха запознали с Калифорния и всичките ѝ прелести, почти си бяха събрали товара и очакваха след седмица-две да отплават за Бостън. С тях прекарахме повече от час в разговори за Калифорния, докато не чухме заповедта: „Пилигримите да си тръгват!“ Лагодийците бяха калени и събудени момчета, които носеха белезите на Калифорния по огрубелите си ръце и старите си окърпени дрехи. Всички бяха първокласни моряци, на възраст между двадесет и тридесет и пет-четиридесет години. Разпитаха ни за кораба, как се отнасят към нас на борда и т.н. и се учудиха немалко, като научиха за бичуването. Казаха, че на корабите по крайбрежието често ставали спречквания, а понякога се разменяли удари и ставали сбивания, но никога по-рано не бяха чували за връзване и бичуване. „Орелът с разперени криле“ бил непозната птица в Калифорния.

Неделя, ни казаха те, бил винаги почивен ден в Сан Диего както в складовете за кожи, така и на корабите, като повечето от моряците обикновено отивали в отпуска в градчето. Научихме също и доста за щавенето и складирането на кожата, а те искаха много да чуят последните новини (отпреди един месец) от Бостън. Един от първите им въпроси беше за отец Тейлър, моряшкия проповедник в Бостън. След това последваха обичайните разговори, истории и шеги, които човек винаги ще чуе в корабен кубрик, но които едва ли са по-лоши, в края на краищата, макар и по-груби и неприлични от тези, които могат да се чуят от добре облечени джентълмени в изискани салони.

---

[1] Евърластинг — вид игра на карти. — Б.пр. ↑

[2] Скот, Уолтър (1771–1832) — английски писател романист. — Б.пр. ↑

[3] Британското знаме. — Б.пр. ↑

[4] Мартингик — разпънка на бушприта. — Б.ред. ↑

ГЛАВА XVI

ОТПУСКА НА БРЕГА

Тъй като бе неделя, след измиването и почистването на палубите помощникът дойде на носа с разрешение едната вахта да слезе на брега в отпуска. Теглихме жребий и късметът се падна на вахтата от левия борд, в която бях и аз. В един миг настъпи всеобщо приготвление. Кофите прясна вода (които ни се разрешаваха само в пристанище) и сапунът влязоха в употреба, куртките и панталоните „за брега“ бяха извадени и изчеткани; нагласихме се с половинки обувки, шалчета и шапки, които си заехме един от друг, така че на края всеки се сдоби с пълен комплект. Свалиха лодка, за да закара „отпускарите“ на брега, и ние седнахме на кърмовите пейки, важни като платени пътници. Сkochихме на плажа и се отправихме към града, който беше на около три мили.

Никога няма да забравя чувството на удоволствие, че съм на въздух и птичките пеят наоколо и че съм се отървал от затворничеството, труда и строгата дисциплина на кораба — да бъда още веднъж в живота си, макар и само за един ден, господар на себе си. Моряшката свобода трае само един ден, но докато трае, е пълна. Никой не го надзирава и той може да прави всичко, каквото си поиска, и да ходи, където си ще. На този ден, мога честно да кажа, че за пръв път почувствувах смисъла на израз, който често бях чувал — да изпитам сладостта на свободата. Двамата със Стимсън обърнахме гръб на корабите и тръгнахме бавно, разговаряйки за удоволствието да разполагаш със себе си, за приятелите от Бостън и за изгледите да се завърнем там. Удивително е как бъдещето просветлява и колко кратко и поносимо ти се вижда пътуването, щом стъпиш на сушата. Съвсем друго си мислехме, когато ги обсъждахме в малкия тъмен кубрик през нощта след бичуването в Сан Педро. Не на последно място сред ползата, която имат моряците, когато от време на време им се разреши ден за отпуска, е, че той за тях е като пролет. Кара ги да се чувствуват весели и независими и без да усетят, да гледат на нещата откъм по-

добрата им страна, поне известно време след това. Стимсън и аз взехме решение да се държим колкото се може повече един за друг, макар да знаехме, че не е хубаво да „отрязваме“ останалите си другари от кораба, защото, познавайки нашия произход и образование, те си имаха едно наум, че ще се правим на джентълмени, когато слезем на брега, и ще се срамуваме от тяхната компания. А на Джек тази работа не му е по вкуса. Свърши ли пътуването, прави каквото си щеш, ала докато плавате, трябва да си другар с всички и когато слезеш на брега, защото иначе те няма да бъдат другари с тебе, когато се върнете на кораба. Тъй като бях предупреден за това, още преди да тръгна да плавам, не си бях взел никакви „френски“ дрехи за отпуска. Бях облечен като останалите — с бели дочени панталони, синя куртка и сламена шапка — облекло, което не би ме допуснало в по-издигнатите градски кръгове, а не показвах и никаква склонност да избягвам другарите си, така че успях да избегна всички подозрения. Нашият екипаж се смеси с моряци от другите кораби и по моряшки обичай взе курс към първата кръчма. Това бе малка кирпичена постройка, състояща се само от една стая, в която продаваха както ракии, така и конфекция, западноиндийски стоки, обувки, хляб, плодове и всичко, което можеше да се купи в Калифорния. Държеше я едноок янки, родом от Фол Ривър^[1], дошъл тук през Тихия океан и отворил тази pulperia^[2]. Стимсън и аз следвахме в килватера на останалите, знаейки, че да откажем да пием с тях би било най-голямото оскърбление. Щяхме да се измъкнем при първа възможност. Приетият обичай сред моряците е всеки, когато му дойде редът, да почерпи останалите, поръчвайки по чаша за всички, включително и съдържателя. Когато влязохме, възникна спор кой да черпи пръв — дали ние, новодошлите, или старите калифорнийски бродяги. Той бе разрешен в полза на вторите и поради това трябваше да изчакаме всеки от екипажа на другите кораби да почерпи на свой ред. Тъй като имаше доста народ, включително и неколцина местни безделници, отбили се, за да използват положението, познавайки моряшкото гостоприемство, а ракията беше по един реал, т.е. по дванадесет и половина цента чашата, това доста опразни кесиите им. Сега дойде редът и на нашия кораб. Стимсън и аз, желаейки да се измъкнем, избързахме, за да поръчаме, ала разбрахме, че трябвало да се кара поред — първо най-старите моряци и после другите, защото никой не искаше да бъде

преварен от двама младоци и bon gre, mal gre^[3] трябваше да си чакаме реда с двойното опасение, че ще закъснеем твърде много, за да намерим коне, и че ще се напием, а да пиеш трябва, и то всеки път, защото ако пиеш с един, а не пиеш с друг, това във всички случаи се възприема като обида.

След като най-накрая си минахме по реда и се освободихме от всички задължения, ние се измъкнахме и тръгнахме по къщите, опитвайки се да намерим коне и да пояздим из околностите. В началото нямахме успех, като всичко, което можехме да измъкнем от лентяите наоколо в отговор на въпросите ни, беше неизменното провлечено: „Quien sabe“ (Кой знае). След няколко опита най-накрая попаднахме на едно момче от Хавайските острови, юнгата на капитан Уилсън от „Аякучо“, което добре познаваше хората в градчето и знаеше къде трябва да се пита, та скоро намери два коня, готови със седла, юзди и ласа, навити на лъковете. Можехме да ги наемем за целия ден за един долар, който трябваше да платим предварително с привилегията да се приберем с тях до плажа вечерта. Конете са най-евтиното нещо в Калифорния — най-хубавите не струват повече от десет долара единият, а по-лошите често се продават за по три-четири долара. Когато човек ги наема за деня, плаща за използването на седлото и за труда и грижите по хващането им. Ако върнете седлото здраво, не е важно какво е станало с коня. Като се качихме на конете, които бяха сърцати животни (които между впрочем в тази страна винаги се карат по кавалерийски маниер — натискаш обратната юзда към врата, а не дърпаш мундщука), и се отправихме на една хубава разходка из околностите. Първото място, което посетихме, бе старо и полуразрушено укрепление, което се намираше върху едно възвишение близо до селото. То бе построено във формата на отворен квадрат като всички други укрепления и беше цялото в развалини, с изключение на едно крило, в което живееше комендантът със семейството си. Имаше само две оръдия, едното от които беше повредено, а другото нямаше лафет. Двадесетина полуголи и полугладни нещастници съставляваха гарнизона; на всеки, според слуховете, не се падаше и по един мускет. Малкото селище бе разположено точно под форта и се състоеше от около четиридесет колиби и къщи с тъмнокафяв цвят и три-четири поголеми варосани постройки, които принадлежаха на gente de razon. Градът не е и на половината от големината на Монтерей или Санта

Барбара, а търговията тук, ако изобщо я има, е съвсем слаба. От укреплението се отправихме в посока на манастира, за който ни бяха обяснили, че се намира на три мили по-нататък. Местността бе твърде песъчлива и на мили наоколо нямаше нищо, което би могло да се нарече дърво, ала тревата растеше сочна и буйна, имаше много храсти и гъсталаци — казват, че почвата била добра. След приятна езда от около две мили видяхме белите манастирски стени и като пресякохме малко поточе, се спряхме срещу тях. Манастирът бе изграден от кирпич и измазан с хоросан. Определено имаше нещо впечатляващо във вида му: няколко разнородни постройки, свързани една с друга и разположени във формата на отворен квадрат. Църквата на единия край се издигаше над останалите сгради и имаше кула с пет камбанарии, във всяка от които висеше голяма камбана. Железният кръст на върха бе потънал в ръжда. Точно пред сградите в подножието на стените се бяха скупчили тридесетина малки колиби, измайсторени от слепени с кал клони и слама, в които живееха под закрилата и в служба на манастира няколко индиански семейства.

Когато влязохме през портата, ние се намерихме насред площада, над който цареше мъртва тишина. От едната страна се намираще църквата, а от другата имаше редица високи сгради със зарешетени прозорци; третата страна представляваше редица по-малки сгради или служебни помещения, а четвъртата бе само една висока свързваща стена. Не се виждаше ни едничко живо същество. Обиколихме на конете два пъти площада с надеждата да събудим някого и на втория път видяхме висок монах с бръсната глава, сандали и облекло на францисканец, който бързаше по една галерия, но изчезна, без да ни забележи. След като обиколихме още веднъж, спряхме конете и чак тогава от една от малките къщички се показва някакъв човек. Отидохме при него и видяхме, че носеше обичайните за страната дрехи, а на врата му висеше сребърна верижка с голяма връзка ключове. По това предположихме, че е икономът на манастира, и се обърнахме към него, назовавайки го „Mayordomo“^[4], при което той ни отвърна с нисък поклон и ни покани в стаичката си. Завързахме конете и влязохме. Стаята бе най-обикновена — имаше маса, тричетири стола, едва-две малки картинки на някакъв светец, чудотворец или мъченик и няколко съда и чаши. „Hay alguna cosa de comer?“^[5] — казах аз с помощта на моята граматика. „Si, Senior“^[6] — отвърна той.

„Que gusta usted?“^[7] Споменах фрихолес, тъй като знаех, че това поне трябва да имат, дори и нищо друго да нямаха, телешко и хляб, с намек за вино, ако се намереше, при което той отиде в другата сграда през двора и след малко се върна с две индианчета, които носеха чинии и гарафа вино. Яденето бе печено месо, яхния от фрихолес с лук и пипер, варени яйца и нещо като печени макарони от калифорнийско брашно. Заедно с виното за нас това бе най-обилното ядене, откакто бяхме напуснали Бостън, и в сравнение с познатата ни от седем месеца храна бе направо кралски банкет. След като го ометохме, извадихме пари и попитахме колко трябва да платим. Той поклати глава и се прекръсти, казвайки, че това е милостиня — господ бил ни я дал. Смисълът на това беше, че той не продава, но иска да получи някакъв бакшиш, и ние му дадохме десет-дванадесет реала, които той прибра в джоба си, без да му мигне окото, с думите: „Dios se lo pague.“^[8] Сбогувахме се с него и отидохме до индианските колиби. Малките деца бягаха сред къщите съвършено голи, а и мъжете не бяха много по-облечени; жените обаче носеха груби рокли от нещо като кълчищен плат. Мъжете през повечето време гледат манастирския добитък и работят в градината, която е много голяма и се простира върху няколко акра^[9] и е пълна, както казват, с най-хубавите плодове, които се раждат тук. Езикът на тия хора, който се говори от всички индианци в Калифорния, е най-дивашкият, който съм чувал някога или който човек може да си представи. Не се чува нищо друго освен някакво ломотене. Невъзможно е това да е бил езикът на Монтесума и свободните мексиканци.

Тук, сред колибите, видяхме най-стария човек, когото съм срещал. Наистина никога не бях предполагал, че човек може да е още жив при такива белези на старост. Той бе седнал на слънце, облегнат на стената на една колиба. Ръцете и краката му бяха открити — тъмночервени, сбръчкани и съсухрени като на мумия. Бедрата му бяха тънки като на петгодишно дете. На главата си имаше малко бели коси, завързани на снопче отзад. Бе толкова слаб, че когато се приближихме до него, вдигна бавно ръце към лицето си, хвана клепачите си с пръсти, повдигна ги да ни погледне и като задоволи любопитството си, ги пусна пак надолу. Попитах за възрастта му, ала не можах да получа никакъв отговор освен „Quien sabe?“, а сигурно никой не знаеше.

Излязохме от манастира и се върнахме в селцето, като галопирахме почти през целия път. Калифорнийските коне не знаят какво е среден ход. Тъй като въобще няма улици или определени за разходка места, те не се нуждаят от този благовъзпитан тръс и обикновено ги яздят с пределна скорост, докато ги изморят, а после ги оставят да си починат. Хубавият следобеден въздух, бързият бяг на животните, които сякаш летяха над земята, и възбуждащата новост на това движение бяха за нас изключително освежаващи и ни се искаше да яздим целия ден. Като стигнахме селото, заварихме там всеобщо оживление. Индианците, за които неделята е винаги празник, играеха някаква игра с топка, като тичаха след нея на едно равно място близо до къщите. Старите стояха в кръг около тях и ги наблюдаваха, а младите — мъже, момчета и момичета — гонеха топката и я хвърляха с все сила. При всяко премеждие или по-забележителна проява на майсторство старците надаваха оглушителни писъци и пляскаха с ръце. Няколко сини куртки се клатушкаха край къщите, което показваше, че кръчмите са били добре посетени. Един-двама от моряците се бяха качили на коне, но тъй като бяха слаби ездаци, а мексиканците им бяха дали твърде буйни коне, те скоро бяха изхвърлени от седлата за голям смях на населението. Пет-шест канаки от кожарските складове и от двата брига се носеха смело в пълен галоп сред къщите, викайки и смеейки се като същински диваци.

Слънцето клонеше към залез. Двамата със Стимсън влязохме в една къща и седнахме мълчаливо да си починем, преди да тръгнем за плажа. Няколко души бързо се събраха да видят *los marineros ingleses*^[10]. Една млада жена хареса много носната ми копринена кърпа, която си носех от Бостън. Явно беше по-красива от тези, които бяха свикнали да виждат. Разбира се, аз ѝ я дадох, с което си спечелих всеобщото одобрение и хората ни подариха няколко круши и други плодове, които взехме със себе си на плажа. Когато станавме да си ходим, открихме, че конете, които бяхме завързали за вратата, ги нямаше никакви. Бяхме платили да отидем с тях до плажа, ала сега никъде не можехме да ги намерим. Отидохме при човека, от когото ги бяхме наели, но на въпроса ни: „Къде са конете?“ той отвърна само: „*Quien sabe?*“ Тъй като не изглеждаше никак разтревожен, нито пък се заинтересува за седлата, разбрахме, че знаеше много добре къде са. След малко главоболия, понеже твърдо бяхме решили да не ходим пеш

до плажа, който бе на около три мили — намерихме други два коня за по още четири реала, както и две индианчета да тичат отзаде ни, за да ги върнат обратно. Ядосани, ги подкарахме в пълен галоп и стигнахме до плажа за няколко минути. Там пояздихме сред кожарските складове, като се забавлявахме да гледаме как пристигат моряците (сега вече се бе смрачило) — някои на коне, а други пеша. Канаките пристигнаха на коне и се бяха здравата „нашморкали“. Запитахме за другарите си и ни казаха, че двамина от тях тръгнали на коне, но били изхвърлени от седлата; после ги видели към плажа, макар и да давали силен крен^[11] и, както изглеждало, нямало да се върнат преди полунощ. В това време индианчетата дотичаха, ние им върнахме конете и като ги изпратихме благополучно, си отидохме с една лодка на кораба. Така завърши първата ни отпуска на брега. Чувствахме се твърде изморени, но бяхме прекарвали добре и с по-голямо желание щяхме да се захванем за старите си задължения. Около полунощ се събудихме — двамата ни другари по вахта се бяха завърнали на борда и спореха на висок глас. Изглежда, че бяха яздили заедно един и същи кон и всеки обвиняваше другия, бил причината за падането. Скоро обаче и те си легнаха и заспаха и сигурно съвсем забравиха какво са говорили, защото на следната утрин спорът не бе подновен.

---

[1] Фол Ривър — град в САЩ, югоизточната част на щата Масечусетс. — Б.пр. ↑

[2] Pulperia (исп.) — бакалница. — Б.пр. ↑

[3] Bon gre, mal gre (фр.) — щеш, не щеш. — Б.пр. ↑

[4] Mayordomo (исп.) — иконом. — Б.пр. ↑

[5] Има ли нещо за ядене? (исп.). — Б.пр. ↑

[6] Да, господине (исп.). — Б.пр. ↑

[7] Какво ще желаете? (исп.). — Б.пр. ↑

[8] Господ да ви се отблагодари (исп.). — Б.пр. ↑

[9] Акър = 4047 кв.м. — Б.пр. ↑

[10] Английските моряци (исп.). — Б.пр. ↑

[11] Крен — страничен наклон на кораб. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XVII

САН ДИЕГО

Следващото, което чухме, бе: „Всички моряци на палубата!“ и като погледнахме нагоре през люка, видяхме, че тъкмо съмваше. Сега нашата отпуската наистина бе свършила, прибрахме обувките, чорапите, сините куртки, шалчетата и всички дреболии за разходка на брега, сложихме старите си дочени панталони и шотландските вълнени шапки и започнахме да вадим и да сваляме кожите на брега. Три дни бяхме усилено заети с тази дейност, от тъмни зори до звездна нощ, с изключение на малкото време, отредено за храна. Сан Диего е решително най-удобното място в Калифорния за товарене и разтоварване на кожи. Пристанището е малко и е заобиколено от всички страни със суша, нямаше прибой, корабите стоят на един кабелт от брега, а самият бряг представлява пясъчен плаж, без скали или камъни. По тези причини той е използван за база от всички кораби по крайбрежието, които участвуват в търговията. Наистина във всяко друго открито пристанище би било невъзможно да се натоварят на борда обработените кожи, без да се намократ, а това би ги развалило. Ние трябваше да ползваме един от складовете за кожи, който принадлежеше на нашата фирма и бе служил на „Калифорния“. Той побираше четиридесет хиляди кожи и ние бяхме изправени пред „приятния“ изглед да го напълним, а за тази цел трите хиляди и петстотин, които бяхме докарали, вършеха съвсем малка работа. Едва ли имаше човек на борда, който да не ходи често в склада, където се оглеждаше и размишляваше, пресмятайки по някакъв начин времето, необходимо за напълването му.

Тъй като кожите се свалят сурови и необработени от кораба, първо трябва да се струпат на купчини пред склада, след което да се осолят, изсушат, почистят и приберат вътре и да чакат да бъдат наново натоварени. Този процес е необходим, за да могат да се запазят по време на дългото пътуване и горещините. За обработката на кожите и грижите по тях обикновено на брега оставят някое началство и част от

екипажа на всеки кораб. За тази цел, както разбрахме, беше се качил и третият ни помощник. Със стоварването на кожата той пое склада, като капитанът възнамеряваше да остави двама или трима от моряците с него и да наеме канаки вместо тях на кораба, ала не можа да намери нито един канак, който да иска да се качи, защото слухът за бичуването се бе разпространил и той си бе спечелил името на лош човек, с което въпросът се приключваше. Канаките бяха готови обаче да работят на брега, така че наеха четирима и ги оставиха с мистър Ръсел да обработват кожата.

Разтоварихме на брега кожата и всичко, от което можехме да се освободим, така че на борда да остане колкото се може повече място за нови кожи. Свалихме сред другите неща и кочината, а с нея и „старата Бес“. Това бе една свиня-майка, която бяхме докарали от Бостън и която преживя преминаването покрай нос Хорн, където всички останали свине измряха от студа и влагата. Разправяха, че преди е била и на едно пътуване до Кантон. Беше любимката на готвача през време на цялото пътуване и той я хранеше с най-хубавите неща от всичко, научил я бе да го познава по гласа и да прави разни чудновати номера за негово удоволствие. Том Крингъл казваше, че любовта на негрите към прасетата била извънредно голяма. И аз самият смятам, че той е прав, защото нашият беден черньо едва не умря от мъка, когато разбра, че Бес ще бъде свалена на брега и че той вече няма да се грижи за нея. Горкичкият, той бе гледал на нея като на своя утеха през време на дългите пътувания нагоре-надолу по крайбрежието.

„Подчинявай се на заповедите, щом късаш с господарите!“ — рече той и помогна да я пренесем през фалшборда, опитвайки се да облекчи участта ѝ колкото се може повече. Прекарахме едно въже през гротреята и като го закачихме за един колан, опасан през тялото ѝ, и вдигнахме чак до нока на реята. „Стоп там! — извика помощникът. — Стига шеги! Сваляйте я долу!“ Но беше ясно, че и той харесва шегата. Прасето квичеше като при второ пришествие, а в очите на горкия негър се появиха сълзи и той промълви нещо в смисъл, че сме нямали жал към безсловесното животно. „Безсловесно животно! — каза Джек. Ако тя е безсловесно животно, аз съм едноок!“ Това накара всички да се засмеят с изключение на готвача, който бе твърде зает с удобното ѝ настаняване в лодката. Той я следи с поглед през цялото ѝ пътуване до плажа, където тя бе приета от истинска армия себеподобни, оставени

на брега от другите кораби, които се бяха размножили и образували многобройно общество. От вратата на камбуза готвачът често наблюдаваше техните действия, като надаваше вик и пляскаше с ръце, когато Бес излезеше победителка в боричканията за парчетата сурова кожа или полуоглозганите кокали, които се търкаляха по брега. През деня той ѝ събра всякакви лакомства, приготви една кофа, която ни помоли да занесем на брега с малката лодка, и се разстрои много, когато помощникът му каза, че ще хвърли помията през борда, а и него след нея, ако види втори път да се носи помия в лодките. Подигра му се, че мисли повече за тази свиня, отколкото за жена си, която живее на улица „Робинсън“. И наистина, той едва ли би могъл да бъде погрижовен, защото на няколко пъти вечер, след залез-слънце, когато мислеше, че няма да го видят, гребеше до брега с лодка и кофа хубава помия и се връщаше като Леандър след пресичането на Хелеспонта^[1].

Следващата неделя другата половина от екипажа отиде на брега в отпуска и ни остави на кораба, за да се радваме на първия спокоен почивен ден, който имаме, откакто бяхме дошли. Тук нямаше кожи за носене и югоизточни ветрове, от които да се боим. Сутринта си изпрахме и изкърпихме дрехите и прекарахме останалата част от деня в четене и писане. Няколко души написаха писма, за да ги изпратят вкъщи по кораба „Лагода“. В дванадесет часа „Аякучо“ разпъна формарсела, което беше сигнал, че се готви да отплава. Той вдигна котва и се изтегли в залива, откъдето щеше да поеме на път. По време на тази операция екипажът дълго работи на рудана и аз се заслушах в мелодичния глас на един хубавец на име Махана, който отмерваше такта. За ритмичната работа на моряците винаги слагат някого, който да я направлява с висок и привлечен глас, изменящ се с движението на барабана. За да се направи както трябва, тук се иска ясен глас, силни дробове и много практика. Този човек имаше много особен див глас, който от време на време преминаваше във фалцет. На моряците им се струваше, че е много тънък и че няма нужната боцманска прегракналост, но за мен той притежаваше голям чар. Пристанището бе свършено спокойно, а гласът му се носеше сред планините и може би се чуваше на много мили далеч. Към залез с появата на хубав бриз „Аякучо“ пое на път и като разсичаше изясно водата с дългия си остър нос, тръгна остро към вятъра, излезе по права линия от пристанището и отплава на юг. Той държеше курс към Каляо, а от там

щеше да отиде на Хавайските острови и се очакваше да пристигне отново на крайбрежието след осем или десет месеца.

Към края на седмицата ние бяхме готови за път, но се забавихме ден-два поради бягството на Фостър — моряка, който отначало ни беше втори помощник, а след това бе пратен на носа. Откакто го разжалваха, службата му на кораба бе ставала кучешка и той бе решил да избяга при първа възможност. Тъй като се бе качил на борда като началник, без да бъде и наполовина моряк, сред екипажа не намери никакво съчувствие, а и не беше достатъчно мъж да отстоява правата си сред нас. Капитанът го наричаше „войскар“ и му обещавахе да му „обере хлабините“ като гротхалс, а щом веднъж ти обещаят такова нещо, работата ти е спукана. Той бе имал няколко спречквания с капитана и бе помолил да го пуснат да се прибере с „Лагода“, но му бе отказано. Една вечер той се държал непочтително към един офицер на брега и отказал да се върне на борда с лодката. Обадиха за това на капитана и когато дойде на кораба закъснял, го извикаха на кърмата и му казаха, че ще бъде бичуван. Той мигом се простря на палубата и завика: „Не ме бийте, капитан Томпсън, моля ви, не ме бийте!“ Капитанът, ядосан и отвратен от него, го удари няколко пъти по гърба с едно въже и го изпрати на носа. Боят не беше голям, но той бе здравата изплашен и реши да избяга още същата нощ. Това направи по-добре, отколкото което и да е друго нещо в живота си, и наистина показва известно присъствие на духа и предварително обмисляне. Дал завивките и дюшека си на един моряк от „Лагода“, който му обещал да ги пази. Отвори си сандъка, сложи всички по-ценни дрехи в голяма брезентова торба и помоли един от нас, който бе на вахта, да го събуди в полунощ. Като дойде на палубата в полунощ и видя, че няма никой от помощниците на палубата и всичко бе спокойно на кърмата, той свали торбата си в една лодка, слезе тихо в нея, отвърза фалина^[2] и я остави да се носи безшумно по течението, докато не се отдалечи достатъчно и загреба към брега.

На следната утрин, когато събраха всички моряци, настъпи голяма суматоха около търсенето на Фостър. Разбира се, от нас не можеха да изкопчат нищо и всичко, което успяха да открият, бе празният сандък, който бе оставил след себе си, и че бе избягал с лодка, защото я видяха да лежи на сухо на брега. След закуска капитанът отиде до брега и предложи награда от двадесет долара за

него. В продължение на два дни войници, индианци и всички, които нямаха какво друго да правят, претърсваха околностите на коне, за да го намерят, но безрезултатно, защото през цялото време той бе скрит на сигурно място на не повече от сто и петдесет ярда от кожарските складове. Още със слизането отишъл право в кожарския склад на „Лагода“, където му обещаха да го укрят с вещите му, докато „Пилигрим“ не отплава, а след това да ходатайствуват пред капитан Брадшоу да го вземе на борда на кораба си. Точно зад кожарските складове, сред гъсталака и шубраците, имаше малка пещеричка, входа за която знаеха само двама души, и беше така добре скрита, че когато аз по-късно отидох да живея на брега и ми го показаха два или три пъти, никога не успях да го намеря после сам. Завели Фостър до тази пещера преди да се съмне на следващата сутрин и го снабдили с хляб и вода. Той останал там, докато не видял, че поемаме на път и се скриваме зад носа.

Петък, 27 март. Като остави всяка надежда да намери Фостър и не желаейки да се бави повече, капитанът даде заповед за вдигане на котвата. Вдигнахме ветрилата и се спуснахме леко с течението и свежия ветреца. Оставихме на капитан Брадшоу писма за Бостън и с болка на сърцето го чухме да казва, че щял да се върне пак, преди да сме си заминали от крайбрежието. Ветреца, който бе много слаб, угасна скоро след като заобиколихме носа и останахме в безветрие в продължение на два дни, като не се придвижихме и на три мили през цялото това време — втория ден още виждахме корабите. На третия ден към обяд се появи хладен морски бриз, който нагъна и направи потъмна повърхността на водата и към залез вече бяхме отминали Сан Хуан, намиращ се на около четиридесет мили от Сан Диего, на половината път до Сан Педро, закъдето пътувахме. Екипажът ни сега бе значително отслабен. Бяхме загубили един моряк през борда, друг бе взет на кърмата, за помощник, а трети побягна, така че освен Стимсън и мене имаше само трима правоспособни моряци и един юнга на дванадесет години. С този намален и недоволен екипаж ни предстоеше да се борим с вахтата, в продължение на две години тежка служба. И все пак нямаше никой, който да не се радва, че Фостър е успял да избяга, защото колкото и да бе безотговорен и загубен, никой не би искал да го гледа как влачи жалко съществуване, пречупен и обезсърчен. Всички се зарадвахме, като чухме при завръщането си в

Сан Диего, около два месеца по-късно, че незабавно го взели на борда на „Лагода“ и се върнал с него в родината, като му платили редовната моряшка заплата.

След бавно петдневно пътуване пристигнахме в сряда, първи април, на старата си котвена стоянка пред Сан Педро. Заливът си беше все така пуст и изпълнен с печал, както и по-рано, а контрастът със сигурността и уюта на Сан Диего никак не беше приятен, като се има пред вид и раздвижеността и интересът, който товаренето и разтоварването на четирите кораба придаваха на тамошната картина. След няколко дни кожите започнаха да пристигат бавно на брега и ние подновихме старата работа — да търкаляме стоки нагоре по могилата, да хвърляме кожи надолу и да гребем напред-назад по дългата левга.

На борда на нашия кораб нещата си течаха по обикновения монотонен начин. Възбудата, последвала непосредствено сцената на бичуването, бе угаснала, но въздействието ѝ върху екипажа и особено върху двамата моряци бе останало. Разликата в начина, по който тези двама души бяха засегнати, отговаряше на разликата в характерите им и бе твърде забележителна. Джон бе чужденец и човек с буен нрав и макар че бе обиден, както всеки би бил, след като претърпи поражение в такова спречкване, все пак главното чувство, което го владееше, бе гневът и той непрекъснато говореше за уреждане на сметките и за отмъщение, ако някога се върне пак в Бостън. Но с другия бе твърде различно. Той беше американец, бе получил някакво образование и случилото се изглежда го бе съкрушило напълно. Той преживяваше унижението, на което другият не бе способен. Преди това той все се шегуваше и често ни забавляваше с чудновати негърски истории (бе родом от робски щат), ала след случката вече рядко го виждахме да се усмихне — сякаш го беше напуснал всякакъв живец и чувство за хумор и бе обладан от едно-едничко желание — да свърши пътуването. Често съм го чувал как откъртва дълга въздишка, когато е сам, а в плановете на Джон за удовлетворение и мъст вземаше съвсем малко участие и не проявяваше никакъв интерес.

След престой от около две седмици, през които заради една югоизточна буря оставихме котвата и бяхме в открито море в продължение на два дни, ние отплавахме за Санта Барбара. Сега беше средата на април и леките постоянни ветрове, които духат надолу по крайбрежието започнаха да се появяват във все по-голямо постоянство

в края на деня. Борихме се бавно срещу тях нагоре по брега около деветдесет мили и стигнахме за три дена. Там заварихме на котва големия генуезки кораб, който бяхме видели на същото място в първия ден от нашето пристигане на брега. Той беше ходил до Сан Франциско или, както казват, „бе блъскал срещу вятъра“; спрял в Монтерей на обратния път и в скоро време щял да продължи за Сан Педро и Сан Диего, а от там, като прибере стоката си, да отплава за Валпарайсо и Кадис^[3]. Той бе голям, тронав кораб, който приличаше на стара гърбава баба. Сега бе към края на велики пости и на Разпети петък изправиха всичките му реи косо нагоре, както е обичаят на католическите кораби. На някои правят и чучело на Юда, с което моряците се забавляват, като го влачат под кила и го бесят на доковете.

---

[1] Леандър — според древногръцката легенда влюбен в Херо — жрица на Афродита в Сестос, заради която всяка нощ преплувал Хелеспонта. — Б.пр. ↑

[2] Фалин — въже за привързване на лодка. — Б.пр. ↑

[3] Кадис — пристанищен град на Атлантическия бряг в югозападната част на Испания. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XVIII

ВЕЛИКДЕН

Следващата неделя бе Великден и тъй като не бяхме излизали в отпуска в Сан Педро, сега бе наш ред да слезем на брега и да прекараме безбожно още една неделя. Скоро след закуска голяма лодка, пълна с моряци в сини куртки, алени фуражки и ризи с най-различни цветове, отблъсна от италианския кораб и премина зад кърмата ни; моряците пееха прекрасни италиански и лодкарски песни. Сред песните разпознах прочутата „O pescator dell' onda“^[1]. Тя ми напомни за пиана, гостни, песни на млади дами и хиляди други неща, които в сегашното ми положение съвсем не подобаваше да си спомням. Като предположихме, че цял ден ще бъде твърде много да стоим на брега, още повече че нямаше място, докдето си струваше да яздим, останахме спокойно на борда до следобед. След това ни закараха на брега и след нареждане да бъдем на плажа при залез-слънце ние се отправихме към града. Там навсякъде личаха белезите на празненство. Хората бяха облечени с най-хубавите си дрехи, мъжете яздеха насам-натам сред къщите, а жените седяха на килимчета пред портите си. Под аркадата на една кръчма бяха седнали двамина, наконтени с панделки и китки, и свиреха на цигулка и испанска китара. Това бяха единствените инструменти, с изключение на барабаните и тропетите в Монтерей, които можех да чуя в Калифорния, и подозирам, че тук не познават други, защото на едно голямо увеселение, на което по-късно присъствувах, имаше само три цигулки, две китари и никакви други инструменти. Беше твърде рано за танцуване и бика, с който щяло да има игри на площада пред укреплението, още го нямаше, така че в продължение на час-два няхаме какво да правим и се разхождахме между къщите. Попитахме за един американец, за когото бяхме научили, че се оженил и заселил тук и държал магазин. Отправиха ни към дълга ниска сграда с испански надпис над вратата. Като влязохме в магазина, вътре нямаше никой и над всичко се носеше духът на запустение. След няколко

минути човекът, когото търсехме, се появи и се извини, че няма с какво да ни посрещне, тъй като предната вечер имали гости и всичко било изядено и изпито.

— Е, да! — казах аз. — Великденски празници!

— Ами — каза той с особено изражение на лицето. — Една от малките ми дъщери умря онзи ден и се събрахме по местния обичай.

При тези думи аз се почувствувах доста неловко и не знаех какво да кажа и дали да започна да го утешавам и вече се канех да си отивам, когато той отвори една странична врата и ни покани да влезем. Тук бях не по-малко изумен, тъй като се намерих в голяма стая, пълна с млади момичета, като се почне от три-четиригодишни до по на петнадесет и шестнадесет години, целите в бяло, с венци от цветя на главите си и букети в ръце. Следвайки нашия водач сред тях — а те бяха увлечени в буйни весели игри, — стигнахме до една маса в дъното на стаята, покрита с бял плат, върху която бе сложен ковчег, дълъг около три фута, с тялото на детето му. Ковчегът бе драпиран с бял атлаз и обсипан с цветя. През отворената врата видяхме в другата стая няколко възрастни хора, облечени обикновено. Петната по стените говореха красноречиво за гуляя от предната вечер. Чувствайки се като Гарик^[2], между Трагедията и Комедията, и несигурен в намеренията си, попитах човека кога ще бъде погребението и като ми казаха, че щели да тръгнат към манастира след около час, се сбогувах и си излязох.

За да мине времето, наехме коне и отидохме до плажа, където видяхме трима-четирима италиански моряци, също на коне, които препускаха насам-натам по твърдия пясък с бясна скорост. Ние се присъединихме към тях и това развлечение ни хареса. Конете просто летяха над гладкия твърд пясък, явно възбудени от соления морски вятър и от постоянния рев и грохот на вълните. От плажа се върнахме в града и като разбрахме, че погребалната процесия е тръгнала, продължихме да яздим и я настигнахме на около половината път до манастира. Тук заварихме също такава странна картина, както и в къщата — едното приличаше толкова на погребална процесия, колкото другото на къща в траур. Малкият ковчег се носеше от осем момичета, които непрекъснато се сменяха. Следваше ги дълга върволица момичета, облечени пак в бяло и с цветя; тук бяха, както предположих по броя им, почти всички момичета между пет и петнадесет години в

градчето. Те си играеха по пътя, като често спираха и изтичваха всичките накуп да говорят с някого или да вдигнат някое цвете, а после хукваха да догонят ковчега. Имаше няколко възрастни жени, облечени в делничните си дрехи, и тълпа от младежи и момчета, някои пеши, други на коне, които следваха момичетата или вървяха, или яздеха отстрани, като често ги прекъсваха с шеги и въпроси. Но най-странното от всичко бе, че от двете страни на ковчега вървяха двама души с мускети в ръка, непрекъснато ги зареждаха и гърмяха във въздуха. Дали с това пъдеха злите духове не мога да кажа, но все пак това бе единственото обяснение, което бих могъл да дам.

С приближаването към манастира видяхме, че голямата порта е широко отворена и падрето чака на стъпалата с разпятие в ръка. Манастирът е голяма сграда, доста изоставена, с порутени външни стени, създаваща впечатление на западнало величие. Пред църковната врата имаше голяма каменна чешма с четири чучура, от които шуртеше бистра вода в едно корито, и ние едва не напоихме конете, но се сетихме, че може да е светена, та се въздържахме. Тъкмо в този миг камбаните подеха острия си нестроен звън и шествието премина в двора. Искях да го последвам и да видя церемонията, ала конят на един от моите спътници се бе подплашил и се носеше по посока към града. Бе хвърлил ездача, а едното му копито се бе закачило за сбруята на седлото, което се бе изхлузило и се влечеше зад него, разпадайки се на парчета. Знаейки, че моят другар от кораба не може да обели и думица на испански и като се страхувах, че може да си има неприятности, се принудих да напусна церемонията и да го настигна. Тръгнах бързо и го намерих да бързи по пътя, като кълнеше и носеше остатъците от седлото. Намерихме собственика на коня, който се оказа учудващо разбран, и уредихме работата. Всички части на седлото бяха върнати и понеже то можеше да се поправи, той се задоволи с шест реала. Ние мислехме, че ще струва няколко долара. Посочихме коня, който сега беше на половината път нагоре по една от планините, но той поклати глава и каза: „No importa!“ (Няма значение!), давайки ни да разберем, че има още много.

Като се върнахме в града, заварихме тълпа на площада пред най-голямата кръчма, където мъже, жени и деца бяха привлечени от две млади петлета. Петлетата бяха в разгара на двубоя и подскачаха едно срещу друго, а зрителите се бяха така разпалили, като се смееха и

викаха, сякаш съперниците бяха хора. С бика нямаха късмет — разбил оградата си и избягал, а тъй като беше твърде късно да се намери друг, хората бяха принудени да се задоволят с боя с петли. Ударено в главата и с извадено око, едното от петлетата се предаде и тогава донесоха два огромни бойни петела. Те предизвикаха основния интерес — петлетата бяха послужили просто като предястие, колкото да съберат хората. Двама мъже влязоха в кръга, държейки петлите в ръце, и като ги поглаждаха и пълзяха из кръга на четири крака, ги окуражаваха и настървяваха един срещу друг. Облозите растяха и, както при повечето други състезания, изходът остана известно време нерешен. И двата петела показваха голяма смелост и се бориха може би по-добре и по-дълго, отколкото биха се борили господарите им. Дали накрая победи белият или червеният, не мога да си спомня, но който и да беше, видът му сякаш казваше: „Veni, vidi, vici.“^[3]

Когато това приключи, чухме да се говори за caballos^[4] и carrera^[5] и като видяхме, че хората се отправят в една и съща посока, ние ги последвахме. Стигнахме до равно място извън града, което използваша за конни състезания. Тук тълпата отново се съгъсти; теглиха чертата за финала, съдиите заеха местата си, конете заведоха на единия край. Двама достолепни господа — дон Карлос и дон Доминго, както ги наричаха — държаха залозите и вече всичко бе готово. Почакахме известно време, през което едва виждахме конете, които се извиваха и обръщаха, докато най-накрая се раздаде вик и ездачи и животни се сляха в едно. Конете прелетяха покрай нас, устремени като гюллета, и сега виждахме само гърбовете им и задните копита, които се мяркаха във въздуха. Още щом профучаха конете, тълпата се пръсна зад тях и всички хукнаха към финала. Докато стигнахме, конете вече се връщаха с бавен тръс, след като бяха бягали далеч зад чертата, и научихме, че високият кокалест кон бе победил другите с една глава и гърди. Ездачите бяха дребни хора с кърпи, вързани на главите, и голи ръце и крака. Конете бяха благородни животни, не толкова загладени и сресани, колкото нашите бостънски расови коне, но с хубави крайници и пламтящи очи. След като се свърши и с това и разискванията приключиха, тълпата отново се пръсна и тръгна обратно към града.

На връщане към голямата кръчма чухме пищенето на цигулката и дрънченето на китарата да се носят под аркадите, където музикантите бяха стояли през целия ден. Тъй като вече клонеше към

залез, танците полека-лека започваха. Първо танцуваха италианските моряци, а един от нашите се представи с някакъв западноиндийски танц за голямо удоволствие на зрителите, които викаха: „Bravo! Otra vez!“^[6] и „Vivan los marineros!“^[7], ала танцуването не стана всеобщо, тъй като жените и gente de rason още не бяха се появили. Искяхме много да постоим и да видим как танцуват, но след като бяхме прекарвали целия ден на воля, ние все пак си останахме само моряци от предната палуба: бе ни заповядано да бъдем на плажа преди залез-слънце и не се осмелихме да закъснеем с повече от един час, така че тръгнахме надолу. Заварихме лодката тъкмо да се измъква на брега през прибоа, чиито вълни се издигаха високо — бе се спуснала гъста мъгла, а тя по една или друга причина винаги предхожда или следва вълнение. От момента, в който слязат от кораба, докато не стъпят отново на палубата, отпускарите се ползват с привилегии и ние се разположихме на кърмовите пейки; тъкмо се поздравявахме, че сме се отървали сухи, когато една висока вълна се стовари върху лодката, измокри ни целите и я напълни до половината с вода. Тя загуби мореходността си и започна да се забива тромаво във всяка срещната вълна. Докато минем прибоа, вече едва се държеше на повърхността, а ние бяхме до коленете във вода. Изпразнихме я с помощта на малка кофа и на шапките си, качихме се на кораба, вдигнахме лодките, вечеряхме, преоблякохме се, разказахме (както обикновено) всички подробности около приключенията си на брега и като изпушихме по една вечерна цигара, си легнахме. Така завърши втората ни отпуска на брега.

В понеделник сутрин като въведение в развлеченията за деня ни накараха да намажем такелажа с катран. Преровихме торбите си и извадихме старите си изкатранени панталони и престилки, които бяхме използвали по-рано при мазането, и при изгрев-слънце всички бяхме на работа. След закуска имяхме удоволствието да видим как лодката на италианския кораб отива на брега, пълна с празнично облечени моряци, които отново пееха своите баркароли^[8]. На сушата великденските празници траят по три дена и тъй като те бяха от католически кораб, се ползваха от тази облага. В продължение на два последователни дни гледахме как тези приятели тръгват към брега сутрин и се връщат пийнали вечер, докато ние стояхме накацали по такелажа, заети с мръсната си работа, целите омазани в катран. Това е

то да си протестант. Няма никаква опасност католицизмът да се разпространи в Нова Англия, освен ако нашата църква не намали още празниците — янките не могат да си позволят такова пилеене на време. Американските корабособственици карат екипажите си да работят почти три седмици повече през годината в сравнение със собствениците на корабите от католическите страни. Тъй като янките обикновено не съблюдават Коледа, а капитаните на море никога не знаят кога се пада празникът в памет на първите заселници в Масачусетс^[9], за Джек все не остава ден за веселба.

Към обяд един моряк се провикна от мачтата: „Ветрило на хоризонта!“ и като погледнахме, видяхме предните ветрила на кораб, който заобикаляше носа. Когато се развърна, видяхме бриг в пълно стъкмяване с американски флаг на върха на мачтата. Вдигнахме и ние флага си и тъй като знаехме, че по крайбрежието няма друг американски бриг освен нашия, зачакахме да чуем новини от къщи. Той завърши маневрата и хвърли котва, но тъмните лица по реите, които се мяркаха при скатаването на ветрилата, и врявата на палубата скоро ни подсказаха, че идва от островите. Незабавно след това на борда дойде една лодка с капитана и научихме, че корабът е от Оаху и се занимава със същата търговия като „Аякучо“ и „Лориот“ — между калифорнийското крайбрежие, Хавайските острови и подветрения бряг на Чили и Перу. Капитанът и помощниците му били американци, както и част от екипажа, а останалите — островитяни. Името му беше „Каталина“ и, както на другите търговски съдове с изключение на „Аякучо“, документите и знамето бяха на Чичо Сам. Разбира се, те не ни донесоха никакви новини, от което бяхме двойно разочаровани, тъй като в началото мислехме, че това е очакваният кораб от Бостън.

След като останахме тук около две седмици и събрахме всички кожи, които можах да се намерят в околността, отново вдигнахме ветрилата за Сан Педро. Там заварихме на котва брига, на който бяхме помогнали да се изтегли, пълен със смесен екипаж от американци, англичани, хавайци, испанци и испански индианци, и макар да бе три пъти по-малък от нашия, имаше три пъти повече моряци. А те му бяха нужни, тъй като го командуваха калифорнийци. Няма кораб на света, който да плава с по-малоброен екипаж от английските и американските и в същото време никой не се справя по-добре от тях. Американски бриг със същите размери би имал екипаж от четирима

души и пак би вършил сто пъти повече работа от мексиканския. Италианският кораб имаше екипаж от тридесет души, почти три пъти повече от този на „Алърт“, който дойде по-късно по крайбрежието и бе също толкова голям, но при все това „Алърт“ бе в състояние да отблъсне и да пристане за половината от тяхното време и да хвърли и двете си котви, докато те приказваха всички в един глас, бърборейки като стадо маймуни, и тичаха из палубите да си търсят скрипеца за котвата.

Имаше само едно нещо, в което те имаха предимство, и това бе, че си облекчаваха с песни труда в лодките. Американците са хора, които пестят времето и парите, но още не са научили като нация, че и музиката може да носи печалба. Ние изгребвахме дългите разстояния до брега и обратно с намръщени лица и без да промълвим дума, докато те правеха труда не само по-лек, но и по-приятен и весел. Така излизат верни думите:

*На роба изморен повдига песента греблото
и леко из водата то снове,
към красотата на брега обръща се челото
и топлина намира сред сняг и ледове.*

След като стояхме около седмица в Сан Педро, ние потеглихме за Сан Диего с намерението да спрем в Сан Хуан, тъй като сезонът на югоизточните бури бе почти към края си и опасността да ни сварят там бе незначителна.

Сега бе пролет и в Сан Педро, както и във всички останали отворени пристанища по крайбрежието, бе пълно с китове, дошли на своите ежегодни посещения по плитчините. През първите няколко дни, докато бяхме там, а после и в Санта Барбара ги наблюдавахме с голямо любопитство, като викахме: „Фонтан! Фонтан!“ всеки път, когато видехме струята на някой кит да бликва над повърхността на водата, но те скоро станаха толкова обикновено нещо, че престанахме да ги забелязваме. Често пъти те се показваха от водата доста близко до нас, а през една тъмна мъглива нощ и при пълен щил, когато бях на котвена вахта, един излезе толкова близо, че се блъсна в котвената верига и здравата ни разклати. Изглежда и на него не му хареса тази среща,

защото отклони посоката и издуха фонтана си на почтително разстояние. Веднъж за малко не се блъснахме в един кит с малката лодка — или щяхме да се разбием на парчета, или пък да бъдем подхвърлени до небето. Бяхме ходили на борда на малкия испански бриг и се връщахме, като наблягахме здраво на греблата, а малката лодка летеше като лястовица; лицата ни бяха обърнати към кърмата (както е винаги при гребане), а капитанът, който беше на руля, не внимаваше много-много. Внезапно чухме един кит да издухва фонтана си право пред нас. „Гребете назад! Гребете назад, ако ви е мил животът!“ — извика капитанът и ние загребахме обратно. Лодката се намира във водовъртеж от пяна. Като се обърнахме, видяхме грамаден космат кит-гърбач, който бавно пресичаше водата пред нас на около три-четири ярда от носа на лодката. Ако не бяхме гребали назад, неминуемо щяхме да се блъснем право в него. Той не ни обърна никакво внимание, отмина бавно и се гмурна на няколко ярда от нас, като изкара опашката си високо във въздуха. Бе толкова близко, че го виждахме съвършено ясно и както може да се предполага, няхаме никакво желание да го видим още по-отблизо. Той бе отвратително същество, с груба космата кожа и металносив цвят на тялото. По цвета на кожата и по космите този вид се различава много от кашалота, а бил и по-свиреп. Видяхме няколко кашалота, ала повечето от китовете, които навестяват брега, са сини китове и гърбачи. Те се ловят по-трудно и казват, че не давали достатъчно мас, за да оправдаят труда по улавянето им. По тази причина китоловните кораби не идват да ги преследват по крайбрежието. Нашият капитан и капитан Най от „Лориот“, който бил плавал на китоловен кораб, крояха планове да се опитат да хванат един с помощта на екипажите на двете лодки, но тъй като имаме само два харпуна и няхаме подходящи въжета, се отказаха.

През месеците март, април и май тези китове се появяват на многобройни стада в отворените пристанища на Санта Барбара, Сан Педро и т.н. и скитат край брега, а някои се провират и в затворените пристанища на Сан Диего и Монтерей. Към средата на лятото те отново си заминават и тогава могат да се срещнат в открито море. Видяхме няколко прекрасни стада кашалоти, които лесно се различават по фонтаните. Те ги издухваха на няколко мили от подветрената страна, когато плавахме за Сан Хуан.

След като се плъзнахме край безлюдния тихоокеански бряг, ние хвърлихме котва на дълбочина дванадесет фадъма — може да се каже, почти в открито море, — точно пред едно стръмно възвишение, което бе надвиснало над водата и стърчеше два пъти по-високо от върховете на бромбрамстенгите ни. Бяхме слушали много за Сан Хуан от моряците на „Лагода“, които разправяха, че бил най-лошото място в Калифорния. Брегът е скалист и гледа право на югоизток, така че корабите са принудени да изоставят котвите си и да спасяват живота си чрез бягство още при първите признаци на буря. Макар да бе краят на сезона, ние си приготвихме шпринговото въже за задържане и необходимите въжета, нищо, че имахме намерение да стоим само едно денонощие. Закарахме агента с лодката на брега и ни бе наредено да го чакаме, а той пое по виещия се нагоре път към манастира, скрит зад възвишението. Зарадвахме се на възможността да изследваме тази загадъчна местност и като изтеглихме лодката на сухо и я завързахме здраво, поехме в различни посоки нагоре и надолу по брега, за да го проучим.

Сан Хуан е единственото романтично място по крайбрежието. Тук сушата се разстила в продължение на няколко мили във високо плато, което се спуска стръмно към брега и се прекъсва в отвесна стена, в чието подножие непрестанно се разбиват тихоокеанските вълни. Бяхме пристанали в малко скалисто заливче, което, при най-високия прилив, ни оставяше няколко квадратни фута пясъчен плаж между морето и подножието на височината. Това бе единственото местенце, удобно за приставане. Право зад нас се издигаше отвесната стена, висока четиристотин-петстотин фута. Невъзможно ни бе да си представим как щяха да се свалят кожите отгоре, където беше манастирът, или пък да се качват стоки дотам. Агентът бе заобиколил отдалеч, но въпреки това му се бе наложило да прескача цепнатини и да се катери по стръмнини. Никакво животно с изключение на човек или маймуна не би могло да се качи догоре. Но това не беше наша работа. Агентът нямаше да се върне след по-малко от час и ние се разхождахме наоколо, като събирахме раковини и гледахме как вълните се сгромолясват с рев върху огромните скали. Каква ли гледка ще е това, мислех си аз, по време на югоизточна буря! Скалите бяха големи, както тези в Нахант и Нюпорт^[10], ала на мен ми се виждаха още по-величествени и начупени. И те, и всичко наоколо придаваше

тържественост на картината — за тишина и уединение говореше всяка нейна частица! На мили надалеч нямаше други живи същества и не се чуваше друг звук освен пулса на Великия океан! А зад нас бе огромното стръмно възвишение, което ни отделяше от целия свят и ни оставяше в света на вълните. Отдалечих се от останалите и седнах върху една скала точно на мястото, където морето навлизаше навътре и образуваше красив, бликнал в пяна ръкав. В сравнение с равния, скучен плаж по останалата част на крайбрежието тази величественост освежаваше като висока скала сред пустинна местност. За първи път, откакто бях напуснал родината, бях наистина сам — освободен от чувството, че непосредствено до мен има човешки същества. Подобрата половина от природата ми ме завладя напълно. Всичко наоколо бе в хармония с това, което изпитвах, окрилен от чувството, че каквато поезия и романтика да бе имало някога в мен, тя не бе напълно погубена от тежкия живот, който водех, с неговата дребнавост и грубост. Почти цял час бях седял така, изцяло потопен в удоволствието на тази напълно нова сцена от пиесата, в която толкова дълго време играех, когато се събудих от далечните викове на спътниците си и ги видях да се събират, тъй като агентът се беше показал по обратния си път към нашата лодка.

Стигнахме до кораба и видяхме, че голямата лодка бе спусната на вода и бе почти пълна със стоки. След обяда всички отидохме на брега с кърмовата лодка, влачейки голямата на буксир. Като наближихме, съгледахме една волска кола с двама души на самия ръб на стената; слязохме и капитанът тръгна по пътеката, заобикаляща хълма, като заповяда на мен и на още един моряк да го последваме! С прескачане и катерене през гъсталаци и кактуси стигнахме върха. Тук равното плато се простираше на мили надалеч, докъдето стигаше погледът; единственото селище, което се виждаше, бе от няколко индиански колиби около малкия бял манастир Сан Хуан Капистрано, кацнал в малка падинка на една миля от мястото, където се бяхме спрели. Като стигнахме до ръба на стената, където чакаше колата, намерихме няколко камари кожи, около които бяха насядали индианците. Две други коли се точеха бавно откъм манастира и капитанът ни каза да почваме да хвърляме кожите долу. Това значи беше начинът, по който щяхме да ги сваляме — като ги хвърляме една по една от височина четиристотин фута! С това работата наистина

добиваше грандиозни мащаби. Заставайки на края на платото и гледайки надолу от отвесната стена, моряците,

*сновящи по брега,
са сякаш мишки. Корабът закотвен
е станал дребен като своята лодка,
а тя самата пък едва се вижда,
като поплавък...^[11]*

От тази височина събаряхме кожата, като ги хвърляхме колкото се може по-напред и тъй като всичките бяха големи, твърди и сгънати на две като кориците на книга, вятърът ги подхващаше и те се полюшваха и въртяха, пропадайки и издигайки се във въздуха като хвърчила, на които се бе скъсал краят. Тъй като сега бе отлив, нямаше опасност да се намокрят и с падането им на земята моряците долу ги вдигаха, слагаха ги на главите си и тръгваха с тях към лодката. Това бе наистина живописна гледка — огромната височина, летящите надолу кожи и моряците, дребни като мравки, непрекъснато сновящи по брега. Това е романтиката на кожарското гемиджийство!

Някои кожи се закачиха във вдлъбнатини под ръба, и се скриха от погледа ни, тъй като се намираха точно под нас, но хвърляйки други в същата посока, сполучихме да ги откачим. Капитанът каза, че ако не бяхме успели, щял да прати да донесат чифт дълги фалове от кораба и да накара някой да слезе, за да ги откачи. Разправяха, че някакъв моряк от екипажа на английски бриг се спуснал точно по този начин преди няколко години. Погледнахме надолу и през ума ни мина, че това няма да бъде много желана задача, ала никой не знае какво би направил, докато не му се случи, защото шест месеца по-късно аз самият се спуснах на същото място с помощта на чифт фалове, за да спася дузина кожи, които се бяха загрели там.

Като нахвърлихме всичките кожи, поехме надолу и заварихме лодката натоварена и готова за тръгване. Потеглихме обратно, качихме всички кожи на борда, прибрахме лодките, вдигнахме котва, разпънахме ветрилата и преди слънцето да беше залязло, бяхме на път към Сан Диего.

Четвъртък, 8 май 1835. Пристигнахме в Сан Диего. Заварихме малкото пристанище пусто. „Лагода“, „Аякучо“, „Лориот“ — всички бяха отплавали и ни бяха оставили сами. Всички кожарски складове по плажа освен нашия бяха затворени и хавайците — около двадесетина души, които бяха работили за другите кораби — бяха получили парите си след тяхното отплаване, живееха там в непрестанна веселба. На плажа имаше голяма фурна за хляб, която изглежда е била построена от руски изследователски кораб, посетил крайбрежието преди няколко години. Хавайците си я бяха присвоили и я поддържаха в същия вид. Тя беше достатъчно широка, че да побере осем-десет души, имаше врата на едната стена и дупка за проветряване отгоре. Бяха покрили пода с рогозки от Оаху вместо килими, запушваха дупката при лошо време и бяха превърнали фурната в своя главна квартира. Сега в нея живееха натъпкани дузина или двайсетина човека и прекарваха времето си в пълно безделие — пиеха, играеха на карти и се веселяха по всякакъв начин. Купуваха си по едно теле седмично, а един от тях ходеше всеки ден в градчето за плодове, алкохол и провизии. Освен това бяха си купили една бъчва корабен хляб и буре брашно от „Лагода“, преди да отплава. Така си караха те там, живееха си живота и не ги бе грижа за никого. Поради силно намалелия ни екипаж капитан Томпсън искаше да наеме трима-четирима от тях да дойдат на борда на „Пилигрим“, така че отиде до фурната и прекара там час-два, опитвайки се да преговаря. Един от тях — добре сложен, пъргав, силен и събуден мъж — им беше нещо като цар и говореше от името на всички. Наричаха го Манини — или по-скоро, като признание за всеизвестните му заслуги и влияние, мистър Манини — и за него се знаеше из цяла Калифорния. Чрез него капитанът им предложи по петнадесет долара на месец и едномесечна заплата в аванс, ала това бе като да хвърляш перли на свинете. Докато имаха пари, не биха тръгнали да работят и за петнадесет долара на месец, а когато им свършеха парите, щяха да работят и за десет.

— С какво се занимавате тук, мистър Манини? — запита капитанът.

— А, играем карти, пием, пушим, правим каквото си искаме.

— Не искате ли да се качите на кораба и да работите?

— Аоле! Аоле *маке маке маку* и *ка хана*. Сега има много пари, няма смисъл работи. Мамуле *пари пау* — всичко свърши. А! Хубаво,

работи! *Майкай, хана хана нуи!*

— Но вие ще си изхарчите всичките пари по този начин — каза капитанът.

— Да! Аз знае това. Полека-полека пари *пау* — свърши — тогава канака работи много.

Случаят бе безнадежден и капитанът ги остави, за да чака търпеливо да им се свършат парите.

Разтоварихме дожите и лойта и след около седмица бяхме отново готови да отплаваме надолу по брега. Вдигнахме котва и приготвихме всичко, когато капитанът реши да опита още веднъж с онези от пещта. Този път той се съобрази повече с *molina tempora fandi*^[12] и имаше голям успех. Той спечели мистър Манини на своя страна и тъй като финансите на фурната бяха поотънели, успя да го убеди да се качи на кораба с още трима хавайци, със сандъците и целия им багаж; изпрати спешно известие до мен и юнгата да слезем на брега с нещата си и да се включим в групата от кожарския склад. Това беше свършено неочаквано за мен, ала всяко разнообразие ме привличаше, така че се приготвихме и загребахме към брега. Стоях на брега, докато бригът не заобиколи носа, а после отидох в кожарския склад, за да се настаня там за няколко месеца.

---

[1] „О, рибарю, сред вълните“ (ит.). — Б.пр. ↑

[2] Гарик, Дейвид (1717–1779) — прочут английски актьор. — Б.пр. ↑

[3] „Veni, vidi, vici“ — „Дойдох, видях, победих!“ — думи на Цезар след завладяването на Галия. — Б.пр. ↑

[4] Caballos (исп.) — коне. — Б.пр. ↑

[5] Carrera (исп.) — надбягване. — Б.пр. ↑

[6] Bravo! Otra vez! (исп.) — Браво, още веднъж! — Б.пр. ↑

[7] Vivan los marineros! (исп.) — Да живеят моряците! — Б.пр. ↑

[8] Баркарола — италианска лодкарска песен. — Б.пр. ↑

[9] Официален празник в САЩ. — Б.пр. ↑

[10] Градове по североизточното крайбрежие на САЩ. — Б.пр. ↑

[11] Цитат от „Крал Лир“, Шекспир. — Б.пр. ↑

[12] *Molina tempora fandi* (лат.) — подходящото време за разговори. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ХІХ

ХАВАЙЦИ

Това бе колкото пълна промяна в моя живот, толкова и внезапна. За един миг се бях превърнал от моряк в плажен лентяй и кожар и все пак новостта и относителната независимост на този живот не бяха неприятни. Кожарският ни склад бе голяма постройка, направена от груби дъски и предназначена да събира до четиридесет хиляди кожи. Малка стаичка бе отделена в единия ъгъл, в която бяха сковани четири койки и там трябваше да живеем, с майката земя за под. Вътре имаше маса, малко шкафче за тенджерите, чиниите, лъжиците и т.н.; светлина влизаше през малка дупка. Тук оставихме сандъците си, хвърлихме завивките, на койките и се настанихме. Над главите ни имаше още една стаичка, в която живееше мистър Ръсел, който отговаряше за кожарския склад — същият онзи човек, който за известно време бе помощник, на „Пилигрим“. Там си живееше той, във величествена уединеност, като се хранеше и спеше сам (а това бяха главните му занимания) и имаше за компания собственото си достойнство. Юнгата, един юнак от Марбълхед на име Сам, щеше да ни бъде готвач, докато аз, един французин-гигант на име Никола и четирима хавайци щяхме да обработваме кожата. Сам Никола и аз живеехме в стаичката, а четиримата хавайци работеха и се хранеха с нас, но обикновено спяха във фурната. Новият ми сътрапезник Никола бе най-грамадният човек, когото бях виждал някога. Дошъл на брега с един кораб, който по-късно претърпял коработрушение, и сега се наемаше в различните складове да обработва кожи. Бе по-висок от шест фута и имаше такова огромно туловище, че спокойно можеха да го показват като някаква забележителност. Но най-учудващото нещо у него бяха ходилата му. Те бяха толкова големи, че не можеше да си намери обувки в Калифорния, които да са му по мярка, и бе принуден да си изпише един чифт от Оаху, но когато ги получи, трябваше да ги носи подпетени. Веднъж ми разказа, че претърпял коработрушение с един американски бриг на Гудуин Сандз^[1] и го изпратили в Лондон

под попечителството на американския консул почти без дрехи на гърба и без обувки на краката, където бил принуден да се разхожда из улиците по чорапи в средата на януари в продължение на три-четири дни, докато консулт не уредил специално да му изработят чифт обувки. Силата му отговаряше на външния вид, а невежеството на силата — „силен като вол и колкото силен, толкова невеж“. Не знаеше нито да чете, нито да пише. Тръгнал по море от дете и видял всякакъв вид служба на всякакви кораби — търговски, военни и пиратски, както и за търговия с роби. Доколкото можех да разбера от това, което ми разказваше за себе си, след като се бяхме опознали по-добре, бил дори и на по-лоша работа от търговията с роби. Веднъж го осъдили на смърт в Чарлстон, Южна Каролина, и макар че го освободили, сега беше толкова уплашен, че не искаше никога вече да стъпи в Съединените щати. Не бях в състояние да го убедя, че не може да бъде съден втори път за същото престъпление. Твърдеше, че се бил измъкнал здрав и читав от вълните и бил достатъчно добър моряк, за да си рискува корпуса отново.

Макар и да знаех за живота му, все пак никога не изпитах ни най-малък страх от него. Винаги се разбирахме много добре и въпреки че бе много по-възрастен, по-силен и по-голям поради образованието ми и поради това, което бе чул за положението ми, преди да тръгна по море, изразяваше подчертано уважение към мене, както и можеше да се очаква от един европейец от бедно съсловие. „Аз ще ти бъда добър приятел — имаше обичай да казва той, — защото полека-лека ти ще станеш капитан тук и тогава ще ме подгониш здравата!“ Държейки се един за друг, ние разкарахме Ръсел от главата си, защото той явно се страхуваше от Никола и никога не ни се бъркаше, освен когато се занимавахме с кожата. Другите ми другари — хавайците — заслужават особено внимание.

В продължение на няколко години между Хавайските острови и Калифорния се е развила значителна търговска дейност и повечето от корабите са с екипажи от островитяни; тъй като почти никога не подписват договори, напускат когато си искат и се наемат да обработват кожи в Сан Диего и да попълват местата на моряци от американските кораби, работещи на брега по време на престоя им. По този начин се бе събрала една малка колония от хавайци в Сан Диего и там беше главната им квартира. Някои наскоро бяха отплавали с

„Аякучо“ и „Лориот“, а „Пилигрим“ бе взел мистър Манини и още трима други, така че не бяха останали повече от двадесетина души. От тях четирима бяха на заплата в кожарския склад на „Аякучо“, още четирима работеха с нас, а останалите си живееха кротко във фурната, защото парите им се бяха почти свършили, а трябваше да направят така, че да им стигнат, докато не дойде някой друг кораб да им даде работа.

През четирите месеца, които прекарах тук, се запознах добре с хавайците и направих всички възможни усилия да науча нещо за езика, обичаите и нравите им. Езика им можах да уча само устно, защото не носеха никакви книги със себе си, макар че много от тях знаеха четмо и писмо от мисионерите в родината си. Те говореха малко английски и по нещо като спогодба на брега се използваше смесен език, разбираем за всички. Дългото име „сандвичеви островитяни“ е изпаднало от употреба и всички бели из Тихия океан ги наричат „канаки“ по една дума от техния език, означаваща, както разбрах, „човек“, „човешко същество“, с която наричат себе си и всички островитяни от Южните морета за разлика от белите, които наричат „хаоле“. На името „канака“ се отзовават както поотделно, така и общо. Тъй като имената на техния език са трудни за произнасяне и запомняне, наричат ги по имената, дадени им от капитани или моряци. Някои се именуват по кораба, на който са били, други — със собствени имена като Джек, Том, Бил, а някои имат измислени имена като Пост, Марс, Канап, Пеликан и т.н., и т.н. От четиримата, които работеха в нашия склад, един се казваше „мистър Бингъм“, на името на мисионера в Оаху, друг Надежда, по името на кораб, на който бил плавал, трети Том Дейвис — името на първия му капитан, а четвъртият — Пеликан поради странната му прилика с тази птица. После идваха Лагода Джек, Калифорния Бил и т.н., и т.н. Но и с каквито имена да бяха наречени, те бяха най-интересните, интелигентни и добросърдечни хора, сред които съм попадал някога. Изпитвах определено чувство на привързаност към почти всички от тях, а за много съм запазил и до днес най-топли чувства, които биха ме накарали да направя много заради удоволствието да ги срещна и които винаги ще ме карат да се изпълвам с най-силен интерес само при споменаването на думата хаваец.

Том Дейвис знаеше да чете, да пише и да прави прости аритметични сметки; беше посещавал Съединените щати и говореше

английски твърде сносно. Образованието му не беше по-лошо от това на три четвърти от янките в Калифорния, а обноските и убежденията му — доста по-добри; пък бе толкова схватлив, че с лекота можеше да му се преподава навигация и много от естествените науки.

Старият мистър Бингъм говореше много малко английски, почти никак, и не знаеше нито да чете, нито да пише, ала бе най-добросърдечният човек в света. Сигурно бе над петдесетте. Два от предните му зъби били избити от родителите му в знак на скръб след смъртта на Камехамеха, великия крал на Хавайските острови^[2]. Ние му казвахме, че сигурно е ял от капитан Кук^[3] и е загубил зъбите си по този начин. Това бе единственото нещо, което можеше да го ядоса. Той винаги изпадаше в силна възбуда при това и казваше: „Аоле! (Не!) Аз не яде капитан Кук! Аз малък — толкова висок — не повече! Мой баща вижда капитан Кук! Аз — не!“ Никой от тях не обича да се споменава за капитан Кук, защото всички моряци са убедени, че е бил изяден, а хавайците не могат да търпят да ги поднасят за това. „Новозеландски канака яде бял човек, Сандвичев остров канака — не. Сандвичев остров канака *уа лайк пу на хаоле* (също като тебе)!“

Мистър Бингъм бе нещо като патриарх сред тях и се ползваше с голямо уважение, макар че му липсваха образованието и енергията, които бяха причина за влиятелността на мистър Манини. С часове съм прекарвал в разговори с този възрастен човек за Камехамеха — Карл Велики на Хавайските острови, — за неговия син и наследник Рихо Рихо, който починал в Англия и тялото му било пренесено в Оаху с фрегатата „Блонд“; за капитана лорд Байрон^[4], чието погребение той си спомняше отлично, а също и за обичаите по време на детството му и промените, донесени от мисионерите. Той не даваше и дума да се каже, че там били яли човешки същества, и действително звучеше като обида да се каже на тези чувствителни, умни и културни хора, че в страната им са се ширели такива варварства. Безспорно едва ли има народ на земното кълбо, който да е постигнал такъв бърз напредък от момента на варварското си състояние. Бих могъл да поверя живота си и всичко, което притежавах, в ръцете на тези хора и със сигурност бих се обърнал подред към всички тях, ако имах нужда от някаква услуга или жертва, преди да отида при някого от моите съотечественици по крайбрежието, и щях непременно да я получа, преди моите съотечественици да са стигнали и до половината в сметките си, колко

ще им струва. Обичаите им и начинът, по който се отнасят един към друг, показват простовата, примитивна щедрост, която събужда истинско възхищение и често е упрек към нашия собствен народ. Каквото има един, имат го всички. Пари, храна и дрехи си разменят помежду си, дори до последното късче тютюн, което слагат в лулите си. Веднъж чух мистър Бингъм да казва с най-голямо възмущение на един търговец-янки, който се опитваше да го убеди да си пази парите: „Не! Ние не като вас!... Ако един има пари, всички има пари. Ти — ако има пари — заключава в сандъка... Не добро! Канака всички като един!“ В това убеждение те стигат дотам, че никой няма да седне да яде нещо пред другите, без да предложи на всички наоколо. Виждал съм един от тях да разчупва на пет парчета бисквита, когато имаше много малко за ядене на брега.

Моят любимец сред всички тях и този, когото обичаха както капитаните, така и моряците, бе Надежда. Той бе буден, добросърдечен, дребничък човечец, когото никога не видях ядосан, макар че изкарахме заедно повече от година и съм виждал как белите го тормозят и нагли помощници на кораби го обиждат. Бе винаги любезен, винаги готов за услуги, а направеха ли на него услуга — никога не забравяше. Веднъж се бях погрижил за него, когато беше болен, като му вземах лекарства от корабните запаси, и нито капитанът, нито помощниците искаха да направят нещо за него. Той никога не забрави това. Всеки канак си има един приятел, за когото се чувства длъжен да направи всичко и с когото си има нещо като договор — нещо като съюз за ненападение и взаимна помощ. За него той често ще направи и най-големите жертви. Този приятел те наричат *айкане* и за такъв ме прие Надежда. Не вярвам да е притежавал нещо, което не би ми дал. В замяна на това аз бях неговият приятел сред американците и го учех да пише и смята, защото той беше напуснал родината си, преди да се научи на четмо и писмо. Той изпитваше голямо любопитство към Бостън (както те наричаха Съединените щати) и задаваше многобройни въпроси за къщите, хората и т.н. и винаги искаше да му обяснявам картинките в книгите. Всички те проявяваха поразителна схватливост при обясненията и разбираха в един миг много неща, които съм мислил, че ще е напълно възможно да ги накарам да разберат; от въпросите им личеше, че вече знаят достатъчно, за да могат да научат и други неща. Картинките с параходи

и железопътни вагони в колоните на няколкото вестника, които имах, ми беше доста трудно да обясня. Те лесно схващаха защо е необходим наклонът на платното и каква е конструкцията на вагоните, ала движението, създавано от парата, бе прекалено сложно за тях. Веднъж се опитах да им го покажа чрез един опит с казаните на готвача, но не успях — може би колкото поради неспособността им да разберат, толкова и поради моето собствено невежество — и без съмнение ги оставих в толкова неясна представа за принципа на движението, колкото бе и моята. Тази трудност, разбира се, съществуваше със същата сила по отношение на параходите и всичко, което можах да направя, бе да им разкажа за скоростта им, защото като не успях чрез разума, бях принуден да прибегна до фактите. В разказа си за скоростта бях подкрепен от Том, който беше ходил в Нантъкит^[5] и бе видял един малък параход. Между другото, бе странно да слушам как Том говори за Америка, защото горкият човек бе пътувал цялото разстояние покрай нос Хорн и обратно и не бе видял нищо друго освен Нантъкит.

Една карта на света, която им показах веднъж, задържа вниманието им в продължение на часове, като тези, които знаеха да четат, показваха различните места и ме питаха за разстоянията. Спомням си, че ми се стори много забавно едно нещо, което ме запита Надежда. Сочейки към големите неравни петна, които винаги оставят бели около полюсите, за да покажат, че още не са проучени, той вдигна поглед и запита: *Пау?* (Свършено, край?)

Те лесно разбраха системата за именуване на улиците и номериране на къщите и ползата от това. Имаха голямо желание да видят Америка, но се страхуваха от заобикалянето на Хорн, защото страдат много от студа, а са слушали ужасяващи разкази от тези, които са минавали покрай него.

Пушат доста, но много бавно и продължително, като използват лули с големи огнища и много къси тръбици или изобщо без тях. Запалват тези лули и всмукват дълбоко, издувайки бузите си до краен предел, а след това го изпускат бавно през устата и ноздрите си. После лулата се подава на другите, които дърпат по същия начин, и така една лула тютюн стига за половин дузина. Те никога не пушат с къси, непрекъснати дръпвания като европейците, а едно такова „оахувско кълбо“, както го наричат моряците, им стига за час-два, докато някой

друг не запали лулата си и тя не премине през всички по същия начин. Всеки канак по крайбрежието си има лула, огниво, прахан, стиска тютюн и джобно ножче, които носи винаги със себе си.

Това, което прави най-силно впечатление на чужденеца, е начинът им на пеене. Те проточват песните си в нисък, гърлен и монотонен напев, като устните и езикът им едва се движат и звуците се образуват единствено в гърлото. Мелодия почти няма, а думите, доколкото можах да разбера, се импровизират. Пеят за хората и предметите, които ги заобикалят, и използват този начин за говорене, когато не искат някой чужд да ги разбере; правят го много успешно, защото и при най-напрегнато внимание никога не можах да открия някоя позната дума. Често съм слушал мистър Манини, който бе най-прочутият импровизатор сред тях, да пее в продължение на час, когато работеха сред американци и англичани, и по честите викове и смехове на канаките ставаше ясно, че той пее за различните хора, с които работят. Имат много силно чувство за хумор и са отлични мимици — много от тях откриваха и имитираха чудатостите на нашите моряци, преди още ние самите да ги забележим.

Това бяха хората, с които ми предстоеше да прекарам няколко месеца и които, с изключение на Ръсел, Никола французина и юнгата, съставляваха цялото население на брега. Би трябвало може би да включа и кучетата, защото те бяха важна част от нашето селище. Някои от първите кораби карали кучета, които за удобство били оставени на брега, където се размножили и се превърнали в многочислено племе. По времето на моя престой на брега техният брой бе около четиридесет и може би същият брой или по-голям се издавят или умират по някакъв друг начин всяка година. Те са много полезни като пазачи на плажа и индианците се страхуваха да слизат вечер, тъй като бе невъзможно човек да доближи на половин миля до складовете, без да се вдигне всеобща тревога. Бащата на колонията, старият Сейчъм, наречен така по името на кораба, с който бе доведен, умря на пределна възраст, докато бях там, и бе тържествено погребан. Свине и няколко кокошки съставляваха останалата част на животинското племе и образуваха обща група, макар че ги познаваха поотделно и обикновено ги хранеха в складовете, към които принадлежаха.

Бях на брега само от няколко часа и „Пилигрим“ още не беше се изгубил от погледа, когато се чу вик: „Ветрило на хоризонта!“ Това бе мексиканският бриг „Фасио“, който бяхме оставили в Сан Педро и който идваше да разтовари лойта си, да я стопи, да я сложи в чували, след това пак да я натовари и да напусне брега. Моряците привързаха кораба, издигнаха на плажа пещите си за топене, опънаха палатка, в която да живеят всичките, и започнаха работа. Това допълнение придаде разнообразие и промяна в нашето „общество“ и ние прекарахме много вечери в палатката им, където сред врявата от английски, испански, френски, индиански и канакски намирахме по някоя дума, която всички да разберат.

На другата сутрин, след като слязох на брега, започнах да изпълнявам задълженията си по обработването на кожата. За да може да се разбере това, ще бъде необходимо да се предаде цялата история на кожата, почвайки от дрането на говедото и се стигне до натоварването на кораба и отнасянето ѝ в Бостън. Когато одерат кожата от животното, пробиват дупки по краищата, на които се разпъва, за да изсъхне. След като кожата изсъхнат на слънце, сгъват ги с космите навътре и ги разменят с корабите в различните пристанища на крайбрежието, като ги занасят в базата в Сан Диего. Там те се разтоварват и се оставят на големи камари близо до складовете. Оттук започва трудът на кожаря.

Първото нещо е да се накиснат. Това се прави, като се занасят на плажа при отлив и се закрепят с въжета на малки купчини с цел като дойде приливът, да ги залее. Всеки ден накисвахме по двадесет и пет кожи на човек, което за всички заедно правеше сто и петдесет. Там се оставят четиридесет и осем часа и тогава се изнасят на ръчни колички и се хвърлят в каци. В тях има саламура, която е много силна, тъй като се състои от морска вода с прибавено голямо количество сол. Тя осолява кожата и в нея те престояват две денонощия. Като се извадят от каците, се поставят върху една площадка за едно денонощие и след това се разтварят на земята, като се изпъват внимателно на колчета с космите надолу, за да могат да изсъхнат гладки. След като ги разпънем и докато бяха още мокри и меки, започвахме да работим над тях с ножовете и да изрязваме внимателно всички лоши места — останки от месо и мазнина, които биха развалили и съсипали всичко, ако се складираха с тях на кораба в продължение на много месеци,

после големите „перки“, т.е. ушите и всички други части, които биха попречили на плътното складиране. Това бе най-трудната част на нашата работа, тъй като се искаше много умение, за да се отстрани всичко ненужно и да не се среже или нарани кожата. То бе също така и дълъг процес, тъй като шестимата трябваше да изчистваме по сто и петдесет кожи на ден, повечето от които отнемаха доста време, тъй като испанците са много небрежни, когато дерат животните си. Също така, когато ги почиствахме разпънати на колчетата, бяхме принудени да коленичим, от което един несвикнал човек получава болки в кръста. Първия ден работих толкова бавно и несръчно, че успях да изчистя само осем кожи; след няколко дни удвоих това число, а след две-три седмици можех да се равнявам с останалите и да почиствам дела си от двадесет и пет кожи.

С това почистване трябва да се свърши до обед, иначе кожата става прекалено сухи. След като слънцето ги е пекло няколко часа, върху тях се минава внимателно със стъргалка, за да се отдели излязлата мазнина. Като се приключи с това, колчетата се изваждат, кожата се сгъва внимателно с космите навън и се оставят да изсъхнат. Към средата на следобеда се обръщат, за да изсъхне и другата страна, и при залез-слънце се нареждат на купчини и се покриват. Следващия ден се свалят и разпъват отново и вечерта, ако са изсъхнали напълно, се простират на дълга хоризонтална върлина и се тупат с млатила. Това сваля всички прах от тях. Тогава, след като са били осолени, изстъргани, почистени, изсушени и изтупани, те се нареждат в склада. Тук свършва тяхната история с изключение на това, че отново се изваждат, когато корабът е готов да отплава обратно, тупат се, натоварват се на борда, закарват се в Бостън, щавят се, правят се на обувки и други предмети, за които е нужна кожа; и твърде вероятно е част от тях най-накрая отново да се връщат в Калифорния под формата на обувки, които се износват при гоненето на други говеда или обработването на други кожи.

Като наkisвахме ежедневно по сто и петдесет парчета, имяхме по толкова на всяка степен на обработка всеки ден, така че всеки ден имяхме една и съща работа с един и същ брой кожи — сто и петдесет за наkisване, сто и петдесет за измиване и поставяне в каците, същия брой за вадене от каците и слагане на площадките да се изцедят, също толкова да се разпънат на колчета и почистят и също толкова да се

изтупат и приберат в склада. Би трябвало да изключат неделите, защото по традиция, която още никой агент или капитан не се е опитал да наруши, тя си е била ден за почивка на брега от години. В събота вечер кожите на всяка степен на обработката се покриват внимателно и не се откриват до понеделник сутринта. В неделя нямаше абсолютно никаква работа, освен ако не трябваше да се заколи някое биче, което ни пращаха за месо обикновено по веднъж седмично и понякога пристигаше в неделя. Друго предимство на обработването на кожи беше, че имахме определено количество работа за вършене и когато приключехме с нея, можехме да разполагаме с времето си. Знаейки това, ние работехме усърдно и не се нуждаехме от подтикване. Излизахме всяка сутрин при развиделяване и като прекъсвахме само за закуската към осем часа, обикновено приключвахме работа между един и два; обядвахме и разполагаме с останалата част от деня до малко преди залез. Тогава изтупвахме сухите кожи, които прибирахме в склада, и покривахме всички останали. По този начин разполагаме с почти три свободни часа всеки следобед. При залез-слънце вечеряхме и приключвахме с работата за деня. Нямаше вахти за носене или марсели за рифоване. Обикновено вечерите прекарвахме на гости по складовете; аз често ходех за около час край фурната, на която викахме „хотел Канака“ и „кафене Оаху“. Обикновено веднага след обяда лягахме малко да поспим, за да наваксаме ранното ставане, и прекарвахме останалата част от следобеда, както ни хрумне. Аз обикновено четях или пишех, или си шиех и кърпех дрехите, защото нуждата — майката на изобретателността — ме бе научила на тези умения. Канаките отиваха на фурната и прекарваха времето си в спане, разговори и пушене, а моят сътрапезник Никола, който не знаеше нито да чете, нито да пише, изкарваше една дълга почивка, изпушваше две-три лули и се разхождаше до другите складове. Никой не ти се бърка в това свободно време, защото капитаните знаят, че моряците са си го заслужили с усърдна и бърза работа и че намесата им не би довела до нищо добро. Бяхме също и доста независими, защото началникът на склада — *capitan de la casa* — не можеше нищо да ни каже, освен когато работехме по кожите, и макар че нямашме право да ходим до града без негово разрешение, почти никога не ни се отказваше.

Тежестта на мокрите кожи, която ни принуждаваше да ги разнасяме с ръчни колички, непрекъснатото навеждане при

почистването и отвратителната миризма на каците, в които често бяхме принудени да газим до коленете, за да натъпчем кожата — всичко това правеше работата неприятна и изморителна, но ние скоро свикнахме. А сравнителната независимост на живота ни помогна да се примирим с нея, защото нямаше никой, който да ни гони и да ми трови, а когато приключехме с работата си за деня, трябваше само да се измием и преоблечем. Останалото време си беше за нас.

Тук трябва обаче да спомена едно изключение, а именно че по два пъти седмично трябваше да ходим за дърва за печката в камбуза. Дърва се намират много трудно в околностите на Сан Диего, тъй като на мили наоколо няма никакви по-големи дървета. В града жителите горят клони и съчки, които събират по шубраците и за които пращат индианци на големи групи всеки няколко дни. За щастие климатът е толкова мек, че нямат нужда от отопление в къщите си. Дърва ползват само за готвене. За нас намирането на дърва бе голяма грижа, защото всичко в близост до складовете бе изселено и бяхме принудени да вървим по една-две мили и да ги носим на гърба си, тъй като не можехме да прекараме количката през хълмовете и неравните места. Два следобеда през седмицата, обикновено понеделник и четвъртък, щом като се наобядвахме, се отправяхме към гората, въоръжени с брадви, дълги въжета и количка. Следваше ни цялата колония кучета, които бяха винаги готови за разходка до гората и почти полудяваха, като ни виждаха да се приготвяме. Отивахме с количката, докдето можехме да я влачим, и като я оставяхме на открито видно място, се разделяхме — всеки поемаше в различна посока и търсеше някой хубав гъсталак, от който да почне. Често трябваше да ходим почти на цяла миля далеч от количката, преди да намерим подходящо място. Като попаднехме на някой добър гъсталак, следващото нещо беше да изчистим шубраците, за да можем да замахваме спокойно с брадвите. Дърветата са рядко по-високи от пет-шест фута, а най-високото дърво, което видях по време на тези експедиции, не може да е било повече от дванадесет, така че като окастрияхме клоните и почиствахме храстите, трябваше да хвърлим много работа за малко дърва. Като насечахме достатъчно за „един гръб“, следващото нещо бе да ги завържем здраво с въже. Със снопа на гърба и брадвата в ръка се отправяхме през баири и долчини към количката. По два хубави товара се искаха от всеки човек, за да се напълни количката. Обикновено се стъмваше, докато се

приберем, и с разтоварването на дървата и покриването на кожата за през нощта работата за деня приключваше.

Тези дърварски експедиции винаги се примесваха с твърде приятни преживявания. Да се скиташ из горите с брадва в ръка като горянин, следен от глутница кучета, които вдигат птици, змии, зайци и лисици, и да разглеждаш различните видове дървета, цветя и птичи гнезда бе най-малкото една промяна в сравнение с монотонния ход на корабната работа. Също така често се случваха интересни и забавни неща. Койотите, за които споменах по-рано, свирепи малки животни с рунтави опашки и големи глави — нещо средно между лисица и вълк, — тук се въдеха в изобилие, както и навсякъде другаде из Калифорния. Кучетата ги преследваха много и като ги видеха или чуеха честия им остър лай, хукваха веднага да ги гонят. Често ставаха хубави гонитби. Но все пак, въпреки че кучетата ни бягаха бързо, тези скитници обикновено се отърваваха. Те са достойни съперници на кучетата, но тъй като последните обикновено ходят на глутници, рядко имаше честни битки. Едно по-дребно куче, което имахме в склада, веднъж нападна един койот само и ако не бяхме се притекли на помощ, едва ли щеше да отърве кожата. Имахме обаче един пес, който ги тормозеше твърде успешно и много пъти ги бе гонил здравата. В него силата и пъргавостта се съединяваха по-добре, отколкото във всяко друго куче, което някога съм виждал. Беше роден на Островите, баща му бил английски мастиф, а майка му — хрътка. Имаше високо вдигната глава, дългите крака, тънкото тяло и пружиниращата походка на майка си и тежката брада, здравите челюсти и силните предни крака на мастифа. Когато го доведох в Сан Диего, един моряк каза, че в главата му приличал на херцог Уелингтън^[6], когото веднъж бил виждал в Тауър^[7]. И наистина имаше нещо в него, което напомняше портретите на херцога. Оттогава го кръстиха Уели и той стана любимецът и тиранинът на плажа. Винаги имаше преднина от няколко ярда при гонитбите и бе убил в единоборство два койота в битки един срещу един. Често се забавлявахме с тези животни. Щом се чуеше острият бърз лай на койота, бе нужен само един миг и всички кучета хукваха на пределна скорост. Няколко минути бяха нужни да се навакса някой нечестен старт и после всяко куче си застава на мястото. Уели начело, сякаш се плъзгаше над храстите, а след него се носеха Фани, Фелициана, Чилдърс и останалите бързи кучета — шпаньолите и

териерите, а зад тях следваше тежката кавалерия — булдозите и т.н., защото имахме кучета от всички породи. Да ги гоним бе безсмислено и след около половин час кучетата започваха да се връщат задъхани, в безредна тълпа.

Освен койотите кучетата понякога се връщаха с плячка от подземни и обикновени зайци, каквито тук се въдят в изобилие и много от които често застрелвахме за обяд. Сред другите животни имаше едно влечуго, с което нямах толкова голямо желание да се развличам — гърмящата змия. Тези змии са много често срещани тук, особено пролетно време. През втората половина на лятото, когато бях на брега, не видях много, но през първите два месеца рядко отивахме в „гората“, без някой от нас да вдигне змия. Спомням си отлично първата, на която се натъкнах. Бях оставил другарите си и бях започнал да прочиствам хубава китка дървета, когато точно в средата на гъсталака, само на няколко ярда от себе си чух съскането на една такава гадина. Това е остър продължителен звук и напомня много свистенето на парата, излизаща от малката тръба на параход, но, разбира се, по-слаб. Знаех, че един от другарите ми бе наблизо, защото чувах ударите на брадвата му, и му извиках, за да му кажа на какво съм попаднал. Той погледна много леко на това и тъй като дори ме подигра за страха ми, реших да не мръдна от мястото си. Все пак, докато чувах тракането на пръстените ѝ, се намирах в безопасност, тъй като тези влечуги не издават никакъв звук, когато се движат. Така аз си продължих работата; шумът от сеченето и чупенето на клоните тревожеше змията и по тракането можех да разбера къде се намира. Веднъж-дваж то за известно време престана, което ме накара малко да се смутя. Отстъпих няколко крачки назад и хвърлих нещо в храстите, при което тя отново започна да трака с пръстените си и аз се успокоих, като разбрах, че не е пропъзляла на друго място. По този начин продължих да работя, докато не събрах един пълен товар, без да я оставя да спре да трака нито за миг. Като свърших, завързах клоните на сноп и се приготвих да тръгна. Сега вече сметнах, че мога да повикам останалите без страх, че ще ме изкарат страхливец, и отидох да ги потърся. След няколко минути се събрахме всички и нападнахме храсталака. Грамадният французин, когото извиках първи, се оказа толкова малко склонен да наближи змията, колкото и аз. Кучетата също явно се бояха от тракането на пръстените, ала канаките не показаха

никакъв страх. Грабнаха дълги пръчки и оглеждайки се зорко, навлязоха в гъсталака. Застанаха на няколко фута от змията. Не можах да я улучат, а я вдигнаха и веднага загубихме следите ѝ, което породих „приятната“ мисъл, че може да се намира точно под краката ни. Като хвърляхме камъни и трески в различни посоки, успяхме да я накараме да се обади отново с кречеталото си и подновихме нападението. Този път я изкарахме на открито място и я видяхме да се изплъзва с вдигната глава и опашка, докато един добре хвърлен камък не я събори в едно дълбоко дере, където тя се простря в цял ръст. Като се уверихме след още няколко камъка, че е умряла, слязохме долу и един от канаките отрязва пръстените ѝ. Казват, че тези пръстени изменяли броя си в зависимост от възрастта на змията, ала индианците смятат, че те показват боря на умъртвените от нея хора. Винаги ги запазвахме като трофей и в края на лятото имахме внушителна сбирка. Никой от нашите хора не бе ухапан от тази змия, но едно от кучетата умря, а за друго, което после оздравя, предположихме, че е било ухапано. Нямахме никакъв лек против отровата, макар да се говореше, че индианците от околността имали, а според канаките някаква билка служела за лек — за щастие не се наложи да проверяваме това.

Подземни и обикновени зайци, както споменах по-рано, имаше в изобилие, а през зимните месеци водните огледала се покриваха с диви патици и гъски. Имаше и много гарги, които често налитаха на големи ята върху кожата да кълват остатъците изсушено месо и мазнини. Мечките и вълците са многобройни в по-горните части на крайбрежието и във вътрешността (дори един човек бе убит от мечка на няколко мили от Сан Педро, докато бяхме там), но непосредствено до нас ги нямаше. Единствените други животни бяха конете. Повече от дузина, собственост на хора от крайбрежието, бяха пуснати да тичат на свобода по хълмовете само с по едно дълго ласо, вързано за тях, да си търсят храна, както могат. Виждахме ги поне веднъж на ден, защото сред хълмовете нямаше вода и те се принуждаваха да слязат до кладенеца на брега. Тези коне бяха купени за по шест до осем долара единият и се смятаха до голяма степен за общо притежание. Обикновено държахме един вързан до някой от складовете, за да можем да се качим на него и да си хванем от оставалите. Някои от тях бяха прекрасни животни и много пъти бе цяло удоволствие да ги яздим до укреплението и из околността.

---

[1] Плитчини по английското крайбрежие. — Б.пр. ↑

[2] Камехамеха I (Камехамеха Велики) (1758–1819) — хавайски монарх, обединил островите през 1810 г. и установил ред и законност в страната. — Б.пр. ↑

[3] Кук, Джеймз (1728–1779) — английски мореплавател, извършил три околосветски пътешествия; убит на Хавайските острови в битка с местните жители. — Б.пр. ↑

[4] Байрон, Джордж (1723–1786) — английски мореплавател, извършил околосветско пътешествие през 1764–1766 г., дядо на великия поет Дж. Байрон. — Б.пр. ↑

[5] Остров в Атлантическия океан на 25 мили южно от нос Код, щата Масачусетс; известен най-вече с китоловния си флот — един от най-големите през миналото столетие; свързан с „Моби Дик“ на Х. Мелвил. — Б.пр. ↑

[6] Артур Уелзли, първи херцог Уелингтън (1769–1852) — английски фелдмаршал и държавник. — Б.пр. ↑

[7] Крепост в Лондон и кралска резиденция, в продължение на векове затвор за именити личности. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XX

НОВИ ХОРА

След като бяхме изкарали няколко седмици на брега и вече чувствувахме, че сме навлезли в равномерния ритъм на този живот, монотонността му бе нарушена от пристигането на два кораба откъм наветрената страна. Бяхме седнали да обядваме в малката си стаичка, когато чухме вика: „Ветрило на хоризонта!“ Този вик, както вече знаехме, невинаги означаваше приближаването на кораб, а се разнасяше и когато видяха било някоя жена да слиза откъм града, било волска кола или нещо необичайно, което се появеше по пътя, така че не му обърнахме внимание. Ала скоро завикаха толкова силно и отвсякъде, че се вдигнахме и излязохме на вратата: наистина видяхме два кораба, които заобикаляха носа и се бяха наклонили от силния северозападен вятър, духащ надолу по брега всеки следобед. Първият беше кораб с пълно стъкмяване, а вторият бриг. На плажа настъпи всеобщо оживление и започваха да се правят най-различни предположения. Някои казваха, че това са „Пилигрим“ и бостънският кораб, който очаквахме, ала скоро видяхме, че бригът не е „Пилигрим“, а другият кораб с късите си брамселни мачти и ръждиви бордове не можеше да бъде от елегантните бостънски красавци, които правят курсове до Индия. Като наближиха, разпознахме високия ют, полубака и другите белези на италианския кораб „Роса“, а бригът се оказа „Каталина“, който бяхме видели в Санта Барбара, тъкмо пристигнал от Валпарайсо. Те хвърлиха котва и започнаха да разтоварват кожи и лой. „Роса“ бе закупил склада, използван от „Лагода“, а „Каталина“ взе другия свободен склад — между нашия и този на „Аякучо“, така че сега всички складове бяха заети и в продължение на няколко дни плажът кипеше от живот. „Каталина“ имаше няколко канаки на борда си и те бяха незабавно извикани от останалите и завлечени до пещта, където прекараха в дълги разисквания и пушене. Двама французи от екипажа на „Роса“ идваха всяка вечер да се срещат с Никола и от тях научихме, че „Пилигрим“ бил в Сан Педро и сега бил единственият

кораб от Съединените щати по брега. Неколцина от италианците спяха на брега и в кожарския склад, както и в палатката на екипажа на „Фасио“; всяка вечер се пееха най-различни песни — народни, баркароли и т.н., а в някои разпознах части от наши любими опери и сантиментални песни. Италианците често изпълняваха в хор някоя многогласна песен, създавайки прекрасни съзвучия, тъй като повечето от тях имаха хубави гласове и всички пееха с чувство.

Повечето моряци идваха на брега всяка вечер и ние прекарвахме времето си в ходене по складовете, слушайки най-различни езици. Испанският бе общата земя, на която всички се срещаме, защото всеки знаеше по малко от него. Събирахме се четиридесет-петдесет души и между тях имаше представители на всички народи под слънцето — двама англичани, трима янки, двама шотландци, двама уелсци, един ирландец, трима французи (двама от които бяха нормандци, а третият — гасконец), един холандец, един австриец, двама или трима испанци (от Стара Испания), половин дузина американски испанци и метиси, двама индианци от Чили и остров Чилое^[1], един негър, един мулат, около двадесетина италианци от всички части на Италия, още толкова хавайци, един таитянец и един канак от Маркизките острови^[2].

Вечерта, преди корабите да се приготвят за отплаване, всички европейци се събраха и уредиха забава в кожарския склад на „Роза“ и там чухме песни от всеки народ и език. Един германец ни изпя „Ах, мой мили Августин“, тримата французи изреваха „Марсилезата“, англичаните и шотландците изпяха „Владей, Британийо“ и „Кой ще бъде крал, ако не Чарли?“^[3], италианците и испанците пропищяха някакви национални химни, от които нищо не разбрах, а ние направихме опит със „Звездното знаме“^[4]. След като бяха отдадени тези национални почести, австриецът изпя една чудесна любовна песничка, а французите се представиха темпераментно с „О, пази се, часовой!“. След това всички песни се размесиха, както и можеше да се очаква. Когато ги оставих, местната ракия и мастиката ги бяха здраво ударили в главите, всички пееха и говореха в един глас и съответните им национални клетви се чуваха една през друга.

На следния ден двата кораба отплаваха надолу по брега и ни оставиха да владеем несмущавани плажа. Поради отварянето на нови складове броят ни бе в известна степен увеличен и „обществото“ на

плажа се бе малко променило. Началник на склада на „Каталина“ бе възрастен шотландец, който като повечето си сънародници имаше известно образование и като повечето от тях бе твърде практичен и имаше невероятно високо мнение за себе си. Той прекарваше времето си в грижи около своите свине, кокошки, пуйки, кучета и т.н. и в пушене на дългата си лула. В склада му всичко бе подредено като в кутийка и той съблюдаваше работното си време с точността на хронометър, но тъй като се държеше много настрана, не бе голяма придобивка за нашето общество. Едва ли похарчи и цент през цялото време, докато беше на брега, а моряците казваха, че не се държал другарски с тях. По-рано плавал като старшина на борда на английската фрегата „Дъблин“ с капитан лорд Джеймз Тауншенд и това го караше да се надува като пуяк. Морякът, който отговаряше за склада на „Роза“, бе австриец, но говореше, четеше и пишеше свободно и правилно на четири езика. Родният му език бе немски, но тъй като бил роден близо до италианската граница и започнал да плава от Генуа, италианският му бе почти толкова близък, колкото и родният му език. Изкарал шест години на борда на английски военен кораб, където лесно се научил да говори нашия език, а също да чете и пише на него. Бил няколко години и на испански кораби, на които научил езика толкова добре, че дори четеше книги на испански. Той бе между четиридесетте и петдесетте години и представляваше особена смесица между военен моряк и пуритан. Говореше надълго за благоприличие и въздържание и даваше поучителни съвети на младежите и канаките, но рядко отиваше в града, без да се върне „на три шкота по вятъра“. На един празник той и старият Робърт (шотландецът от „Каталина“) отишли до града и така се умилили, като си разказвали стари истории и се поучавали един друг, че слязоха на брега гръб до гръб на един кон и се изтърколиха и двамата на земята, щом конят се спря. Това сложи край на преструвките им, а подигравките на останалите нямаха край. През нощта на забавата в склада на „Роза“ видях Стария Шмид (така се казваше австриецът), прегърнал с двете си ръце една бъчва, като си говореше: „Дръж се, Шмид! Дръж се, добри ми приятелю, иначе ще се намериш по гръб!“ При все това той бе умен и добродушен чичко и имаше цял сандък, пълен с книги, които охотно ми даваше да чета. В същия склад с него имаше един французин и един англичанин, като последния бе прекрасен моряк и сърдечен, с широка душа човек, но в

същото време — най-пропаднал пияница. Той си беше поставил за цел да се напива всеки път, когато отидеше до укреплението, и успяваше винаги да заспи по пътя на връщане и да се остави да му оберат парите. Заедно с един чилиец и половин дузина канаки те представляваха допълнението към нашата компания.

За шестте седмици, откакто „Пилигрим“ бе отплавал, успяхме да обработим и да складираме всички кожи, които ни остави. Като почистихме наоколо, изпразнихме каците и подредихме всичко, не ни остана никаква работа до неговото завръщане. Трябваше само да се снабдяваме с дърва. Вместо да излизаме два пъти седмично, ние решихме да отделим една цяла седмица за събиране на дърва, като по този начин смятахме да натрупаме наведнъж колкото ни бе необходимо за цялото лято. И така, започнахме да излизаме рано всяка сутрин, сечахме дърва, докато слънцето не наклонеше доста зад носа, по което познавахме, че е обяд, защото на брега нямаше нито един часовник. Връщяхме се да се нахраним и после тръгнахме наново с количката и въжетата да носим дърва до залез-слънце. Така работихме около една седмица и събрахме няколко корда^[5] — достатъчно да ни стигне за шест-осем седмици. Така, за моя голяма радост, се отървахме от това задължение, защото, макар че много обичах да се скитам из горите и да сека, все пак носенето на гръб на такива големи разстояния и през неравна местност бе категорично най-тежката работа, която някога съм вършил. Обикновено трябваше да коленича и да се изхитря по някакъв начин да повдигна товара, за да го метна на гърба си, и тогава да се изправя и да тръгна с него през хълмове и долчини, а понякога и през гъсталаци, чиито остри шипове и тръни се забиваха в кожата и късаха дрехите ми, така че в края на седмицата едва ми оставаше здрава риза на гърба.

Сега бяхме приключили с всичката работа и няхаме какво да правим, докато „Пилигрим“ не дойде отново. Бяхме попривършили и хранителните си запаси, тъй като Ръсел не ги пестеше, а чай, брашно, захар и меласа вече няхаме никак. Подозирахме, че ги праща до града, а и пред очите ни винаги черпеше индианките с меласа, когато слизаха на плажа. Като видяхме, че с пшеничено кафе и сух хляб не се живее, направихме си обща каса и аз отидох на кон до града с голяма торба от сол зад седлото и няколко реала в джоба. Върнах торбата пълна с лук, боб, круши, дини и други плодове, защото

младата жена, която се грижеше за градината, като разбра, че съм от американски кораб и че сме закъсали за храна, ми натъпка торбата. С тази храна живяхме като бойни петли в продължение на седмица-две, а освен това се „съдрахме от спане“, както казват моряците, като не ставахме, преди закуската да е готова. Използвах няколко от тези дни да си прегледам сандъка и да си изкърпя всички стари дрехи, докато на края сложих всичко в ред — кърпка върху кърпка като „гровото ветрило на пясъчна баржа“. После се захванах с „Навигатор“ на Боудич^[6], който носех винаги със себе си. Бях минал по-голямата част от него и сега пак го прочетох внимателно от начало до край, като решавах повечето от примерите. Като свърших с това и все още нямаше никакви признаци от „Пилигрим“, сляхох при Стария Шмид, от когото взех и прочетох всички книги. А те бяха толкова малко, че дори детска книжка с приказки или наполовина откъснат корабен календар беше ценна находка. И действително за един ден прочетох една книжка със смешки от край до край като роман и много ми хареса. Най-после, когато вече си мислех, че нищо не е останало, намерих на дъното на сандъка на Стария Шмид „Мандевил, романс от Годуин в пет части“^[7]. Никога не бях го чел, но името на Годуин бе достатъчно и след ужасните боклуци, които бях погълнал, бе наистина като награда. Отнесох го и два дни прекарах от сутрин до вечер над него, четейки жадно и с истинска наслада. Няма да бъде прекомерно да кажа, че тази книга бе за мен като оазис сред пустиня.

От възвишеното до нелепото — така и с мене, от Мандевил до обработването на кожи имаше само една крачка.

сряда, 11 юли, ни донесе брига „Пилигрим“ откъм наветрената страна. Когато влезе в пристанището, видяхме, че доста е променил външния си вид. Късите му брамстенги бяха вдигнати, булините бяха отдадени (с изключение на долните ветрила), обковът на кърмовите гикове от долния рангоут и всички салинги бяха свалени, махнати бяха няколко скрипеца, на нови места бе поставен подвижен такелаж и имаше многобройни други промени от този вид. Също така нов глас даваше командите и на юта имаше ново лице — нисък, тъмнолик човек със зелена куртка и кожена шапка с дълга козирка. Тези промени, разбира се, накараха целия бряг да застане нащрек и всички зачакахме да пристигне лодката на брега, за да ни обяснят какво става. Най-накрая, след като скатаха ветрилата и застанаха на котва, лодката

дойде на брега с новината, че очакваният кораб пристигнал в Санта Барбара и капитан Томпсън поел неговото командване, а неговият капитан Фоукън (човекът със зеленото сако на юта) взел „Пилигрим“. Лодката се върна незабавно обратно, без да ни даде време за повече въпроси, и бяхме принудени да чакаме до вечерта, когато взехме един малък скиф^[8], който лежеше на плажа, и загребахме към кораба. Като се качих на борда, вторият помощник ме извика на кърмата и ми даде голям вързоп, адресиран до мене и с надпис „Кораб Алърт“. Това бе колетът, за който бях бленувал, но все пак се въздържах да го отворя, докато не слязох на брега. Като се спуснах в кубрика, намерих нашия стар екипаж и искрено се зарадвах, че ги виждам отново. Питахме за новия кораб, за последните новини от Бостън и т.н., и т.н. Стимсън имаше писма от къщи, но нищо забележително не бе се случило. Всички бяха единомдушни, че „Алърт“ е хубав и голям кораб. „По-голям от Роза“, „Толкова голям, че да отнесе всички кожи в Калифорния“, „Релингът стига до главата“, „Първокласен кораб“, „Истинско конте“ и т.н. Капитан Томпсън поел командването и отишъл право в Монтерей, от там корабът щял да замине за Сан Франциско и може би нямало да дойде в Сан Диего по-рано от два или три месеца. Някои от екипажа на „Пилигрим“ намерили стари другари на борда му и прекарвали час-два в техния кубрик, преди да отплава. Те разправяха, че палубите му били бели като сняг — търкали ги всяка сутрин с пемза като на военен кораб, всичко на борда било в отлично състояние и пълен ред; хубав екипаж, трима помощници, платнар и дърводелец и всичко на място. „Помощникът им е мъж, а не загубена овца, която се влачи по палубата! Знае си работата и кара другите да си вършат тяхната, не дава да му се бърка нито капитанът, нито екипажът.“ След като по този въпрос събрахме всички сведения, които можахме, запитахме за новия им капитан. Бил отскоро на борда и още не могли да го разберат, но поел командването здраво, още щом се качил.

Като получихме всички новини, които успяхме да измъкнем, ние се върнахме на брега и още с пристигането си в склада, както може да се очаква, се захванах незабавно да отворя вързопа си. В него намерих достатъчно док, фланелени ризи, обувки и т.н. и, което беше още по-ценно, пакет с единадесет писма. Над тях прекарах почти цялата нощ, а след това ги прибрах внимателно настрана, за да ги препрочитам

наново и наново в свободното си време. После извадих половин дузина вестници, в последния от които имаше обявления за деня в памет на първите заселници и за отплаването на кораба „Алърт“, с капитан Едуард Х. Фоукън за Каляо и Калифорния, собственост на фирмата „Брайънт, Стърджис и сие“. Само тези, които са били на далечно пътуване и след дълго отсъствие са получили вестник от къщи, могат да разберат удоволствието, което той може да достави. Аз ги изчетох от край до край — включително и за къщите, давани под наем, загубените или откраднати вещи, търговете — с една дума, всичко. Нищо не връща човек така цялостно в родния му град и не го кара да се чувства така напълно у дома си, както вестникът. Самото название на бостънския „Ежедневник за обявления“ звучеше гостоприемно.

„Пилигрим“ разтовари кожите си, с което ни накара отново да се хванем на работа и след няколко дена влязохме в стария въртеж от сухи кожи, мокри кожи, чистене, тупане и т.н. Веднъж, както си седях на една опъната кожа и изрязвах месо от нея, капитан Фоукън се приближи тихо до мене и ме запитва дали Калифорния ми харесва, като на няколко пъти повтори: „Tityre, tu patulae recubans sub tegmine fagi“.

[9] Много на място, си казах аз, и в същото време показва, че си учил латински. Както и да е, това бе много любезно от негова страна, а вниманието на капитана не е за пренебрегване. Величието на Томпсън не би паднало дотук, докато Фоукън бе образован човек, с литературен вкус и добро обществено положение и можеше да оценява нещата по истинските им стойности.

Събота, 18 юли. „Пилигрим“ отплава надолу по крайбрежието и ни остави да си живеем както преди. Тъй като бяхме събрали много голям запас дърва, а дните бяха дълги и неизменно приятни, оставаше ни по много свободно време. Дока, който бях получил от къщи, уших скоро на панталони и работни престилки и като изкарах от останалите парчета една шапка, можех да се показвам всяка неделя в пълен костюм собствено, производство от главата до петите. Четене, кърпене, спане и от време на време екскурзии в гората с кучетата в търсене на койоти, зайци или срещи с гърмящи змии, а понякога посещения в градчето изпълваха свободното ни време, след като обработването на кожи за деня приключеше. Друго развлечение, което понякога си позволявахме, бе да „горим водата“ за омари. За тази цел се снабдихме с чифт „вилици“ с дълги дръжки като на харпуни. Приготвяхме си

факли от накатранено въже, омотано на дълъг елов клон, вземахме единствената лодка на брега — един малък скиф — и с факлоносеца на носа, кърмчията на кърмата и по един човек от всяка страна с тризъбците, излизахме в безлунни нощи в морето, да горим водата. Държахме се на няколко разтяга от брега, където водата не е по-дълбока от три-четири фута и пясъчното дъно е чисто, та факлите да го осветяват така, че и карфица да се забележи сред песъчинките. Омарите са лесна плячка и ние бързо напълвахме лодката. Другите риби бяха по-трудни за хващане, ала все пак често промушвахме по няколко от различни видове и големини. „Пилигрим“ ни беше донесъл запас от въдичарски куки — нещо, което дотогава липсваше по крайбрежието — и в продължение на няколко дни ходихме до носа. Хванахме доста треска и скумрия. На една от тези експедиции видяхме битка между двама хавайци и една акула. „Джони“ си беше играл известно време край лодката, като плашеше рибата и се зъбеше на куките ни. По едно време той изчезна и след няколко минути чухме, че двамата хавайци, които ловяха риба на скалата срещу нас, се развикаха: *Е хана хана маке и ка на нуи! Е пии май айкане!* и т.н., и т.н., а после ги видяхме, че теглят едно яко въже — на другия му край се мятеше Джони. Въжето скоро се скъса, но хавайците не искаха да го пуснат да си замине така лесно и скочиха право след него във водата. Сега почна надтеглянето. Преди да стигне дълбокото, единият го улови за опашката и изтича с него до брега, но Джони се изви и се озъби в близост до ръката на канака, карайки го да го пусне и да отскочи встрани. Акулата се впусна с все сила към дълбоката вода, като пляскаше и се мятеше, ала преди да успее да стигне далеч, другият канак я хвана отново за опашката и се хвърли към брега, като другарят му в същото време я налагаше с камъни и една голяма сопа. Щом обаче акулата успя да се обърне, човекът бе принуден отново да я пусне; но в мига, в който се отправи към дълбокото, и двамата бяха зад нея, дебнейки момента да я хванат. По този начин битката продължи известно време, като акулата яростно се мятеше и извиваше, а канаките възбудено крещяха с все сила. Най-накрая акулата се отскубна и отнесе и куката, и въжето, както и немалко натъртени места по тялото си.

---

[1] Чилое — остров, разположен близо до южното крайбрежие на Чили, най-големият в страната. — Б.пр. ↑

[2] Маркизки острови — вулканична група от 11 острова в Тихия океан, североизточно от Таити. — Б.пр. ↑

[3] Става дума за претендента за английския престол Чарлз Едуърд Стюарт (1720–1788). — Б.пр. ↑

[4] Национален химн на САЩ. — Б.пр. ↑

[5] Корд — мярка за дърва, равна на 3,63 куб.м. — Б.пр. ↑

[6] Боудич, Натанаил (1773–1838) — американски навигатор и математик. — Б.пр. ↑

[7] Годуин, Уилям (1756–1836) — английски писател и философ. — Б.пр. ↑

[8] Скиф — дълга тясна лодка. — Б.пр. ↑

[9] „Почиваш си ти, Титире, под сянката на разклонения бук...“ — цитат от „Буколики“ от Вергилий. Намек за човек, който води безметежен живот, далеч от политическите вълнения на големия град. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ХХІ

КАЛИФОРНИЯ И НЕЙНИТЕ ЖИТЕЛИ

Ние поддържахме постоянна връзка с укреплението и към края на лятото бях доста обогатил речника си, освен че се бях запознал с почти всички хора в градчето и бях придобил известни познания за нравите и обичаите на жителите, както и за законите, които властвуват над тях.

Калифорния е била открита в 1534 година от Хименес^[1] или през 1536 от Кортес^[2] — не мога да установя от кого точно, — а след това е била посещаваща от много други авантюристи, както и от пътешественици, изпратени от испанската корона. Те открили, че е населена от многобройни индиански племена и че земята в много нейни части е извънредно плодородна; към това, разбира се, се добавили и мълви за златни мини, лов на бисери и т.н. Още щом като се научили за ценността на страната, йезуитите взели разрешение да се настанят в нея, за да покръстят и обучават индианците. Към края на седемнадесети век те разположили своите манастири в различни части на страната и събрали туземците около тях, като ги покръствали и учили на изкуствата на цивилизацията. За защита на йезуитите и техните мисии и в същото време да поддържат властта на короната над цивилизованите индианци били построени две укрепления с гарнизони — едното в Сан Диего, а другото в Монтерей. Те били наричани президиос^[3] и си поделяли управлението на цялата страна. Оттогава насам укрепления се появили в Санта Барбара, Сан Франциско и на други места, които разделят страната на големи области, всяка със свое укрепление и управлявана от комендант. Войниците в по-голямата си част се оженили за покръстени индианки и по такъв начин около всяко укрепление постепенно израснало по едно малко градче. С течение на времето в пристанищата започнали да идват кораби да търгуват с манастирите, а в замяна да получават кожи и така се сложило началото на голямата търговия с Калифорния. Почти целият добитък в страната

е принадлежал на манастирите и те са използвали индианците, които фактически са се превърнали в техни крепостни селяни, да пасат огромните им стада. В 1793 година, когато Ванкувър^[4] посетил Сан Диего, манастирите били достигнали голямо могъщество и богатство и ги обвинявали, че омаловажават значението на страната пред краля, само и само да могат да запазят владенията си. С изгонването на йезуитите от испанските колонии манастирите минали в ръцете на францисканците, но без никаква съществена промяна в тяхното управление. С получаването на независимост от Мексико манастирите започнали бързо да западат, като най-накрая бил прокаран и закон, който им отнел всички владения и ограничил свещениците само до духовните им задължения, обявявайки всички индианци за свободни и независими скотовъдци. Промяната в положението на индианците, както и може да се предполага, е била само в името — в действителност те са си останали същите крепостни селяни, каквито били и по-рано. Ала в манастирите промяната е пълна. Сега свещениците нямат никакви права освен от духовен характер и обширните владения на манастирите са оставени на милостта на хищниците от гражданската власт, които се изпращат тук в качеството на администратори. Те идват да оправят манастирските сметки, но обикновено за няколко години натрупват огромни състояния и оставят поверените им имоти по-разорени от преди. Властта на духовниците е била много по-приемлива за народа и фактически за всички, свързани със страната по търговски или други пътища, отколкото тази на администраторите. Духовниците били свързани главно с един манастир и чувствували необходимостта да поддържат неговия финансов престиж — затова всички дългове на манастирите били редовно изплащани, а с хората повечето от тях се отнасяли добре и те от своя страна се привързвали към онези, които прекарвали целия си живот сред тях. Ала администраторите са непознати хора, изпратени от Мексико, които никак не се интересуват от благото на страната, нямат никакви близки връзки със своите подчинени и повечето са хора в отчаяно положение — пропаднали политици и военни, чиято единствена цел е да възвърнат предишното си състояние в колкото се може по-кратко време. Промяната е била извършена само няколко години преди нашето идване по крайбрежието и все пак в този кратък срок търговията намаляла чувствително, финансовото състояние на

страната се разклатило, а вековните манастири съвсем западнали. Външно политическата картина не се е променила. Има четири-пет укрепления, които държат под своя закрила различните манастири, както и градчетата, създадени от гражданската власт, около които няма манастири или укрепления. Най-северното укрепление е Сан Франциско, следващото е Монтерей, после Санта Барбара заедно с тамошния манастир, Сан Луис Обиспо и Санта Буенавентура, за чийто манастир казват, че бил най-хубавият в цялата страна, с най-плодородна почва и най-хубави лозя. Последното и най на юг е Сан Диего, също с манастир, а освен това Сан Хуан Капистрано и Пуебло де лос Анхелес — най-големият град в Калифорния — със съседния манастир Сан Габриел. Свещениците са подчинени по духовните въпроси на архиепископа на Мексико, а по гражданските — на генерал-губернатора, който е върховният граждански и военен глава на страната.

Правителството е създадено върху принципа на произволната демокрация, без да съществува някакво обичайно право или нещо, което бихме могли да наречем съдопроизводство. Единствените закони се създават или отменят по прищевките на законодателната власт и са толкова променливи, колкото и самата тя. Те се прокарват посредством изпращането на представители до Конгреса в Мексико, но тъй като са нужни няколко месеца за път дотам и обратно и съобщенията между столицата и тази далечна провинция са много слаби, членовете на правителството остават там за постоянно, знаейки много добре, че в родината им ще станат революции, докато пишат и получат отговор.

Революциите са нещо често срещано в Калифорния. Те се предизвикват от окаяници, намиращи се на най-долното стъпало на политическата стълба, също както у нас може да се създаде някоя нова политическа организация. Единствената цел са, разбира се, хлябът и рибите^[5], а вместо фракционерство, вестникарски статии, клевети, банкети, обещания и лъжи те се хващат за мускетите и щикове, завземат укреплението и митницата, поделят си плячката и обявяват новата династия. Що се отнася до правото, те не признават нищо друго освен насието и страха. Един американец, който се бил заселил тук, станал католик и се оженил, си седял вкъщи в Пуебло де лос Анхелес с жена си и децата си, когато местен жител, с когото имал някакви неприятности, влязъл в къщата и пред очите на цялото семейство го

пробол с нож в сърцето. Убиецът бил заловен от неколцината американци, които се били заселили там. Изпратили изложение за целия случай до генерал-губернатора. Той отказал да се занимава с това и сънародниците на убития, като видели, че няма никаква надежда да намерят правото си, обявили, че ако нищо не бъде направено, сами ще съдят този човек. Така се случило, че по това време имало група от тридесет-четиридесет трапери и ловци от Западните щати с карабините си, които се били настанили в Пуебло. Те заедно с местните американци и англичани — между двадесет и тридесет на брой — завзели града и се заели да съдят мексиканеца съгласно обичаите на собствената си родина. Били назначени съдия и съдебни заседатели и той бил съден, намерен за виновен и осъден на разстрел и изведен със завързани очи вън от града. Имената на всички мъже били сложени в шапка и когато всички се заклели, че ще се подчинят на жребия, изтеглили двадесет имена. Тези, на които се паднало, застанали по местата си с карабините, стреляли по даден знак и прострели мъртъв убиеца. След това той бил прилично погребан, а градът върнат тихомълком на редовните власти. Един генерал с достатъчно титли, за да бъде идалго, се намирал в Сан Габриел и издал прокламация, дълга колкото марсовото въже на фокмачтата, заплашвайки бунтовниците с унищожение, ала не се помръднал от своето укрепление, защото четиридесетина ловци от Кентъки и дузина американци и англичани са достоен съперник на цял полк гладни, разпуснати и мързеливи индианци. Тази случка стана, докато бяхме в Сан Педро (пристанището на Пуебло) и узнахме подробностите от тези, които са били на самото място. Няколко месеца по-късно друг човек бе убит по пътя между Пуебло и Сан Луис Рей от собствената си жена и мъжа, с когото тя избягала. Според един разказ чужденците ги преследвали и ги застреляли и двамата. Според друга версия нищо не било предприето, тъй като и от двете страни били туземци, а за убиец посочиха един човек, когото често бях срещал из Сан Диего. Може би ставаше дума за два различни случая.

Когато индианец извърши престъпление, законът — или по-скоро отмъщението — не е толкова муден. Един неделен следобед, когато бях в Сан Диего, някакъв индианец седеше на коня си и внезапно един друг, с когото той си бил имал разпра, се приближи към него, извади дълъг нож и го заби право в сърцето на коня. Индианецът

скочи от падащия кон, извади ножа си и го заби в гърдите на другия индианец, като замахна през рамото му и го простря мъртъв на земята. Човекът бе заловен веднага, хвърлен в местния затвор и задържан там, докато се получи отговор от Монтерей. Няколко седмици по-късно видях този нещастник седнал на голата земя пред затвора, прикован с верига към един стълб и белезници на ръцете. Знаех, че за него има малка надежда. Макар деянието да бе извършено в състояние на възбуда, все пак той си оставаше индианец и това бе достатъчно. Около седмица по-късно разбрах, че го разстреляли. Тези няколко примера могат да дадат, известна представа за правораздаването в Калифорния.

В семейните си отношения калифорнийците не са по-добри, отколкото в обществените. Мъжете са прахосници, горделивци, чудаци и са твърде пристрастени към комара, а жените са малко образовани, но много красиви и моралът им, разбира се, не е от най-образцовите. Все пак случаите на невярност са много по-малко, отколкото човек би предположил на пръв поглед. В действителност срещу един порок се възправя друг и така се постига нещо като равновесие. Ако жените не са много добродетелни, то ревността на съпрузите им е извънмерна, а тяхното отмъщение — смъртоносно и почти напълно сигурно. Няколко инча студена стомана са били наказанието за много непредпазливи мъже, които може би са нямали друга вина, освен че не са си държали устата затворена. В по-горните класи трудностите при ухажването са многобройни, а последиците от разкритието фатални. С неомъжените жени също така се спазва строга бдителност. Главната цел на родителите е да намерят добра партия, а за тази цел е нужно неопетнено име. Острите очи на duena-та^[6], готовите оръжия на бащата или брата са защита, която нравите на повечето от тях — мъже и жени — в никакъв случай не правят безполезни, защото същите тези мъже, които биха дали живота си, за да отмъстят за безчестието на своето семейство, биха рискували същия този живот, за да докарат безчестие на други.

За бедните индианци се полагат много малко грижи. Наистина, свещениците по манастирите казват, че ги държали много строго и кметовете обикновено установяват известни правила за наказване на техните прегрешения, но все пак това е твърде малко. В действителност, за да се види пълната липса на някакво чувство за

морал или семейни задължения сред тях, мога да кажа, че често съм виждал индианец да доведе жена си, с която е законно свързан в църквата, на плажа и да я отведе обратно, като дели с нея парите, които е получила от моряците. Ако кметът разбереше, че някои от момичетата водят открито разпуснат живот, заповядваше да бъдат бити с камшик, да метат площада на укреплението и да носят кал и тухли за строежите; обикновено обаче можеха да бъдат откупени срещу няколко реала. Алкохолизмът също така е често срещан порок сред индианците. Мексиканците напротив, са въздържатели и аз не си спомням да съм виждал някога пиян мексиканец.

Такива са хората, които населяват страната, обхващаща четири или петстотин мили от морския бряг, с нейните хубави пристанища, гъсти гори на север, реки, пълни с риба, и равнини, покрити с хиляди стада добитък, благословена с климат, от който не може да има по-хубав на света, лишена от всякакви болести, било то епидемични или ендемични, и с почва, на която зърното се умножава седемдесет до осемдесет пъти. Ние сме пример за това каква страна може да стане тя в ръцете на един предприемчив народ. И все пак колко дълго може той да остане? Американците (както наричат тези от Съединените щати) и англичаните, които бързо пълнят главните градове и вземат търговията в ръцете си, са наистина по-работливи и преуспяват повече от мексиканците, но все пак децата им получават мексиканско възпитание в повечето отношения и ако „калифорнийската треска“ (мързелът) пощади първото поколение, вероятно е да нападне второто.

---

[1] Гонзало Хименес де Кесада (1499–1579) — испански конкистадор в Нова Гренада. — Б.пр. ↑

[2] Ернан Кортес (1485–1547) — испански конкистадор, завоевател на Мексико. — Б.пр. ↑

[3] Президиос (исп.) — укрепление. — Б.пр. ↑

[4] Ванкувър, Джордж (1758–1798) — английски мореплавател и изследовател, ръководил експедиции по северозападния бряг на Америка. — Б.пр. ↑

[5] Тоест материалните блага — по библията. — Б.пр. ↑

[6] Дуена — надзирателка на момиче, възпитателка на женска челяд. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XXII

ЖИВОТ НА БРЕГА

Събота, 18 юли. На този ден мексиканският бриг „Фасио“ отплава за Сан Блас^[1] и Масатлан^[2]. Собственикът ѝ бе имал доста неприятности с правителството около митата и т.н. и отплаването бе забавено с няколко седмици, но след като всичко бе уредено, той потегли с един лек бриз и вече излизаше от пристанището, когато двама конника се втурнаха към плажа, препускайки с най-голяма скорост; опитаха се да намерят лодка, за да го настигнат, но тъй като нямаше такава под ръка, те предложиха шепа сребърни монети на всеки канак, който би се хвърлил да плува и отнесе писмо на борда. Един канак, пъргав, добре сложен младеж, моментално хвърли всичките си дрехи освен дочените си панталони и като сложи писмото в шапката си, заплува след кораба. За щастие вятърът бе много лек и корабът се движеше бавно, и макар че имаше почти цяла миля преднина, той бързо го застигаше. Канакът цепеше водата, като оставяше зад себе си килватер като на малък параход. Определено никога не бях виждал такова плуване. От палубата го видяха, че се приближава, но не спряха, подозирайки естеството на неговата заръка, ала тъй като вятърът продължи да бъде лек, той доплува до кораба, качи се на борда и предаде писмото. Капитанът прочел писмото и казал на канака, че няма да има никакъв отговор, и като му дал чаша бренди, го оставил да скочи през борда. Канакът доплува до най-близката част на брега и след около час се появи в кожарския склад. Той въобще нямаше вид на изморен, бе спечелил три-четири долара и чаша бренди и бе в повишено настроение. Бригът продължи курса си, а правителствените чиновници, които бяха дошли да забранят отплаването му, си тръгнаха и двамата твърде разочаровани, тъй като бяха разчитали да измъкнат още малко пари от капитана.

Бяха изминали почти три месеца, откакто „Алърт“ бе пристигнал в Санта Барбара, и ние започнахме да го чакаме да пристигне всеки ден. На около половин миля зад кожарския склад имаше висок хълм и

всеки следобед, щом като привършихме работата, някой се изкачваше на него да види дали не се вижда ветрило, идващо с постоянните пасати. Ала ден след ден ние се изкачвахме по високия хълм и се връщахме разочаровани. Аз чаках с голямо нетърпение пристигането му, тъй като бях уведомен чрез писмо, че по молба на родителите ми собствениците от Бостън са писали на капитан Томпсън да ме вземе на борда на „Алърт“ в случай че той се завърне в Съединените щати преди „Пилигрим“; и аз, разбира се, исках да разбера дали заповедта е получена и какво назначение има корабът. Година повече или по-малко бе от малко значение за другите, ала за мен бе всичко на света. Беше минала точно една година, откакто бяхме отплавали от Бостън, и в най-добрия случай не можеше да се очаква някой кораб да тръгне обратно по-рано от осем-девет месеца, с което отсъствието ни щеше да стане всичко две години. Това щеше да бъде твърде дълъг срок, но не и съдбоносен. Той нямаше непременно да бъде решаващ за бъдещето ми. Ала още една година свръх това би могла да приключи въпроса. Беше много вероятно да си остана моряк за цял живот и макар вече да бях се примирил с това, преди да получа писмата си от къщи, щом се появи възможност да се върна и щом изглед за друг начин на живот се отвори пред мен, нетърпението ми да тръгна обратно и най-малкото желанието ми да решавам сам съдбата си станаха извънредно големи. Освен това исках да бъда еднакво добър и в двете поприща и да мога да кандидатствувам за помощник-капитанско място, ала кожарският склад едва ли бе най-подходящото училище по морско дело. Бях станал опитен в обработването на кожи, работата ми вървеше леко, имах много възможности да се запозная с най-различни хора и много свободно време за четене и изучаване на морските науки, но все пак практическите умения могат да се научат само на борда на кораб и затова бях твърдо решен да искам да се кача на „Алърт“, когато той пристигне. До първи август привършихме с обработването на всички кожи, след което ги складирахме, изчистихме каците (като с последната работа се занимавахме в продължение на два дни до колене в кал и утайките на шестмесечната обработка на кожи, във воня, от която и на прасе би прилошало), подредихме всичко за посрещането на кораба и ни остана още един свободен промеждутък от три-четири седмици. Както обикновено, това свободно време прекарах в четене, писане, шиене и кърпене на дрехи и в последно стягане на гардероба

си, в случай че ме вземеха на борда на кораба, а също и в риболов, скитане из горите с кучетата и случайни посещения до укреплението и манастира. Доста голяма част от времето си прекарвах в грижи около едно малко кученце, което бях избрал измежду тридесет и шестте, родени в три дни едно след друго в нашия склад. То беше хубаво кученце, четирите му лапички бяха бели, а цялата останала част на тялото кафява. Построих му малка колибка и го държах вързано там, далеч от останалите, като го хранех и обучавах сам. За няколко седмици го накарах да ми се подчинява напълно и то растеше прекрасно, бе много привързано към мене и обещавахе да стане едно от водещите кучета на плажа. Нарекох го Браво и единственото, за което ми бе мъчно, когато напусках брега, бе да се разделя с него и канаките.

Ден след ден изкачвахме хълма, ала никакъв кораб не се виждаше и ние започнахме да се губим в най-различни догадки относно неговото местопребиваване и темата за разговор в различните складове всяка вечер и през следобедните ни разходки по плажа беше корабът — къде може да е, дали е ходил до Сан Франциско, колко кожи ще донесе и т.н., и т.н.

Вторник, 25 август. Тази сутрин офицерът, който отговаряше за нашия склад, бе отишъл зад носа да лови риба с двама канаки, а ние седяхме спокойно в стаята на склада, когато тъкмо преди обед от всички части на плажа — от фурната на хавайците до склада на „Роза“ — се понесе в един глас: „Ветрило на хоризонта!“ Само за миг всички изскочихме от складовете и видяхме висок, красив кораб с вдигнати роялсели и скайсели, носен от силния следобеден бриз, да се приближава бързо покрай носа. Рейте му бяха силно натегнати към вятъра, всички ветрила работеха и теглеха добре, американският флаг се вееше от върха на бизанмачтата и като използваше прилива, корабът се приближаваше с бързината на състезателен кон. Бяха минали почти шест месеца, откакто нов кораб бе влизал в Сан Диего и, разбира се, всички бяхме целите внимание. Действително това бе прекрасен кораб. Прибра леките ветрила, когато заобикаляше ниската пясъчна издатина след носа, и като сви горните ветрила, се завъртя елегантно и хвърли котва на около един кабелт от брега. Това беше корабът „Алърт“. От кърмата бе спусната малка лодка и екипаж от здрави момчета на възраст между четиринадесет и осемнадесет години докара капитана

на брега. Малката лодка бе от китоловните, боядисана в красиви цветове, вътре с възглавници и с рулеви въжета на кърмата. Ние незабавно нападнахме екипажа ѝ и за няколко минути се сприятелихме с него. Искяхме да ни разкажат подробно за Бостън, за пътуването им насам и т.н., а те бяха любопитни да научат какъв живот водим на брега. Един от тях ми предложи да си разменим местата, което беше точно това, което желях, и ни остана само да получим разрешение от капитана.

След обяда моряците започнаха да разтоварват кожите и тъй като ние нямахме никаква работа в складовете, ни беше наредено да се качим на борда и да им помагаме. Сега ми се удаде за първи път възможност да видя кораба, който се надявах да бъде мой дом през следващата година. Той се оказа толкова красив отвътре, колкото беше и отвън. Палубите му бяха широки и просторни (тъй като по тях нямаше ют и надстройка, която обезобразява кърмата на повечето ни кораби), равни от носа до кърмата и бели като лен, което било, ни казаха моряците, от постоянната употреба на пемза. Нямаше безвкусни позлатени части и украшения, които да хващат окоето на хората от сушата и на пътниците. Вместо това корабът имаше чиста и строга линия. Нямаше ръжда, мръсотия, хлабав такелаж, провесени краища на въжетата от мачтите и „ирландски байраци“^[3], а реите бяха притегнати точно перпендикулярно чрез вдигачи и браси. Помощникът бе сърцат човек, с гръмлив глас и орлов поглед. Той бе „мъжко момче“, както казват моряците, и макар и малко нещо „натегач“ и „костелив орех“, все пак се ползваше с общата обич на екипажа. Имаше също втори и трети помощник, дърводелец, платнар, стюард и готвач и дванадесет души пред мачтата. В трюма си носеше седем хиляди кожи, които бе събрал нагоре по крайбрежието, а също доста рога и лой. Започнахме да разтоварваме всичко това от двата трапа, с двете лодки наведнъж, като втория помощник командуваше най-голямата лодка, а третият помощник — една от по-малките. В продължение на няколко дни бяхме заети с тази работа, докато свалихме целия товар и екипажът не започна да товари баласт, а ние се върнахме към старата си работа — обработването на кожите.

Събота, 29 август. Откъм наветрената страна пристигна бригът „Каталина“.

Неделя, 30 август. Това бе първата неделя, която моряците от „Алърт“ прекарваха в Сан Диего, и, естествено, всички искаха да слязат на брега да разгледат градчето. Рано сутринта се появиха индианци с коне под наем за деня и моряците от екипажа, които бяха получили отпуска, тръгнаха за укреплението и манастира. Достатъчно дълго бях разглеждал града и затова отидох на кораба и прекарах деня с неколцина моряци, които заварих спокойно да се занимават в кубрика с кърпене и пране на дрехите си или пък с четене и писане. Те ми казаха, че корабът се отбил в Каляо по време на пътуването си от Бостън насам, а това пътуване било едно от най-кратките, отбелязани някога. В Каляо оставили фрегата „Брандиуайн“ и няколко по-малки американски военни кораби, английската фрегата „Блонд“ и един френски седемдесет и четири оръдеен кораб. Оттам дошли направо в Калифорния и се отбили във всички пристанища по брега, включително и в Сан Франциско. Кубрикът, в който живееха, бе просторен, добре осветен чрез палубни илюминатори и тъй като бе поддържан в идеална чистота, имаше много уютен вид — най-малкото бе много по-хубав от малката, черна и мръсна дупка, в която бях живял толкова много месеци на борда на „Пилигрим“. Според реда на кораба кубрикът се почиствал всяка сутрин, а моряците, които бяха много спретнати, поддържали чистотата по свои си правила, като сложили големи плювалници под стъпалата и между преградите, задължавали всички да си простират мокрите дрехи и т.н. Освен това търкали го с пемза всяка съботна сутрин. В задната част на кораба имаше прекрасна каюткомпания, трапезария и търговска кантора със сковани лавици, заредена с всякакви видове стока. Между тях и кубрика се намираше средната палуба, висока колкото оръдейна палуба на фрегата. Тази средна палуба също търкали най-редовно с пемза и тя се намираше в идеален ред. В единия ѝ край стоеше тезгяхът на дърводелеца и инструментите му, в другия — на платнаря, а в третия — шкафът на боцмана и запасният такелаж. Част от моряците спяха тук в хамаци, окачени надлъж по гредите, които скатаваха всяка сутрин. Стените на междинната палуба бяха облицовани с дъски, като обковките и вертикалните греди бяха железни и направени така, че да могат да се свалят. Моряците казваха, че корабът бил изпънат като барабан и се държал великолепно на вода, като единственият му недостатък — както на повечето бързи кораби — бил, че качвал много вода върху

носовата част. Когато плавал, както често се случвало, с осем-девет възела по вятъра, пред трапа не оставало сухо местенце. Моряците разправяха големи работи за държането му в морето и му имаха пълно доверие като на „кораб с късмет“. Той плавал вече седма година, постоянно правел курсове по търговската линия до Кантон и никога не бил претърпявал сериозна злополука, нито пък се бавел повече от средното време. Третият помощник — младеж на около осемнадесет години, племенник на собствениците — се качил на кораба от малко момче и „Алърт“ бил всичко за него, а старши помощникът бил така привързан към този кораб, като към жена и семейство.

Корабът остана още около седмица в пристанището и тогава, след като бе свалил товара си и качил баласт, се приготви за отплаване. Преди да замине, се обърнах към капитана с молба да се кача на борда. Той ми каза, че мога да се върна с кораба, когато тръгнат по обратния курс (което знаех от по-рано); като разбра, че искам да се кача, докато са още по крайбрежието, капитанът каза, че няма нищо против, ако мога да намеря някой на моя възраст да се смени с мен през това време. Такъв човек можех лесно да намеря, защото моряците нямаха нищо против да сменят обстановката за няколко месеца и още повече да избягнат зимата и югоизточните бури. И така, аз се качих на кораба още на другия ден със сандъка и хамака си и се намерих още веднъж на вода.

---

[1] Сан Блас — архипелаг, разположен близо до североизточното крайбрежие на Панама, състоящ се от 332 острова. — Б.пр. ↑

[2] Масатлан — град в щата Синалоа в северозападната част на Мексико. Пристанище на Тихия океан. — Б.пр. ↑

[3] Краища на въжета, които висят разплетени. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XXIII

НОВ КОРАБ И НОВИ ДРУГАРИ

Вторник, 8 септември. Този ден бе първият ми ден на работа на новия кораб и макар че моряшкият живот си остава моряшки живот, където и да се намира човек, все пак видях, че тук всичко бе доста по-различно, отколкото на борда на „Пилигрим“. След като ни вдигнаха на зазоряване, дадоха ни три минути и половина за обличане и качване на палубата, а ако някой се забавеше след това, помощникът непременно го скастрияше, тъй като той бе постоянно горе и гласът му гърмеше из целия кораб. След това стъкмахме главната помпа и измахме палубите под ръководството на втория и третия помощник; старши помощникът се разхождаше по юта и надзираваше общо работата, но без да благоволи да пипне кофа или четка. Отвън и отвътре, нос и кърма, горна палуба и средна палуба, кърмов отсек и кубрик, планшир, фалшборд и ватервейс — всичко това се измиваше, изтъркваше и изстъргваше с четки и парцали, палубите се намокряха и посипваха с пясък и тогава се изтъркваха с пемза. Пемзата е голям мек камък, гладък отдолу, с дълги въжета, прикрепени към двата края, чрез които моряците го плъзгат напред-назад по мокрите, посипани с пясък палуби. По-малки, речни камъни, наричани от моряците „молитвеници“, се използват за изтъркване на местата по ъглите и там, където големият камък не може да влезе. Държаха ни около час-два на тази работа, след това пуснахме голямата помпа, измахме всичкия пясък и изчистихме палубите и бордовете. Тогава дойде ред на изтривалките и когато най-накрая палубите изсъхнаха, всеки се зае с работата си за сутринта. На кораба имаше пет лодки — две големи лодки, кърмова лодка, лявобордова лодка и една малка лодка. Всяка от тях си имаше кърмчия, който я командуваше и отговаряше за чистотата и реда по нея. Останалата част от чистенето на кораба се разпределяше сред екипажа — един се занимаваше с месинговите и другите метални части по рудана, друг — с камбаната, трети — с бъчвата за обезсоляване на месо; друг със стойките на леера, а други със

стъпалата в кубрика, на палубния трап и всички трапове, които се изкарваха и се изтъркваха с пемза. Всяко едно от тези неща трябваше да се свърши преди закуска, а междувременно останалата част от моряците напълваха бъчвата за питейна вода, готвачът изтъркваше баките (дървени ведра, от които моряците ядат), излъскваше обръчите им и ги нареждаше пред камбуза в очакване на проверката. Когато палубите изсъхнеха, на юта се появяваше върховният господар, правеше няколко обиколки, удряха осем склянки и всички моряци отиваха на закуска. За закуска даваха половин час, след което отново ни събираха; баките, канчетата, хлебните торби и т.н. се прибираха.

Тази сутрин участвах и в приготвянията за отплаване. Отпуснахме веригата на носовата котва, на която щяхме да се завъртим, обрахме веригата на кърмовата котва, вдигнахме я на палубата и отново скъсихме веригата на носовата. Тази работа се свърши за по-кратко време, отколкото на брига, защото въпреки че всичко бе почти два пъти по-голямо и по-тежко — скрипецът за закачане на котвата колкото едва да го вдигне човек, а веригата колкото три вериги на „Пилигрим“, — все пак имаше достатъчно простор за движение, по-добра дисциплина и организация, повече хора и по-голямо усърдие. Всеки се стремеше да работи колкото се може по-добре. Помощниците си познаваха работата и всичко вървеше гладко. Още щом скъсихме веригата, се даде заповед от предната палуба да освободим ветрилата и в един миг всички скочихме нагоре по вантите, минахме настрани по реите и се изкатерихме един през друг — първият и най-добрият, който стигна горе, откачи носовите въжета за скатаване и за средната част на ветрилото; на всяка рея остана по един моряк, като държеше средното въже, захванато с една извивка през веригата за спускане на реята, докато останалите легнаха на реите в очакване да започнем да нагласяме ветрилата и фаловете. Тогава помощникът извика към реите: „Готово ли е всичко отпред?“, „Готово ли е всичко по главната рея на бизана?“ и т.н., и т.н. „Тъй вярно, сър!“ — дойде отговорът от всяка рея, даден бе знак за спускане и в един миг корабът, който бе показал само голите си реи, се покри от върховете на роялстенгите до палубите с разпуснати ветрила. На всяка площадка остана по един моряк, за да притегне такелажа, а другите слязохме долу. Вдигнахме марселите и ги завързахме по местата им, като трите реи едновременно се издигнаха към върховете на мачтите

— вахтата на левия борд теглеше фока, от десния борд — грота, а петима по-млади моряци (сред които и аз), подбрани от двете ваhti — бизана. След това нагласихме реите по вятъра и вдигнахме котвата. Когато корабът тръгна, поставихме едно подир друго и леките ветрила.

Щом като отминахме носа и всички ветрила бяха поставени, дадоха заповедта: „Вахтата, слез долу!“ Моряците казаха, че когато пътували от пристанище на пристанище, им давали дежурна и свободна вахта. Действително, по всичко личеше, че макар дисциплината да беше строга и от всеки да се изискваше най-строгo изпълняване на задълженията, общо взето на кораба се отнасяха добре към екипажа. Всеки съзнаваше, че трябва наистина да е моряк и да се държи мъжки, когато е на работа, и заедно с това всички бяха доволни от отношението на началството към тях, а един доволен екипаж, в който моряците се разбират и не си търсят повод за кавги, бе наистина противоположност на малкия, изнурен, недоволен, мърморещ и отчаян екипаж на „Пилигрим“.

Беше ред на нашата вахта да слезем долу и моряците се захванаха за работа — да кърпят дрехите си и да си вършат други дребни неща, а аз, тъй като си бях привел гардероба в пълен ред в Сан Диего, нямах друго какво да правя, освен да чета. Съответно прерових сандъците на моряците, ала не намерих нищо, което да ми е по вкуса. Тогава един ми каза, че на дъното на сандъка си имал книга, в която се разправяло за „голям разбойник“, и като я изкара, видях за мое най-голямо учудване и радост, че това не бе друго, а „Пол Клифърд“ от Булуър.^[1] Грабнах я незабавно, легнах в хамака си и се люлях и четох, несмущаван от никого, през свободната вахта. Междинната палуба бе чиста, люковете бяха отворени и през тях влизаше свеж вятър, корабът се носеше леко — с една дума, бях обграден от удобства. Тъкмо бях навлязъл хубаво в разказа, когато биха осем склянки и всички бяхме извикани на обяд. След обяда дойде нашият ред на палубата, за четири часа; после слязох отново долу, легнах в хамака и четох до кучешката вахта. Не разрешавах да се пали лампа след осем часа и по време на нощната вахта не можех да чета. Понеже духаха леки ветрове, а имаше и щилове, пътуването трая три дни и аз прекарвах всяка свободна вахта през деня по същия начин, докато не свърших книгата. Никога няма да забравя удоволствието, което тя ми достави. Срещата с всичко, което имаше и най-малките литературни достойнства, бе празник за

мен. Колоритността на книгата, поредицата от сполучливи места и живите, типични образи ми носеха едно постоянно приятно усещане. Бе прекалено хубаво, за да бъде истина. Не можех да очаквам тези светли дни да траят дълго.

На палубата обичайната корабна работа си вървеше. Платнарят и дърводелецът работеха на средната палуба, а екипажът си вършеше своята работа по такелаж, по извървянето на въжа, правене на непресукани въжа и т.н., както е прието на търговските кораби. Нощните вахти бяха много по-приятни от тези на „Пилигрим“. Там имаше толкова малко хора на вахта, че когато един застанеше на щурвала, а друг на наблюдателния пост, не оставаше никой, с когото да си поприказваш, ала тук бяхме по седем души на вахта и историите нямаха край. За две-три нощни вахти се запознах добре с вахтените от левия борд. Платнарят бе старши на вахтата и по общо мнение бе най-опитният моряк на кораба. Той бе истински стар военен матрос, бе плавал в продължение на двадесет и две години на всички видове кораби — военни, пиратски и търговски, кораби за търговии с роби, — на всичко с изключение на китоловни кораби, на които един истински военен или търговски моряк гледа с презрение и ако може, винаги се държи надалеч. Той, разбира се, бе посетил повечето части на света и притежаваше забележителна способност да разтяга разни истории. Разказите му често траеха през цялата вахта и държаха всички моряци будни. Те бяха забавни със своята неправдоподобност. Наистина, той изобщо не очакваше да му вярват, а си измисляше просто за развлечение. Тъй като имаше чувство за хумор и добър запас от моряшки соленички изрази, винаги ни караше да се смеем. След него по възраст и опитност и естествено по положение във вахтата бе един англичанин на име Харис, за когото по-нататък ще има да кажа повечко. После идваха двама или трима американци, които бяха обикновени моряци, плавали до Европа и Южна Америка, и един, който бе плавал на „фонтанджия“ и, разбира се, си запазваше правото на всички китоловни истории. Най-накрая оставаше един широкоплещест дебелоглав юнга от нос Код, който бе плавал на шхуни за скумрии и правеше първото си пътуване на кораб с квадратни ветрила. Той бе роден в Хингъм^[2] и, естествено, всички го наричаха „кофаджията“. Другата вахта се състоеше от почти същия брой моряци. Един висок красив французин, със смолисточерни бакенбарди

и къдрава коса, първокласен моряк, на име Джон (на моряка му стига едно име), бе старши на вахтата. След това идваха двама американци (единият по-рано бил разпуснат младеж с известно състояние и порядъчни връзки, но паднал до дочените панталони и месечната заплата), един германец, един млад англичанин на име Бен, с когото работехме заедно на марселната рея на бизана и за годините си бе много добър моряк, и две момчета от Бостън, току-що завършили начално училище. Дърводелецът понякога се включваше във вахтата на десния борд, бе стар морски вълк, швед по рождение, и се смяташе за най-добрия кърмчия на кораба. Това бе съставът ни, освен готвача и стюарда, които бяха негри, тримата помощници и капитана.

На втория ден от пътуването вятърът се обърна срещу нас и трябваше да се борим с него нагоре по брега, така че при плаването на халсове можях да се запозная с разпоредбите на кораба. Когато трябваше да се свърши някоя работа, всеки моряк си има пост. Беше установен и постоянен ред при движението на халсове. Старши помощникът командуваше на бака и отговаряше за предните ветрила и предната част на кораба. Двама от най-добрите моряци — платнарят от нашата вахта и Джон французинът от другата — работеха на бака. Третият помощник командуваше средата и заедно с дърводелеца и един моряк маневрираше гротхалса^[3] и булина^[4]; готвачът — фокшката, а стюардът — грота. Вторият помощник отговаряше за задните реи и маневрираше подветрените браси на фока и грота. Моето място бе на наветрените бизанбраси. На подветрените браси имаше още трима млади моряци, един юнга на шкота и обтяжката на гафелното ветрило на бизана, по един моряк и един юнга — на брасите, гротмарсела, гротбрамсела и гротроялсела, а всички останали от екипажа — моряци и юнги — се хващаха за браса на грота. На „Алърт“ всеки си знаеше мястото — бе длъжен да бъде там, когато викнеха всички моряци за промяна в курса на кораба. Всеки моряк трябваше да отпусне или обере повереното му въже, в зависимост от заповедите, и да го завърже правилно и навие, когато корабът легнеше на курса. Щом като всички моряци заемат местата си, капитанът, който стои на наветрената страна на юта, прави знак на рулевия да отпусне щурвала и извиква: „Руля по вятъра!“ „Руля по вятъра!“ — отговаря помощникът от бака и моряците отпускат предните шкоти. „Отпусни халсовете и шкотите!“ — казва капитанът. „Халсовете и шкотите!“ —

се предава напред и фокхалсът и гротшкотът се отпускат. Следващото нещо е да се държат здраво, когато става завъртването. Наветрените бизанбраси и подветрените гротбраси се закрепят заедно върху два ключа и са готови за отпускане, а срещуположните браси се пристягат силно. „Гротмарсела тегли!“ — извиква капитанът, брасите се отпускат и ако е подбрал мига добре, реите се обръщат като въртящи се врати, но ако закъснее или избърза, става с мъка, като вадене на зъби. Задните реи тогава се натягат с брасите, гротшкотът се натяга назад, бизанът се отпуска към подветрената страна и моряците на брасите застават до предните реи. „Отпусни и тегли!“ — казва капитанът, вторият помощник отпуска наветрените фокбраси, а моряците теглят към подветрената страна. Помощникът от бака следи за предните реи. „Добре фокмарселната рея!“ „Брамселната рея добре!“ „Много за роялреята! Обери към вятъра! Така! Добре там!“ „Добре навсякъде!“ След това вахтените от десния борд отиват на гротхалса и го натягат, а от левия борд отиват напред и натягат фокхалса и обират кливершката, като го захващат със скрипец, ако духа много силно. Тогава се нагласят и задните реи, като капитанът обикновено ги надзирава сам. „Добре бизанреята!“ „Малко обери гротбрамселреята!“ „Добре така!“ „Добре бизанмарселреята!“ „Добре реите на долното ветрило на бизана!“ „Добре всичко на кърмата! Натегни здраво към вятъра!“ Когато вече всичко е нагласено и ветрилата са наред, всеки моряк навива въжетата по поста си и се отдава заповедта: „Вахтата, слез долу!“

През последните двадесет и четири часа от пътуването ние се приближавахме и отдалечавахме от сушата, като правехме по един галс на около четири часа, така че имах достатъчно възможност да наблюдавам воденето на кораба и с положителност мога да кажа, че за нагласянето на долните реи на този кораб, макар ветрилата да бяха с площ от над петдесет квадратни фута, не бяха нужни повече хора, отколкото за реите на „Пилигрим“, чиито ветрила бяха и половината на тези — толкова много зависи от начина, по който вървят брасите и какво е състоянието на скрипците. Капитан Уилсън от „Аякучо“, който след това бе пътник при нас за едно пътуване нагоре по брега, каза, че няма съмнение, че нашият кораб работи с двама души по-малко в сравнение с неговия бриг. Тази лекота във воденето на кораба се дължеше на наблюдателността и моряшкото умение на капитан Фоукън. Той бе преустроил наново почти целия подвижен такелаж на

кораба, бе махнал непотребните скрипци и бе сложил единични вместо двойни, където бе възможно.

Петък, 11 септември. Тази сутрин слязох долу към четири часа, когато носът на Сан Педро бе на около две левги пред нас и корабът плаваше под лисели. Около час по-късно се събудих от тракането на веригата по палубата и след няколко минути извикаха: „Всички на палубата!“ Хванахме се да прибираме и скатаваме котвите. „Пилигрим е тук на котва“ — каза някой, докато тичахме по палубата, и като погледнах за миг през планшира, наистина видях моя стар приятел. При заставането на котва, както и при плаването на халсове, всеки си знаеше мястото и задълженията. Леките ветрила бяха повдигнати и скатани, долните ветрила вдигнати, а кливерите свалени, след това свихме марселите и хвърлихме котвата. Щом корабът застана добре на котва, всички моряци се покатерихме по мачтите да скатаваме ветрилата и на това тук държаха много, защото всеки моряк знае, че за един кораб до голяма степен съдят по това, как са скатани ветрилата му. Третият помощник, платнарят и лявобордовите вахтени се качиха на фокмарсела; вторият помощник, дърводелецът и дяснобордовите вахтени — на грота, а аз, англичанчето, двете момчета от Бостън и момчето от нос Код скатахме бизанмарсела. Това ветрило бе изцяло поверено на нас за рифоване и скатаване и нито един моряк не можеше да се качи на нашата рея. Помощникът държеше много на това, като често ни караше да скатаваме ветрилото по три-четири пъти, докато не докарвахме средната част до идеален конус и цялото ветрило без едничка гънка. Щом като свиехме и нагънехме всяко ветрило, го спускахме и привързвахме долу, на палубата. След това помощникът заставаше на мястото си между опорите на бушприта, за да гледа фока, после на скрипеца за грота и на основата на грота — за бизана, и ако нещо не беше в ред — твърде много плат на една страна, прекалено стегнати или пък хлабави обтяжки, или някое ветрило отишло назад по реята, трябваше да сваляме всичко наново. Когато най-последно ветрилата бяха наред, прекарвахме ноковите въжета така, че гънка да не остане по реята.

От момента на хвърляне на котвата, когато капитанът престава да се грижи за кораба, старши помощникът става всевластен господар. С глас на млад лъв той ревеше във всички посоки, като искаше въжетата да летят, но в същото време работата да се върши добре. Той

представляваше донякъде противоположност на достолепния, тих и ненатрапчив помощник от „Пилигрим“ и не че бе по-достоеен за уважение човек, но много по-добър за помощник на кораб. Цялостната промяна в държането на капитан Томпсън, откакто бе поел командването на кораба, се дължеше без съмнение до много голяма степен на този факт. Ако на старши помощника му липсва сила, дисциплината отслабва, всичко се обърква и капитанът започва да се меси постоянно, което създава търкания между него и помощника, разбунващи с това екипажа, и така отношенията на кораба се превръщат в тристранни междуособици. Ала мистър Браун (родом от Марбълхед) не се нуждаеше от ничия помощ, вземаше всичко в свои ръце и по-скоро би посегнал на капитанската власт, отколкото да загуби нещо от своята. Капитан Томпсън даваше нарежданията си на помощника на четири очи и освен при хвърлянето на котва, потегляне, плаване на халсове, рифоване на марсели и всички други „обща работи“ рядко се появяваше лично. Така трябва да бъде и ако се запази такова положение и на кърмата има разбирателство, всичко ще бъде наред.

След като скатахме всички ветрила, следващото нещо бе да се свалят роялреите. Англичанчето и аз свалихме гротовата, която бе по-голяма от гротбрамселната рея на „Пилигрим“, други двама млади моряци свалиха фокреята, а един юнга — реята на бизана. Този ред продължихме да следваме, докато бяхме по крайбрежието, като вдигахме и спускахме реите всеки път, когато влизахме и излизахме от пристанище.

След закуска свалихме люковите покрития и се приготвихме за получаване на кожи от „Пилигрим“. Целия ден лодките идваха и се връщаха, докато не прибрахме всичкия товар и го оставихме на баласт. Тези кожи заеха малко място в нашия трюм, макар че бяха натоварили „Пилигрим“ до водолинията. Така си изяснихме въпроса за назначението на двата кораба, което бе предмет на различни догадки сред нас. Ние щяхме да останем в подветрените пристанища, докато „Пилигрим“ щеше да отплава на следващата сутрин за Сан Франциско. След като приключихме работа и почистихме палубите за през нощта, моят приятел Стимсън дойде на борда и прекарахме един час заедно в нашето помещение на средната палуба. Екипажът на „Пилигрим“ ми завиждаше за мястото ми на „Алърт“ и изглежда смятаха, че съм си

оправил много положението, особено що става дума за завръщането у дома. Стимсън бе решил да се върне вкъщи на „Алърт“ било чрез молби или откупване. Ако капитан Томпсън не му разреши да се качи при други условия, той щеше да се размени срещу заплащане с някого от екипажа. Да стои още една година, след като „Алърт“ отплава, бе мисъл, която той не бе в състояние да приеме. Към седем часа в кърмовото помещение дойде помощникът, здравата настроен за веселба. Той вдигна момчетата от койките, извика дърводелеца с цигулката му, прати стюарда да сложи лампи в средната палуба и накара всички моряци да танцуват. Помещението бе достатъчно високо, че да може да се скача и тъй като подът бе чист и бял от търкането с пемза, представляваше великолепно танцувална площадка. Неколцина моряци от екипажа на „Пилигрим“ бяха в кубрика и като разбраха, надойдоха всички и изкараха една истинска моряшка веселба с танци до осем склянки. Юнгата от нос Код знаеше да танцува истинска рибарска жига — той играеше бос, като удряше пети и пляскаше по палубата в такт с музиката. Това бе любимото развлечение на помощника, който застава на вратата на кърмовия отсек да гледа, а ако юнгите не искаха да танцуват, ги гонеше с едно въже, за голямо удоволствие на моряците.

На следващата сутрин, според разпорежданията на агента, „Пилигрим“ отплава нагоре по брега и щеше да отсъствува в продължение на три-четири месеца. Той тръгна без много шум и мина толкова близо до нас, че можахме да хвърлят едно писмо на борда. Самият капитан Фоукън стоеше на румпела и го управляваше, сякаш беше рибарска лодка. Когато капитан Томпсън командуваше „Пилигрим“, при тръгване се правеха такива приготовления и церемонии, сякаш че потегляше седемдесет и четири оръдеен кораб. А капитан Фоукън бе моряк до мозъка на костите. Той знаеше какво представлява корабът и се чувствуваше на него като у дома си — като обущар в дюкяна си. Не ми трябваше по-добро доказателство за това, защото знаех мнението на екипажа — те бяха изкарали шест месеца под негово командване и го познаваха напълно. Ако моряците казват за капитана си, че е добър моряк, можете да бъдете сигурни, че той е наистина такъв, защото това е нещо, което те не признават лесно. Когато моряците са недоволни и търсят за какво да мърморят, любимата им тема е липсата на моряшки умения у капитана.

След като „Пилигрим“ си замина, останахме три седмици в Сан Педро — от единадесети септември до втори октомври, — заети с обичайните пристанищни задължения: сваляне на стоки, товарене на кожи и т.н., и т.н. Тези задължения бяха много по-леки и вървяха много по-приятно, отколкото на борда на „Пилигрим“. „Колкото повече, толкова по-весело“ е моряшката максима и без много труд, като си разпределяхме работата, една лодка с екипаж от дванадесет души бе в състояние да натовари всички кожи, свалени за деня, защото на брега, както и на кораба, доброто желание и липсата на недоволство и мърморене позволяваха всичко да върви по-леко. Третият помощник, който обикновено идваше с нас, беше много симпатичен младеж и не ни създаваше ненужни неприятности, така че винаги се разбирахме другарски и всички се радвахме, че сме се измъкнали за малко от ограниченията на кораба. Докато бяхме тук, често си мислех за отвратителните мрачни седмици, които бяхме изкарвали на това пусто място с брига — за недоволството и тежката работа на кораба и че имаше само четирима души да вършат цялата работа на брега. Дайте ми голям кораб. Има повече място, по-добро оборудване, по-добър ред, повече живот и повече другари. Друго нещо, което говореше за по-добър ред, бе, че тук имахме редовен екипаж на кърмовата лодка. Тя бе лека китоловна лодка, боядисана в красиви цветове и с кърмови пейки, напречен румпел на руля, и висеше отдясно на кърмата. Най-младият юнга на кораба — едно момче от Бостън на около четиринадесет години, беше кърмчия на тази лодка и отговаряше изцяло за нея — да я поддържа чиста и готова за отплаване и връщане по всяко време. Четирима млади моряци — почти като него на бой и възраст, — сред които бях аз, съставляваха екипажа ѝ. Седалката и мястото на всеки бяха номерирани и щом потрябва, всички бяхме длъжни да си бъдем по местата, греблата ни да са изстъргани до бяло, ключовете да са сложени и кранците^[5] пуснати от страни. Носовият гребец отговаряше за куката и фалина, а кърмчията — за руля, румпела и кърмовите пейки. Нашите задължения бяха да возим капитана и агента насам-натам и да качваме и сваляме пътници, като това последното не беше дребна работа, тъй като хората по крайбрежието нямат лодки и всеки купувач — от момчето, което си купува чифт обувки, до търговеца, който купува стоки с бъчви и бали — трябваше да бъде довеждан на кораба и свалян на брега с нашата лодка. Понякога, когато идваха и си

заминаваха много хора, гребяхме напред-назад по цял ден и едва ни оставаше време да се нахраним, а тъй като стояхме на котва около три мили от брега, ни се събираше по тридесет-четиридесет мили гребане на ден. При все това смятахме, че това е най-хубавата работа на кораба, защото когато лодката бе в движение, няхаме никаква работа по товара освен да качваме малки вързопи, които пътниците носеха със себе си, а не носехме и кожи. Освен това имахме възможност да срещаме всякакви хора, да се запознаваме с тях и да научаваме последните новини. Ако капитанът или агентът не бяха в лодката, ние прекарвахме приятно времето си с пътниците, които винаги имаха желание да говорят и да се шегуват заедно с нас. Често също така трябваше да чакам по няколко часа на брега и тогава изтегляхме лодката на пясъка, оставяхме някой да я пази и отивахме до най-близката къща или просто се разхождахме по плажа, събирайки миди или играейки на дама и други игри върху твърдия пясък. Останалите от екипажа никога не слизаха от кораба, освен когато носеха тежки стоки и товареха кожи и макар да бяхме постоянно във вода — прибоят не ни оставяше сухо местенце и ходехме по цял ден мокри, — бяхме млади, климатът беше хубав и ние смятахме, че това е далеч за предпочитане в сравнение със спокойния еднообразен труд на борда на кораба. Познаваше ни почти половин Калифорния, защото освен че прекарвахме всички с лодката — мъже, жени и деца, — известията, писмата и по-леките колети се получаваха по нас и щом зърнеха познатите ни дрехи, всички отваряха гостоприемно вратите си.

В Сан Педро за такива развлечения не ставаше и дума, тъй като тук имаше само една къща, нямаше хора и изобщо никаква компания. За мен единственото разнообразие бе да яздя веднъж седмично до най-близкото ранчо, за да поръчам теле за кораба.

Бригът „Каталина“ дойде от Сан Диего и понеже пътуваше нагоре по брега, тръгнахме по едно и също време с него, за да опитаме скоростта си срещу вятъра по пътя към Санта Барбара — разстояние от около осемдесет мили. Вдигнахме котвите и разпънахме ветрилата около единадесет часа вечерта, при лек бриз откъм сушата, който към сутринта затихна и ни остави в щил само на няколко мили от мястото, където бяхме стояли на котва. Тъй като „Каталина“ беше два пъти по-малък от нашия кораб, те пуснаха лодка и с буксирни въжета се измъкнаха навътре през нощта. Така хванаха морския бриз по-рано от

нас и ние с покруса ги видяхме да пенят вълните нагоре по брега с попътен вятър, оставяйки ни в щил близо до брега. Когато бризът от морето затихна, те се бяха почти изгубили от погледа. Късно следобед задуха силно постоянният северозападен вятър и ние взехме курс остро към него, ловейки го с всяко ветрило, хале и фал, и се спуснахме след „Каталина“ на пълен ход, тъй като нашият кораб вървеше много добре при бейдевинд. Пътувахме с прекрасен ход почти пет часа, като лавирахме нагоре по брега на дълги халсове в открито море и към сушата, и на всеки халс явно застигахме „Каталина“. Когато този вятър ни остави, ние бяхме толкова близо, че можехме да преброим боядисаните му люкове. За щастие вятърът затихна, когато бяхме на вътрешен халс, а той беше на външен, така че се паднахме откъм брега и хванахме първия бриз от сушата към средата на първата вахта. Разпънахме всички ветрила, чак до скайселите и лиселите на роялселите, и с тях се плъзнахме спокойно през вълните, оставяйки постепенно зад кърмата си „Каталина“, който не можеше да разпъне толкова много ветрила, и с идването на деня, бяхме пред Санта Буенавентура, а нашият съперник почти се беше изгубил от погледа. Морският бриз обаче отново му даде предимство и докато ние бяхме в щил зад носа и се движехме с мъка напред, към обяд той се изравни с нас. Така продължихме, застигайки се и изпреварвайки се едни други — веднъж навътре в морето, друг път близо до брега. На третата сутрин влязохме в големия залив на Санта Барбара два часа след брига и по такъв начин загубихме облога, макар че ако надбягването беше до носа, щяхме да ги бием с пет до шест часа. Едно обаче беше ясно и признато от всички: макар бригът да беше малък и лек и можеше да ни надминава при много слаби ветрове, все пак, когато имаше достатъчно силен вятър, за да ни подкара, ние ги минавахме, сякаш ни теглеха с въже, а при плаване бейдевинд, което е най-добрата проверка за един кораб, имахме значително предимство.

Неделя, 4 октомври. На този ден не само пристигнахме, но по някакъв начин нашият капитан успя и да влезе в пристанището, макар да беше неделя. Главната причина за плаване в неделя не е, както много хора си мислят, това, че бил щастлив ден за пътуване. Шест дни екипажът е зает с товара и други корабни задължения, а каквато допълнителна работа се свърши в единствения почивен ден, си остава чиста печалба за собствениците. Това е причината нашите каботажни и

пощенски кораби да пътуват обикновено в неделя. Така беше и с нас почти през цялото време, докато бяхме по крайбрежието, и много от неделите ни бяха така изцяло загубени. Католиците по крайбрежието като общо правило не се занимават с редовна търговия и не пътуват в неделя, но тъй като американецът си няма национална религия и обича да показва своята независимост от духовниците, прави каквото си иска през божия ден.

Санта Барбара си беше същата, каквато я бях оставил преди пет месеца — с дългия пясъчен плаж, големите вълни, които се разбиват с непрестанен рев о него, и малкото градче, закътано в равнината и заобиколено амфитеатрално от планините. Ден след ден слънцето блестеше силно и ярко над широкия залив и червените покриви на къщите; всичко бе потънало в мъртва тишина, а хората сякаш не заслужаваха и слънцето, което ги грееше. За тях дневната светлина отиваше на вятъра. Имахме няколко посещения и събрахме около стотина кожи; при залез-слънце лодката винаги отиваше на брега да чака капитана, който прекарваше вечерите си в града. Вземахме мушамените куртки, огниво и кремък, за да си палим огън с изхвърлените по брега дървета и клони, които измъквахме от съседните гъсталаци, и лягахме край него на пясъка. Понякога се запилявахме към града, ако имаше вероятност капитанът да закъснее, и прекарвахме в някоя от къщите, където винаги ни приемаха много дружелюбно. Капитанът пристигаше кога по-рано, кога по-късно и тогава след хубаво накисване в прибоя се прибирахме на кораба, преобличахме се и си лягахме — но не за цялата нощ, тъй като имаше да се дава и котвена вахта.

Това ми спомня и искам да разкажа за моя другар по вахта в продължение на девет месеца — и ако се погледне от всички страни, най-интересния човек, когото някога съм, срещал, — Том Харис. По един час всяка нощ, докато корабът беше в пристанище, Харис и аз бяхме сами на палубата; като се разхождахме напред-назад, нощ след нощ, в продължение на месеци, аз опознах нрава му, историята на неговия живот; научих повече за чужди народи, за техните традиции и обичаи и особено за тайните на моряшкия живот и трудностите му, отколкото бих могъл да науча другаде. От него добих практически умения по корабоводене, в които той имаше изключително добра способност да ме въвежда. Паметта му беше съвършена и сякаш

образуваше непрекъсната верига, която се простираше от най-ранното му детство до времето, когато се запознах с него, без да липсва и едничка брънка. Дарбата му да изчислява беше също забележителна. Аз се мислех също за доста добър (бях изкарал математически курс), но в смятането наум въобще не можех да се меря с този човек, който никога не бе учил нещо повече от аритметика. Той носеше в главата си не само корабния журнал на пътуването, толкова пълен и точен, че никой не би помислил да му го оспори, а също и точен списък на товара, като знаеше къде е складирано всяко нещо и по колко кожи натоварвахме във всяко пристанище.

Една нощ той направи грубо изчисление на броя на кожата, които могат да се складират в долния трюм между фок- и гротмачтата, и стигна учудващо близко до истинската цифра, както се разбра по-късно. Помощникът често идваше при него да го пита за вместимостта на различни части от кораба; можеше да каже и на платнаря с доста голяма приблизителност количеството платно, което ще му трябва за всяко ветрило на кораба, защото той познаваше височината на всяка мачта и ширината на всяко ветрило в горната и в долната му част, във футове и инчове. Когато бяхме на плаване, той си правеше постоянни изчисления наум за хода на кораба — броя на възлите и курса. Ако курсът не се променеше много през денонощието, като вземеше общото придвижване и оставеше еди-колко си осми за отклонения на север или на юг и по толкова на изток или запад, той сварваше да направи изчислението тъкмо преди капитанът да направи измерване със секстанта по обед и често стигаше твърде близко до истинското местоположение. В сандъка си имаше няколко книги за изобретения в механиката, които четеше с голямо удоволствие и бе овладял напълно. Съмнявам се, че той можеше да забрави нещо, веднъж прочетено от него. Единствената поетична творба, която бе чел някога, беше „Корабокрушение“ от Фалконър^[6] — бе очарован от нея и си повтаряше наизуст цели страници. Той ми каза, че помнел имената на всички моряци, с които е плавал, а също и на всеки кораб, капитан и офицер, както и по-важните дати, свързани с всяко пътуване. А един моряк, с когото по-късно плавахме заедно и който бе работил на един и същи кораб с Харис почти дванадесет години преди това, бе силно удивен да чуе как Харис му разправя неща, свързани с него, които той бе съвършено забравил. Осведомеността му по отношение на дати или

събития никой не мислеше да оспорва, а на изказванията му малко моряци дръзваха да се противопоставят, защото, прав или крив, той винаги успяваше да спечели. Способностите му за разсъждения бяха поразителни. Беше ми по-трудно да водя спор с него, отколкото с когото и да било друг, дори и когато знаех, че съм прав, а той само се догаждаше за истината, и не поради упоритостта му, а поради остротата на неговата мисъл. Дайте му само известни познания по даден предмет и сред всички младежи, които познавах от колежа, нямаше да се намери един, срещу когото по-малко бих искал да се изправа на диспут. Никога не отговарях, на негов въпрос или не изказвах мнение, преди да премисля поне два пъти. Желязната му памет сякаш имаше под ръка целия предишен разговор с даден човек и ако някой сега кажеше нещо, което да е в несъгласие с друго изказване, направено преди месеци, Харис със сигурност го побеждаваше в спора. Наистина, когато бяхме заедно, имах чувството, че не се намирам пред обикновен човек. Изпитвах съвсем определено уважение към умствените му способности и често си мислех, че ако би имал възможност да се ползва поне от половината грижи, които ежегодно се прахосват за нашите колежи, би станал знаменитост. Като много от самообразовалите се хора с истински талант той преувеличаваше стойността на редовното образование и аз често му казвах това, макар че печелех от заблуждението му, понеже той винаги се отнасяше към мен с уважение и често пъти ненужно ми отстъпваше поради надценяване на познанията ми. Към умствените способности на всички останали от екипажа — ведно с капитана и другите — той изпитваше най-голямо презрение. Той бе далеч по-добър моряк и вероятно по-добър навигатор от капитана и имаше много повече мозък в главата си от всички на кърмата, взети заедно. Моряците казваха: „На Том главата му е дълга като бушприт!“, а ако някой седнеше да спори с него, викваха: „А, Джек! По-добре остави това като горещ картоф, защото Том ще те тръшне по гръб, преди още да си разбрал какво става!“

Спомням си, че веднъж ме бе запитал за законите, свързани с посевите. Бяха ме извикали да застъпя на вахта и като се качих на палубата, го заварих вече там; както обикновено, започнахме да се разхождаме напред-назад из средната част на кораба. Той заговори за посевните закони, запита какво мисля за тях и аз изложих

съображенията си. Казах му малкото, което знаех, представяйки го в най-добрата възможна светлина, като предполагах, че познанията му по този въпрос са по-слаби и от моите, ако изобщо знае нещо. Когато свърших, той си позволи да изкаже друго мнение, опирайки се на доказателства и факти, които бяха нови за мен и на които не можех да възразя нищо. Признах си, че по този въпрос не зная почти нищо, и изразих учудването си от широтата на неговата осведоменост. Той каза, че преди няколко години отседнал в един пансион в Ливърпул, където попаднал на някаква брошура на тази тема и тъй като съдържа изчисления, той я прочел много внимателно; оттогава все искал да срещне някого, който би могъл да добави нещо към запаса му от познания в тази област. Макар че бяха минали много години, откакто бе чел тази книжка, и това бе въпрос, по който не бе имал никакви предварителни познания, основани на принципите на политическата икономия, все пак той бе напълно запазил нишката на разсъжденията в паметта си, а данните му, доколкото можех да съдя, бяха точни — най-малкото, той ги изложи много прецизно. Харис бе също така запознат с принципа на парния двигател, тъй като беше служил няколко месеца на борда на параход и бе овладял и неговите тайни. Той познаваше всяка синодическа звезда в двете полукълба и владееше квадранта и секстанта. Моряците казваха, че бил в състояние да направи измерване на височината на слънцето с кофа за катран. Такъв беше този човек, който на четиридесет години все още си оставаше прост моряк със заплата от дванадесет долара месечно. Причината за това можеше да се намери в миналото му, за което той от време на време разказваше.

Той беше англичанин, родом от Илфракоум, Девоншър^[7]. Баща му бил капитан на малък каботажен кораб, който пътувал до Бристол, когато починал, го оставил съвсем малък на грижите на майка му. Тя положила усилия той да получи образование, макар и в обикновено училище; през зимите учел, а летата работел в търговията по брега и така учил до седемнадесетата си година, когато напуснал дома и тръгнал на далечни плавания. За майка си говореше с най-голямо уважение и казваше, че тя била жена с много здрав разсъдък и отлична система на възпитание, която направила почтени хора от тримата му братя, а с него не успяла поради непреодолимия му инат. Едно от нещата, с които майка му се отличавала от всички други майки при възпитаването на децата, било, че когато не искал да яде, вместо да

отмести чинията настрана и да му каже, че гладът ще го върне пак към нея, когато му дойде времето, тя заставала над главата му и го карала да си изяде всичко до последната лъжичка. Не било по нейна вина, че го виждах в сегашното му положение, и толкова силно бе чувството му на благодарност за нейните макар и неуспешни усилия, че бе решил, когато свърши пътуването, да се върне вкъщи с всички спечелени пари и да ги харчат двамата, ако я намери още жива.

След като бе напуснал родината си, той бе прекарал почти двадесет години в най-различни плавания, тръгвайки обикновено от пристанищата на Ню Йорк и Бостън. Двадесет години пороци! Той бе изпитал до дъно всеки грях, познат на моряците. Няколко пъти свършвал в болницата и само силата на организма му го изкарвала наново здрав навън. Няколко пъти поради признатите му способности бил произвеждан на служба старши помощник, но всеки път поведението му, когато били в пристанище, особено пиянството му, което нито страхът, нито амбицията можели да накарат да остави, го връщали обратно в кубрика. Една нощ, когато ми разказваше за живота си и оплакваше пропилените години, той ми каза: „Долу в кубрика, под онези стъпала, има сандък със стари дрехи; това е резултатът от двадесет и две години тежък труд и лишения — от това, да работиш като вол, а да се отнасят към тебе като с куче.“ С годините той бе започнал да чувства нужда от някакво осигуряване за старини и постепенно бе стигнал до убеждението, че ромът е най-лошият му приятел. Една нощ в Хавана докарали един младеж от неговия кораб пиян, с опасна рана на главата и обран до шушка. Харис бил замесван в стотици подобни случки, но това което видял, затвърдило неговото решение никога вече да не вкуси капка от какъвто и да е било силен алкохол, като не дал никакъв обет или клетва, а разчитал на силата на волята си. При Харис на първо място идваше мисълта, след това се раждаше решението и с това въпросът се приключваше. Датата на своето решение той знаеше, разбира се, с точния й ден и час. Това бе станало три години преди да се запозная с него и през цялото това време той не се бе докоснал до нищо по-силно от сайдер или кафе. Моряците никога и не помисляха да съблазняват Том да пие с тях, както и не биха помислили да съблазнят корабния компас. Сега той беше станал въздържател за цял живот и бе способен да заема всякаква служба на корабите, дори и много от високите постове на сушата,

които се заемат от далеч не толкова достойни хора. Харис имаше познания по корабоводене, основани на научни принципи, и можеше да назове причината за тегленето на всяко въже, а дългият опит и внимателното наблюдение при всеки случай му бе дал познания за средствата и начините за спасение по време на опасност. Аз му останах много задължен, тъй като той с най-голямо удоволствие излагаше своите запаси от сведения пред мен, в замяна на това, което можех да сторя за него. Разкази за тирания и изнурителна работа, която е докарвала моряци до пиратство, за невероятното невежество на капитани и помощници и за ужасяващата безчовечност към болни, мъртви и умиращи, както и за скритите мошеничества и измами, прилагани спрямо моряците със съучастието на собственици и капитани — всички тези неща му бяха известни и аз не можех да не му вярвам, тъй като той правеше впечатление на точен човек, за когото всяко преувеличение бе лъжа и чиито думи винаги се потвърждаваха. Спомням си, между другите неща, че разправяше за един капитан, за когото бях чувал и от други, как никога не подавал нещо на моряк, а го слагал на палубата и го ритвал към него, и за друг, който беше много уважаван в Бостън, но който просто умъртвил едно бостънчанче — моряк пред мачтата на неговия кораб до Суматра, като го държал да върши тежка работа, въпреки че то било болно от маларийна треска, и го карал да спи в задушното кърмово помещение. (Същият капитан умря по-късно от същата треска на същия бряг.)

Наистина, като си помисля за всичко, което научих от Харис — познания по мореплаване, история за живота на моряците, практически умения, — не бих дал за нищо на света часовете, прекарани на вахта с този човек.

---

[1] Булуър — Литън, Едуард Джордж (1803–1873) — английски романист и драматург. — Б.пр. ↑

[2] Хингъм — град в източен Масачусетс, по онова време прочут с производството на изделия от ламарина. — Б.пр. ↑

[3] Халс — въже от подвижния такелаж, служещо за опъване долния край на ветрило. — Б.пр. ↑

[4] Булин — въже от подвижния такелаж, опъващо страничната част на ветрилото към носа. — Б.пр. ↑

[5] Кранци — изплетени от въже топки, предпазващи борда на лодката от удари. — Б.пр. ↑

[6] Фалконър, Уилям (17321769) — английски поет. — Б.пр. ↑

[7] Девоншър (Девън) — крайбрежно графство в югозападната част на Англия с център град Екситър. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XXIV

ОТНОВО В САН ДИЕГО

Неделя, 11 октомври. Днес опънахме ветрила надолу по брега, минахме край Сан Педро и за наша голяма радост не спряхме там, а продължихме направо за Сан Диего, където пристаняхме и привързахме кораба.

Четвъртък, 18 октомври. Тук намерихме италианския кораб „Роза“, който съобщи, че бригът „Пилигрим“ се намира в Сан Франциско и че всичко било наред. В Сан Диего, както винаги, всичко бе спокойно. Разтоварихме кожите си и бяхме отново готови за отплаване на следващата неделя. Отидох до старата си квартира и заварих групата в кожарския склад да продължава равномерния ритъм на своя живот. След мръкване се отбих за час-два на фурната, на лула тютюн с приятелите си — канаки, които истински се зарадваха, че ме виждат отново, и ме приветствуваха като „айкане“ на канаките. Опечалих се, като научих, че бедното ми куче Браво бе умряло — разболяло се и умряло внезапно още същия ден, след като съм отплавал на „Алърт“.

Неделята бе, както обикновено, денят ни за плаване и ние потеглихме при силен вятър, което ни напомни, че вече е късна есен и е време да очакваме пак югоизточните бури. Борихме се със силни насрещни ветрове под рифовани марсели, докато стигнахме до Сан Хуан, където хвърлихме котва на близо три мили от брега, с възета за задържане към котвените вериги — точно както се готвехме за насрещните бури миналата зима. С нас пътуваше стар морски капитан, който се оженил и заселил в Калифорния и не бе стъпвал на кораб повече от петнадесет години. Той бе удивен от промените и подобренията, които бяха настъпили на корабите, и още повече от начина, по който носехме ветрилата си. По едно време се поизплаши и каза, че наместо да сложи роялсели като нас, той би рифовал марселите. Воденето на кораба и напредването му срещу вятъра явно

му доставяха удоволствие и той отбеляза, че корабът плава бейдевинд, сякаш го теглят на буксир.

Вторник, 20 октомври. Като подготвихме всичко, изпратихме агента на брега и той отиде до манастира, за да ускори свалянето на кожата следващата сутрин. Тази нощ имахме най-строги заповеди да следим внимателно за признаци на югоизточна буря, тъй като дългите ниски облаци имаха доста заплашителен вид. Ала нощта мина без особени неприятности и рано на следващата сутрин свалихме кърмовите лодки и отидохме на брега да докараме кожата. Ето ни отново тук, сред романтиката на това място — с отвесния склон, два пъти по-висок от мачтите на кораба, с единствената криволичеща пътека до върха и дългия пясъчен плаж в основата, прибоя на Тихия океан, който се разбива о него, и кожата, наредени на камари до надвисналия ръб. Капитанът ме изпрати на върха да броя кожата и да ги събарям долу, тъй като бях единственият, идвал по-рано тук. Застанал отново, както преди шест месеца, хвърлях кожата и ги гледах как се подмятат надолу, докато моряците, смалени от разстоянието, сновяха напред-назад по плажа, вдигнали кожата на главите си, към далечните лодки. Няколко пъти откарваха товари до кораба, но на края, когато всички кожи бяха нахвърляни долу и лодките бяха почти отново пълни, се забавихме от двадесетина кожи, които се бяха закачили в отстъпите на почти отвесната стена, а тези места бяха вдлъбнати навътре — нито можеха да се видят, нито да се достигнат от върха. Тъй като кожата струват в Бостън по дванадесет и половина цента за един фунт, а комисионата на капитана беше един процент, той реши да не ги оставя; прати на борда за чифт фалове и поиска някой от екипажа да се качи на върха и да се спусне по тях. По-старите моряци казаха, че би следвало да отидат юнгите, които са леки и пъргави, докато юнгите смятаха, че тук е необходима сила и опит. Виждайки дилемата и чувствайки се някъде по средата на тези изисквания, аз предложих услугите си, качих се горе заедно с един моряк, който да крепи въжето, и се приготвих за спускане.

Намерихме стълб, забит достатъчно здраво в земята, за да издържи теглото ми, за който завързахме единия край на фала, а другия хвърлихме през ръба. Видяхме, че краят почти достига една площадка, от която слизането до брега бе лесно. Тъй като няха нищо на себе си освен риза, панталони и шапка — обичайното моряшко облекло в

топло време, — нямах какво да събличам и започнах да се спускам с плъзгане надолу — понякога с ръце и крака около въжето или като се опирах с едната ръка и краката о стената на пропастта и се държах за въжето с другата. По този начин се спусках, докато не стигнах вдлъбнатината, където се бяха закрепи кожите. С помощта на краката и едната си ръка успях да освободя всички кожи, а след това продължих да слизам надолу. Точно под това място стената се издаваше пак навън и не виждах под себе си нищо друго освен морето и скалите, о които то се разбиваше, и няколко чайки, които летяха във въздуха. Слязох здрав и читав, целият в кал, като за усърдието си бях посрещнат с думите: „Какъв страшен глупак — да рискува живота си за дузина кожи!“

Докато носехме кожите до лодката, забелязах нещо, което бях твърде зает, за да видя по-рано — тежки черни облаци се търкаляха откъм морето, вдигаха се големи вълни и налице бяха всички признаци за югоизточна буря. Капитанът ни накара да бързаме. Кожите бяха нахвърляни в лодките и с известна мъка, като газехме почти до раменете във вода, ги изкарахме през прибоя, след което загребахме към кораба. Когато най-накрая се добрахме до борда, лодките бяха пълни до половината с вода и сега почнаха най-големите мъки — да разтоварим при силното вълнение, което ни подхвърляше насам-натам, като ту ни издигаше, ту ни спускаше надолу, така че бе почти невъзможно да се задържим прави. С голям труд качихме всички кожи на борда и ги складирахме под люковете, закачихме ноковете и щаговите скрипци и прибрахме лодките. Започнахме да се притегляме по веригата. Да се обере котвата при такова вълнение не беше лесна работа, но тъй като нямаше да се връщаме в това пристанище, капитанът реши да не я оставя. Носът на кораба се забиваше във вълните и водата нахлуваше през клюзите, а веригата се напрягаше така, че щеше да изкърти барабана на рудана. „Корабът е над котвата, сър!“ — каза помощникът. „Разбрано! Законтри веригата, освободи марселите! Спускайте ветрилата, момчета!“ Само няколко мига бяха нужни да освободим рифованите марсели, а след това да ги разпънем и вдигнем. „Давай!“ бе мотото на деня, защото бурята беше вече отгоре ни. Освободихме и изтеглихме котвата и не след дълго поехме под рифовани ветрила на бейдевинд, като се отдалечавахме от подветрения бряг и скалите при силно насрещно вълнение. Разпънахме фока, който помогна малко на кораба, но тъй като той едва успяваше да се пребори

с вълните, отнасящи го към подветрената страна, капитанът извика: „Натегни гротхалса!“ Прекарахме халса до носа и го хванахме на рудана; всички моряци застанаха на ръчките. Голямото ветрило се изду хоризонтално, сякаш щеше да вдигне гротцага, скрипците трещяха и летяха на всички страни. „Тегли, хей! Тегли и законтрай! Хайде, тегли здраво, хей!“ и в такт с песента, със силата на двадесет яки мишци руданът се завъртя бавно, зъб след зъб, и наветреният долен край на ветрилото бе докаран до ватервейса. Вахтените от десния борд натегнаха шкота назад и корабът рипна през вълните като побеснял кон, трептейки и тресейки се във всяка става, отмятайки с носа си пяната назад към подветрената страна. Половин час такова плаване бе достатъчно да се измъкнем; тогава вдигнахме краищата на ветрилото, скатахме го и корабът, облекчен от натиска, продължи по-спокойно пътя си. Скоро след това скатахме фока, а ние — хората от бизанмачтата — бяхме изпратени да направим още една рифовка на бизанмарсела. Това беше първият път, когато аз взех наветреното въже за свиване на горния край на ветрилото, и се почувствувах немалко горд, обкрачил наветрения нок, да подам въжето и да извикам: „Тегли към подветрената страна!“ Оттогава до завръщането ни в Бостън помощникът не даде на никого освен на нашата група да се качва на бизанмарселната рея, било за рифоване или скатаване, като двамата с англичанчето обикновено си поделяхме хващането на въжето за свиване.

Почти през цялата нощ духаше силен вятър, примесен с малко дъжд, който към сутринта започна да затихва и когато бурята се издуха, в *четвъртък, 22 октомври*, стигнахме в Сан Педро, на старата югоизточна стоянка на една левга от брега. Тук останахме десет дни в обичайното каране на лодките, носене на кожи, търкаляне на стоки нагоре по могилата, ходене боси по камъните и мокрене в солената вода.

На третия ден след нашето пристигане откъм Сан Хуан се показва „Роза“, където бе отишла в деня след югоизточната буря. Моряците от екипажа й казаха, че морето било гладко като воденичарски вир след бурята и те отнесли близо хиляда кожи, които били свалени за нас и които по този начин бяхме загубили вследствие на бурята. Това ни уязви много; не само затова, че един италиански кораб ни бе изпреварил в търговията, но защото всеки хиляда кожи отиваха за

попълването на товара от четиридесетте хиляди, които трябваше да съберем, преди да можем да кажем довиждане на Калифорния.

Докато стояхме тук, качихме на борда нов моряк — англичанин на около двадесет и шест години, който се оказа голяма придобивка за нас, тъй като излезе добър моряк, можеше да пее сносно и което бе много по-важно за мен, имаше добро образование и твърде забележителна история. Представи се като Джордж П. Марш; заяви, че бил на море от малко момче и че си бил изкарал чираклъка в контрабандната търговия между Германия и бреговете на Англия и Франция. С това той обясняваше познанията си по френски език, който владееше говоримо и писмено, както английски. Английският му обаче бе твърде изискан, за да може да бъде придобит на контрабандна гемия. Пишеше с необикновено красив почерк, говореше извънредно правилно, а често в разговори насаме с мен цитираше изречения от книги и показваше познания на обноските във висшето общество и особено на формалностите в различните английски съдилища и Парламента, което много ме зачуди. При все това той не даваше друго обяснение за себе си, освен че бил получил образованието си, когато прекарвали контрабандни стоки с гемията. Един моряк, с когото по-късно плавахме заедно и който плавал на един кораб с Джордж няколко години преди това, ми каза, че в хотела, от който те тръгнали на море, се научил, че Джордж бил следвал в колеж (вероятно военноморски, тъй като той не знаеше нито латински, нито гръцки), където бил изучавал френски и математика. Не приличаше на Харис. Харис бе постигнал всичко с ума и характера си независимо от пречките, докато този човек явно произхождаше от по-висша класа и съответно бе получил рано образованието си, но бе станал разбойник и оттогава не се бе занимавал с нищо сериозно. Джордж нямаше нито характер, нито острия ум и паметта на Харис, но все пак у него личаха остатъците от доста добро образование и явно това му даваше възможност да използва гъвкаво ума си и да пази достойнството и чувствителността си като въпрос на чест — нещо, което годините кучешки живот не бяха пречупили. След като изкара известно време на борда, той ни разправи приключенията си през последните две години, потвърдени по-късно по начин, поставящ извън всякакво съмнение тяхната истинност.

Той отплавал от Ню Йорк, ако не се лъжа, през 1833 година за Кантон на брига „Ласкар“. Корабът бил продаден в Източните Индии и

той се качил на една малка шхуна в Манила, търгуваща сред островните групи Ладрон и Палау. Край един от островите Палау шхуната се разбила на един риф, а екипажът бил нападен от туземците и след отчаяна съпротива всички били избити или се издавили с изключение на капитана, Джордж и един юнга, които се предали. Завързали ги и ги отвели с едно кану до съседен остров. Около месец след това се явила възможност един от тях да се измъкне. Забравил съм подробностите, но само един можел да се възползва и те избрали капитана, който им обещал да им изпрати помощ, ако успее да избяга. Той сполучил в опита си, качил се на борда на един американски кораб, върнал се в Манила и оттам в Америка, без да направи никакъв опит за тяхното спасение, и наистина, както Джордж открил по-късно, без дори да спомене за техния случай пред някого в Манила. Юнгата, който бил с Джордж, починал и тъй като останал сам и нямал никаква възможност да избяга, туземците скоро започнали да се отнасят към него любезно и дори с внимание. Те го боядисали, татуирали тялото му (но все пак той не се съгласил да оставят белези по лицето или ръцете му), дали му две-три жени и го направили свой любимец. По този начин той живял в продължение на тринадесет месеца при разкошен климат, сред изобилие от храна, полугол и без да трябва да върши каквото и да било. Скоро обаче се отегчил и обикалял острова под различни предлози, за да следи дали няма да се покаже някое ветрило. Един ден бил за риба с кану с още един туземец, когато видял голямо ветрило на около левга и половина навътре, което минавало край острова и държало курс на запад. С известен труд той придумал островитянина да отиде с него на кораба, като му обещал да се върнат с голям запас от ром и тютюн. Тези предмети, към които островитяните се били прирастили от минаващите американски търговски кораби, били твърде силна съблазън за човека и той се съгласил. Загребали и пресекли пътя на кораба; спрели, за да го почакаат да ги наближи. Джордж стъпил на борда на кораба почти гол, боядисан от главата до краката, и не се различавал по нищо от спътника си, докато не почнал да говори. Моряците били не малко удивени, като научили историята му, а капитанът заповядал да го изкъпят и облекат. Отпратили обратно бедния сащисан туземец с един-два ножа, малко тютюн и басма и взели Джордж със себе си. Това бил корабът „Кабът“ от Ню Йорк под командата на капитан Лоу. Държали

курс към Манила, идвайки през Тихия океан, и Джордж служил на него като моряк, докато не пристигнали в Манила, където той се качил на един бриг, пътуващ за Хавайските острови. От Оаху с английския бриг „Клементина“ стигнал до Монтерей като втори помощник, където, след като имал някакви неприятности с капитана, го оставил и тръгнал надолу по крайбрежието и се качил при нас в Сан Педро. Около шест месеца по-късно из вестниците, които бяхме получили с кораб, дошъл от Бостън, намерихме публикувано едно писмо на капитан Лоу от кораба „Кабът“, описващо подробностите точно както ги бяхме научили от Джордж. Писмото бе поместено за сведение на приятелите на Джордж и капитан Лоу добавяше, че го е оставил в Манила на път за Оаху и че не бил чул нищо за него оттогава.

Джордж имаше интересен дневник за приключенията си на островите Палау, които бе записал подробно с красив почерк на изискания си английски.

ГЛАВА XXV

СЛУХОВЕ ЗА ВОЙНА

Неделя, 1 ноември. На този ден отплавахме (отново в неделя) за Санта Барбара, където пристигнахме на пети. Като заобикаляхме Санта Буенавентура и се приближавахме до котвената стоянка, видяхме в пристанището два кораба — голям бриг с пълно стъкмяване и малка бригантина. Моряците от екипажа казаха, че първият трябва да е „Пилигрим“, ала аз бях плавал твърде дълго на него, за да го сбъркам, и бях прав, защото като приближихме повече, дългият му, нисък, чист и тънък нос и наклонени мачти говореха за съвсем друго. „Военен бриг“ — казаха някои, „Балтиморски клипер“ — казаха други, „Аякучо“ — си помислих аз и скоро красивият флаг на свети Георги — кървавочервени кантове и кръст на бяло поле — се раздипли на върха му. Няколко минути премахнаха всякакви съмнение и ние застанахме отстрани на „Аякучо“, който бе отплавал от Сан Диего преди около девет месеца, когато товарехме там с „Пилигрим“. Оттогава насам той бе ходил във Валпарайсо, Каляо и на Хавайските острови и току-що бе дошъл на крайбрежието. Лодката му докара на борда капитан Уилсън и за половин час из целия кораб се разпространи новината, че имало война между Съединените щати и Франция. До кубрика достигнаха преувеличени разкази. Водели се битки, в Тихия океан имало голяма френска флотилия и т.н., и т.н., а един от екипажа на лодката на „Аякучо“ каза, че когато тръгнали от Каляо, една голяма френска фрегата и американската фрегата „Брандиуайн“, които стояли там, излизали в морето, за да водят бой, а пък английската фрегата „Блонд“ щяла да бъде съдия и да следи за честното водене на битката. Това бяха важни новини за нас. Сами на неохраняван бряг, без американски военен кораб на няколко хиляди мили около нас и с изгледа да се върнем обратно по цялата дължина на Тихия и Атлантическия океан! Френските затвори ни изглеждаха много по-вероятно място на пристигане, отколкото пристанището на Бостън. Все пак ние бяхме твърде опитни, за да вярваме на всеки лаф, който стигне до кубрика, и

зачакахме да чуем истината за тази работа от по-висша инстанция. Чрез помощника на агента аз се научих за същността на работата, която беше в това, че двете правителства имали някакви спорове относно плащането на дълг и че била отправена заплаха за война и извършени приготовления, но тя не била в действителност обявена, макар по общо мнение да била твърде вероятна. Това не беше чак толкова лошо, въпреки че не бе малка причина за безпокойство. Нас обаче хич не ни беше грижа за това. Джек я кара ден за ден! Не смятахме, че във френските затвори ще бъде много по-лошо, отколкото „гемиджийството“ по калифорнийския бряг и никой, който не е бил на дълго скучно пътуване, затворен на кораб, не може да си представи въздействието на еднообразието върху мислите и желанията на човека. Мисълта за промяна е зелено петно в пустинята, а вероятността за велики събития и вълнуващи сцени създава чувство за радост и дава тласък на живота, доставяйки удоволствие, което никой, без да е бил в същото състояние, не би могъл да обясни. В действителност по-весела вечер в кубрика не бяхме прекарвали от месеци. Всички се намираха в необяснимо приповдигнато настроение. Неопределено предчувствие за дълбоки промени и големи събития сякаш бе обхванало всички и обичайната корабна робия ни се струваше достойна за презрение. Беше се разкрила нова жила — голяма тема за разговор и за всякакъв род обсъждания. Събудиха се патриотични чувства. Започнаха да се подмятат шеги за сметка на единствения французин на кораба, сравнения между „старите кранти“ и „жабарите“^[1] и т.н., и т.н.

Не научихме нищо повече за това, има ли наистина война, в продължение на два месеца, докато един кораб, дошъл от Хавайските острови, не ни донесе новината за благоприятно разрешение на спора.

Другият кораб, който заварихме в пристанището, бе бригантината „Ейвън“ от Хавайските острови. Той бе много издокаран, даваше изстрел с оръдие и вдигаше и спускаше флага си при изгрев и залез-слънце, имаше оркестър от четири-пет инструмента на борда и приличаше по-скоро на увеселителна яхта, отколкото на търговски кораб. При все това в сравнение с „Лориот“, „Клементина“, „Боливар“, „Конвой“ и други малки кораби, принадлежащи на многобройните американци в Оаху, водеше добра търговия, законна и незаконна, с видрови кожи, коприна, чайове и т.н., както и с кожи и лой.

На втория ден след нашето пристигане един бриг с пълно стъкмяване дойде иззад носа откъм север, премина спокойно през залива и взе отново курс към югоизток в посока към големия остров Каталина. „Ейвън“ отплава на другия ден и взе курс в същата посока, към Сан Педро. Това можеше да мине пред охраната по брега и калифорнийците, ала на нас номерата ни бяха твърде ясни. Бригът повече не се мерна по крайбрежието, а „Ейвън“ отиде в Сан Педро след около седмица с попълнен товар от кантонски и американски стоки.

Това бе един от начините за избягване на тежките мита, които мексиканците поставяха върху всички вносни стоки. По крайбрежието идва кораб, обявява приличен товар в Монтерей, където е единствената митница, и започва да търгува. След месец или повече, когато е продал голяма част от товара си, отива до Каталина или някой друг от големите ненаселени острови, разположени близо до брега, и се снабдява с най-отбрани стоки от друг кораб, дошъл от Оаху. Два дена след отплаването на „Ейвън“ „Лориот“ дойде откъм подветрената част на брега и без съмнение също бе пипнал нещо от товара на брига.

Вторник, 10 ноември. Отидохме на брега, както обикновено, да приберем капитана с малката лодка; като го качихме и загребахме обратно, видяхме точно преди залез-слънце, че нашият кораб, който стоеше най-далеч от брега, бе вдишал флага си. Това, разбира се, означаваше „ветрило на хоризонта“, но тъй като бяхме от вътрешната страна на носа, не можахме да видим нищо. „Дайте, момчета! Още! Натискайте и дайте дълги загребвания!“ — каза капитанът. Като наблегнахме, доколкото можеха да ни се прострат ръцете, и се опъвахме обратно назад, така че гърбовете ни се докосваха до пейките, подкарахме лодката като снаряд по водата. След няколко минути такова гребане островите започнаха да се показват един по един иззад носа и в канала видяхме кораб под брамселни ветрила, който лекият бриз носеше към котвената стоянка. Като насочи носа на лодката към кораба, капитанът ни каза да налегнем отново на греблата, а ние не се нуждаехме от подканване, тъй като мисълта да се качим на нов кораб (може би дошъл от родината), да чуем новините и да имаме нещо да разкажем, когато се завърнехме, ни вълнуваше предостатъчно. Капитан Най от „Лориот“, който беше стар китоловец и бе седнал на кърмовата пейка, се въодушеви страшно от това гребане. „Наведи се и счупи

греблото!“ — викаше той, изреждайки: „Карай, капитан Бънкър! Ето му фонтана!“ и други възклицания, употребявани от китоловците. Междувременно настана пълен щил и тъй като се намирахме на около две мили от кораба, очаквахме да се качим на борда му след няколко минути; отново обаче задуха вятър право в посоката на кораба, той нагласи ветрилата си и се насочи с бърз ход към островите. Това, разбира се, ни накара да спрем — трябваше само „да сушим левите гребла и да теглим с десните“, за да се приберем доста посрамени на „Алърт“. Цяла нощ духаше лек бриз откъм сушата и корабът не застана на котва до следващата сутрин.

Още щом се закотви, ние отидохме на борда му и научихме, че това бе китоловният кораб „Улмингтън енд Ливърпул Пакет“ от Ню Бедфорд, с хиляда и деветстотин варела мас. Разбрахме, че е „фонтанджия“, още щом като го видяхме: познаваше се по лодките, по късите брамселни мачти и малко мръсния вид на ветрилата; намерихме и на борда всичко, както отвън — във фонтанджийски стил. Той имаше фалшдек^[2], който беше неравен, мазен и нарязан във всички посоки от кантовете на бъчвите за мас; такелажът му бе хлабав и избелял, боята се бе изтрила от скрипците, въжетата за пристягане бяха сложени как да е, имаше стропове^[3] без чохли и „бабешки възли“ във всички посоки. Видът на екипажа не беше по-добър. Капитанът му беше дълъг като върлина квакер, облечен в кафяво, с широкопола шапка, който си подгъваше краката, като ходеше по палубата, с наведена надолу глава като овца, а моряците приличаха повече на рибари или земеделци, отколкото на моряци.

Макар че времето не беше в никакъв случай студено (ние бяхме само по червени ризи и дочени панталони), всички те бяха с вълнени панталони — не сини като на моряците, а от всякакви цветове — кафяви, сиви, бозави и зелени, с тиранти през раменете и джобове, в които да си пъхат ръцете. Като се добавят към това гернсейски престилки^[4], раирани шалчета около врата, дебели ботуши от телешка кожа, вълнени шапки и силна миризма на мас, както и определено новобрански вид — описанието става пълно. На фокмарселната рея бяха застанали осем-десет души и още толкова на грота да скатават марселите, докато осем-десет души се мотаеха на носовата палуба, без да вършат нищо. Това бе странна гледка за кораб, който се закотвя, ето защо отидохме при тях да видим каква е работата. Един от тях,

здравеняк с добродушен вид, си показва крака и обясни, че имал скорбут, друг си бе порязал ръката, а другите казаха, че почти се били оправили, но че имало достатъчно хора по мачтите и затова те се „скатавали“ на носовата палуба. Имаше само един морски вълк на кораба — напет стар моряк, който се бе качил на средната част на фокмарсела. Помощниците, разбира се, и лодководачите, както и двама-трима от екипажа бяха плавали и преди, но само на китоловни рейсове, а по-голямата част от екипажа бяха новаци, току-що излезли от гората и още със сламки по косата. Марселът на бизана вися на въжетата, докато не скатаха всичко на предните мачти. По този начин екипаж от тридесет човека половин час правеха това, което на „Алърт“ с осемнадесет души пред мачтата щеше да се свърши за петнадесет-двадесет минути.

Научихме, че били на море от шест или осем месеца и нямаха никакви новини за разпращане, така че ги оставихме с обещанието да помолим да ни пуснат и да дойдем вечерта на борда, за да слушаме любопитни истории. И наистина вечерта взехме разрешение и с една лодка отидохме да прекараме час-два с тях. Те ни дадоха парчета балени и различни зъби и други части от интересни морски животни; разменихме си книги — много често срещана практика по корабите, когато са в чужди пристанища, чрез която човек се отървава от книги, четени и препрочетени, и си набавя нови на тяхно място, при това Джек не се церемони много за сравнителната им стойност.

Четвъртък, 12 ноември. Преди обед бе хладно и по небето плуваха черни облаци, но тъй като това често се случва сутрин, не се опасявахме от нищо и всички капитани отидоха на брега да прекарат заедно. Към обяд облаците надвиснаха ниско над планините, закривайки наполовина хълмовете им, а откъм югоизток се надигна силно вълнение. Помощникът незабавно изпрати екипажа на малката лодка на брега и в същото време видяхме, че и лодките на другите кораби гребяха натам. Това бе отлична възможност за състезание и всеки загребва с все сила. Ние минахме лодките на „Аякучо“ и „Лориот“, ала не можахме да се мерим с дългата шесторка на китоловния кораб. Те стигнаха прибоя преди нас, но тук вече имаме предимство, защото нямаха нашия опит с прибоя и бяха принудени да чакат да видят как ние ще излезем на брега — точно както година

преди това и ние, от „Пилигрим“, бяхме чакали на същото място да се поучим от екипажа на хавайската лодка.

Току-що бяхме изкарали лодките на брега и насочили носовете им към морето, когато нашият стар приятел Бил Джаксън, красивият английски моряк, който управляваше лодката на „Лориот“, извика, че неговият бриг дрейфи, и наистина той влачеше котвите си и се носеше към ръкава на залива. Без да чака капитана (защото на борда на брига нямало никой друг освен помощника и стюарда), той скочи в лодката, събра канаките и се опита да отплава. Но канаките, макар и отлични плувци, се уплашиха от критичността на случая и сякаш бяха загубили способностите си. На два пъти лодката им се напълни и бе изхвърлена на борд на брега. Джаксън сипеше клетви, наричаше ги банда диваци и им се канеше, че ще ги набие с камшик един по един, ала това не помогна с нищо. Тогава решихме да им се притечем на помощ. Той заповяда на канаките да седнат на пейките, а ние застанахме по двама от двете страни и бутаме лодката, докато водата не стигна до раменете ни. Тогава я тласнахме навътре, а те я поеха с греблата и стигнаха успешно до постоянните дълги вълни. Междувременно към „Лориот“ бяха тръгнали лодки от нашия кораб и от китоловеца и като се качиха всички заедно на брига, пуснаха и другата котва, дадоха слабина на веригата, нагласиха реите по вятъра и спряха кораба.

След няколко минути капитаните дотърчаха бързешката, а и нямаше време за губене, защото бурята обещавахе да бъде силна, а вълните на прибой се разбиваха о брега по три една след друга и с всеки миг ставаха все по-високи. Лодката на „Аякучо“, теглена от четирима канаци, отплава първа и тъй като нямаха рул или кърмово гребло, може би никога нямаше да успеят да тръгнат, ако не бяхме газили с тях дотам, докдето позволяваше прибойт. Следващата лодка, която се опита да влезе, бе китоловната, защото ние като най-опитни „плажни хиени“ не се нуждаехме от помощ и останахме до края. Китоловците са най-добрите на дълго гребане в света, ала това влизане през прибой бе нещо ново за тях и въпреки че ни бяха гледали, те се завъртяха и бяха изхвърлени далеч на пясъка — лодка, гребла и хора, всичко накуп. Втория път се напълниха с вода и трябваше да обръщат лодката и да тръгват наново. Ние не можехме да им бъдем полезни, тъй като те бяха толкова много, че си пречеха един другиму. На третия път успяха да влязат, макар не без да поемат една вълна, която ги заля

всичките и напълни лодката им до половината с вода и трябваше да я изгребват, докато не стигнаха до кораба си. Сега и ние се приготвихме да отплаваме, като насочихме носа на лодката навътре — англичанинът Бен и аз, които бяхме най-големи, застанахме от двете страни на носа, за да я държим към морето, двама други застанаха на двете задни гребла, а капитанът взе кърмовото гребло. Двама-трима мексиканци, които стояха на пясъка и ни наблюдаваха, при тази гледка се завиха с наметалата си и поклатиха глави, мърморейки: „Сaramba!“ Те нямаха никакво желание да опитат от тези преживелици и действително хидрофобията е национално заболяване, което личи както от вида, така и от действията им.

Като дебнехме шанса си, ние решихме да покажем на другите лодки как трябва да се прави тази работа и щом като нашата влезе на вода, хукнахме с нея, държейки носа ѝ напред, колкото можехме, и с помощта на греблото на капитана; двамата на задните гребла работеха ритмично и силно, докато краката ни не се откъснаха от дъното и се катурнахме през носа, като останахме съвършено неподвижни от страх да не попречим на другите. Известно време не можеше да се разбере какво ще стане. Лодката се издигаше и спускаше почти отвесно във водата, а вълните, които се плъзгаха под нея, я оставяха да падне надолу със сила, която сякаш щеше да избие дъното ѝ. Аз и Бен също загребахме с носовите гребла и по този начин навлязохме успешно навътре, макар и да поехме няколко вълни, които ни напълниха до половината с вода. Пристанахме отстрани на „Лориот“, оставихме капитана му на борда и видяхме, че го подготвят за оставяне на котвата, след това се прибрахме на нашия кораб. Тук мистър Браун, който бе винаги на линия, беше подготвил всичко, така че само трябваше да закачим лодката и да я изтеглим на борда, и веднага бе дадена заповед за освобождаване на ветрилата. Докато бяхме по реите, видяхме, че „Лориот“ потегли, а преди да ги вдигнем, „Аякучо“ бе разперил крилете си и с косо пристегнати реи плаваше напреко на нашия курс. Няма по-красива гледка на света от клипер, стъкмен като бриг, с прави ветрила, който плава остро срещу вятъра. След минута шпринговото въже за задържане бе хвърлено, предните ветрила се издуха и ние отплавахме. Следващият бе китоловецът и половин час след като четирите кораба бяха стояли спокойно на котва, без късче платно над себе си или някакъв признак на движение, заливът остана

пуст; четири бели облака се движеха по водата към открито море. Като се убедихме, че сме минали край носа, ние поехме с малко прибрани напреко реи, докато „Аякучо“ остана с натегнати ветрила, което го докара откъм наветрената ни страна. През целия този ден и по-голямата част от нощта прекарахме в обичайните югоизточни развлечения — бурен вятър, примесен от време на време с дъжд и на края за капак един четири-пет часов бурен порой. На зазоряване облаците поизтъняха и се отдалечиха и слънцето изгря на чисто небе. Вятърът, вместо да задуха от север, продължи да духа с постоянна сила откъм котвените стоянки. Това бе лошо за нас, защото въобще не бяхме в състояние да се покажем на курс срещу вятъра с натегнати ветрила, а бяхме разчитали на попътен вятър, който с помощта на леките ветрила и лиселите щеше да ни позволи да се закотвим първи. „Аякучо“ обаче бе на цяла левга от нас наветрено и сега се носеше изящно към стоянката. Китоловецът бе на същото разстояние от подветрената ни страна, а „Лориот“ почти не се виждаше. Когато стигнахме, „Аякучо“ бе нагласил котвата си, скатал ветрилата, поставил реите напреко и си стоеше така спокойно, сякаш нищо не бе се случило.

Имахме обичайния си късмет да си намерим котвата, без да се наложи да пускаме друга, и за половин час се наместихме с лодки изнесени на тиковете. След около още два часа се появи китоловецът, който се помота доста, докато се нагласи на котвата си: теглиха, завързваха и отвързваха, законтряха, вадиха и дигаха котвата в продължение на три часа, а ветрилата висяха по реите цял следобед и не ги скатаха до залез-слънце. „Лориот“ влезе точно след стъмване и хвърли котвата си, като не направи никакъв опит да вдигне другата до следващия ден.

Този епизод доведе до спор по отношение на мореходните качества на нашия кораб и на „Аякучо“. Капитаните се хванаха на бас, а и моряците от екипажите се запалиха, но тъй като „Аякучо“ имаше път надолу по брега, а ние нагоре и търговските капитани нямат право, да изменят самоволно курса си, състезанието не можа да се проведе никога. Може би за нас това беше добре, защото „Аякучо“ бе плавал осем години в Тихия океан, във всяка негова част — Валпарайсо, Хавайските острови, Кантон, Калифорния, — с една дума, навсякъде и имаше името на най-бързия търговски кораб, който търгува из Тихия

океан, с изключение на брига „Джон Гилпин“ и може би кораба „Ан Макким“ от Балтимор.

Събота, 14 ноември. На този ден отплавахме с агента и няколко високопоставени мексиканци като пътници с курс към Монтерей. Отидохме на брега с малката лодка да ги докараме с багажа им и ги заварихме там да ни чакат. Те се бяха малко поуплашили от пътуването с лодката, тъй като прибойт беше много висок. За нас това беше добре дошло, защото много ни се щеше да потопим някой мексиканец в солената вода. Също така всички до един мразехме агента и се надявахме, че тъй като с нас нямаше да има началство, щяхме да намерим възможност да го потопим във водата заедно с другите, а те толкова разбираха от море, че нямаше да знаят дали това е станало по наша вина или не. И така, оставихме лодката толкова далеч от брега, че да ги накараме да си намокрят краката, когато се качваха; след това почакахме да дойде някоя хубава, висока вълна и като пуснахме носа да се завърти малко настрана, оставихме цялата сила на вълната да удари в кърмовите пейки, намокряйки всички от главата до петите. Мексиканците изскочиха от лодката, почнаха да сипят клетви, да се отърсват и да протестираат срещу нов опит за влизане; агентът видя много зор, докато ги убеди да се опитат още веднъж. Този път ние внимавахме и влязохме доста лесно. Като ги заведохме на кораба, моряците от екипажа дойдоха да им изтеглят багажа и най-искрено се насладиха на полуудавническия вид на цялата компания.

Тъй като вече всичко бе готово и пътниците бяха на борда, ние вдигнахме флага и големия вимпел (защото бяхме най-големият кораб по брега) и другите кораби вдигнаха флагите си. Като обрахме котвата, магнахме въжетата за скатаване и завързахме средната част на ветрилата с въжета за спускане. По един моряк на всяка рея чакаше следващата заповед. Когато тя дойде, всички ветрила на кораба бяха освободени и с най-голямата възможна бързина всичко бе завързано на мястото му и изтеглено догоре, котвата бе извадена на носа и корабът потегли. Бяхме решили да покажем на „фонтанджията“ как се работи на стегнат кораб, с добър екипаж, макар и два пъти по-малоброен от техния. Бяхме се покатерили по мачтите пъргави като котки и се бяхме прострели по реите и гиковите, поставяйки такелажа на лиселите, а капитанът трупаше върху кораба ветрило след ветрило, докато не заприличахме на голям бял облак, опрян на малко черно петънце.

Преди да отминем носа, ние вече плавахме с бясна скорост, оставяйки другите кораби далеч зад кърмата си. Духаше попътен вятър, който ни изведе през канала, както наричат този залив, дълъг четиридесет и широк десет мили. Вятърът стихна привечер и ние останахме в щил през целия неделен ден на около половината път между Санта Барбара и нос Кънсепшън. В неделя вечерта задуха лек, свеж вятър и тъй като в понеделник преди обяд се появи попътен бриз от морето, имахме изгледи да преминем безпрепятствено покрай нос Кънсепшън — този нос Хорн на Калифорния, където моряците казват, че започвало да духа на първи януари и продължавало така до края на декември. Към втората половина на следобеда обаче, както обикновено, задуха постоянният северозападен вятър, което ни накара да приберем лиселите си и ни даде възможност да се борим срещу вятъра около носа. Сега той ни се падаше почти отстрани — издаден далеч навътре в Тихия океан, висок, скалист и безплоден, централна точка на брега на стотици мили на север и на юг. Чаша вятър тук става цял чувал, ето защо преди да падне нощта, ние скатахме роялселите и корабът остана да се бори с труд под брамселни ветрила. В осем склянки нашата вахта слезе долу, като го остави с толкова ветрила, колкото да може да върви напред; вълните прехвърляха носовата палуба при всяко хлътване във водата. Явно вятърът се усилваше, но независимо от тава на небето нямаше и едно облаче; слънцето залезе на чисто небе.

Едва бяхме слезли в кубрика, когато започнахме да усещаме обичайните признаци на буря — вълните заливаха цялата предна част на кораба, а носът му се удряше в тях с такава сила и грохот, сякаш че набиваше стълбове. Вахтените също така изглежда бяха доста заети по палубата тропаха насам-натам и се провикваха откъм въжетата. Морякът може да познае по звука кое ветрило се прибира и след малко чухме как прибират брамселите един след друг, а след това и летящия кливер. Това сякаш облекчи доста кораба и ние се понесохме бързо към земята Нод^[5], когато се чу „дан-дан-дан“ по люка и викът: „Всички моряци да рифоват марсели, хей!“ ни вдигна от койките. Тъй като времето не беше много студено, нямаше какво повече да се обличаме и за миг бяхме на палубата. Никога няма да забравя красотата на тази гледка. Беше ясна и доста прохладна нощ, звездите светеха ярко и докъдето стигаше погледът, не се виждаше и едничък облак. Хоризонтът се срещаше с морето на ясно очертана линия.

Никой художник не би могъл да нарисува толкова ясно небе. По него не се виждаше дори и най-малкото петънце. Все пак откъм северозапад вятърът духаше с всичка сила. Когато човек види вятъра да иде откъм облак, има чувството, че той има откъде да дойде, докато тук той сякаш идеше от нищото. Никой не би могъл да познае, гледайки към небето и съдейки само по това, което вижда, че още не бе спокойна лятна нощ. Риф след риф ние прибирахме марселите, но преди да успеем да ги изтеглим догоре, чухме звук като къс, бърз гръмотевичен трясък и кливерът бе разкъсан на парчета. Нагласихме марселите и прибрахме настрана остатъците от кливера; тъкмо поставяхме на негово място фокстенговия стаксел, когато големият грот зяпна разпран от горе до долу. „Легни на гротреята и скатай ветрилото, преди да стане на парцал!“ — извика капитанът. За миг бяхме горе. Увихме остатъците му около реята и прекарахме въжета за скатаване колкото се може по-здраво и едва бяхме слезли отново на палубата, фокмарселът се разпра с друг силен трясък, който се чу из целия кораб, и се разцепи от край до край точно под пояса на рифовката. Тук всичко се повтори пак: сваляне на реята, изтегляне на рифовъчните блокове и лягане на реята за рифоване.

Вече бяхме навили такелажата и чакахме да чуем: „Слизай долу, вахтата!“, когато готроялселът се измъкна от въжетата за скатаване и излетя право към подветрената страна, плющейки и разтърсвайки мачтата като клонче. Тук се отваряше голяма работа. Роялмачтата трябваше да се спусне или да се отсече — в противен случай цялата мачта щеше да се изкърти. Всички млади моряци от дяснобордовата вахта бяха изпратени на мачтата един след друг, но никой не можа да се справи. Най-накрая Джон, високият французин, старшият на вахтата (и най-добрият моряк, стъпвал някога на палубата на кораб), скочи на мачтата и с помощта на дългите си ръце и крака успя след трудна борба да укроти ветрилото и да го стегне с въже. На няколко пъти за малко щеше да бъде отвян или съборен от мачтата. Като натъкми ветрилото, той се приготви да свали реята долу, а това бе дълга и трудна работа, защото бе принуден да спира често и да се държи яко в продължение на минути, тъй като корабът се клатеше така, че на тази височина бе невъзможно да се прави нещо друго. Най-накрая реята успя да стигне благополучно до долу, а след нея бяха свалени и фок- и бомбрамселните реи на фока и бизана. Тогава всички моряци бяхме

изпратени на мачтите и в продължение на час-два работихме усилено, докато нагласим каквото е необходимо за такова време. Като за буря нощта не бе лоша — светла като ден и тъкмо толкова прохладна и свежа, че човек да може да работи, без да му е студено. Ала все пак духаше ураганен вятър. Той налиташе със злоба и режеше като с нож, което заплашваше да ни изстърже от реите. По-силен вятър не бях виждал, но все пак за моряка най-лоши си остават тъмнината, студът и влагата.

Като стъпихме отново на палубата, се огледахме да видим кое време на нощта е и чия вахта е. След няколко минути морякът на щурвала удари четири склянки и разбрахме, че другата вахта бе минала, а от нашата оставаше половината. Дяснобордовите вахтени слязоха долу и ни оставиха на кораба за около два часа, но все пак с напомнянето да бъдат готови за повикване.

Едва бяха слезли долу и едно малко ветрило отлетя, разкъсано на парчета. С него можехме да се справим и сами, така че нямаше нужда да викаме другата вахта. Легнахме на бушприта, където бяхме под водата през половината от времето, и прибрахме остатъците от ветрилото, а за да има корабът някакво предно ветрило, приготвихме за поставяне друг стаксел. Закарахме този нов стаксел до мрежите, закачихме халса, шкотовете и фаловете, сложихме хора на фаловете, отрязяхме въжетата за привързване и го вдигнахме, но преди да стигне до половината на щага, и той бе разкъсан на парчета. Когато намотахме фаловете, нищо не бе останало от ветрилото освен въжето му. Виждайки, че и долното ветрило на фока скоро ще си отиде, помощникът ни заповяда да се качим на реята и да го скатаем. Не искаше да вдига вахтените, които бяха изкарали на палубата цялата нощ, и викна дърводелеца, платнаря и готвача. С тях на помощ надвихме ветрилото и го скатахме здраво около реята. Силата на вятъра в този миг бе по-голяма от всякога. Като се качвахме по такелаж, той просто ни приковаваше по вантите, а по реите и не мислехме да се обръщаме с лице към вятъра. И все пак нямаше яшибащата суграшица, влагата и студа, както около нос Хорн, и вместо твърди мушамени дрехи и дебели обувки ние бяхме с шапки, галанки, дочени панталони и леки обуца и работата ни вървеше бързо и лесно. Това са неща, които са от голяма важност за моряка. Когато стъпихме на палубата, морякът на щурвала удари осем склянки (четири часа

сутринта) и викът: „Всички от десния борд, хей!“ докара другата вахта горе, но и за нас нямаше слизване долу. Бурята сега бе в най-голямата си сила, сякаш духаха триста дяволи. И капитанът бе на палубата. Корабът беше лек и се клатушкаше и забиваше, като че ли искаше да изхвърли дългите мачти от палубата си, а ветрилата зяпваха и се цепеха във всички посоки. Бизанмарселът, който бе сравнително ново ветрило и бе изцяло рифован, се разпра от горе до долу през средната си част. Отиде и фокмарселът, разкъсан на парчета; една от веригите, държаща надолу бушприта, се скъса, блиндгафелът^[6] изхвъркна в средната си част, мартингикът се бе изместил към подветрената страна и поради дългия период от сухо време подветреният такелаж даваше големи хлабини при всеки напън. Една гротбрамселна ванта се бе скъсала и, като капак на всичко, камбузът се откъсна от мястото си и се премести на подветрената страна, а котвата на подветрената страна се освободи и заудря о борда. С това се отваряше работа за всички моряци в продължение на половин ден. Нашата група легна на бизанмарселната рея и след повече от половин час усилена работа успяхме да скатаем ветрилото. Омотахме го с двойни въжета около реята, изпънахме здраво подвижните блокове и другия такелаж и се опитахме да осигурим всичко колкото се може по-добре. Като слязохме долу, видяхме, че другата част от екипажа тъкмо слизаха от предната мачта, след като бяха скатавали скъсания марсел или по-скоро го бяха увили около реята, която сега приличаше на счупен и бинтован крайник. Сега на кораба не бе останало нито едно ветрило освен бизана и изцяло рифования гротмарсел, който все още се държеше добре. Но това значеше, че назад оставаше твърде много платно, и затова бе дадена заповед бизанът да бъде скатан. Въжетата за обиране на ветрилото бяха изтеглени нагоре, а всички млади моряци от дяснобордовата вахта бяха изпратени на гафела да прекарат въжетата за скатаване. Те обаче не можаха да свършат нищо. Вторият помощник ги обсипа с проклетия, нарече ги „банда негодници“ и изпрати двама от най-добрите моряци. Но и те не можаха да се справят по-добре и при това положение гафелът бе свален. Сега всички моряци се заехме да оправяме подветрения такелаж. Тъй като бях в лявобордовата вахта, работата ми беше на носа, да помагам за наместването на мартингика. Трима души висяхме на обтяжките и щаговете на мартингика повече от половин час, изнасяйки, закачайки и откачайки блоковете, като на

няколко пъти бяхме потопени във вълните, докато помощникът не ни заповяда да се приберем от страх, че водата ще ни отнесе. След това цял час изкачвахме котвите до планшира.

Осигурихме наново всичко и тъкмо си обещавахме да позакусим, защото бе станало почти девет часа преди обяд, когато гротмарселът започна да дава явни признаци, че ще се скъса. На кораба все трябва да има вдигнато някакво ветрило и капитанът заповяда да се свалят фок– и гроттриселните гафели и двата трисела (които бяха чисто нови малки щормови ветрила, направени от най-здрав брезент), да се завържат и нагласят. Оставихме гротмарсела да се развява и с божията помощ да издържи, а ние се заехме да поставим триселите. Завързахме ги най-внимателно със здрави въжета и като закрепихме блокове за долните шкотови ъгли, ги пристегнахме надолу към ватервейса. По това време гротмарселът бе вече там, откъдето няма връщане, и ние се качихме на мачтата да приберем остатъка от последното от всички ветрила, които бяхме поставили на кораба преди двадесет и четири часа. Щормовите ветрила сега бяха единствените цели ветрила на кораба и тъй като бяха малки, здрави, близо до палубата и оставяха съвсем малко от повърхността си изложена на вятъра над планшира, обещавахме да държат добре. Оставен на дрейф под тях и облекчен поради липсата на ветрила над марсовете, корабът се издигаше и спускаше плавно и се носеше към подветрената страна като тежковъоръжен военен кораб.

Три дни и три нощи продължи бурята с неотслабваща ярост и поразително постоянство. В нейната свирепост нямаше никакво утихване. Нашият кораб бе твърде лек и даваше такъв крен, че почти потапяше фокреята под водата и бе отнасян непрекъснато към подветрената страна. През цялото това време на небето не се виждаше ни едничък облак. Всяка сутрин слънцето се издигаше от морето в безоблачното небе и отново залязваше вечерта сред ослепителен блясък. Звездите също излизаха една подир друга, нощ след нощ, незакрити от нищо, и блестяха така ярко, както в тиха мразовита нощ у дома, докато денят не ги застигнеше. През цялото това време морето се вълнуваше, удряше в кораба на огромни тласъци и бе побеляло от пяна, докдето стигаше поглед, защото сега бяхме на много, много левги от брега.

Тъй като средната палуба бе празна, неколцина от нас спяха там в хамаци, които са най-хубавото нещо на света за спане по време на

буря. За тях не се отнася, както за другите легла, това, че „когато вятърът задуха, люлката ще залюлей“, тъй като тук корабът е, който се люлее, а те си висят отвесно от гредите. През тези седемдесет и два часа няхаме какво друго да правим освен да ядем, да спим и да даваме вахта. Вахтите се разнообразяваха само от редуването на щурвала и от време на време с тичане по реите, когато някое от скатаните ветрила се измъкнеше от въжетата и вятърът го отведе. Веднъж въжето на щурвала се скъса, а това можеше да бъде фатално за нас, ако старши помощникът не бе скочил мигновено с помощен скрипец откъм наветрената страна и не бе държал румпела, докато успеем да поставим ново въже.

На двадесети сутринта, при зазоряване, бурята явно бе преминала през най-лошата си фаза и бе малко поутихнала, и то до такава степен, че всички бяхме извикани да привържем нови ветрила (вятърът обаче все още духаше със силата на две обикновени бури). С голяма мъка и труд старите ветрила бяха откачени и свалени. Три нови марсела, пазени за обратния път покрай нос Хорн, бяха извадени от склада и под ръководството на платнаря подготвени за закачване. Качихме ги с фаловете до марсовете и ги привързахме за реите; рифовахме ги изцяло, обтегнахме ги с шкоти и ги издигнахме нагоре. Тези ветрила поставихме много внимателно, едно по едно, и все пак видяхме големи мъки. По същия начин прикрепихме и скатахме две запасни долни ветрила. Стана дванадесет часът, преди да успеем да свършим, и спокойно бих могъл да кажа, че никога не бях карал пет часа толкова изтощителна работа. Привечер на хоризонта се появиха няколко облака и с отслабването на бурята обичайната гледка на носещи се облаци разнообрази небесния лик. На петия ден след започването на бурята освободихме по един риф от всеки марсел и поставихме рифовано долното ветрило на фока, кливера и триъгълното ветрило на бизана, но едва след осем дни под рифовани марсели можехме да сложим цяло ветрило на кораба. И дори тогава бе още рано, но капитанът искаше да компенсира дрейфа ни, при който бурята ни бе отвяла на половината разстояние до Хавайските острови.

Инч по инч, още щом бурята позволи, ние заопъвахме ветрилата на кораба, но вятърът продължи да бъде насрещен и ни трябваша още много дни плаване, преди да можем да се върнем на дължината, от

която бурята ни грабна. Още осем дни се борихме, докато вятърът стана лек югоизточен и ни позволи да поставим рифован марсов лисел.

Петък, 4 декември. След пътуване от двадесет дни пристигнахме в устието на залива на Сан Франциско.

---

[1] Тоест между американците и французите. — Б.пр. ↑

[2] Фалшдек — палуба, изнесена над откритата палуба, служеща за връзка между надстройките (също спардек). — Б.пр. ↑

[3] Строп — примка от въже, жица или верига, служещи за подхващане на товара при товарене или разтоварване на кораба. — Б.пр. ↑

[4] Гернсейски престилки — вълнени работни престилки, по името на остров Гернсей (Великобритания), прочут с вълнените си облекла. — Б.пр. ↑

[5] Легендарна земя на съня; според библията — убежището на Каин. — Б.пр. ↑

[6] Блиндгафел — парчета от рангоута, поставени хоризонтално от двете страни на бушприта и служещи за разпъване на неподвижния такелаж на утлегара и бомутлегара. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XXVI

САН ФРАНЦИСКО

Курсът ни бе към Монтерей, но тъй като се намирахме северно от него, когато вятърът ни понесе напред, ние го използвахме, за да се отправим към залива на Сан Франциско. Той се намира на 37°58' северна ширина и е бил открит от сър Франсис Дрейк, който пише, че бил разкошен залив, и казва самата истина. В залива има няколко хубави пристанища с голяма дълбочина и е заобиколен от плодородни местности, обрасли с гъсти гори. На около тридесет мили от входа на залива и на югоизточната му страна се намира висок нос, на който е построено укреплението. Зад този нос е разположено малко пристанче, наречено Йерба Буена, в което спират търговските кораби, а наблизо е манастирът „Долорес“. От тази страна на залива нямаше никакво друго жилище освен една барака от груби дъски, построена от някой си Ричардсън, който се занимавал с малко търговия между търговските кораби и индианците. Тук стоеше на котва и единственият кораб в залива — бриг с руски флаг, от Ситка^[1] в Руска Америка^[2], който бил слязъл да презимува и да качи запас от лой и жито (последното в големи количества се отглежда в земите на манастирите, разположени по носовете на залива). На втория ден след пристигането си, тъй като бе неделя, ние се качихме на борда на брига и там видяхме достатъчно неща, за да задоволим любопитството си. Макар и не по-голям от „Пилигрим“, той имаше пет-шест души офицери и екипаж около двадесет-тридесет души. Толкова дебело облечени и омазнени хора не бях виждал дотогава. Макар че времето бе твърде приятно и ние бяхме само със сламени шашки, ризи и дочени панталони и дори боси, всеки от тях носеше ботуши с двойни подметки, стигащи до коленете и добре намазани, дебели вълнени панталони, палта, жилетки, мушамени куртки и изобщо всичко в стил Новая Земля^[3], като и през най-топлите дни не сваляха нищо от себе си. Дрехите само на един от тези моряци може би тежаха колкото половината дрехи на нашия

екипаж. А лицата и косите им лъщяха от мазнина. Изглежда, това омазняване им помага да издържат толкова добре на студ и дъжд. Ако отидеха в тропиците, сигурно щяха да се стопят и да умрат от скорбут.

Корабът не беше по-добър от екипажа. Всичко бе направено по най-стария и възможно най-неудобен начин — подвижни връзки и дълги въжета по реите, дебели корабни въжета, навити навсякъде по палубите, овързани и покрити с чохли на най-невероятни места. Стенгите, брамстенгите и лиселните рей бяха почти черни, а при вида на палубите на някой военен моряк би му прилошало. Камбузът се намираше долу в кубрика и там живееше и екипажът сред парите и мазнината от готвенето — място, горещо като пещ и явно никога не почиствано. Пет минути в кубрика ни стигаха и ние с удоволствие излязохме на чист въздух. Направихме малко търговия с тях, като си купихме индиански рядкости, от които те имаха много: мъниста, птичи пера, кожени мокасини и т.н. Аз си купих голяма наметка, направена от кожата на някакво животно, изсушени и изкусно съшити заедно; цялата отвън бе покрита с дебели пухкави пера от гърдите на различни птици, подредени съобразно различните цветове така, че да се получи едно красиво цяло.

Няколко дни след нашето пристигане настъпи дъждовният период и в продължение на около три седмици валя почти непрекъснато. Това се отрази лошо на търговията ни, тъй като събирането на кожата в това пристанище се различава от което и да е било друго по крайбрежието. С манастира „Долорес“, който е най-близко до пристанчето, изобщо не се води търговия, ала другите — Сан Хосе, Санта Клара и разположените по по-големите заливчета и реки, вливащи се в залива, на разстояние между петнадесет и четиридесет мили от котвената стоянка — водят по-оживена търговия с кожи, отколкото навсякъде другаде из Калифорния. Манастирите си имат големи лодки или гемии с екипажи от индианци, с вместимост от пет до шестстотин кожи всяка, които се изпращат с кожи (по пет-шестстотин във всяка) до корабите, а назад се връщат натоварени със стоки. Някои от екипажите на корабите са задължени да отиват и да се връщат с лодките, за да следят за кожата и стоките. Това са любими пътувания за моряците при хубаво време, ала сега, когато трябваше да се стои по три-четири дена в откритите лодки, при постоянен дъжд, без никакъв покрив и на суха храна, службата бе много тежка. Двама

от нашите отидоха до Санта Клара с една от тези лодки и се бавиха три дни, като през цялото това време ги валял непрекъснат дъжд и не могли да мигнат — изкарали трите дълги нощи, като се разхождали напред-назад в откритата лодка. Когато се върнаха на кораба, бяха напълно изтощени и ги освободиха от дежурство в продължение на дванадесет часа. Освен това всички кожи, които дойдоха с лодките, бяха прогизнали от вода и негодни за поставяне в трюма, така че бяхме принудени да ги простираме да съхнат в промеждутъците, когато се появеше слънце или вятър, из всички части на кораба.

През една студена дъждовна вечер получих заповед да се приготвя да тръгна за Сан Хосе в четири часа на следната сутрин с една от индианските лодки и с храна за четири дена. Приготвих си мушамените дрехи и бушлата и се пъхнах в хамака рано, решен да се наспя предварително, тъй като лодката щеше да пристигне на кораба преди зазоряване. Спах, докато не извикаха всички моряци сутринта, но за мое щастие индианците нарочно или поради погрешно разбиране на дадените им нареждания въобще не се появиха никакви. Така се отървах от четири-пет дни много неприятна работа.

Няколко дни по-късно четирима от нашите отидоха да заведат агента с една от кърмовите лодки до Санта Клара — трябвало да чакат в малката лодка, в която няма място да се обърне човек, в морето и сред проливния дъжд цяла нощ, тъй като агентът отишъл в манастира и оставил моряците на произвола на съдбата, без да се погрижи изобщо за настаняването им или дори да им изпрати нещо за ядене. След като изкарали нощта, трябвало да гребат още тридесет мили и когато дойдоха на кораба, бяха така вкочанявали, че не можеха да се качат по трапа. Това препълни чашата на омраза към агента и никога вече след този случай той не получи никаква услуга от страна на екипажа. Много закъснения и ядове и много окъпвания в приборя трябваше да изтърпи той, докато си изплати старите сметки или докато се „натегнат реите на, мръсния писарушка“.

Като събрахме почти всички кожи, които можеха да се намерят тук, започнахме приготовления за товарене на запас от дърва и вода, тъй като по отношение на двете Сан Франциско е най-удобното място по крайбрежието. Един малък остров на около две мили от котвената стоянка, който ние наричахме Гористия остров, а мексиканците — Исла де лос Анхелес, бе обрасъл с дървета до самата вода и там двама

от нашите моряци, които бяха родом от бреговете на Кенебек^[4] и въртяха брадвите като играчки, бяха изпращани всяка сутрин да секат дърва, а двама юнги ги нареждаха на камари. За около седмица те насякоха толкова, че да ни стигнат за една година. Аз и още трима други моряци, заедно с третия помощник, трябваше с една голяма открита гемия, стъкмена като шхуна, която бяхме наели от манастира, да приберем дървата и да ги докараме на борда. Отблъснахме от кораба по обяд, но поради силен насрещен вятър ѝ прилив, който тук се движи със скорост четири-пет възела, не можахме да стигнем до пристанището, образувано от двата носа на острова, където лодките обикновено остават до залез-слънце. Тъкмо когато спряхме, задуха силен югоизточен вятър, който ни бе заплашвал през цялата нощ, и докара проливен дъжд и студ. Оказахме се в твърде лошо положение — бяхме в открита лодка, при силен дъжд и дълга нощ пред нас, защото на тези ширини през зимата тя трае близо петнадесет часа. С малкия скиф, който бяхме взели със себе си, ние слязохме на брега, ала не намерихме никакъв заслон. Събрахме малко дървета, които открихме под нападалите листа, и малко миди и се качихме отново в гемията. Направихме всичко, каквото можахме, за да изкараме някак нощта. Свалихме горното ветрило и от него направихме тента над кърмовата част на лодката; нагласихме си легла от мокрите дънери и облечени в куртките си, легнахме да спим към шест часа вечерта. Усещайки обаче, че дъждът се стича по нас и куртките ни стават вир-вода, а грубите чепати дънери са твърде неудобни легла, ние станавме, взехме желязната тенджерка, която си бяхме донесли, избърсахме я до сухо и наредихме наоколо ѝ камъни, одрахме мократа кора от няколко съчки и като ударихме огниво, запалихме в нея малък огън. Изпекохме си миди и ги изядохме по-скоро за да правим нещо, отколкото от глад. Все пак още нямаше десет часа, а безкрайната нощ се простираше пред нас. Тогава един от групата извади стара колода испански карти от джоба на мушамената си куртка, което приветствувахме като голям късмет, и на слабата трепкаща светлина от горящите клонки играхме игра след игра докъм един-два часа, когато, вече наистина изморени, легнахме отново на дънерите, редувайки се да поддържаме огъня. Към сутринта дъждът престана, а въздухът стана чувствително по-студен, така че беше невъзможно да се спи; седнахме и зачакахме утрото. Още със съмването слязохме на брега и

започнахме приготовления за товарене на гемията. Не бяхме сгрешили относно студа, защото по земята имаше бял скреж и — нещо, което никога преди не бяхме виждали в Калифорния — тук-там малки локвички сладка вода, покрити с тънка корица лед. При това време и още преди изгрев-слънце трябваше да газим почти до кръста във вода и да натоварим скифа с дърва, които носехме на наръчи. Третият помощник остана на гемията, още двама останаха със скифа да го товарят и карат и цялата мокра работа, както обикновено, се падна на най-младите между нас, така че ние шляпахме напред-назад по заскрежената земя, от брега до лодката, с наръчите дърва, боси и с навити крачоли. Докато скифът откарваше дървата, ние можехме да предпазим краката си от измръзване само като търчахме нагоре-надолу по твърдия пясък на брега, колкото ни стигаха силите. Цял ден се занимавахме с тази работа и към залез-слънце, като натоварихме гемията, колкото можеше да носи, вдигнахме котвата, опънахме ветрилото и започнахме да се измъкваме от залива. Още не бяхме влезли в големия залив, когато видяхме, че силният отлив ни тегли навътре и че има гъста мъгла, която ни пречи да видим кораба, а вятърът бе твърде лек, за да ни подкара срещу течението, защото бяхме натоварени като шлеп с пясък. С големи мъки се спасихме от отнасяне в морето и бяхме доволни, когато се добрахме до най-подветрената точка на острова. Там спряхме и се приготвихме да прекараме още една нощ, по-неудобна от първата, защото бяхме натоварени до фалшборда и едва можехме да се сврем за почивка между дънерите и клоните. На следната сутрин опънахме ветрилото в по-спокойна вода и с попътен вятър се върнахме на кораба към единадесет часа. Всички моряци бяха извикани да разтоварват и складират дървата, което отне времето до вечерта.

След като бяхме натоварили пълен запас дърва, на следната сутрин една група бе изпратена с буретата за вода. От това се отървахме, тъй като се бяхме здраво напатели със събирането на дърва. Групата за вода не се върна в продължение на три дни, като през това време едва се спасили да не бъдат отнесени в морето и прекарвали един ден на острова. Един от тях застрелял елен. Тези животни се въдят на големи стада по островите и възвишенията на залива Сан Франциско.

През времето, когато не ходехме за дърва и вода или нагоре по реките до манастирите, на борда на кораба изкарвахме леко. Бяхме

привързани за носа и кърмата на около един кабелт от брега, на сигурно закритие от югоизточни бури. Тъй като валеше почти през цялото време, над люковете бяха поставени тенти, а всички моряци бяхме изпратени на средната палуба, където работехме ден след ден, да чепкаме въжа, докато не направихме достатъчно, за да изкалафатим кораба от горе до долу и да ни стигне за цялото пътуване. След това направихме цял комплект от въжета за скатаване на ветрилата за обратния курс, чифт въжета за щурвала от ивици сурова кожа, големи количества непресукано въже и всичко друго, което може да се приготви на средната палуба. Тъй като сега бе средата на зимата и се намирахме във висока ширина, нощите бяха много дълги, така че не ни викаха преди седем сутринта и бяха принудени да ни освобождават от работа в пет вечерта. Тогава вечеряхме и ни оставаха още почти три часа преди осем склянки, когато вахтата застъпваше.

Вече бяхме от около една година по крайбрежието и беше време да се помисли за обратното пътуване. Знаейки, че през последните два-три месеца от престоя ни ще бъдем много заети и няма да намерим друго толкова свободно време да работим за себе си, ние използвахме всичките си вечери в шиене на дрехи за обратното пътуване и поспециално за нос Хорн. Щом като свършеше вечерята и баките бяха прибрани и всеки бе изпушил лулата си, сядахме на сандъците си около лампата, която висеше от една греда, и се захващахме за работа, всеки както знаеше — някои си шиеха шапки, други панталони, трети куртки и т.н., и т.н., и никой не бездействуваше. Юнгите не знаеха да шият достатъчно добре, че да си правят сами дрехи, и пресукваха конци за мъжете, които в замяна им шиеха дрехи. Неколцина от нас направихме обща каса и купихме голямо парче дебел памучен плат, което направихме на панталони и куртки, и като ги намазахме няколко пъти с ленено масло, ги приготвихме за нос Хорн. Освен това аз си уших и покрих със смола една брезентова шапка, толкова дебела и здрава, че можеше да се седи отгоре ѝ, както и пълен комплект фланелено бельо за лошо време. Тези, които нямаха бушлати, сега си ушиха, а няколко души от екипажа си направиха панталони и куртки от насмолен брезент, подплатени от вътрешната страна с фланелен плат. Трудът бе повелята на деня и всеки си шиеше по нещо, защото знаехме, че с напредването на сезона и придвижването на юг нямаше да имаме свободни вечери за работа.

Петък, 25 декември. Този ден бе Коледа и тъй като валя без прекъсване, а нямаше кожи за товарене и нищо по-специално за правене, капитанът ни разреши свободен ден (първия, с изключение на неделите, откакто бяхме напуснали Бостън) и отпусна сливово тесто за обяд. Руският бриг, следващ стария стил, бе празнувал Коледата си единадесет дни по-рано. Бяха му дръпнали голям гуляй и (както казаха нашите моряци) изпили в кубрика буре джин, изяли чувал с лой и направили супа от кожата.

Неделя, 27 декември. Сега бяхме свършили цялата си работа в това пристанище и понеже беше неделя, отвързахме кораба и потеглихме, като поздравихме с оръдието руския бриг и укреплението, а те на свой ред отвърнаха на поздрава ни. Комендантът на укреплението, дон Гуадалупе Валехо, млад човек, който се ползваше с обичта на англосаксонците повече от всеки друг калифорниец, беше на борда, когато потеглихме. Той говореше английски много добре и се говореше, че бил настроен благосклонно към чужденците.

Заплавахме с лек вятър към изхода на този великолепен залив и отливът ни носеше със скорост четири-пет възела. Беше хубав ден, първият слънчев ден, който се бе случил в продължение на повече от един месец. Минахме точно под високата скала, на която е построено укреплението. От средата на залива виждахме как се очертават малки заливчета във вътрешността, големи и красиво обрасли с гори острови и устията на няколко малки реки. Ако някога Калифорния стане благоденстваща страна, този залив ще бъде центърът на нейното благоденствие. Изобилието от дърва и вода, изключителното плодородие на бреговете му, отличният климат, който е близък до съвършенството дотолкова, доколкото то съществува някъде по света, и удобствата, които предлага за мореплаване — най-добрите места за закотвяне по целия западен бряг на Америка, — всичко това го превръща в място от голяма важност.

След като отливът ни остави, ние пуснахме котва близо до изхода на залива, под висок и красиво спускащ се към водата хълм, по който стада от стотици кошути и благородни елени с високи разклонени рога скачаха насам-натам, поглеждаха ни за миг и отново побягваха, уплашени от шумовете на кораба.

Към полунощ, тъй като течението се обърна, ние вдигнахме котва и излязохме от залива, с красиво звездно небе над главите ни —

първото, което виждахме от много седмици. Носени от леките северни ветрове, които тук духат с постоянството на пасати, се придвижвахме бавно надолу и стигнахме нос Аньо Нуево — най-северния нос на залива на Монтерей, в понеделник следобед. Като влизахме, поздравихме брига „Диана“ от Хавайските острови, който идваше откъм северозападното крайбрежие, за последен път от Ситка. Той мина носа заедно с нас, но успя да стигне до котвените стоянки едва час-два по-късно. Беше десет часът във вторник сутринта, когато застанахме на котва. Монтерей си беше пак такъв, какъвто го бях видял за последен път, а това беше преди единадесет месеца и аз бях още на брига „Пилигрим“. Красивата морава, на която той е разположен, боровата гора от юг, малката рекичка от северната страна, кирпичените къщички с бели стени и покриви от червени керемиди, разхвърляни из зеленината, ниското бяло укрепление с развяващото се мръсно трицветно знаме и нестройната врява на барабани и тромпети по време на обедната маршировка — всичко това ни припомни картината, която бяхме наблюдавали тук с толкова голямо удоволствие преди почти една година, когато идвахме от дълго пътуване, и след непривлекателното посрещане в Санта Барбара. Струваше ни се едва ли не, че се завръщаме у дома.

---

[1] Ситка — град в югоизточна Аляска, на о-в Баранов, в архипелага Александър, столица на Аляска до 1900 г. — Б.пр. ↑

[2] Руска Америка — наименование на Аляска до 1867 г., когато е била продадена от руското царско правителство на САЩ. — Б.пр. ↑

[3] Новая Земля (Нова Земя) — архипелаг в Северния ледовит океан между Баренцово и Карско море (СССР). — Б.пр. ↑

[4] Кенебек — река в САЩ, която се влива в Атлантическия океан, в миналото прочута с дърводобива край нея. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XXVII

УВЕСЕЛЕНИЕ

Единственият друг кораб в пристанището бе руски правителствен барк от Ситка, който носеше осем оръдия (четири от които открихме, че са дървени) и бе качил на борда си бившия губернатор, възнамеряващ да иде с него до Масатлан, а оттам по суша до Веракрус^[1]. Той предложи да вземе писма и да ги остави на американския консул във Веракрус, откъдето лесно можеха да се изпратят до Съединените щати. Ние веднага направихме един пакет с писма, като почти всеки написа по едно, и ги датирахме „1 януари 1836“. Губернаторът удържа на обещанието си и те всички стигнали до Бостън преди средата на март — най-бързото съобщение, направено някога през страната.

Бригът „Пилигрим“ бил в Монтерей в края на ноември и съобразно нарежданията ни чакал. Ден след ден капитан Фоукън се изкачвал на хълма да гледа дали не идваме и най-накрая се отказал, като помислил, че трябва да сме слезли надолу по време на бурята, която ни хвана около нос Кънсепшън и която бе духала с голяма ярост по цялото крайбрежие, изхвърляйки на брега няколко кораба, дори и в най-закътаните пристанища. Един английски бриг, който пристанал в Сан Франциско, загубил и двете си котви, „Роза“ бил изхвърлен на глинест нанос в Сан Диего, а „Пилигрим“ с големи мъки издържал бурята в Монтерей, с три котви пред носа. Той потеглил рано през декември за Сан Диего.

Тъй като неделята ни сварваше тук, а Монтерей бе най-хубавото място за слизание на брега по цялото крайбрежие и почти три месеца не бяхме излизали в отпуска, всички горяхме от желание да отидем в града. В неделя сутринта, още щом измихме палубите и свършихме със закуската, тези, които бяха получили отпуска, започнаха да се стягат, както се казва, за слизание на брега. Извадихме кофи с прясна вода, калъпи сапун и големи груби кърпи и се захванахме да се търкаме един друг на носовата палуба. Като се изтъркахме, застанахме

на носа голи до кръста, вадохме кофи вода от морето и се поливахме с нея. След това започна контенето. Обичайният костюм от половинки обувки, бели чорапи, широки бели дочени панталони, сини куртки, чисти карирани ризи, черни шалчета, добре лакирани шапки с по един фадъм черна панделка, пусната над лявото око, копринена кърпичка, развяваща се от външния джоб на куртката, и четири-пет долара, завързани отзад в шалчето, и ние бяхме наред. Една от кърмовите лодки ни закара на брега и ние се запътихме към града. Опитах се да намеря църквата, за да видя богослужението, ала ми бе казано, че нямамо друга служба освен литургията рано сутрин, така че тръгнахме из града по гости у англосаксонците и мексиканците, с които се бяхме запознали предния път. Към обяд се снабдихме с коне и отидохме до кармелитовия манастир^[2], който се намира на около една левга от града, където ни бе стъкмен обяд от телешко, яйца, фрихолес, тортиляс и някакво вино средна ръка. Mayordomo, разбира се, отказа да вземе пари, тъй като това било божи дар, ала все пак прибра бакшиша с нисък поклон, докосване до шапката и: „Dios se lo pague!“.

След тази трапеза ние се разходихме с удоволствие из околността, препускайки на бързите си коне, и се прибрахме в града скоро след залез-слънце. Тук намерихме другарите си, които бяха отказали да дойдат да яздят с нас, смятайки, че морякът може да има толкова вземане-даване с коне, колкото рибата с въздушния балон. Те бяха пристанали в една кръчма, вдигаха голяма врява, с тълпа индианци и гладни метиси около себе си и със сигурни изгледи да бъдат обрани и намушени или оставени да прекарат нощта в ареста. С големи мъки успяхме да ги свалим до лодките, макар и не без множество гневни погледи и забележки от страна на мексиканците, които си ги бяха набелязали за жертви. Екипажът на „Диана“ — тълпа пропаднали изгнаници, събрани по островите от измета на китоловните кораби — бяха всички пияни като животни и се скараха на брега с капитана си, който самият не бе в по-добро състояние от тях. Те се заклеха, че няма да стъпят на кораба, и се върнаха в града. Там били обрани, бити и хвърлени в ареста до следващия ден, когато капитанът им отишъл да си ги вземе. Нашият кубрик, както обикновено след градски отпуск, бе сцена на буйства, в които пияните изкараха цялата нощ. Тъкмо бяха заспали към сутринта, когато ги вдигнаха с останалите и цял ден ги държаха във водата да носят кожи,

като главите им ги боляха така, че едва се държаха на краката си. Това са удоволствията на моряка.

Нищо достойно за отбелязване не се случи, докато бяхме тук, освен малкото боксово състезание на борда на нашия кораб, което ни създаде тема за разговори. Нашият широкоплещест и едроглав юнга от нос Код, около шестнадесетгодишен, бе тормозил през време на цялото пътуване едно слабичко, крехко момче от едно бостънско училище, над което имаше голямо предимство в сила, възраст и опит в корабната служба, а бостънчанчето стъпваше на солена вода за първи път. Последното обаче се бе отракало малко, учеше службата си и като придоби сила и увереност в себе си, започна да защитава правата си пред своя потисник. При все това другият си оставаше негов господар и с по-голямата си сила винаги го надвиваше и събаряше на земята. Един следобед, преди да ни извикат на работа, тези момчета се спречкаха яростно на средната палуба и тогава Джордж (бостънчанчето) каза, че ще се бие с Нат, ако се играе честно. Старши помощникът чу врявата, хлътна през люка, изкара ги на палубата и им каза или да си стиснат ръцете и да не се карат повече по време на пътуването, или да се бият, докато единият от тях не се признае за победен. Като видя, че никой от двамата не проявява склонност към помирение, той извика всички моряци горе (защото капитанът бе на брега и помощникът можеше да си прави каквото си иска на борда), нареди екипажа в средната част на кораба, тегли една черта на палубата, докара двете момчета до нея и ги накара да „застанат на старта“, след това завърза едно въже за един нагел^[3] и го опъна през палубата, като го нагласи точно над кръста им. „Никакво удряне под въжето!“ Те застанаха там всеки от едната страна, лице срещу лице, и се хвърлиха един срещу друг като бойни петли. Юнгата от нос Код — Нат — нападна с юмручищата си, като разкървави другия и го направи целия в синини по лицето и ръцете. Ние очаквахме Джордж да се предаде всеки момент, но колкото повече го удряха, той толкова по-добре се биеше. На няколко пъти бе свален на земята, ала отново се изправяше с лице срещу чертата, храбър като лъв, и отново получаваше тежките удари, които отекваха така, че караха сърцето на човек да се свива от жалост към него. Най-накрая той се изправи срещу чертата за последен път, ризата му бе разкъсана, лицето покрито с кръв и синини, а очите му искряха от плам, и се закле, че ще остане

там, докато един от двамата не бъде убит, а след това се хвърли срещу другия като фурия. „Ура за носа!“ — викаха моряците, като го окуражаваха. „Никога не говори за умирачка, докато има надежда!“ и т.н. Нат се опита да се вкопчи в него, знаейки надмощието си, ала помощникът не позволи това, като каза, че трябва да се играе честно и да няма хващане. Тогава Нат застана на чертата, но нещо преbledнял около устата, а ударите му нямаха и наполовина стръвта на първите. Нещо ставаше с него. Не бях сигурен дали се бе уплашил или, тъй като си беше добър по природа, не искаше повече да бие момчето. Във всички случаи той се огъна. Господарят винаги е бил той и нямаше какво да печели, можеше само да загуби всичко, докато другият се бореше за чест и свобода и с чувството на онеправдания. Битката скоро завърши. Нат отстъпи — явно не много наранен — и никога повече не се опита да тормози момчето. Ние взехме Джордж на предната палуба, измихме го в палубната каца, похвалихме го за куража му и оттогава той си извоюва признание на борда, тъй като здраво се бе бил за това. Идеята на мистър Браун има добро въздействие, защото юнгите повече не се скараха до края на пътуването.

Сряда, 6 януари 1836. Отплавахме от Монтерей с неколцина мексиканци като пътници и поехме курс към Санта Барбара. „Диана“ излезе от залива заедно с нас, но около нос Пинос се отдели, тъй като имаше назначение за Хавайските острови. В продължение на няколко часа духаше силен вятър, от който ветрилата плющяха, и ние се носехме с голяма бързина до падането на нощта, когато той затихна, както обикновено, и задуха бризът откъм сушата. Сред пътниците ни имаше един младеж, който бе прекрасен пример на пропаднал благородник. Много ми напомни за някои от героите на „Жил Блаз“^[4]. Той произхождаше от аристокрацията на страната, тъй като семейството му било с чиста испанска кръв и някога било много влиятелно в Мексико. Баща му бил губернатор на провинцията и след като натрупал значително състояние, се заселил в Сан Диего, където построил голяма къща с вътрешен двор, държал свита от индианци и се смятал за големеца на тази част от страната. Синът му бил изпратен в Мексико, където получил образование и влязъл във висшето общество на столицата. Бедствия, екстравагантност и липсата на всякакво олихвяване на капитала в кратък срок погълнали имота и дон Хуан Бандини се завърнал в Мексико, образован, беден и горд, но без

никаква служба или занятие, за да почне да води живота на повечето младежи от по-добрите семейства — разгулен и светски, когато има пари под ръка. Той бил амбициозен по душа, но неспособен на действие, често без пари за хляб, ала винаги със самочувствие, макар беднотията на семейството му да била известна и на последното полуголо индианче на улицата, и живеел в постоянен страх от всеки дребен търговец и бакалин в града. Той имаше тънка и стройна фигура, походката му бе изящна, валсираше очарователно, говореше много добре кастилски с приятен, чист глас и акцент и имаше от горе до долу осанката на човек от добро потекло и с високо обществено положение. И все пак, ето го тук, взет без пари на борда (както по-късно научих), защото нямал с какво да плати, и преживяващ от милостинята на агента. Той бе любезен с всички, разговаряше с моряците и даде четири реала — смея да кажа последните, които имаше в джоба си — на стюарда, който му слугуваше. Не можех да не чувствам съжаление към него, особено когато го виждах редом с неговия спътник и съгражданин — дебел, груб, вулгарен и самомнителен търговец-янки, който бе натрупал пари в Сан Диего и сега пиеше кръвта на семейството Бандини, като се угояваше от тяхната разточителност и ги натикваше в беднотията. Той бе заграбил в полици почти всичките им земи, купувайки на зелено добитъка им, и вече се бе промъкнал до техните скъпоценности, които бяха последната им надежда. Дон Хуан водеше със себе си слуга, който също като своя господар много приличаше на героите от „Жил Блаз“. Зовеше се частен секретар, макар че нямаше какво да пише, и живееше в кърмовия отсек заедно с дърводелеца и платнаря. Той бе интересна личност — можеше да чете и пише твърде сносно, говореше хубав испански, бе пътувал из по-голямата част на Испанска Америка и преживял какво ли не, и работил каква ли не работа, макар главно като приближен слуга на хора с положение. Аз се запознах по-отблизо с този човек и през петте седмици, които той прекара с нас, докато стигнахме в Сан Диего, узнах повече за състоянието на политическите партии в Мексико, навиците и заниманията на различните обществени прослойки, отколкото бих могъл да узная от когото и да било друго. Той положи, много усилия да оправи моя испански и го попълваше с разговорни изрази и общоупотребими думи и възкличания, когато говореше с мене. Зае ми свезка вестници от град Мексико, които бяха

изпълнени с триумфалното посрещане на Санта Ана^[5], който тъкмо се бе върнал от Тампико^[6] след победата си и бе зает с подготовката за настъпление срещу тексасците.^[7] „Да живее Санта Ана!“ бе на устата на всеки и това бе стигнало дори до Калифорния, макар че тук имаше още мнозина против нето, между тях и дон Хуан Бандини, които се занимаваха с различни машинации, за да качат на власт един друг претендент. Санта Ана според тях искал да съсипе манастирите или, както казваха, „Santa Anna no quiere religion“.^[8] При все това за мен нямаше никакво съмнение, че службата управител на Сан Диего би примирила дон Хуан с която и да е династия или състояние на църквата. В тези вестници също така намерих откъслечи от американски и английски новини, но те бяха толкова несвързани, а аз не бях запознат с нищо, което ги е предхождало в продължение на осемнадесетте изминали месеци, че само събудиха любопитство, което не можеха да задоволят.

На втората сутрин, след като напуснахме Монтерей, стигнахме нос Кънсепшън. Беше ясен, слънчев ден и вятърът, макар и силен, бе благоприятен и всичко бе в противоположност на това, което бяхме изпитали тук преди два месеца, когато бяхме носени от северозападния вятър под щормови фок и грот. „Ветрило на хоризонта!“ — извика един моряк, който нагласяше реята на брамселния лисел. „Откъде идва?“ — „Откъм наветрения борд, сър!“ и след няколко минути видяхме, че откъм нос Кънсепшън се задава бриг под пълно стъкмяване. Отпуснахме фаловете на лиселите, притегнахме ноковете на реите, натегнахме задните реи обратно и го зачакахме да наближи. Той измени курса, обърна гротмарсела и показва палубите си, пълни с моряци, с по четири оръдия от всяка страна, мрежи за хамаци и всичко като на военен кораб, с изключение на това, че не се чуваше свирката на боцмана и на юта нямаше униформи. Нисък, широкоплещест мъж, със сива куртка от груб плат, с рупор в ръка, застана от наветрената страна. „Хей, корабът!“ — „Здравей!“ — „Кой кораб е това, моля?“ — „Алърт“. — „Откъде сте, моля?“ и т.н. Оказа се, че това е бригът „Конвой“ от Хавайските острови, занимаващ се с лов на видри сред островите, разположени покрай брега. Носеше въоръжение, защото бе contrabandista. Видрите са многобройни сред тези острови и тъй като стойността им е голяма, правителството взема висока сума за разрешение за лов и налага тежко мито върху всяка

убита и изнесена от страната видра. Този кораб нямаше разрешение и не плащаше мито, а освен това се занимаваше с пренасяне на контрабандни стоки на борда на други съдове, търгуващи по брега и принадлежащи на същите собственици в Оаху. Нашият капитан му каза да се пази от мексиканците, ала той отвърна, че те нямат толкова въоръжен кораб, колкото неговия, из целия Тихи океан. Това бе без съмнение същият кораб, който се показва около Санта Барбара преди няколко месеца. Тези кораби често остават покрай брега в продължение на години, без да влизат в пристанище освен на островите за дърва и вода и от време на време до Оаху за подмяна на оборудването и екипажа.

Неделя, 10 януари. Пристигнахме в Санта Барбара, а на следващата сряда откачихме веригата си и влязохме навътре в морето поради югоизточна буря. Върнахме се на котвената стоянка на другия ден. Бяхме единственият кораб в пристанището. „Пилигрим“ бил минал през канала и се бил спрял пред града преди близо шест седмици, по време на слизането си от Монтерей, и сега ни се падаше от подветрената страна на брега. Тук той научил за благополучното ни пристигане в Сан Франциско.

На брега се правеха големи приготовления за сватбата на нашия агент, който щеше да се жени за доня Анита де ла Гера де Нориего и Корильо — най-малката дъщеря на дон Антонио Нориего, големеца на града и главата на първото семейство в Калифорния. Нашият стюард прекара три дни на брега да прави торти и сладкиши и част от най-добрите ни запаси отидоха за това. В деня, определен за сватбата, ние закарахме капитана на брега с малката лодка и получихме нареждане да се върнем да го приберем привечер, с позволение да отидем до къщата и видим празненството. Като се върнахме на борда, заварихме да се правят приготовления за оръдеен салют. Оръдията ни бяха заредени, моряци застанаха до всяко едно, раздадени бяха заряди, фитилите запалени и всички флагове готови за издигане на мачтите. Аз си заех мястото на дяснобордовото задно оръдие и всички зачакахме знак от брега. В десет часа булката, облечена цялата в черно, отиде със сестра си в изповедалнята. Мина почти един час, докато големите порти на църквата в манастира се разтвориха, камбаните прокънтяха със силен, нестроен ек, тайният знак за нас бе подаден от капитана на брега и булката, облечена цялата в бяло, излезе от църквата с

младоженеца, следвани от дълго шествие. Точно когато излезе от църковната врата, откъм носа ни се вдигна малко бяло облаче, което се виждаше отвсякъде, силният гърмеж проехтя сред околните планини над залива и в един миг корабът се покри с флагове и вимпели от носа до кърмата. Последваха двадесет и три оръдейни изстрела на равни промеждутъци от петнадесет секунди между всеки, облакът от тях се разнесе, но корабът ни остана покрит с флагове през целия ден. При залез-слънце салютирахме пак със същия брой изстрели и всички флагове бяха свалени. Ние сметнахме, че добре сме се представили — по един изстрел на петнадесет секунди за търговски кораб само с четири оръдия и двадесетина души екипаж.

След вечеря извикаха екипажа на кърмовата лодка и ние загребахме към брега, облечени в униформите си. Изтеглихме лодката на пясъка и отидохме да видим празненството. Къщата на булката бе най-голямата в града, с обширен двор отпред, сред който бе разпъната палатка, побираща няколкостотин души. Като наближихме, чухме познатите звуци на цигулки и китари и видяхме голямо движение сред хората вътре. Влязохме и намерихме почти всички жители на градчето — мъже, жени и деца — събрани и така наблъскани заедно, че едва оставаше място за танцуващите, защото в такива случаи не се раздават покани, а се предполага, че всеки ще дойде; вътре в къщата винаги има частно увеселение за най-близките приятели. Старите жени бяха насядали в редици, пляскаха с ръце в такт с музиката и аплодираха младите. Музиката бе жива и сред мелодиите разпознахме някои наши любими песни, които без съмнение сме заели от испанците. По отношение на танцуването бях много разочарован. Жените се държаха изправени, с ръце пуснати покрай тялото и очи забодени право в земята, и се плъзгаха насам-натам, без никакви видими признаци на движение, тъй като краката им бяха невидими — краищата на роклите им образуваха около тях кръг, който стигаше до земята. Те имаха толкова сериозен вид, сякаш изпълняваха някакъв боговерски обред. По лицата им също нямаше никакво оживление и като цяло, вместо живите, завладяващи испански танци, които бях очаквал, открих едно съвсем безцветно калифорнийско фанданго, поне що се отнася до жените. Мъжете се представиха по-добре. Те танцуваха живо и грациозно, като се движеха в кръг около своите почти неподвижни партньорки и показваха фигурите си в най-благоприятна светлина.

Много нещо бе казано за нашия приятел дон Хуан Бандини и когато се появи, а това беше към края на вечерта, наистина ни показа най-изящното танцуване, което съм виждал някога. Бе облечен с хубаво ушити, бели тесни панталони, късо сако от тъмна коприна с красиви шарки, бели чорапи и тънки сахтиянови пантофки на извънредно малките си крака. Неговата тънка и елегантна фигура подходеше много за танци и той се движеше с грацията и изяществото на млад фавън. Едно докосване на пръстите му до земята сякаш бе всичко необходимо, за да му даде дълъг промеждутък от време във въздуха. В същото време в танцуването му нямаше изключителност и размах, а по-скоро потискаше някакво силно вътрешно движение. Ръкопляскаха му гръмко и той танцува много пъти. След вечерята започнаха валсовете, които бяха ограничени за съвсем малко хора от доброто общество и се считаха за много голямо умение, както и за белег на аристократизъм. Тук също така дон Хуан бе много лична фигура, валсирайки със сестрата на булката (доня Ангустия, красива жена и всеобща любимка) с най-разнообразни стъпки почти половин час, без някой друг да излезе на площадката. На тях им ръкопляскаха продължително и бурно, като старците и децата скачаха от възторг, а младежите развяваха шапки и кърпички. Голямото забавление на вечерта — дължащо се на това, че бе седмицата преди Сирница — бе да се чупят яйца, пълни с одеколон или други есенции, върху главите на събралите се. Жените носят по много от тях, като ги крият по себе си, и шегата е в това да счупят някое на главата на мъж, когато той е обърнат с гръб. Той като кавалер е длъжен да открие дамата и да ѝ върне комплимента, но това не трябва да се прави, ако е видял коя е. Пред мен стоеше висок, представителен господин с огромни бели бакенбарди и с много важен вид, когато почувствувах леко докосване до рамото си и като се обърнах, видях доня Ангустия (която всички познавахме, тъй като тя бе пътувала от Монтерей до други градове на „Алърт“), сложила пръст на устните си и правеща лек знак да се отместя встрани. Отстъпих малко назад и тогава тя отиде зад господина и с една ръка събори огромното му сомбреро; в същия миг с другата счупи яйцето о главата му и като скочи зад мен, се изгуби мигновено от погледа. Господинът се обърна бавно, като одеколонът се стичаше по лицето и дрехите му, сред силен смях, подет от всички страни. Той се оглежда безуспешно наоколо известно време, докато

посоката, в която толкова много засмени погледи бяха обърнати, не му показва красивата виновница. Тя бе негова племенница и голяма любимка, така че старият дон Доминго трябваше да се засмее с останалите. Много такива закачки се разменяха и много военни действия с бързи маневри бяха разиграни между младежите и девойките, като при всеки успешен опит се подемахме всеобщ смях.

Една друга тяхна игра не можах да разбера известно време. Танцуваше красива млада девойка, носеща почти богохулното за нас име Еспириту Санто^[9], когато един младеж се промъкна зад нея, нахлупи шапката си на главата ѝ, така че тя падна над очите ѝ, и се скри в тълпата. Тя продължи да танцува така известно време, ала след това я хвърли на земята, предизвиквайки смеха на тълпата, а младежът бе принуден да излезе на площадката и да си я прибере. Някои от дамите, на чиито глави бяха нахлупени шапки, ги хвърляха веднага, докато други ги държаха през цялото време на танца и когато той свършеше, ги сваляха и поднасяха на собственика, който излизаше напред и си прибираще шапката с нисък поклон. Полека-лека схванах смисъла на тази игра — както по-подробно ми обясниха, това се счита за комплимент и предложение господинът да стане кавалер на дамата през останалата част от вечерта и да я изпрати до дома. Ако шапката не бъде приета, предложението не се приемаше, а собственикът бе принуден да си я вдигне сред всеобщия смях. Бе много забавно, когато някой сложеше шапката си на главата на дама, без тя да успее да го види. Така тя се принуждаваше или да я хвърли веднага, или да я остави на главата си на свой собствен риск, а когато се разбереше кой е собственикът, смехът бе за сметка на единия или другия.

Капитанът ни отпрати към десет часа и ние се върнахме на кораба с повишено настроение, след като бяхме наблюдавали новата картина с голямо удоволствие. Спечелихме си завистта на останалите от екипажа, защото имаме толкова много за разправяне, както и поради вероятността да ходим в града всяка вечер, докато празненствата свършеха, а те обикновено траят по три дена. На другия ден ме изпратиха с още един моряк до града и на връщане не пропуснахме да минем покрай дома на дон Нориего и да надникнем в павилиона. Музикантите бяха отново тук, стържейки и дрънчейки непрестанно върху подиума, а няколко двойки, явно от по-долните съсловия, танцуваха. Танците продължават с малки прекъсвания през

целия ден, но истински многолюдно и оживено става вечерта, когато идва елитът на градчето. На следната вечер, която бе последната, отидохме пак там, но вече бяхме почнали да се отегчаваме от еднообразното дрънчане на инструментите, привлечените викове, с които жените поддържаха припева, и отмерването на такта с пляскане вместо с кастанети. Ние също бяхме част от пъстрия декор, както всички и всичко на това място. Моряшките ни дрехи — а ние бяхме положили всички възможни грижи да бъдем спретнати и наконтени — предизвикваха голямо възхищение. Всички много настоятелно ни канеха да покажем някой американски танц, ала след смехотворния вид, който имат нашите съотечественици, когато танцуват след мексиканците, решихме, че е най-добре да оставим това на въображението им. Нашият агент, облечен в тесен, черен фрак, току-що донесен от Бостън, с висока, твърда връзка, която заедно с фрака го правеше да изглежда сякаш току-що е бил шпекован и нанизан на шиш, излезе да танцува точно след Бандини и ние решихме, че на мексиканците това американско изящество им беше предостатъчно.

Последната вечер започна много бляскаво и увеселението се разгаряше все повече и повече, когато капитанът ни извика, за да го върнем на кораба. Сега бе сезонът на югоизточните бури и той се страхуваше да остава дълго на брега; и направи много добре, защото още същата нощ се наложи да се откачваме от котвите. За завършек на забавленията ни на брега бяхме подгонени от югоизточна буря, която трая дванадесет часа и ни позволи да се върнем на котвената стоянка чак на следващия ден.

---

[1] Веракрус — град в Мексико, най-важното пристанище в Мексиканския залив. — Б.пр. ↑

[2] Кармелити — римско-католически орден от просещи монаси, носещ името си от планината Кармел в Палестина, по-късно главно женски орден. — Б.пр. ↑

[3] Дървено или желязно колче, около което се навиват въжета. — Б.пр. ↑

[4] „Жил Блаз от Сантиляна“ — роман от френския писател Ален Рене Лесаж (1668–1747), чиито герои са авантюристи, описани с много остроумие и реализъм. — Б.пр. ↑

[5] Антонио Лопес де Санта Ана (1794–1876) — мексикански генерал и политик, президент на Мексико. — Б.пр. ↑

[6] Тампико — второто по големина пристанище на брега на Мексиканския залив. — Б.пр. ↑

[7] Става въпрос за събития, свързани с въстанието на Тексас за независимост от Мексико. — Б.пр. ↑

[8] „Санта Ана не иска религия“ (исп.). — Б.пр. ↑

[9] Свети дух (исп.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА XXVIII

НОВИНИ ОТ РОДИНАТА

Понеделник, 1 февруари. След като престояхме в това пристанище двадесет и един ден, отплавахме за Сан Педро, където пристигнахме на следващия ден. Имахме голям късмет с вятъра, който не се промени и на румб през цялото време, и ние пътувахме с вдигнат наветрен край на грота и реите, малко прибрани назад. В Сан Педро заварихме „Аякучо“ и „Пилигрим“, който не бяхме виждали от единадесети септември — преди почти пет месеца, — и аз усетих нещо като привързаност към стария бриг, който бе станал първият ми дом и където бях прекарал почти година, опитал за първи път грубите лапи на морския живот. Освен това той бе свързан в съзнанието ми с Бостън — с кея, от който бяхме отплавали, престоя на котва във фарватера, сбогуването и всички онези неща, които сега за мен бяха като малки брънки, свързващи ме с друг свят, в който бях живял някога и който с божията помощ може би отново щях да видя един ден. Още първата вечер, като се нахранихме, отидох на борда му и заварих стария готвач в камбуза да свири на малката военна флейта, която му бях подарил на прощаване. Той се ръкува сърдечно с мен и аз хлътнах в кубрика при старите си другари — същите, както винаги, и щастливи, че ме виждат, защото почти ни били отписали поради бурята, особено като не ни намерили в Санта Барбара. За последен път били в Сан Диего, после стояли близо месец в Сан Педро и получили три хиляди кожи от Пуебло. Ала — *sic vos non vobis*^[1] — взехме им ги на следния ден, като напълнихме кораба; потеглихме заедно на четвърти — те за Сан Франциско, а ние за Сан Диего, където пристигнахме на шести февруари.

Винаги се радвахме, когато отидехме в Сан Диего, тъй като той беше нашата база и бе закътано, уютно местенце, а особено за мен, който бях прекарал цяло лято тук, бе съвсем като дом. В пристанището нямаше никакви кораби — „Роза“ бе отплавал за Валпарайсо и Кадис, а „Каталина“ бе тръгнал за Каляо преди близо месец. Разтоварихме

кожите си и след четири дни бяхме отново готови за отплаване нагоре по брега и за наша голяма радост — за последен път! Вече бяхме събрали над тридесет хиляди кожи, които бяха обработени и прибрани в склада. Заедно с това, което щяхме тепърва да съберем и „Пилигрим“ да докара от Сан Франциско, товарът ни щеше да бъде готов. Мисълта, че действително отивахме нагоре за последен път и че когато на връщане минехме носа на Сан Диего, щяхме вече да бъдем на „обратен курс“, ни караше да се чувствуваме толкова близо до края на пътуването, сякаш вече бяхме пристигнали в Бостън, макар че щеше да мине почти още една година, преди да го видим.

Както обикновено правех, останах още една вечер на фурната с хавайците, ала сега обстановката там бе много далеч от обичайната врява и смеховете. Много пъти е казвано, че най-голямото проклятие за островите в Южните морета е първият бял човек, който ги е открил, и всеки, който знае нещичко за търговията ни по тези места, има представа колко много истина се съдържа в тези думи и че белите хора със своите пороци са донесли болести, непознати дотогава на островитяните, а тези болести помитат сега туземното население на Хавайските острови в размер на една четиридесета от цялото население годишно. Те са сякаш обречен народ. Проклятието на хората, които се наричат християни, ги преследва навсякъде — дори и тук, в това затънтено място, сега намерих на легло двама млади островитяни, които бях оставил като силни, пъргави младежи, цъфтящи от здраве. Сега те линееха от болест, която никога не биха познали, ако не бяха връзките им с хора от християнска Америка и Европа. Единият от двамата не беше толкова зле — движеше се, пушеше лулата си и разговаряше, мъчейки се да не пада духом, ала другият, който беше моят приятел и „айкане“ — Надежда, — представляваше най-ужасната гледка, която някога съм виждал в живота си — очите му бяха хлътнали, погледът угаснал; бузите му се бяха вдлъбнали до челюстите, а ръцете му сгърчени като нокти на граблива птица. Страхотна кашлица разтърсваше изнемощялото му тяло, гласът му бе глух, подобен на шепот и бе свършено неспособен да се движи. Така лежеше той там — върху една рогозка, постлана на пръстения под на фурната, без никакви лекарства, удобства или някой да се грижи за него освен неколцината канаки, които имаха най-доброто желание да му помогнат, ала не бяха в състояние да сторят

нищо. Видът му ме накара да почувствувам такава слабост, че едва не ми прилоша. Нещастникът! През четирите месеца, когато живеях тук, бяхме постоянно заедно — заедно ходехме на работа и на излети в гората, заедно излизахме в морето. Бях много привързан към него и предпочиташ компанията му пред тази на когото и да е било друг от сънародниците ми там, а колкото за него — не вярвам да имаше нещо, което той не би сторил за мен. Когато влязох във фурната, той ме погледна, подаде ми ръка и каза с нисък глас, но с очарователна усмивка: *Алоха, айкане! Алоха нуи!* Аз се помъчих да го успокоя, колкото можах, и обещах да помоля капитана да му даде лекарства от корабната аптека, като му казах, че не се съмнявам в помощта на капитана, тъй като той бе работил за фирмата в продължение на няколко години — както на сушата, така и на нашите кораби по крайбрежието. Върнах се на кораба и легнах в хамака си, ала не можах да заспя.

Вярвайки, поради образованието ми, че имам някакви познания по медицина, канаките бяха настояли да го прегледам внимателно, а това не беше гледка, която можех да забравя. Един от нашите, стар военен моряк с двадесетгодишна служба, който бе виждал всевъзможни пороци и страдания, ми каза, след като го заведох да види Надежда, че това била най-ужасната гледка, която бил съзирал някога, наяве или насън. Ужасът, който го беше поразил, личеше по лицето му, а все пак той е бивал свидетел на най-злокачествени случаи из нашите военноморски болници. През цялата нощ мисълта за клетника не ме остави и непрестанно мислех за страхотното му страдание и явно неизбежния му край.

На следния ден описах на капитан Томпсън състоянието на Надежда и го попитах дали не би бил така добър да отиде да го види.

— Какво? Някакъв мръсен канак?

— Да, сър — отвърнах аз, — но той е работил четири години по нашите кораби и е бил на служба във фирмата както на сушата, така и по крайбрежието.

— Тогава да върви по дяволите! — каза капитанът и отмина.

Този човек умря по-късно от треска по смъртоносния бряг на Суматра и дано господ да е намерил някого, който да се е грижил за него по-добре в страданията му, отколкото той се бе грижил за ближните си.

Като разбрах, че от капитана не може да се измъкне нищо, посъветвах се с един стар моряк с богат опит в тези неща и взех от него рецепта, която той носеше в себе си. Отидох с нея при помощника и му обясних случая. Мистър Браун отговаряше и за аптеката и макар че беше суров човек и ни гонеше много по време на вахта, бе добър по душа и се смялаше над болните. Той ни каза че, строго погледнато, Надежда не се числял към екипажа, но тъй като е бил на служба при нас по време на заболяването си, му се полагали лекарства, които извади и ми даде с разрешение да сляза вечерта на брега. Възторгът на канаките, когато ме видяха да идвам с лекарствата, не може да се опише с думи. Те ме обсипаха с всичките си изрази за обич и уважение, които им бяха познати, и до голяма степен напразно (тъй като не разбрах и половината от тях), затова пък държанието им беше повече от красноречиво. Бедният Надежда дотолкова се съживи при мисълта, че нещо се прави за него, че изведнъж придоби по-добър и укрепнал вид. Знаех, че при състоянието, в което се намираше, той щеше да умре независимо от лекарствата, но все пак си струваше да се използва и най-малката възможност. Фурната, изложена на всички ветрове и на най-малките промени във времето, не беше най-подходящото място за вземане на каломел^[2], ала нищо друго не можеше да помогне и това силно лекарство трябваше да се приложи, ако не искахме той да си отиде. Дозите, които трябваше да взема вътрешно и външно, бяха твърде силни и аз му заръчах най-строго да стои на топло и на завет, като му казах, че това е единствената възможност да се спаси. На два пъти след това успях да изтичам да го навестя, докато чакахме с лодката. Той ми обеща да взема лекарството редовно през времето, когато ние бъдем нагоре по крайбрежието, и твърдеше, че бил на оправяне.

Потеглихме на десети, с курс към Сан Педро. В течение на три дни бяхме ту в щил, ту с насрещни ветрове, поради което напредвахме съвсем бавно. На четвъртия ден хванахме силен югоизточен вятър, който ни принуди да рифоваме марселите. Докато бяхме на реята, видяхме ветрило откъм наветрената страна на носа и след около половин час подминахме „Аякучо“, който се бореше под двойно рифовани марсели надолу към Сан Диего. Пристигнахме в Сан Педро на четвъртия ден и пристанахме на старото място, на една левга от брега, без да заварим никакъв друг кораб в пристанището и с изгледи

за три или повече седмици скука, търкаляне на стоки нагоре по хлъзгавия склон, носене на кожи на глава по остриите камъни и може би откачване от котвата заради някоя югоизточна буря.

В едничката къщичка тук живееше самотен човек, който за мен ще си остане винаги като съвършен образец на калифорнийски скитник. Той бил шивач във Филадельфия, но тъй като се пропилил и потънал в дългове, се хванал с една група трапери и отишъл с тях до река Колумбия, а оттам до Монтерей. В Монтерей похарчил всичко, разделил се с останалите и дошъл в Пуебло де лос Анхелес да работи занаята си. Тук обаче отново взел курс право по вятъра към кръчмите, игралните домове и т.н. и затова дошъл в Сан Педро — да води нравствен живот, далеч от всякакви изкушения. Той вече бе прекарал в къщата няколко седмици, шийейки усилено по поръчка на хора от града; приказваше много за твърдостта на своето решение, като ни разкри изцяло душата си по отношение на порочното си минало. След като изкарахме тук известно време, го видяхме една сутрин, облечен спретнато и в повишено настроение, да тръгва за Пуебло с ушитите дрехи; каза ни, че на следващия ден щял да се завърне с парите и с нови поръчки. Следващият ден дойде, мина и цяла седмица и още една, докато един ден видяхме някакъв висок човек, който приличаше много на нашия приятел — шивача, да слиза от една индианска каруца, току-що пристигнала от Пуебло. Той тръгна право към къщата, но тъй като се насочихме към него и той разбра, че ще го настигнем, спря се и ни заговори. Каква гледка! Бос, със стар панталон, вързан за кръста му с парче сурова кожа, мръсна памучна риза и окъсана индианска шапка, без пукнат реал в джоба си и изстискан до крайна степен. Той си призна всичко: каза ни, че вероятно щял да има пристъпи на делириум в продължение на седмица и щял да бъде негоден за работа месеци наред. Такъв е животът, който водят половината американци и англичани, скитащи по крайбрежието на Тихия океан и по островите, и затова обикновено наричани „плажни хиени“. От същата пасмина се оказа и Ръсел, който ни беше началник на кожарския склад в Сан Диего, докато работих там, но след това бе уволнен поради дисциплинарни нарушения. Той пропиля с метисите по брега всичките си пари и почти целите ни хранителни запаси, а след това отиде да живее в укреплението като най-отчаян безделник, докато заради някакво мошеничество не го погнаха една нощ с коне, кучета и

индианци и търсеха следите му сред околните планини. Една нощ той нахълта в стаята ни в кожарския склад, задъхан, блед като призрак и целият в кал, и ни помоли за кора хляб, като каза, че от три дни не бил нито ял, нито спал. Това беше великият мистър Ръсел, към когото само преди месец се обръщаха с „Дон Томас“, „капитане“ и т.н., а сега просеше храна и подслон от канаките и моряците. Той остана при нас, докато най-накрая не се предаде и бе замъкнат в тъмницата.

Друг, по-забавен тип срещнахме в Сан Франциско. По-рано бил юнга на кораб „Калифорния“, но при едно от първите му пътувания избягал оттам и започнал да се занимава с продажба на добитък, комарджийство, кражби на коне и т.н., като постепенно се придвижвал нагоре към Сан Франциско, където живееше в едно близко ранчо, докато ние бяхме в пристанището. Една сутрин, когато отидохме на брега с лодката, го заварихме да ни чака на мястото за приставане, облечен с калифорнийски дрехи — широкопола шапка, избелели кадифени панталони, праметнато през раменете одеяло — и поиска да дойде с лодката, като каза, че имал да говори малко с нашия капитан. Много се съмнявахме как щеше да го посрещне капитанът, ала той явно смяташе, че това не е никакъв проблем за човек като него. Закарахме го на кораба, качихме го по трапа и започнахме да си гледаме работата, като следяхме с едно око какво става на юта, където капитанът се разхождаше. Момъкът се приближи самоуверено до него и сваляйки шапката, му пожела добър ден. Капитан Томпсън се извърна, изгледа го от главата до краката и като каза хладно: „Здрасти! Кой си ти, по дяволите?“, продължи да се разхожда. Това срязване направи работата съвсем ясна и чрез намигания и знаци из всички части на кораба бързо се наговорихме да си направим шега. Като „засече“ по такъв начин в „главната квартира“, той се примъкна напред към помощника, който наблюдаваше как се работи нещо по носовата палуба, и се опита да го заговори, ала това не можа да мине и тук. Помощникът бе видял какво бе станало на кърмата и нямаше никакво желание да се занимава с разни изгонени. Вторият помощник бе на мачтата, а третият помощник и аз боядисвахме кърмовата лодка, която висеше на весилките, така че той се опита да се залепи за нас, ала ние се спогледахме и помощникът си придаде твърде зает вид, искайки да каже, че няма време да се занимава с него. Така той обиколи всички от екипажа, един по един, но заговорът го бе изпреварил и всеки се

направи на зает и не му обърна внимание. Като погледнахме през релинга малко по-късно, го видяхме да говори с готвача до вратата на камбуза. Това се вика падение — от висините на юта до най-ниското стъпало в камбуза, с готвача-негър! Вечерта, когато ни извикаха за вечеря, той се повъртя известно време в средата на кораба, надявайки се, че ще бъде повикан долу при началствата, ала те слязоха един след друг, без изобщо да го забележат. Следващите поред бяха дърводелецът и платнарят и той се помота около кърмовия люк, докато и двамата не хлътнаха вътре. Сега вече решихме, че достатъчно сме се майтапили с него, и като го съжалихме, поканихме го в кубрика на канче чай и резен говеждо от баката. Тъй като вече беше гладен и взе да се смрачава, а освен това най-накрая започна да разбира, че няма никакъв смисъл да си играе повече на caballero, той слезе при нас в кубрика и захвана да лапа като истински моряк, отказа се от всичките си фасони и се смя на шегата заедно с всички нас, защото, когато човекът е с моряци, трябва да може да се смее и на себе си. Започна да разправя за приключенията си в страната, както и за всичките си мошеничества, и до късно ни забавлява. Явно бе хитър, безпринципен младеж, който бе участвувал в не една тъмна история из Калифорния, и от него научихме доста любопитни, сведения за това, което става в страната, в която бяхме попаднали.

Събота, 13 февруари. През нощта ни вдигнаха да се откачваме от котвата поради свиреп североизточен вятър, защото тази нещастна дупка Сан Педро е несигурна по отношение на почти всички ветрове. Потеглихме с развяващи се шкотове и се спряхме на подветрената страна на остров Каталина, където престояхме три дни, а след това се върнахме на котвената си стоянка.

Вторник, 23 февруари. Днес следобед видяхме, че ни сигнализируют от брега, и като отидохме с лодката, намерихме там помощника на агента, който бил ходил до Пуебло и ни чакаше на мястото за приставане с пакет под мишница, увит в кафява хартия и добре овързан с канал. Още не бяхме отблъснали и той ни каза, че от Санта Барбара имало добри новини. „Какво става? — запита един от екипажа. — Да не е пукнал оня мръсник агентът? Да не го пипна най-накрая старата вещица?“ — „А, не — нещо по-хубаво! «Калифорния» е пристигнал“ — отвърна помощникът. Това означаваше писма, вестници, новини и може би приятели на борда! Сърцата ни замряха и

ние загребахме юнашки, защото скъпоценният пакет не можеше да бъде отворен от никого освен от капитана. Като застанахме под кърмата, секретарят вдигна пакета и извика на помощника, който се бе навел над планшира, че „Калифорния“ бил пристигнал.

— Ура-а-а! — извика помощникът така, че се чу от носа до кърмата. — Дошъл е „Калифорния“ с новини от Бостън!

Мигновено на борда настъпи такава бъркотия, каквато никой, който не е бил в същото положение, не би могъл да си представи. За момент всякаква дисциплина изчезна.

— Какво става, мистър Браун? — запита готвачът, подавайки главата от камбуза. — „Калифорния“ дошъл?

— Тъй вярно, ангеле на мрака, и носи писмо за теб от улица Булноп, номер двадесет и пет — със зелената врата и бронзовото чукче!

Пакетът бе предаден долу в каютата и всички зачакахме със затаен дъх. Тъй като каютата запази мълчание, помощниците изведнъж почувствуваха, че са се правили едва ли не на деца, и ни изпратиха отново да работим. Бе възобновен предишният строг ред, който забранява разговори по палубата по време на работа, така че когато стюардът се появи на носа с писмата за екипажа, всеки си взе своите, занесе ги долу в сандъка си и се върна незабавно на палубата, като нито едно писмо не бе прочетено преди вечерното почистване на кораба.

За моряците е характерно прекомерното чувство за мъжественост. Това често създава впечатление за безчувственост и дори жестокост. Например ако някой стигне на косъм до това да си счупи врата, а се спаси, станалото става предмет на най-различни шеги, а на малки наранявания или порязвания не се обръща изобщо никакво внимание и на всеки изблик на съчувствие или жалост се гледа като на мекушавост, която не подобава на човек, изправен пред опасностите на моряшкия живот. Това е причината, поради която болните на море са оставяни без грижи и колкото и да са добри моряците на сушата, болният ще намери малко съчувствие или някакво внимание било от кубрика, или от каютата. Също така на кораба никой не може да си има нещо свое, неприкосновено, защото моряците се гордеят с това, че нехаят за всички по-деликатни чувства както по отношение на себе си, така и на останалите. За чувствителен човек на

борда на кораба няма живот. Ще те одерат жив, ако кожата ти не е като на вол. За миг ги овладява естественото чувство на тъга по дом и приятели и веднага след това отново влизат в суровия ритъм на морския живот. И сега започнаха да се шегуват с тези, които бяха проявили по-явно интереса си към очакваните новини, и нищо мило или скъпо не бе пощадено от грубите шеги и безчувствената суровост, като изключение не се правеше за никого.

Вечерята също трябваше да се изяде, преди да се четат писмата, и когато най-накрая ги извадихме, всички наобиколиха тези, които имаха писма, и искаха от тях да четат на глас, за да могат общо да ги споделят. Ако някой се опита да си чете сам, другите викваха: „Не е честно така — хайде, да няма криене!“ Взех си писмото и се скрих в отсека на платнаря, където можех да си го прочета на спокойствие. Беше с дата от август — точно година, след като бях отпътувал от дома. Всичко било наред и нищо особено не било станало. Така, поне за една година можех да бъда спокоен, ала все пак бях минали шест месеца, откакто бе писано писмото, а какво щеше да донесе още една година, кой би могъл да каже? Всеки човек, като е далеч от къщи, си мисли, че там трябва да са се случили какви ли не неща, докато за тези, които са си у дома, всичко върви с постоянното си еднообразие и липса на събития.

Колкото и да бях потънал в новините, получени от дома, не можех да не се развеселя от сцената, разиграла се в кърмовия отсек. Нашият дърводелец се бе оженил тъкмо преди да отплаваме от Бостън и през цялото пътуване все говореше за жена си. Той търпеливо поднасяше всички шеги и подмятания, отправяни към него, както към всеки на кораба, за когото се знае, че е женен, но увереността, че ще получи писмо от жена си още първия кораб, явно поддържаше духа му. „Калифорния“ пристигна, пакетът с писма бе донесен на борда и едва ли имаше някой, който да се радва повече от него, ала когато започнаха да раздават писмата на носа, за него нямаше нищо. Капитанът прегледа пакета още веднъж, но грешка нямаше. Горкият „Стружко“ отпадна дотам, че не можа да си яде вечерята. Бе свършено сломен. „Платното“ (платнаря) се опита да го утеши, като го нарече страшен глупак, щом се отказва от вечерята си заради някаква си жена, и му припомни как му бил казвал десетки пъти, че повече нито щял да получи писма от тази жена, нито да я види. „Виж какво — каза

Стружко, — ти въобще нямаш представа какво значи да си имаш жена!“

„Нямам ли?“ — извика Платното и след това чухме, може би за стотен път, историята му за това, как бил слязъл на брега в Ню Йорк от фрегатата „Констелейшън“ след четиригодишно пътуване покрай нос Хорн; как му платили четиристотин долара и веднага се оженил, наел две стаи в четириетажна къща, как бил обзавел стаите (с подробно описание на мебелировката, включително и на дванадесетте плетени стола, за които той винаги говореше надълго и широко, колчем станеше дума за мебели), как отново отишъл да плава, оставяйки половината си заплата на жена си като последен глупак, как след това, връщайки се вкъщи, видял, че тя била запрашила нанякъде, без да плати наема и задигайки всички мебели, с все плетените столове, новите му дрехи, половината му заплата, бобровата му шапка и белите му ленени ризи. Жена си оттогава нито бил виждал, нито бил чувал, а и въобще не искал да знае за нея. След това последва обобщение, което не бе твърде ласкаво по отношение на нежния пол и бе издържано напълно в духа на Поуп^[3]. „Хайде, Стружко — продължи той, — дръж се като мъж и вземи се наясн хубаво. Няма да се оставиш на една фуста да те прави на глупак я! А нея вече хич няма да я видиш — вдигнала е котва и е отплавала още докато не си минал и нос Код. Само дето си си прахосал парите като последен идиот, но поне ще ти е за урок — и аз съм минал по този път. Сега натягай реите по-далеч от нея и хич да не ти пука!“

Това бе най-доброто утешение, което Платното можеше да предложи, но едва ли най-добрият лек за душата на дърводелеца, защото в продължение на няколко дни той преживяваше всичко дълбоко покрусен и едва понасяше шегите на моряците, а още по-трудно опитите им за съвети и утешения, които в голямата си част не се различаваха от тези на платнаря.

Четвъртък, 25 февруари. Отплавахме за Санта Барбара, където пристигнахме в неделя, двадесет и осми. За съвсем малко се разминахме с „Калифорния“, който бе отплавал преди три дни на път за Монтерей, за да обяви товара си и получи разрешение за търговия, а оттам да продължи за Сан Франциско и другите пристанища. Капитан Артър бе оставил няколко връзки бостънски вестници за капитан Томпсън, до които, след като бяха прочетени и обсъдени в каютата,

успях да се добера чрез приятеля ми, третия помощник. Едната свезка бе цялата от бостънския „Транскрипт“ за месец август 1835 г., а останалите бяха около дузина броя „Дейли адвъртайзър“ и „Куриер“ от различни дати. Трябва да кажа, че няма по-хубаво нещо от вестника, когато човек се намира далеч от родината си. Дори и писмата в много отношения са нищо в сравнение с него. Той те отвежда в родното ти място така, сякаш си вече там. Прилича ми на някакво ясновидство. Имената на улиците и табелите с рекламираните стоки сякаш изникват пред очите ти, а като четеш обявлението „Изгубено чираче!“, едва ли не чуваш добре познатия глас на Стария Уилсън, който дрънчи звънеца си и огласява улиците със съобщението за „избягало, откраднато или загубило се чираче“! След това пишеше за годишния акт в Кеймбридж, с подробно описание на изпитните работи при завършването на нашия курс. Списъкът на всички тези познати имена (започващ както обикновено с Абът и завършващ с последната буква на азбуката) извикваше в представата ми едно по едно лицата на моите колеги и техните характери, така както ги знаех от общия ни живот в колежа. След това си ги представих на подиума как държат речите си — всеки със свойствените му жестове и интонации. Помъчих се да си представя как всеки от тях щеше да подходи към темата си: един — красив, привлекателен, но повърхностен; друг — внимателен и разсъдлив; трети, който беше винаги ораторът в дискусийните клубове — шумен, мъгляв, но с демократични възгледи и така нататък. После ги виждах как получават оценените си работи от изпълнения с достойнство и с вид на феодален барон ректор, как той произнася своето „auctoritate mihi commissa“^[4] и те слизат от подиума с диплома в ръка, докато в същия този миг техният колега броди по калифорнийските плажове с волска кожа на главата си.

При всяко свободно от дежурство време аз се ровех в тези вестници, докато най-накрая не се уверих, че нищо в тях не е убегнало от вниманието ми, и не ме хвана срам да ги държа повече.

Събота, 5 март. Този ден остана забележителен в нашия календар, защото на него за пръв път ни бе дадено официално уверение, че пътуването ни е наистина към края си. Капитанът даде заповед корабът да бъде приготвен за отплаване, като отбеляза, че вятърът бил попътен и щял да ни закара бързо надолу до Сан Педро. Следователно вече нямаше да ходим нагоре по крайбрежието. Това

поне беше сигурно и новината бързо обиколи носа и кърмата, а когато отидохме с лодката да приберем капитана, го видяхме да се сбогува с хората на брега и да казва, че едва ли щял да види отново Санта Барбара. Работата бе свършено ясна и тръпка на щастие премина през сърцата на всички в лодката. Загребахме с все сили, като всеки вътрешно си казваше (поне за себе си мога да го твърдя със сигурност): „Сбогом, Санта. Барбара! Това е последното ми гребане тук! Край на потапянията във вълните ти и оставянето на котвата при проклетите ти югоизточни бури!“ Новината бързо се разпространи из кораба и накара всички да работят с най-голямо желание при подготовката за отплаване. Всеки хвърли прощален поглед към манастира, градчето, вълните на прибоя по плажа и се закле, че за никакви пари не би желал да се качи на кораб и да ги види отново. Когато всички моряци се хванахме да вдигаме котвата, припевът „Дойде време да се разделим!“ бе подхванат за пръв път и всеки се включи в него с пълен глас. Човек би помислил, че вече тръгвахме за родината, толкова близо ни се струваше това, макар че имаше да караме още три месеца по крайбрежието.

Тук оставихме младия англичанин Джордж Марш, за когото бях споменал по-рано и който бе претърпял корабокрушение на островите Палау. Той напусна, за да заеме поста втори помощник на борда на „Аякучо“, който бе на котва в пристанището. Марш притежаваше всички необходими качества за тази работа, а образованието му би му дало възможност да се издигне до върха на корабната йерархия. Много ми беше мъчно да се разделим с него. Имаше нещо в този младеж, което възбуждаше любопитството ми, защото нито за миг не се съмнявах, че той бе от благороден произход и в ранните си години бе получил прекрасно възпитание. В него имаше дух на стаено благородство и чувство за чест и не малко от гордостта на младеж от почтено семейство. Предложиха му мястото на втори помощник само няколко часа преди да отплаваме и макар че трябваше да се откаже от връщането си в Америка, не се съмнявам, че промяната на моряшкото с командно място бе твърде привлекателна за него, за да го отклони. Закарахме го на борда на „Аякучо“ и когато слизаше от лодката, той даде на всеки моряк от екипажа по една монета, с изключение на мен, с когото се сбогува и ми кимна с глава, сякаш казвайки: „Ние с тебе се разбираме“ и скочи на борда. Ако бях знаел поне един час преди това,

че ще се разделим, щях да се постарая да го накарам да ми разкаже къде се е родил и историята на ранното си детство. Той знаеше, че аз въобще не вярвах на това, което разправяше на моряците, и може би в мига, когато се разделеше с мен, вероятно завинаги, щеше да ми разкаже истината. Дали щях да го видя отново или пък ръкописът му за неговите приключения на островите Палау — така похвален за него и поучителен за другите — щеше да види бял свят, не бих могъл да кажа. Неговият случай е един от тези, които са много по-многобройни, отколкото предполагат хората, които никога не са напускали домовете си и са вървели по една и съща пътека от люлката до гроба. Ние наистина трябва да слезем от висините на общественото си положение и да сменим благоприличните си пътища с криволичещите пътеки на житейските низини, ако искаме да намерим истината, стаена в бордеи, кубрици и в живота на нашите собствени изгнаници по чуждите земи, и така да видим какво са направили с нашите събратя съдбата, мъките и порокът.

Стигнахме в Сан Педро за два дена, а след още два (за наша немалка радост) хвърлихме последен поглед към това място, което навсякъде си бе спечелило прозвището „калифорнийският ад“ и сякаш бе създадено с едничката цел да съсипва моряците до крайна степен. Дори и прощалният поглед не можа да събуди чувство на съжаление. Никакви благодарности, си мислех аз, когато омразните брегове се отдалечаваха зад нас, за часовете, през които съм ходил бос по вашите камъни с кожи на главата; за товарите, които съм качвал по калните ви, стръмни склонове, за потапянията в прибойа ви и за дългите дни и още по-дългите нощи, прекарани на пустинния ви плаж в пазене на камарите кожи, сред острия, нескончаем лай на койотите и печалното бухане на бухалите.

Когато се сбогувах с всяко следващо пристанище, чувствавах, сякаш веригата на моето робство се късаше брънка по брънка. Държейки се близо до брега, за да хващаме бриза от сушата, същата нощ минахме покрай манастира „Сан Хуан Капистрано“ и на ярката лунна светлина блесна скалата, по която се бях спускал, вързан за чифт фалове, за да спася няколко жалки кожи. „Forsan et haec olim“^[5] си помислих аз и хвърлих последен поглед и към това място. А на следващата сутрин вече се намирахме под високия нос на Сан Диего. Приливното течение ни вкара бързо в пристанището и ние хвърлихме

котва срещу кожарския склад, като се приготвихме за дълго оставане тук. Това бе последното ни пристанище. Тук трябваше да разтоварим всичко от кораба, да го изчистим отвътре, да го опушим, да натоварим кожите, дървата и водата и да опънем ветрилата към Бостън. Докато се вършеше всичко това, щяхме да стоим неподвижно на едно място, защото пристанището бе сигурно и нямаше никаква опасност от югоизточни бури. И така, ние си избрахме хубава стоянка, с равен плаж срещу нас и на два кабелта от кожарския склад, привързахме кораба, свалихме ветрилата, спуснахме брамселреите и лиселгиците и прибрахме брамстенгите. След това извадихме лодките и всички ветрила, свободните мачти и реи, хранителните запаси, ненужния такелаж и фактически всичко, което не беше в ежедневна употреба. Това бе свалено на брега и прибрано в склада, а след това разтоварихме кожите и рогата и на кораба не остана почти нищо освен баласта, като и него приготвихме да смъкнем на другия ден. Вечерта, когато ни освободиха от работа и бяхме насядали в кръг в кубрика с лули в ръка, ние вече можехме да се поздравим, че бе дошъл денят, за който бяхме мечтали всеки път, когато бяхме идвали в Сан Диего. „Ех, да бяхме сега тук за последен път! — си бяхме казвали често. — Да свалим веднъж брамстенгите и ветрилата!“ И ето че сега желанието ни бе изпълнено. Чакаха ни още около два месеца много тежка работа, ала не и най-неприятната и мъчителната, която ни се бе случвала досега, а после — „Довиждане, Калифорния!“

---

[1] Някои (се трудят), но не за себе си (лат.). — Б.пр. ↑

[2] Каломел — живачен хлорид, използван в миналото при лекуване на венерически заболявания. — Б.пр. ↑

[3] Поуп, Александър (1688–1744) — поет от периода на английския класицизъм. — Б.пр. ↑

[4] „С дадените ми пълномощия“ (лат.). — Б.пр. ↑

[5] Може би пак някога (лат.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА XXIX

ТОВАРЕНЕ ЗА ОБРАТНИЯ КУРС

Легнахме си рано, знаейки, че няма да ни оставят дълго да спим. И наистина, преди още звездите да бяха напълно избледнели, викът „Всички на палубата!“ ни изкара на работа и ние започнахме да вадим баласта. Съгласно пристанищните разпоредби хвърлянето на баласт зад борда е забранено и съобразно това обковахме голямата лодка отвътре с груби дъски и я докарахме отстрани на трапа, но докато едно ведро баласт отиваше в лодката, поне двадесет отиваха зад борда. Всеки кораб прави така, защото по този начин си спестява поне една седмица работа в товарене на лодката, гребането с нея до носа и разтоварването там. Когато някой от укреплението дойдеше на кораба, баластът бе най-чинно натоварван в лодката и отнасян до носа, ала когато хоризонтът беше чист, лодката си оставаше зад кърмата и баластът падаше зад борда. Това е една от ония дребни измами, които много кораби практикуват в пристанищата на по-изостаналите държави и които се губят сред далеч по-големите нарушения, които едва ли са по-редки. За щастие моряците действуват на борда на кораба само по заповед и затова не носят отговорност пред закона, но самият факт, че постоянно ги използват за подобни неща, без те дори да се замислят за това, поражда безразличие към правата на другите хора.

В петък и малко от съботата бяхме заети с тази работа, докато не изхвърлихме всичко, с изключение на тази част, която искахме да остане под товара ни по време на обратния курс. Тъй като следният ден бе неделя и тъкмо време за опушване на кораба, ние извадихме всичко от каютата и от кубрика, запалихме бавен огън от дървени въглища, брезови кори, сяр и някакви други вещества, като всичко това гореше върху трюмния баласт, след това затъкнахме люковете и всички отвори и замазахме пролуките по илюминаторите, жлебовете на люковете и трапа. Продължихме да затъкваме с кълчища всички места, откъдето излизаше дим, докато на края успяхме напълно да затворим кораба. Капитанът и помощниците се настаняха под тентата,

опъната над юта, а ние се намърдахме под един стар лисел, който прострахме от едната страна на носовата палуба. На следния ден, опасявайки се, че някъде може да тръгне огън, ни наредиха да не напускаме кораба и тъй като палубите бяха целите затрупани с най-различни неща, не можехме да ги мием, така че целия ден останахме без работа. За беда оставили си бяхме книгите на такова място, откъдето не можеха да се вземат, и в нямане какво да правим ние се въртахме безцелно насам-натам, докато един моряк не се сети, че бил забравил някаква книга в камбуза. Той отиде да си я вземе и се оказа, че това бе „Уудсток“^[1]. Какъв късмет! Тъй като обаче всички не можехме да я четем наведнъж, аз, като най-ученият от компанията, бях определен за четец. Край мен се събра групичка от шест-седем души и трябва да кажа, че по-внимателна публика едва ли някой би могъл да намери. Останалите се присмяха на „даскалите“ и се преместиха от другата страна на носовата палуба да си работят и разказват истории, ала моето четене имаше бляскав успех, още повече че слушателите ми бяха каймакът на екипажа. Много от разсъжденията и политическите отстъпления изпусках, но от самия разказ всички изпаднаха във възхита, особено когато се описваха пуританите и техните проповедници и тирадите на войниците-кръглоглавци^[2]. Смелостта на Чарлз, интригите на д-р Радклиф, предателството на „верния“ Томпкинс — всичко това те следяха буквално със затаен дъх. Докато четях, се опасявах, че много от нещата в книгата могат да се окажат над техния вкус, ала с учудване виждах, че напълно навлизаха в нея.

Четох почти през целия ден, чак до залез-слънце. Като се навечеряхме, тъй като бях почти към края на книгата, те взеха фенер от камбуза и като изпусках по-неинтересните места, преди да стане осем часът, вече ги бях превел през сватбата на Еверард и реставрирането на Чарлз Втори.

На следващата сутрин отковахме летвите от люковете и отворихме кораба. Намерихме няколко задушени плъха, а дървениците, хлебарките, бълхите и всякакви други паразити, които може да е имало на борда, също трябва да бяха предали богу дух. Тъй като корабът сега бе готов за товарене, покрихме дъното на трюма от край до край с дъски и като ги подравнихме отвсякъде, бяхме готови да прибираме кожата. Откакто корабът „Калифорния“ бе напуснал крайбрежието предния път (преди малко повече от две години), в

склада бяха обработени, изсушени и прибрани към четиридесет хиляди кожи, които чакаха подходящ кораб да ги пренесе до Бостън.

Операцията по прибирането на товара започна и трая шест седмици, като работехме усилено от ранни зори, докато не изгрееха звездите, с изключение на неделните дни и времето, колкото да си изгълтаме храната. За да върви по-бързо работата, въведоха разделение на труда. Двама моряци хвърляха навън кожата от камарите в склада, други двама ги вдигаха и ги простираха на дълъг прът, където още двама, ги тупаха с млатила, подобни на тези, с които се вършее жито. След изтупването други двама ги сваляха от върлината и ги разстилаха върху дъсчена площадка, от която десетина-дванадесет души с навити панталони ги носеха на главите си до лодката, като я товареха толкова, че едва се държеше над водата. Хвърлянето на кожата на върлината бе най-тежко и изискваше ловкост на ръката, която можеше да се придобие само след дълга практика. Тъй като бях известен като най-опитен в занаята, тази работа бе възложена на мен и аз се занимавах с нея в продължение на шест-седем дни; през това време прострях към осем до десет хиляди кожи, но най-накрая китките ми се изкълчиха дотолкова, че не можех да издържам повече и бях прехвърлен към групата, заета с товаренето на лодките, където останах до края. Понеже бяхме принудени да носим кожата на главите си — да не би да се намокрят, всеки си бе зашил парче овча кожа отвътре на шапката, с вълната към главата, и по този начин бяхме в състояние да издържим триенето на товара, който иначе постепенно щеше да ни остави без коса и да ни охлузи главите. Общо взето, нашата работа бе най-за предпочитане, въпреки хапещата студенина на водата рано сутрин и късно вечер и опасността от постоянното излагане на влагата; но все пак се отървавахме от праха и мръсотията при тупането на кожата, а тъй като всички бяхме млади и здрави, не обръщахме внимание на влагата и студа. По-възрастните моряци от екипажа, за които беше неразумно да стоят мокри, останаха на борда с помощника да складират кожата, докарвани с лодката. Така работихме, докато долният трюм не се напълни и стигна до около четири фута под бимсите. Тогава ни събраха всички, за да започнем „тъпченето“. Тъй като това е особена операция, ще се спра на нея по-подробно.

Както вече казах, преди да започне товаренето на кожата, баластът се изравнява точно по килсона, а след това отгоре му се

поставят свободно дъски, върху които ще лежи товарът. При пълненето на трюма се полагат максимални усилия корабът да побере колкото се може повече. Това изкуство не се постига лесно и този, който го владее, се ползва с всеобщо уважение в Калифорния. Не един разгорещен спор съм чувал да се води между прочути „плажни хиени“ за това, дали кожата трябва да се складира „като дъски“ или пък „гърб с гърб и перка до перка“, като по тези въпроси съществуват дълбоки различия и спорове, предизвикали много огорчения сред les savants^[3]. По време на складирането ние използвахме и двата начина, като споровете в полза на единия или другия не стихваха в кубрика. Някои заставаха в подкрепа на Стария Бил, който защитаваха първия начин, докато другите им се надсмиваха и се уповаваха изцяло на англичанина Уили от „Аякучо“, който бил изкарал осем години в Калифорния и бил готов да брани теорията си до последната капка кръв. Най-накрая се стигна до компромисно решение, според което краищата и гърбовете се сменяха при всеки пласт и така всички бяха довольни.

След като по този начин напълнихме трюма до около четири фута под бимсите, започнахме процеса на тъпкането, чрез който в място, където с ръце не би могла да се навре и една кожа, влизат към стотина. По принцип това наподобява работата на криковете, с които се балира памук. Всяка сутрин слизахме на брега, изтупвахме и пренасяхме на кораба толкова кожи, колкото можеха да се натъпчат за един ден; след закуска слизахме в трюма, където оставахме на работа до вечерта, с изключение на малкото време, нужно ни за обяд. Изравнихме всичко по цялата дължина на трюма, от носа до кърмата, и тогава започнахме да трупаме една камара от долната преграда до бимса, като тъпчехме колкото можехме с ръце и с помощта на гребла. След това направихме голяма „книга“ от двадесет и пет докъм петдесетина кожи, огънати откъм гърба и сложени една в друга, така че отвън да остане само една кожа, като корица на книга. След това отваряхме процеп между две кожи в камарата и, вкарвахме вътре гърба на външната кожа на книгата. От горната и долната част на книгата поставяхме гладки парчета летви, добре намазани, наречени „плазове“, които подпомагаха плъзгането на кожата. После се вземаха две дълги и тежки греди, наречени „тъпкала“, които бяха направени от най-здрово дърво и бяха изострени клиновидно от единия край; с този край се

пъхваха вътре в средната кожа на книгата, а на другия закрепяхме ремъци, захванати за големи скрипци, всеки от които се състоеше от две огромни блок-макари — едната закачена за ремъка на края на тъпкалото, а другата — за кука, закрепена за един от бимсите, колкото позволява мястото по-далеч. Когато нагласяхме всичко това и смажихме плазове, върху които щеше да се плъзга книгата, изтегляхме въжетата на скрипците напред, всички моряци се хващахме на тях и ги опъвахме, докато книгата не хлътнеше хубаво навътре; тогава законтрияхме тези скрипци и върху тях закачихме с ремъци и щифтове още две тройни макари, които по същия начин се опъваха на куки, и така, скрипец по скрипец, силата нарастваше, докато чрез този сложен механизъм от макари в местенце, където с ръце не би могла да се пъхне и една кожа, често успяваха да влязат по сто, сто и петдесет броя. Когато закачихме и последната макара, всички моряци заставахме на въжето — включително готвачът и стюардът — и като се нареждахме седнали върху кожите един зад друг, с глави, почти опрени в бимсите, подхващахме песен и бавно налагахме назад приripeва, придвижвайки скрипците напред и натиквайки големите книги, докато не изчезнеха напълно от погледа.

Моряшките песни за работа на руданите и скрипците са много особени и на края на всеки стих си има припев. Основният текст се пее само от един моряк, а после в припева се включват всички — и колкото по-мощно, толкова по-добре. От нашите викове припевът едва не изкъртваше палубата на кораба и сигурно се чуваше на мили надалеч. Песента е така нужна на моряка, както барабанът и флейтата за войника. Моряците трябва да теглят заедно, така както войниците трябва да маршируват в крак, а тактът и общото желание не може да се постигне без песен. Не един път, когато работата ни е вървяла с мъка, някой моряк е влагал бодрост и сила в мишците на всеки, подхващайки с пълен глас било „Хайде да теглим за момичетата!“ или живите „Нанси Оу!“, „Джек Гредата“, „Давайте, момчета!“ и т.н. С течение на времето откривахме големи разлики във въздействието на различните песни при вкарването на кожите. Понякога опитвахме по две-три песни една след друга, но без никакъв резултат — скрипците не мръдваха нито на инч, докато някоя нова песен изведнъж сякаш улавяше настроението на момента и скрипците тръгваха с по две макари наведнъж. „Обръщай яко!“, „Капитанът пие на брега!“, „Бомба

кораб — бомба екипаж!“ и други подобни могат да вършат работа при обикновено теглене, ала в критични случаи, когато наистина трябваше да се дръпне здраво, така че и „мъртвите да се вдигнат“, нямаше подходящи песни от „Дойде време да се разделим!“, „Минавайки носа“, „Дръж, Джек, както знаеш!“ или „Ура, ура! Давайте, юнаци!“.

Това бе най-веселата част от нашата работа. Сутрин имаше малко гребане с лодките и товарене по брега, след това двадесетина-тридесет души се пъхвахме в душния трюм, където можеше да се стои само седнал и в плъзгане насам-натам в подаване на кожи, теглене на големите тъпкала, скрипци и куки и сред песните на възетата гледахме как корабът се пълни с всеки изминат ден. А самата работа бе от най-тежките. Не спирахме нито за миг от понеделник сутринта до събота вечер, когато бяхме вече свършено капнали и бяхме щастливи, че можем да легнем и да се наспим поне една цяла нощ, да се изкъпем и сменим дрехите си и да си изкараме спокойно неделата. През всичкото това време не се хранехме с нищо друго освен с прясно телешко месо — телешки пържоли по три пъти на ден — сутрин, обед и вечер — факт, който би извадил доктор Греъм^[4] от душевното му равновесие. Сутрин и вечер се падаше по една кварта^[5] чай на всеки, а дажбата хляб бе по фунт на ден, но главната съставка на храната ни бе телешкото. При хранене на около шестима човека се падаше по голяма дървена бака, пълна с пържоли, отсечени на дебели парчета и изпържени в мазнина, която на края се изливаше отгоре им. Ние седяхме около баката и я нападахме с джобните си ножове и зъбите си и като я смятахме като млади лъвове, я връщяхме празна в камбуза. Това ставаше по три пъти на ден. По колко фунта се падаше дневно на човек, няма да се опитвам да изчислявам. Едно теле (заедно с дроба и вътрешностите) ни стигаше само за четири дни. Спокойно бих могъл да кажа, че такова месоядство не може да се види често. Това, което нашият моряк изяждаше; според дажбата за здрав човек би накарало сърцето на един английски селянин да замре. Фактически през цялото време, докато бяхме по крайбрежието, основната ни храна беше прясно телешко месо и здравето на всички бе в отлично състояние, но трябва да се има пред вид, че тази разкладка бе специална, а какво бихме правили без нея, не смея да си представя. Веднъж-дваж, когато телетата не дойдоха, трябваше да останем на сух хляб и вода и се чувствахме така, сякаш ядяхме стърготини. Не е чудно, че с такава

лека храна, при това недостатъчна (макар и стомасите ни да бяха пълни), изпаднахме във възторг, като видяхме току-що закланото и разсечено на четири теле да се люлее от фокмарса. Каквито и теории да предлагат хората, водещи заседнал живот, съвсем сигурно е, че никой не би могъл да издържи на такава тежка работа и постоянно излагане на стихии в продължение на шестнадесет месеца и да се намира в такова отлично здраве, без каквито и да било оплаквания или заболявания, както моряците от нашия екипаж, па било той да се храни с ястия, приготвени от самата Хигея^[6].

Петък, 15 април. Откъм наветрената част на брега се появи бригът „Пилигрим“. Неговите моряци с тъга гледаха как се приготвяме да отплаваме от крайбрежието, докато те, които бяха изкарали по-дълго тук от „Алърт“, бяха осъдени на още една година тежка служба. Прекарах една вечер на борда и ги заварих примирени с участието си и решени да се преборят както могат. Ала Стимсън след продължителни преговори и подработвания бе успял да убеди моя приятел — англичанина Том Харис, другаря ми по котвена вахта — да се смени с него на брига, още щом той се приготви за отплаване нагоре по брега, срещу тридесет долара, малко дрехи и намек от капитан Фоукън, че преди да свърши пътуването, ще му бъде нужен втори помощник.

При първата възможност, която успях да намеря за разговор с капитан Фоукън, го помолих да дойде с мен до фурната и да види Надежда, когото той познаваше добре, тъй като бе работил на кораба му. Той отиде незабавно да го види и каза, че бил на оправяне, но на брига имало толкова малко лекарства, а той щял да бъде още толкова дълго време по крайбрежието, че не можел да отпусне нищо за него, обаче капитан Артър щял да поеме грижата, когато пристигнел с „Калифорния“ след седмица или малко повече. Бях отишъл да видя Надежда още първата вечер, откакто за последен път дойдохме в Сан Диего, и оттогава насам често се отбивах в пещта вечерно време. Малко се надявах, когато тръгвахме нагоре по брега, че ще го заваря жив при завръщането си. При раздялата с него състоянието му бе възможно най-лошото, а какво щеше да бъде въздействието на лекарствата, които му бях дал, тогава едва смеех да гадая, ала все пак знаех, че без тях смъртта му беше сигурна. Каква беше радостта ми, когато се завърнах и видях, че състоянието му се беше подобрило. Лекарствата бяха силни и бяха оказали своето въздействие —

смущенията, които го погубваха, бяха намалели и нещо повече — почти изчезваха. Няма никога да забравя думите на благодарност, с които той ме обсипа. Всички канаки приписваха изцелението му единствено на моите медицински познания и нищо не бе в състояние да ги убеди, че не властвувах напълно над всички тайни на човешкото тяло. Лекарствата ми обаче се бяха свършили, а повече не можеха да се намерят от кораба, така че животът му зависеше от пристигането на „Калифорния“.

Неделя, 24 април. Вече бяхме прекарали почти седем седмици в Сан Диего и бяхме прибрали по-голямата част от товара си. Всеки ден се вирахме дали няма да се появи „Калифорния“ с агента на борда си, когато днес следобед няколко канаки, отишли на хълма да гонят зайци и гърмящи змии, се втурнаха надолу по склона, викайки: „Ветрило на хоризонта!“ с все сила. Мистър Хач, нашият трети помощник, бе на брега и ги разпита подробно за големината на ветрилата и т.н. „Моку-нуи моку“, казаха те и той сигнализира на нашия кораб, че „Калифорния“ се намирал от другата страна на носа. Мигновено всички моряци наскачаха, носовите оръдия бяха извадени и напълнени, вдигнат бе флагът и големият вимлел, с теглич и браси реите бяха поставени напреко и бяха направени всички приготовления за бляскаво посрещане. В момента, в който „Калифорния“ се подаде иззад носа, нашият салют гръмна. Корабът се приближи под брамсели, след това вдигна и грижливо ската ветрилата си и застана на разстояние една дължина от нас. Тъй като беше неделя и нямахме никаква работа, всички се събрахме на носа и започнахме да критикуваме новодошлия. Той бе хубав, солиден кораб, не толкова дълъг, колкото „Алърт“, но с прави бордове и широко дъно, по последната мода на строеж на кораби, пренасящи памук и захар по южните брегове. Бе явно средна класа — много здрав и стегнат, с добри мореходни качества, но без никакви претенции за красота и изящество в стила на „контетата“. Като цяло всички бяхме единомдушни, че „Алърт“ може да се мери успешно с него, ако не бе и поне два пъти по-добър.

Вечерта няколко души взехме една лодка и отидохме на борда му. Влязохме в голям, просторен кубрик, в който дванадесетина-петнадесет моряци и юнги бяха насядали по сандъците си, пушеха, приказваха си и бяха готови да посрещнат с „добре дошъл“ всеки от

нашата компания. Бяха минали точно седем месеца, откакто бяха отплавали от Бостън, но на нас това ни се струваше като да е било вчера. Съответно имахме да ги разпитваме за много неща, защото макар че бяхме чели вестниците, донесени от него, все пак пред нас бяха онези същите хора, които бяха ходили из Бостън и видели всичко със собствените си очи. Едно момче от новациите бе бостънчанче, току-що завършило начално училище и, разбира се, знаеше много неща, които ни интересуваха, а двамата ни юнги от Бостън се оказаха съученици с него. Нашите моряци задаваха стотици въпроси за Ан Стрийт, за „пансионите“, корабите в пристанището, за размера на заплатите им и за безброй други неща.

Сред екипажа имаше двама английски военни моряци и, разбира се, веднага започнаха с песните си. Това бяха истински моряшки песни, а останалите от екипажа, който като цяло беше забележително музикален, вземаха участие в хоровите партии. Англичаните знаеха много от най-новите моряшки шлагери, още неизвестни по нашите търговски кораби. Песните започнаха малко след като се качихме на борда и откараха чак до две склянки, когато вторият помощник дойде в кубрика и извика: „Хайде, «алъртите» да се махат!“ Имаше богат избор от всякакви песни — бойни, пиянски, лодкарски и какви ли не — и аз с радост чух, че „Всички в Кентското море“, „Бедният Том Брас“, „Бискайският залив“, „Чуйте, вий от сушата“ и други класически морски песни все още бяха запазили своята популярност. В допълнение към тях те бяха научили по театрите и други места някои по-изискани песни, с които много се гордееха. Никога няма да забравя един стар морски вълк, чийто глас бе продран от пиене по безбройните кръчми на брега и който бе ревал от марсовите площадки в лицето на стотици северозападни бури, как изпя с всичките му необуздани трели и извивки, преминавайки ту в груб фалцет, ту в ръмжене „Ах, не, ние никога не ще го поменем!“:

*Може би като мен се бори
и непрестанно жали,
ала ако е любил като мен,
той нивга няма да забрави!*

Последния стих той изрева с пълен глас, като разделяше всяка дума на срички. Това предизвика бурно одобрение и оттогава всяка вечер молеха Джек да изпее своята „сентиментална песен“. Никой не се присъединяваше към молбата с по-голяма жар от мен, защото пълната абсурдност на изпълнението и неизказаното удоволствие на моряците бяха комични извън всякаква мярка.

На следващия ден „Калифорния“ започна да сваля товара си и екипажите на лодките през цялото време пееха лодкарски песни, поддържайки такта на гребането. В продължение на няколко дни те се занимаваха с тази работа, докато не разтовариха всички кожи и тогава една група от тях бе изпратена на борда на „Алърт“ да ни помогнат да натъпчем нашите кожи. Ние посрещнахме това с голям възторг, тъй като те знаеха цяла поредица нови песни за рудана и скрипците, а нашите се бяха вече доста поизтъркали от шестседмична постоянна употреба. Не се съмнявам ни най-малко, че това така навременно подкрепление с песни ускори работата ни с няколко дни.

Сега почти целият ни товар бе качен, а нашият стар приятел „Пилигрим“, след като приключи с разтоварването си, се отвърза, за да вдигне ветрила на следващата сутрин и да започне още едно дълго пътуване нагоре по крайбрежието. Тъкмо си мислех за тежкия му жребий и мислено се поздравявах за избавлението си, когато ме извикаха в каютата. Отидох там и заварих наредени около масата нашия капитан, капитан Фоукън от „Пилигрим“ и мистър Робинсън — агента. Капитан Томпсън се извърна към мен и направо ме запита:

— Дейна, искаш ли да се върнеш обратно с кораба?

— Разбира се, сър — отвърнах аз. — Надявам се това да стане.

— В такъв случай — каза той — трябва да намериш някой, който да се качи вместо тебе на „Пилигрим“.

Бях така сащисан от това внезапно съобщение, че за момент изгубих дар слово. През ума ми мина, че е свършено безнадеждна работа да се опитвам да убедя някого от нашия екипаж да остане за още дванадесет месеца в Калифорния, на брига. В същото време знаех, че капитан Томпсън бе получил нареждания да ме върне в родината с „Алърт“ и той самият бе ми казал, когато бях на работа в кожарския склад, че ще се върна с него; но дори и това да не беше така, бе твърде жестоко от тяхна страна да не ме предупредят въобще за стъпката, която са възнамерявали да предприемат, до последния момент, когато

оставаха само няколко часа до отплаването на брига. Щом успях да събера мислите си, аз скрих уплахата от лицето си и му казах направо, че имам писмо, в което пише, че му е наредено от собствениците да ме върне обратно с кораба и нещо повече — че той самият ми бе казал, че е получил подобни указания, и бе обещал да ме върне на „Алърт“.

Да му се говори с такъв тон и да му се противопостави човек по този начин бе много повече, отколкото моят върховен господар можеше да понесе. Той се нахвърли яростно върху мене, сякаш искаше да ме смаже с поглед и думи и да ме накара да се откажа от своите права, ала като видях, че това няма да стане и че аз започвам да се защитавам по начин, който ще го изобличи пред другите двама, той смени тактиката и ми посочи корабните документи на „Пилигрим“, в които моето име продължаваше да фигурира, и каза, че съм записан там черно на бяло и следователно се водя на брига и той има абсолютно неограничена власт над мене и накратко, че трябва да се явя на борда на „Пилигрим“ на следващата сутрин със сандъка и хамака си или пък да намеря някой, който би бил готов да отиде на мое място, и че той повече не искал да се разправя с мене. Никой съд от Звездната палата^[7] не би могъл да осъди по толкова кратка процедура някой нещастник, както тези тримата искаха да се разправят с мен — да ме осъдят на наказание, по-лошо от изгнание в Ботъни Бей^[8], и на съдба, което мижеше да промени целия ход на бъдещия ми живот, защото още две години в Калифорния можеха да ме оставят моряк до края на земните ми дни. Аз осъзнах всичко това и видях, че трябва да проявя голяма твърдост.

Повторих това, което вече бях казал, и настоях на правото си да се върна на кораба.

Ала това едва ли щеше да ми помогне, ако бях някой сиромас, изправен пред такъв всевластен и деспотичен трибунал. Като разбраха обаче, че няма да тръгна освен „vi et armis“^[9] и знаейки, че имам достатъчно познати и връзки в родината, които ще отвърнат на всяка неправда, извършена спрямо мен, те промениха изцяло тона и везните се наклониха дотолкова в моя полза, че капитанът ме запитва дали ако някой ще се съгласи да отиде на мое място, ще му дам сумата, която Стимсън бе дал на Харис при тяхната смяна. Казах, че ако някой отиде на брига вместо мен, ще му съчувствувам напълно и съм готов да му

помогна с такава сума, а и с каквато поиска, но няма да приема това да се счита за размяна.

— Много добре — каза капитанът. — Иди на носа да си гледаш работата и ми изпрати тук Бен Англичанина! Тръгнах към носа с олекнала душа, ала в същото време чувствавах толкова силен гняв и презрение към тях, че едва имах сили да се сдържам. Бен Англичанина отиде на кърмата и след няколко минути се върна с такъв вид, сякаш току-що го бяха осъдили на смърт чрез обесване. Капитанът му казал да си стегне багажа и на следващата сутрин да се качи на брига, а аз съм щял да му дам тридесет долара и един кат дрехи. Моряците бяха прекъснали работата си, тъй като бе време за обяд, и стояхме на носовата палуба, когато Бен пристигна и разказа историята си. За мен бе явно, че това предизвика голямо брожение сред останалите и ако не им обяснях как стои работата, настроението щеше да се обърне срещу мен. Бен бе едно бедно англичанче, чужденец в Бостън, без всякакви приятели или средства, но тъй като беше пъргав и работлив момък и добър моряк, всички го обичаха. „Е, разбира се — казаха моряците, — капитанът те е пуснал, защото си син на големец, а е натопил Бен, който е сиромаш и си няма кой да каже една дума за него.“ Знаех, че това си беше самата истина и нищо не можех да им отговоря, но отхвърлих всякаква вина от себе си и им казах, че при всяко положение имам пълното право да се върна в родината. Това малко ги поуспокои, но Джек си бе вече навил на пръста, че тук се тормози едно бедно момче, и макар да знаех, че нямам никаква вина и че в действителност бях избягнал на косъм въпиюща несправедливост, все пак почувствах, че положението ми става незавидно. Мисълта, че не съм „от тях“, която бях успял да накарам да задреме, участвайки във всички мъки и неволи, без да търся каквото и да е благоволение и без никога да изтъквам произхода си пред тях, сега започна да се съживява. Но далеч по-силно от всякакви съображения за себе си бе съжалението, което изпитвах към бедното момче. Той бе разчитал да се върне обратно с кораба, а от Бостън да продължи веднага за Ливърпул, където бяха приятелите му. Освен това, тъй като бе тръгнал да плава с много малко дрехи, по-голямата част от заплатата му бе отишла за работно облекло и от тук на там всеки ден бе загуба за него. Като всички останали от екипажа той ненавиждаше. Калифорния с цялото си сърце и мисълта за още осемнадесет месеца или дори две години

гемиджийство за кожи го беше съвършено сломила. За себе си бях решен да не оставам, каквото и да става, а знаех, че капитанът нямаше да посмее да ме застави със сила. Знаех също така, че двамата капитани се бяха спогодили да хванат някого да отиде на брига и че ако не се намереше доброволно такъв, нищо не можеше да помогне на Бен. Поради това съображение, макар и да бях заявил, че не искам да имам нищо общо с размени, се постарях да направя всичко възможно, щото някой да се съгласи да остане вместо Бен. Предложих да изпратя запис до собствениците в Бостън в размер на шестмесечна заплата, както и да дам всички дрехи, книги и други вещи, които нямаше да ми бъдат нужни по време на обратното пътуване. Когато това се разчу из кораба и Беновият случай бе описан в най-ярки краски, няколко души, които сами не биха и сънували да останат, започнаха усилено да агитират други — по тяхно мнение, склонни да се съблазнят да приемат — и най-накрая едно бостънчанче, лекомислен юноша и всеобщ любимец, Хари Мей, когото наричахме Хари Блъф и който не придиряше много в коя страна и на кой кораб ще остане, се изстъпи напред и отчасти от жал към Бен, отчасти поради мисълта, че ще има пари за харчене до края на престоя си тук, предложи да отиде и да си закачи хамака в „проклетото корито“. От страх да не му мине меракът аз веднага написах запис за сумата, изплатима от собствениците в Бостън, дадох му всички дрехи, от които можех да се лиша, и го изпратих на кърмата три капитана, да му съобщи какво е станало. Капитанът прие размяната и без съмнение бе доволен, че всичко се уреди така лесно. В същото време той осребри записа, на който се бе подписал като поръчител, и на другата сутрин Хари се качи на борда на брига във видимо добро настроение, сбогува се с всеки елин от нас и ни пожела приятен път към родината, като дрънкаше парите в джоба си и се провикваше: „Горе главата, докато има грош в кесията!“ Същата лодка отведе и Харис, моя стар другар по вахта, който преди това се бе разменил с приятеля ми Стимсън.

Мъчно ми беше, че се разделям с Харис. Близо двеста часа (както бяхме пресметнали) се бяхме разхождали заедно по корабната палуба, давайки котвена вахта, и докато останалите моряци спяха долу, бяхме обсъждали надълго и широко всяка тема, от която някой от нас имаше представа. Той се ръкува сърдечно с мен, а аз му казах, ако дойде в Бостън, на всяка цена да ме намери, за да видя отново стария

си другар по вахта. Лодката върна обратно Стимсън, с когото двамата бяхме започнали пътуването си от Бостън и сега като мен се връщаше в семейството и обществото, в което бе роден и отрасъл. Поздравихме се, че това, за което толкова често бяхме мечтали, сега се сбъдваше и надали имаше някой по-щастлив от нас, когато видяхме стария бриг да завива край носа под пълни ветрила. Когато той се изравни с нас, всички се събрахме в средата на кораба и им извикахме трикратно „ура“, размахвайки шапките си във въздуха. Моряците от брига наскачаха по такелаж и веригите и отвърнаха също така силно на поздрава ни, след което ние по морски обичай отвърнахме още веднъж. Погледнах за последен път познатите лица, когато те се плъзгаха над релинга, и видях стария готвач-негър как подава глава от камбуза и размахва шапката си. Моряците се изкатериха по мачтите да отпуснат брамселите и роялселите, а двамата капитани си махнаха с ръка. След десет минути и последният инч от ветрилата му се изгуби зад носа.

Каквото облекчение да изпитах, когато го видях да си заминава благополучно (още повече с чувството на човек, тъкмо изскочил от железен капан, който вече се е затварял отгоре му), все пак не можех да не изпитам съжаление при вида на стария кораб, на който бях прекарал цяла година от живота си като моряк и който беше първият ми дом в новия свят, разкрил се пред мен, и с който бяха свързани толкова много знаменателни събития — първото заминаване от родината, първото пресичане на екватора, минаването покрай нос Хорн, посещението в Хуан Фернандес, смъртта на падналия през борда моряк и редица други неща, както сериозни, така и най-обикновени. Ала все пак въпреки всичко това и жалостта към старите ми другари, осъдени на още толкова заточение в Калифорния, от мисълта, че за нас това бе свършило и само след една седмица ще бъдем на пътя за Бостън, ми ставаше леко на душата.

Петък, 6 май, сложи край на прибирането на товара и остана паметен в нашия календар. От шестнадесет месеца насам бяхме очаквали като първи лъч на свободата мига, в който и последната кожа щеше да бъде натоварена. Когато сега това стана и люковете на трюма бяха задраени, брезентовите покривала заковани отгоре им, голямата лодка прибрана и привързана и палубите изметени за деня, старши помощникът скочи върху лодката, събра всички ни в средата на кораба и щом даде знак с размахана шапка над главата си, ние всички

извикахме три пъти мощно „ура“, което се изтръгна от самите дълбини на сърцата ни и накара хълмовете и долините отново да потреперят. След миг чухме три вика в отговор от екипажа на „Калифорния“, които ни бяха видели как прибираме голямата лодка.

През последната седмица бяхме заети с товарене на запас от дърва и вода за обратното пътуване, както и качването обратно на борда на запасните мачти и реи, ветрила и т.н. Бях изпратен с група индианци да напълним бъчвите за вода от един извор на около три мили от кораба, близо до градчето, и поради това ме нямаше три дена; живеех в градчето и прекарвах дните си в пълнене на бъчвите и превозването им на волски коли до лодкарския пристан, откъдето те бяха откарвани до кораба. Като се свърши с всичко това, поставихме всяко ветрило на мястото му.

Преди да отплаваме, един моряк от екипажа на „Калифорния“ направи неуспешен опит да се размени с някого от нас. Той бе юноша на около петнадесет-шестнадесет години, познат под прякора „Рифовачът“, тъй като бе плавал като курсант на кораб от Източноиндийската компания. Необикновеният му характер и историята му бяха събудили любопитството ни още с влизането на кораба в пристанището. Бе крехък, тънък и дребен младеж, с красив седефен цвят на лицето и правилни черти — челото му бе бяло като мрамор и красиви черни къдри се виеха по него, имаше дълги крехки пръсти, малки ходила, мек глас, бе учтив в обноските си, и накратко казано, по всичко личеше, че е бил роден и възпитан в благородно семейство. В същото време нещо в израза на лицето му издаваше някакъв умствен недостатък. Колко сериозно бе това смущение и от какво бе породено — дали се бе родил с него, или пък е било причинено от болест или нещастие, или, както казваха някои, е било предизвикано от душевни страдания и изтезаване по време на плаването — не бих могъл да кажа. От това, което разказваше за себе си, и от много обстоятелства, известни за него, бе явно, че е син на заможен човек. Майка му била италианка и вероятно е бил извънбрачно дете. Казваше, че родителите му били разделени, но изглежда баща му се е отнасял добре с него. Расъл ограден от внимание, като всичките му прищевки били задоволявани (дори и на кораба си носеше разни дреболии, получавани като подаръци), но образованието му било свършено занемарено и когато бил едва на

дванадесет години, бил изпратен като курсант на служба в Компанията. По собствените му думи, след това избягал от къщи и отишъл в Ливърпул, откъдето отплавал на кораба „Риалто“ (с капитан Холмс) за Бостън. Капитан Холмс се опитал да му уреди да се завърне обратно, но тъй като известно време нямало кораб, пътуващ за Англия, момчето слязло на брега и отишло да живее в обикновен моряшки пансион на Ан Стрийт, където се издържало в продължение на няколко седмици, продавайки по-ценните си вещи. Най-накрая, тъй като много искало да се върне в родината си, отишло в една корабна кантора и видяло изложено съобщение за „Калифорния“. Като запитало накъде ще пътува корабът, чиновникът му отговорил, че има назначение за Калифорния. Не знаейки къде се намира тази страна, момчето обяснило, че иска да се върне в Европа, и запитало дали Калифорния не се намира в Европа. Чиновникът отговорил по начин, от който то не могло нищо да разбере, но го посъветвал да се запише на кораба. Момчето го послушало и подписало документите, получило аванса си, оставило малка част от него за дрехи, а останалото похарчило и вече било готово да се качи на борда, когато сутринта преди отплаването станало ясно, че корабът ще пътува за северозападното крайбрежие в продължение на две-три години и въобще няма да заминава за Европа. Изплашен от тази новина, той се измъкнал, когато моряците се качвали на борда, запилял се към друга част на града и прекарал целия предобед в мотаене по улиците. Тъй като вече нямал никакви пари, а всичките му дрехи и вещи останали в сандъка му на кораба и не познавал никого, към когото да се обърне, той, изморен и огладнял, събрал кураж да отиде до пристанището, да види дали корабът не е отплавал. Тъкмо когато завивал покрай един ъгъл, отгоре му налетял корабният чиновник, който го бил търсил из целия град, пипнал го и го закарал право на кораба. Той плакал, борил се и повтарял, че не иска да заминава с кораба, ала навсякъде царели бързането и бъркотията, съпътстващи всяко отплаване, така че на никого не му било до него, а неколцината, които запитали какво става, били уведомени, че това е един юнга, който просто си похарчил аванса и се опитал да избяга. Ако собствениците на кораба са знаели същността на работата, без съмнение са щели да се намесят; но те или не знаели, или, както останалите, чули само, че става дума за някакъв непослушен юнга, на когото му бил минал меракът да плава. Вече в открито море и с

изгледите за две-тригодишно плаване момчето съвършено паднало духом — отказвало да работи и се чувствувало толкова нещастно, че капитанът Артър се съжалил над него и го взел в каютата, където помагало на стюарда и от време на време вършело и някоя от полеките работи на палубата. Макар че това бе много по-добре за него, отколкото да живее в кубрика, да работи тежка работа, да дава вахти и да се излага на всички стихии — нещо, което крехкото му телосложение не би могло да издържи, все пак да прислужва с негъра на човек, който по образование и обноски едва ли стоеше по-високо от слугите на баща му бе за него истинско падение. Ако бе попаднал в това положение по собствено желание, може би щеше да успее да издържи, ала да бъде измамен и нещо повече — насила докаран на кораба, бе непоносимо за него. Той направи всичко възможно да се върне с нашия кораб, ала капитанът му отказа да го пусне освен по пътя на размяната, а това той не бе в състояние да стори. Ако всичко това, което бяхме чули от юнгата и което бе потвърдено от екипажа, бе вярно, не мога да проумея защо капитан Артър отказваше да го пусне, особено като се има пред вид, че той се ползваше с име на необикновено добросърдечен човек не само сред собствения си екипаж, а и сред всички моряци, които бе командувал някога. Истината е, че неограничената власт, която капитаните получават, ги лишава от чувство за отговорност и твърде често дори иначе добронамерени хора са способни съвършено да забравят за правата и съдбите на другите. Юнгата бе изпратен на брега да се включи към групата в кожарския склад, откъдето, както по-късно с радост научих, успял да избяга и да отиде в Каляо с малка испанска шхуна, а от там вероятно се е върнал в Англия.

Малко след пристигането на „Калифорния“ аз говорих с капитан Артър за Надежда — канака — и тъй като той го познаваше от някакво предишно пътуване и го обичаше, незабавно отиде да го види, даде му подходящи лекарства и по такъв начин помогна за бързото му възстановяване. В събота вечерта, преди да отплаваме, аз прекарах един час на фурната и се простих с моите приятели — канаките. С чисто сърце мога да кажа, че това бе единственото нещо, свързано с отпътуването от Калифорния, което ме караше да чувствам съжаление. В мен се бе зародила загриженост и привързаност към тези чистосърдечни, простодушни хорица, каквато никога по-рано не бях

познавал освен по отношение на най-близките си роднини. Надежда разтърси здраво ръката ми, каза, че скоро щял да бъде отново съвсем здрав и щял да бъде готов да работи под мое командване, когато следващия път дойда с кораб по крайбрежието, и ме помоли да не забравям, когато стана капитан, да се грижа пак за болните. Старият Мистър Бингъм и Крал Манини слязоха с мен до лодката, сбогуваха се сърдечно с мен и се върнаха на фурната, като пееха една от гърлените си, монотонни и импровизирани песни, чието съдържание, както долових, се отнасяше до нас и пътуването ни.

Неделя, 8 май. Този ден обещавахе да бъде последният ни в Калифорния. Четиридесетте хиляди кожи и тридесет хиляди рога плюс няколко бурета с видрови и боброви кожи бяха складирани в трюма и люковете задраени. На борда бяха качени всички запасни мачти и реи и бяха привързани; закрепени бяха бъчвите с вода, а живият ни добитък, който се състоеше от четири телета, към дузина овце, малко повече от дузина свине и три-четири дузини кокошки, бе нагласен из съответните помещения — телетата в голямата лодка, овцете в кошара върху предния трюмен люк, свинете в кочината под носа на голямата лодка, птиците в кокошарника, а кърмовата лодка бе напълнена със сено за овцете и телетата. От необикновено големия ни товар и запасите за петмесечното пътуване страничните греди, на които се захващаха вантите, се потопиха във водата.

„Калифорния“ също приключи с работата по товара си и щеше да потегли на път по едно и също време с нас. След като измихме палубите и закусихме, двата кораба застанаха на борд един до друг, напълно стъкмени за плаване; флагите се развяваха по върховете на мачтите, а дългите реи се отразяваха в огледалната повърхност на залива, по който от изгрев-слънце не бе минала и едничка гънка. Най-накрая няколко полъха погалиха водата, а към единадесет часа задуха силно постоянният северозападен вятър. Нямаше никаква нужда да се дава заповед за качване на палубата, тъй като се бяхме мотали там целия предобед и бяхме готови за отплаване още при първия полъх на вятъра. Всички бяхме вперили поглед в капитана, който се разхождаше по кърмовата палуба и от време на време поглеждаше към наветрената страна. Най-накрая той направи знак на помощника, който изтича на носа, застана между опорите на бушприта, хвърли поглед нагоре и извика: „Всички моряци! Качи се на мачтите и спусни ветрилата!“

Докато чуем командата, бяхме вече наполовина по такелажа и откакто бяхме тръгнали от Бостън, никога въжета за скатаване и другият такелаж не бяха спускани за по-кратко време. „Всичко е готово отпред, сър!“ „Всичко готово по грота!“, „Рейте на бизана готови, сър!“ „Слез долу, всички моряци освен по един на всяка рея!“ — заповяда помощникът. Ноковите и средните въжета за скатаване бяха откачени и всяко ветрило висеше на въжето, готово за спускане, с по един моряк на възела, за да го освободи. В мига, в който ние се бяхме покатерили на мачтите, дузина моряци бяха скочили по такелажа на „Калифорния“, пръскайки се моментално по реите, така че и неговите ветрила чакаха само заповед, за да се спуснат надолу. Междувременно бяхме извадили носовото си оръдие и го бяхме заредили — неговият изстрел щеше да бъде сигнал за спускане на ветрилата. На носа се показва димен облак, ехото на оръдието изтрещя нашето „сбогом!“ сред калифорнийските планини и двата кораба се покриха от горе до долу с ветрилата си. За няколко минути настъпи врява и привидна суматоха — моряците скачаха насам-натам като маймуни, въжета и блокове летяха на всички страни, даваха се заповеди и сред бъркотията от викове се чуваха отговорите, които моряците изкрещяваха от въжетата. Обърнахме предните ветрила и руданът започна равномерното си „шляп-шляп“ под дружните викове на моряците. Всички моряци се хванахме за въжето. „Ура, за последен път!“ — извика помощникът и котвата се изкачи до котвената греда под припева „Дойде време да се разделим!“, изпълнен от гръмогласен хор. Правехме всичко с такава бързина, като че ли наистина беше за последен път. Обърнахме фокреите по вятъра, ветрилата се напълниха и корабът ни зацепи водата по обратния курс към родината.

„Калифорния“ потегли в същия миг и ние заизлизахме през тесния канал борд до борд; тъкмо бяхме стигнали изхода и бяхме започнали да го изпреварваме, готови да извикаме прощалното си трикратно „ура“, когато внезапно усетихме, че стоим на едно място, а „Калифорния“ се носи бързо пред нас. Напреко на устието на канала се простираше пясъчна коса, където спокойно минаваха по-леки кораби, но ние газехме дълбоко и се оказахме здраво заседнали.

Обърнахме ветрилата назад и останахме да чакаме прилива, който тъкмо идваше и щеше да ни върне обратно в канала. Тази несполука се изля като студен душ върху нас, а капитанът бе въвн от

себе си от раздразнение. „Това е същото място, на което беше заседнал «Роза», сър“ — забеляза червенокосият втори помощник, ала съвсем не на място. Всичко, което получи в отговор, бе едно проклятие по адрес на „Роза“ и на самия него, така че той се ската на подветрения борд. След няколко минути силата на вятъра и приливът ни върнаха назад и ние се отправихме към старата си котвена стоянка. Застанахме на старото си място срещу кожарския склад, чиито обитатели изпаднаха в немалка почуда, като ни видяха да се връщаме. Овладя ни чувството, че сме едва ли не вързани за Калифорния, а някои от екипажа се кълняха, че никога не ще можем да се измъкнем от проклетия бряг.

След около половин час, когато приливът беше най-висок, бе дадена заповед да застанем на рудана и котвата отново се показва над водата, но този път нямаше никакви песни и нито думица не се спомена за някакъв „последен път“. „Калифорния“ също се бе върнал, като видял какво става, и бе спрял да ни чака от другата страна на носа. Този път ние минахме благополучно над наноса и скоро се изравнихме с „Калифорния“, който напълни ветрилата си и ни придружи за известно време. Явно бе, че те искаха да си премерим силите, и нашият капитан прие поканата, макар че бяхме натоварени до болтовете на вантовите основи и газехме като пясъчна баржа, докато в същото време нашият противник имаше идеален диферент^[10]. Като минахме зад носа, вятърът се усили и роялстенгите се огънаха под напора на ветрилата, ала ние ги прибрахме и скатахме чак когато видяхме трима юнги да скачат в такелажата по мачтите на „Калифорния“, но на нашите юнги бе заповядано да останат по топовете на брамстенгите и да ги спуснат отново веднага щом бъде даден знак. Аз трябваше да скатая фокроялсела и докато стоях там в очакване да го спусна отново, имах прекрасна възможност да наблюдавам всичко наоколо. От мястото, където бях застанал, нищо друго не се виждаше от двата кораба освен мачти, реи и ветрила; тесните палуби, далеч под мен, се бяха наклонили под силата на вятъра и сякаш едва удържаха грамадите от ветрила, издигащи се над тях. „Калифорния“ бе от наветрената ни страна и имаше всички предимства, ала все пак, докато вятърът бе силен, ние имахме много добър ход. Щом той почна да отслабва, „Калифорния“ излезе малко напред и бе дадена заповед да спуснем роялселите. Това ни дръпна

отново напред, но тъй като вятърът продължи да духа слабо, скоро стана ясно, че „Калифорния“ ще ни изпревари. Тогава нашият капитан им извика, че трябва да легне на курса си, като добави: „Това сега не е «Алърт». Ако имах вашия диферент, досега да ни бяхте изгубили от погледа си!“ На това от „Калифорния“ ни отговориха добродушно и скосиха силно реите си, а ние сложихме нашите напреко и тръгнахме по вятъра на югозапад. Моряците на „Калифорния“ се покачиха на наветрения такелаж, размахаха шапките си във въздуха и извикаха три пъти силно „ура!“, на което ние отвърнахме също така мощно. „Калифорния“ легна на курса си, обречен на осемнадесет месеца или две години тежка служба по омразния бряг, докато ние потеглихме за родината, която с всеки изминат час и всяка миля се приближаваше все повече и повече.

Щом като се разделихме с „Калифорния“, всички се качихме по мачтите да поставяме лисели. Изкарахме реите, нанизахме скрипците и такелажа и заиздигахме ветрило след ветрило, докато не разпънахме и последния инч платно, така че да не губим и лъх от попътния вятър. Сега се видя колко тромав бе станал корабът от товара — при попътен вятър, който духаше право по кърмата, и при разпънати всички ветрила ние не можахме да измъкнем повече от шест възела. Хвърлихме лага на няколко пъти, ала се виждаше, че корабът прави всичко, което бе по силите му. Едва можехме да го търпим, но по-старите моряци казваха: „Трайте, бе! Ще видите как ще се разкърши за седмица-две и тогава ще хукне към нос Хорн като състезателно конче.“

Когато нагласихме всички ветрила и почистихме палубите, „Калифорния“ се бе превърнал в точка на хоризонта, а брегът се простираше като нисък облак на североизток. При залез-слънце ги изгубихме от погледа и се озовахме още веднъж сред океана, където небето и водата се срещат.

---

[1] Роман от Уолтър Скот. — Б.пр. ↑

[2] Парламентаристи — пуритани, привърженици на английската буржоазна революция (втората половина на XVII в.). — Б.пр. ↑

[3] Учените (фр.). — Б.пр. ↑

[4] Д-р Грейм, Силвестър (1794–1851) — американски проповедник и реформатор, проповядвал лекуване на алкохолизма чрез вегетарианство. — Б.пр. ↑

[5] Кварта = 1,14 л. — Б.пр. ↑

[6] Хигея — дъщеря на Ескулап и древногръцка богиня на здравето. — Б.пр. ↑

[7] Криминален съд през време на династията на Тюдорите в Англия (1485–1603), известен със злоупотребите на властта си и станал нарицателно за пристрастно съдопроизводство. Премахнат през 1641 г. — Б.пр. ↑

[8] Ботъни Бей — залив в Нов Южен Уелз, Австралия, известен като първата наказателна колония. — Б.пр. ↑

[9] Vi et armis (лат.) — със силата на оръжието. — Б.пр. ↑

[10] Диферент — разлика в потъването на кораба при носа и кърмата. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XXX

КУРС КЪМ ДОМА

В осем часа извикаха всички моряци на кърмата и ни разпределиха по вахти за времето на пътуването. Имаше някои промени, но аз си бях пак в лявобордовата вахта и бях доволен. Екипажът ни бе малко нещо отънял — един моряк и един юнга бяха отишли на „Пилигрим“, друг бе станал втори помощник на „Аякучо“, а четвъртият — Хари Бенет, най-старият моряк от екипажа — бе съвършено съсипан от тежката работа и постоянното стоене на открито. Тъй като бе получил частична парализа, остана на брега в кожарския склад под грижите на капитан Артър. Бедният човек искаше много да се върне у дома и би било редно да потегли с нас. Ала живо куче е по-добро от мъртъв лъв, така че за болен моряк няма място на кораба и той остана на брега заедно с другите непотребни неща, които ни пречеха. Той дойде на борда сутринта заедно със сандъка си и се опита да помогне в работата по палубите, ала едва тътреше крака и само препъваше другите; помощникът не пропусна да го скастри. Хари винаги е държал на честта си, а особено сега бе станал прекалено чувствителен и може би не съвсем на себе си, та рече на помощника: „Мистър Браун, аз винаги съм си гледал добре службата, докато не се разболях. Щом като не ме искате, само кажете и аз веднага ще слеза на брега.“ „Закарайте му сандъка!“ — каза мистър Браун и горкият Бенет със сълзи в очите замина на брега. Той обичаше кораба и екипажа и искаше много да се прибере у дома, ала не можа да понесе да се отнасят с него като с лентяй на борда. Това е единствената коравосърдечна постъпка, която си спомням мистър Браун да е извършил някога.

Поради това оредяване на екипажа броят ни не бе достатъчен за пътуване около нос Хорн посред зима. Освен Стимсън и мене в кубрика имаше само петима човека; заедно с четиримата юнги в кърмовия отсек, платнаря, дърводелеца, готвача и стюарда съставлявахме целия екипаж. Отгоре на всичко не бяха минали и пет

дни от тръгването, когато платнарят, най-старият и най-опитен моряк на борда, се парализира и стана съвършено негоден за работа до края на пътуването. Постоянното газене във водата в пек и мраз, носенето на кожата и всички други теглила се оказват твърде много дори и за хора на средна възраст, да не говорим за тези, чийто организъм е по-слаб. (По-късно научихме, че освен тези двама моряци от нашия кораб също и вторият помощник на „Калифорния“ и дърводелецът от „Пилигрим“ били свалени на легло от тежката работа, като втория починал в Санта Барбара. Преди това и младежът Хенри Мелъс, който тръгна като моряк на „Пилигрим“ с нас от Бостън, трябваше да бъде назначен за помощник на агента поради пристъп от ревматизъм, който го скоча скоро след идването му по крайбрежието.) Със загубата на платнаря нашата вахта намаля на пет човека, от които двамата бяха юнги, на които не можеше да се повери управлението на кораба освен при хубаво време, и поради това другите двама и аз, трябваше да стоим на щурвала по четири часа на всяко денонощие; и в другата вахта рулевите бяха само четирима. „Карай — нали сме на обратен курс!“ — бе отговорът за всичко и наистина не бихме се тревожили много, ако не беше мисълта, че ще бъдем край нос Хорн точно посред зима. Сега бе началото на май, а след два месеца щяхме да бъдем край носа, т.е. през юли — най-лошият месец от годината за това място, когато слънцето изгрява в девет часа и залязва в три, когато нощта трае по осемнадесет часа, а снеговете, дъждът, бурите и силните вълнения са в най-голямата си сила.

Мисълта да се изправим срещу това с екипаж, сведен наполовина, и кораб, натоварен толкова тежко, че всяка по-голяма вълна би го заляла от носа до кърмата, не бе никак приятна. При идването си „Алърт“ бе минал носа през февруари, когато е средата на лятото, а ние с „Пилигрим“ го бяхме преодолели към края на октомври и още не можехме да забравим какво беше там. Имаше само един моряк от нашия екипаж, който бе минавал носа през зимата, но на китоловен кораб — много по-лек и по-висок от нашия, — при все това той разправяше, че времето било убийствено без прекъсване в продължение на двадесет дни и те били много щастливи, когато най-накрая се измъкнали оттам. Също така фрегата „Брандиуайн“ при последното си преминаване край носа се бавила шестдесет дни там и поради силното вълнение загубила няколко лодки. Всичко това бе

твърде обезпокояващо за нас, но щем не щем, всички се съгласихме, че трябва да се примирим със съдбата си.

През свободните си вахти долу прегледахме основно дрехите си и ушихме и изкърпихме всичко, необходимо за зимата и бурите. Всеки си бе направил по един кат дрехи от мушама или насмолен брезент, които извадихме и наново намазахме с пласт от масло или катран и ги закачихме по щаговете да съхнат. С гъста смес от разтопена мазнина и катран намазахме и зимните си обуца. Така, използвайки горещото слънце и хубавото време в Тихия океан, се приготвихме да го видим и откъм другото му лице. По време на предобедните вахти горе носовата палуба приличаше на работилница на майстори по всичко — такива, каквито моряците са наистина. Кърпеха се дебели чорапи и дълги гащи и им се слагаха ями; от дъната на сандъците се измъкваха дебели ръкавици и се наплитаха, правеха се шалчета за врата и грейки за ушите, стари фланелени ризи се разрязваха на ивици и с тях се подплатяваха галанките; бушлатите също се подплатяваха с фланела, а една кутия боя бе домъкната контрабанда на носа, за да им теглим един пласт отвън. Всичко влезе в употреба и макар че двете години по крайбрежието ни бяха оставили с оскъдни гардероби, спестовността и изобретателността, на които нуждата учи моряка, скоро екипираха всеки един от нас доста добре за лошо време, преди още да се бяхме разделили с хубавото. Дори и обуцарското изкуство намери приложение. Няколко стари чифта обуца бяха поправени твърде прилично, а от навосъчени конци и горната част на стар ботуш аз си направих и сваятна кания за ножа си.

Имаше едно неудобство обаче, което с нищо не можахме да превъзмогнем, а това бе течът в кубрика, където ставаше много неприветливо в лошо време, а половината койки оставаха необитаеми. И най-стегнатите кораби започваха да текат повече или по-малко около петата на бушприта и клиновете, които влизат в кубрика по време на дълго пътуване поради постоянното напрежение, на което се подлага бушпритът. Свръх това кубрикът ни даваше необяснима теч от десния борд на носа, близо до котвената греда, който ни бе прогонил от предните койки по тази страна, а когато плавахме на десен галс — и от всички предни койки. Около една от задните койки също течеше при много лошо време; така че на този кораб, който беше в друго отношение необикновено стегнат и занесе свършено сух товара си в

Бостън, в нашия кубрик имаше само три сухи койки за седмината ни, макар да бяхме направили всички възможни усилия да спрем течовете чрез калафатене и заливане с олово. От друга страна, тъй като по едно и също време никога не оставаше повече от една свободна вахта долу, ние успявахме да се справим твърде добре. А тъй като от нашата вахта само трима души спяхме в кубрика, общо взето, всеки си имаше суха койка, дори и при лошо време.

Всичко това обаче засега бе само в областта на предвижданията. Все още се радвахме на хубаво време в северната част на Тихия океан, докато се спуснахме надолу със североизточните пасати, които хванахме на втория ден след тръгването си от Сан Диего.

Неделя, 15 май. Една седмица след излизането в открито море се намирахме на $14^{\circ}56'$ северна ширина и $116^{\circ}14'$ западна дължина, като за тези седем дни бяхме изминали, по изчисления, над хиляда и триста мили. Фактически, откакто бяхме тръгнали от Сан Диего, бяхме имали само попътен вятър, и то толкова, колкото ни бе нужно. В продължение на седем дни долните и топовите лисели бяха на местата си през цялото време, а роялселите и брамстенговите лисели поставяхме, когато можехме да влачим кораба под тях. От момента, в който бяхме излезли в морето, капитанът бе показал, че няма намерение да върши детинщини, а ще кара кораба да носи всичко, което е по силите му, и така, „шибайки с камшика“, да навакса това, което губеше поради големия товар. По такъв начин ние често изминавахме по три градуса ширина за денонощие. Дните си прекарвахме в обичайната работа по кораба. Трябваше да се изпъне такелажът, който се бе разхлабил от дългото стоене в пристанище, да се поставят бакщаговете на фока, да се нагласят лиселните реи по грота и да се приготвят роялстенгови лисели, за да хванем леките пасати, да се постави лисел на бизана и нов такелаж, както и да се приготвят ветрила за нос Хорн. Както моряшките дрехи и корабът трябваше да се стегне, докато времето е хубаво, за да бъде готов, когато дойде лошото. Сутрешната ни вахта долу, както вече споменах, използвахме за нашите си работи, а нощите протичаха по обичайния начин — един път на щурвала наблюдаване на носа, подремване върху навитите въжета на завет под планшира, приказки край рудана или, което обикновено имах навик да правя, самотна разходка напред-назад по наветрения борд. Всяка вълна, която корабът оставяше зад себе си, ни приближаваше още малко към дома и

ако продължавахме все така, щяхме да стигнем за по-малко от пет месеца в Бостънския залив. Това е най-хубавата част на морския живот — хубаво време ден след ден, колкото искаш попътен вятър и курс към дома. Всички бяха в добро настроение, работата вървеше леко и я вършехме с желание. По време на кучешките вахти всички се качвахме горе и заставахме по наветрената част на носовата палуба или седяхме край рудана и пеехме моряшки песни и балади за пирати и разбойници, които моряците така много обичат. Говорехме също и за дома — какво щяхме да правим, когато стигнем там, кога и как щяхме да пристигнем и т.н. Всяка вечер, след като баките и канчетата бяха прибрани, запалвахме си лулите и пурите от камбуза, отивахме на рудана и първият въпрос бе:

— Кажи сега, Дейна, на каква ширина бяхме днес?

— На четиринадесет северна, а оттогава вървим все със седем възела!

— А, значи, така ще стигнем екватора за пет дни.

— Да, обаче тези пасати няма да карат и ден повече — се обаждат някой стар моряк, като сочи с ръка към подветрената страна. — Познавам го по облаците.

Тогаваш започваха всякакви изчисления и догадки за продължителността на вятъра, времето под екватора, за югоизточните пасати и т.н., и груби пресмятания за времето, когато ще стигнем Хорн, а някои по-смели определяха толкова и толкова дни до бостънския фар и предлагаха да се хванат на бас, че няма да бъде и с ден повече.

— Ти по-добре почакай да минеш нос Хорн — ще каже на това място някой стар черногледец.

— Да, да — подкрепя го друг, — може би ще видиш Бостън, но преди да те огрее това, ще трябва да си завреш носа в ада.

Както обикновено, слуховете за това, какво е било казано в каютата, се добираха до нас. Стюардът чул капитана да говори нещо за Магелановия проток; кърмчията пък го бил чул да казва на „пътника“, че ако се сблъска с насрещен вятър и времето около Хорн е много лошо, ще ни подкара към Нова Холандия^[1] и ще се приберем покрай нос Добра Надежда.

Този пътник бе единственият на борда ни и не бе никой друг, а един джентълмен, когото познавах от по-безметежните си дни, и последният човек, когото бях очаквал да срещна по калифорнийското

крайбрежие — професор Натъл^[2] от Кеймбридж. Бях го оставил да си стои най-спокойно в катедрата по ботаника и орнитология в Харвардския университет, а следващия път, когато го видях, той се разхождаше по плажа в Сан Диего в синя моряшка вълнена куртка, широкопола сламена шапка и бос, с крачоли, навити до коленете, и събираше камъни и раковини. Пътувал по суша до северозападното крайбрежие и слязъл с един малък кораб до Монтерей. Там се научил, че надолу по брега имало кораб, който щял да заминава за Бостън, и като пропътувал разстоянието с „Пилигрим“, който тогава се намирал в Монтерей, той се добрал полека-лека до нас, като пътем се отбивал в различните пристанища и изследвал дърветата, растенията, почвата, птиците и т.н. В Сан Диего той се качи при нас малко преди да отплаваме. Вторият помощник на „Пилигрим“ ми беше казал, че на борда пътувал някакъв възрастен джентълмен, който ме познавал и бил от същия колеж, в който съм учил. Той не можеше да си спомни името му, само каза, че бил „някакво беловласо старче“ и прекарвал цели дни из гората в събиране на цветя, раковини и най-различни боклуци и напълнил към дузина бурета с тях. Прехвърлих през ума си много имена, но не можах да се спра на никое. На следния ден, тъкмо когато щяхме да отблъсваме от плажа, той се приближи към лодката, облечен, както вече го описах, с обувки в ръка и джобове, пълни с образци. Познах го веднага, макар че ако бях видял старата южна камбанария в Бостън да се покаже зад кожарския склад, едва ли щях да се учудя повече. Той явно също ме позна, без да се напруга много. Тъй като бяхме отпътували от Бостън по едно и също време, няхаме какво много да си кажем и поради различията в положението ни на кораба го виждах много малко по време на обратното пътуване. Понякога, когато нощта бе тиха и на щурвала не се изискваше много внимание, той идваше на кърмата и оставаше малко на приказки с мен, макар и това да бе против корабните правила, както в същност и всякакви връзки между екипажа и пътниците. Много често се забавлявах, като слушах как моряците недоумяват какво представлява той и правят най-различни предположения за него и естеството на работата му. Те изпадаха в същата почуда, както нашият стар платнар пред инструментите в капитанската каюта. Той казваше, че те били три: хронометър, хронометър и термометър. Екипажът на „Пилигрим“ наричаше мистър Натъл „Стария кълвач“ поради увлечението му по

разни любопитни неща, а някои казваха, че бил луд и приятелите му го били оставили да се скита така и по този начин да се забавлява. Защо иначе един богат човек (моряците наричат богат всеки, който не си изкарва хляба с пот на чело и носи дълго палто и вратовръзка) ще остави християнската си страна и ще дойде в такава дивотия като Калифорния, те не бяха в състояние да проумеят. Един от тях обаче, който бе видял малко повече от света по сушата, реши да даде, както той смяташе, по-сериозно обяснение. „А, млъкнете там! — рече той. — Ходил съм аз по тези колежи и знам какво става из тях. Там държат всякакви боклуци като рядкости и ги изучават, и си имат хора, които нарочно ходят и им ги събират. Този приятел не е вчерашен. Не е шантав, за какъвто го мислите. Ще си ги занесе той тези работи в колежа и ако са по-хубави от другите, ще стане началник. След някое си време друг ще отиде да търси и ако неговите са по-хубави, този или пак трябва да търси, или ще му изстине мястото. Това е целият номер. Този дядка е печен в тая работа. Домъкнал се е тук, дето никой не е идвал преди и където въобще няма да им дойде на ума да търсят.“ Това обяснение задоволи Джек и тъй като издигна мистър Натъл в очите на всички и доколкото за тях бе достатъчно близко до истината, не се помъчих да го оспорвам.

Освен мистър Натъл на кораба нямаше никой друг освен редовния екипаж и животните. Тях обаче ги бяхме здравата наченали. Колехме по едно теле на всеки четири дни, така че не ни стигнаха дори и до екватора. Ние или по-скоро онези от каютата след това започнаха с овцете и кокошките, които никога не стигат до баката на Джек. Свинете бяха оставени за втората половина от пътуването, защото те са родени моряци и могат да издържат на всякакво време. На борда си имахме стара свиня — майка, родила многобройно потомство, която бе минавала два пъти край нос Добра Надежда и веднъж покрай нос Хорн. Този път, като минавахме, тя обаче едва не намери тук смъртта си. Чухме я да квичи и пъшка през една тъмна нощ, след като бе валяло сняг и суграшица в продължение на няколко часа, и като влязохме в кочината, я намерихме почти вкочанена. Взахме малко слама, едно старо платнище и други неща и я завихме в един ъгъл на кочината, където тя остана да лежи, докато не настъпи отново хубаво време.

Сряда, 18 май. 9°54' с.ш., 113°17' з.д. Североизточните пасати сега вече ни оставиха и духаха обичайните променливи ветрове, но, общо взето, бяхме в зоната на безветрие, която преобладава близо до екватора, като от време на време валеше и по малко дъжд. Докато се намирахме в тези ширини, не ни оставаше никакво време за почивка през нощните вахти, защото с леките и променливи ветрове, от които не искахме да изпуснем и полъх, в продължение на цялата вахта нагласяхме реите, прибирахме и поставяхме ветрила и всячески се опитвахме да излъжем вятъра с хвърчащите си лисели.

Неделя, 22 май. 5°14' северна ширина, 166°45' западна дължина. Вече от две седмици сме на път и на пет градуса от екватора, трябваша ни още само два дни хубав вятър, за да го стигнем, ала почти през цялото време духаше, както казват моряците, „ирландски ураган“ — от горе на долу. Днес валя почти през целия ден и тъй като беше неделя и нямахме работа, затъкнахме шпигатите, напълнихме палубите с дъждовна вода и като изнесохме всичките си дрехи на палубата, дръпнахме му едно голямо пране от носа, та чак до кърмата. Когато приключихме с това, съблякохме се по гащета, взехме калъпи сапун и късове от ветрила вместо кърпи и започнахме да се сапунисваме, поливаме и търкаме един друг, за да свалим, както казвахме, калифорнийската мръсотия, защото обикновеното къпане в солена вода — единственото достъпно за Джек, тъй като сладката е на дажба — е малко символично и е по-скоро за вкус, отколкото за миене. Капитанът остана долу почти през целия следобед и по палубата настана нещо като вакханалия, по-голяма от когато и да е било, защото помощникът накара да го търкат и почна да се бори с юнгите в плискащата се вода. Като отпушихме дупките, ние източихме пияната от палубата и за кратко време се събра нов запас от чиста дъждовна вода, в която се изплакнахме до насита. Въздействието на сапуна и сладката вода по лицата на мнозина от нас бе поразително и много от това, което мислехме, че е загар и почерняване от слънцето, падна. На следния ден, тъй като бе ясно и слънчево, простряхме дрехите си да съхнат из целия кораб, който се покри с тях от носа до кърмата.

С приближаването към екватора вятърът започна да духа все по от изток и времето да става по-ясно, докато на двадесетия ден пътуване от Сан Диего, в

събота, 28 май, към три часа следобед пресякохме екватора с един чудесен вятър. Само двадесет и четири часа след пресичането на екватора хванахме постоянните югоизточни пасати — нещо твърде необичайно. Тези ветрове обикновено идват малко по-източно от югоизток, а при нас те духаха право от изток-югоизток, което бе голям късмет. Нагласихме реите така, че всяко ветрило да тегли — от бизана до летящия кливер, — и като поставихме малко косо горните реи, сложихме фок- и гротбрамстенгови лисели, които също започнаха да теглят много добре. Този вятър продължи да духа все така в продължение на дванадесет дни, без да мръдне дори на румб и точно толкова силно, че да можем да носим роялсели, без да се налага да пипаме ни едничък брас. Толкова бързо напредвахме през тези седем дни, в които хванахме вятъра, че в

неделя, 5 юни, бяхме на $19^{\circ}29'$ южна ширина и $118^{\circ}1'$ западна дължина, като за това време успяхме да изминем хиляда и двеста мили под много остър ъгъл срещу вятъра. Добрият ни кораб възвръщаше старата си форма и откакто бяхме тръгнали от Сан Диего, бе увеличил скоростта си с почти една трета. Моряците престанаха да мърморят срещу него; помощникът пускаше лага на всеки два часа с явно задоволство. Плаването бе знаменито. Вятърът бе постоянен, леките пасатни облаци се носеха над главите ни; наслаждавахме се на несравнимото време на Тихия океан — нито горещо, нито студено; слънцето изгряваше ярко всеки ден, а нощем небето бе обсипано със звезди, като от юг изникваха нови съзвездия, а познатите потъваха на север с всеки ден, изминат по курса — „напредвайки към полюса с всяка нощ“. Полярната звезда и Голямата мечка вече потънаха, докато Южният кръст започна да се показва над южния хоризонт и всички моряци гледаха зорко натам, за да открият Магелановите облаци, които трябваше вече да се появят. „Следващия път, когато видим Полярната звезда — каза някой, — ще бъдем с курс на север и от другата страна на Хорн.“ Това си беше самата истина и без съмнение щеше да бъде извънредно желана гледка, защото, както казват моряците, когато човек е на курс към дома и заобикаля нос Хорн или нос Добра Надежда, Полярната звезда е първата земя, която вижда.

Това бяха същите пасати, които на идване духаха без прекъсване в продължение на три седмици от Хуан Фернандес до екватора и толкова ни бяха облекчили.

Като плавахме така, си спомних една малка случка, станала на борда на „Пилигрим“, когато се намирахме на същата ширина. Носехме се с голяма скорост право по вятъра, с горни и долни лисели от двете страни на кораба. Нощта бе тъмна, бе точно след полунощ и всичко бе тихо като в гроб; чуваше се само плисъкът на водата о борда, защото плавайки пред вятъра в гладкото море, малкият бриг, който беше целият покрит с ветрила, вдигаше много малко шум. Другата вахта бе долу, а всички от нашата вахта, с изключение на мен и кърмчията, спяха на завет до лодката. Вторият помощник, който в началото на плаването бе тръгнал като моряк пред мачтата и с когото се бяхме сблизили, си поприказва с мен и тъкмо бе отишъл на кърмата, на мястото си на юта, а аз бях възобновил обичайната си разходка напред-назад по кораба, внезапно се чу силен писък, идващ право отпред и явно някъде под носа. Тъмнината и пълното спокойствие на мощта и нашата самотност сред океана придадоха на този звук ужасяващо и почти свръхестествено въздействие. Замръзнах съвършено неподвижно на мястото си и сърцето ми се разтуптя силно. Звукът събуди останалите от екипажа, които се изправиха, споглеждайки се изненадано. „Какво, за бога, бе това?“ — запита вторият помощник, като дойде отново към носа. Първата мисъл, която ми мина, бе, че може да е било лодка с хора, претърпели корабокрушение, или пък китоловна лодка, която е била спусната през нощта и ние сме я прегазили в тъмнината. Чу се още един писък — този път по-слаб от първия. Това ни накара да изтичаме на носа. Погледнахме надолу, ала нищо нито се виждаше, нито се чуваше. Какво да правим? Да обърнем кораба назад и да събудим капитана? Точно в този миг, пресичайки носовата палуба, един от моряците видя светлина долу и като погледна през люка, каза, че цялата вахта била на крак — измъквали един нещастник от койката му и го разтърсвали, за да го свестят след някакъв кошмар. Морякът доста си изпати заради тревогата, която бе причинил, но на края го обърнахме на шега и падна немалък смях, тъй като душите ни се отпуснаха от този комичен завършек.

Сега бяхме вече близко до Южния тропик и плавахме с хубав вятър, а слънцето с всеки изминат ден оставаше зад гърба ни. Приближавахме се вече към нос Хорн и бе належащо да се направят всички необходими приготовления. Прегледахме и потегнахме целия

такелаж; за опъване на бушприта надолу поставихме нови и здрави ватерщагове вместо изтритите вече вериги. Изпънахме здраво блиндгафела и мартингика и обтяжките и въжетата по него; поставихме чисто нови браси на фока и грота; бяха направени брамстенгови шкоти и въжета за щурвала (последните изрязани от сурова кожа). Бяха прекарани нови марселни въжета за опъване на долните ъгли на ветрилата и поставени нови фокмарсови бакщагове, за да има време да се отпуснат и да станат по-гъвкави, преди да навлезем в студените ширини.

Неделя, 12 юни. 26°04' южна ширина, 116°31' западна дължина. Вече загубихме постоянните пасати и главно откъм запад задухаха променливи ветрове. Продължихме с курс на юг, като плавахме едва ли не по меридиана и в края на седмицата, в

неделя, 19 юни, бяхме на 34°15' южна ширина и 116°38' западна дължина.

---

[1] Старо название на западната половина на австралийското крайбрежие през XVII в. — Б.пр. ↑

[2] Натъл, Томас (1786 — 1859) — американски естественик, палеонтолог. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XXXI

МРАЧНИ ИЗГЛЕДИ

Всичко определено започна да се променя. Дните ставаха все по-къси и по-къси, слънцето се накланяше все повече към хоризонта и даваше все по-малко топлина, а нощите станаха толкова студени, че вече не можехме да спим по палубата. Магелановите облаци се виждаха през ясни, безлунни нощи, небето имаше студен и гневен вид, а от време на време дълга, тежка и заплашителна вълна се изтърколваше откъм юг и ни напомняше закъде сме тръгнали. Все още обаче духаше силен попътен вятър и ние се държахме по курса под толкова ветрила, колкото можехме да носим. Към средата на седмицата вятърът се премести и започна да духа от юг, което ни накара да застанем срещу него и корабът да посреща почти лице с лице силното вълнение, идващо от тази посока; в начина, по който го посрещаше, нямаше нищо окуражаващо. Тъй като газеше много дълбоко и бе тежко натоварен, липсваше му плаваемостта, необходима, за да мине над вълните, и той пропадеше тежко в тях, водата заливаше палубите, а от време на време, когато някоя особено голяма вълна го удареше право в носа, се чуваше толкова тежък и тъп звук, сякаш огромен чук удряше наковалня. Корабът поемаше цялата вълна върху носовата палуба и като се издигаше, я плисваше назад към шпигатите и тя се понасяше, помитайки всичко незакрепено по палубата. Така беше по време на цялата ни сутрешна вахта долу, както можехме да отгатнем по преминаването на водата над главите ни и тежкото ѝ разбиване о вълнореза, само през една дъска от нас, докато си лежахме в койките. В осем склянки извикаха вахтата и ние се качихме на палубата, като един отиде на щурвала, а друг до камбуза, за да вземе обяда. Застанах на носовата палуба, загледан във вълните, които се издигаха високо, докъдето стигаше погледът, с гребени, побелели от пяна, а в основата си тъмновиолетови, отразили ярките лъчи на слънцето. Корабът ни бавно ги преодоляваше, но по едно време към нас се затъркаля толкова голяма вълна, че явно щеше да го залее — бях достатъчно добър

моряк, за да мога да го усетя с краката си, че няма да успеем да я прескочим. Скочих върху опорите на бушприта и хващайки се за щага на фока, се изкатерих нагоре по него. Краката ми едва се бяха отлепили от скобата, когато носът удари вълната право в средата и тя го заля от край до край, потапяйки го целия. Щом като излезе от нея, погледнах назад и видях, че всичко пред грота, с изключение на голямата лодка, която бе захваната със скоби и двойно привързана, бе напълно пометено. Камбузът, кочината, кокошарникът и голямата кошара за овцете, която стоеше върху предния трюмен люк, бяха изчезнали в един миг, оставяйки палубата чиста като тепсия, без нищо да показва къде са стояли всички тези неща. Камбузът се търкаляше с дъното нагоре край шпигатите, а няколко дъски плаваха около него — остатъците от кошарата, сред които половин дузина несчастни овце плуваха до шия във водата, обезумели от внезапната промяна, която ги бе застигнала. Щом вълната се оттече, всички наизлязоха от кубрика да видят какво е станало с кораба и след няколко мига готвачът и Стария Бил изпълзяха изпод камбуза, където бяха лежали полуудавени във водата с целия камбуз отгоре си. За щастие той се бе подпрял на фалшборда, иначе положително щеше да им строши някой кокал. Когато водата се източи, прибрахме овцете в голямата лодка, поставихме камбуза обратно на мястото му и подредихме малко кораба. Ако той нямаше необикновено висок фалшборд и планшир, сигурно всичко щеше да бъде пометено зад борда заедно с готвача и Стария Бил. Бил стоял на вратата на камбуза с баката говеждо в ръце, когато водата го понесла с цялата бака с обяда ни. Той обаче се държал за баката до последния момент като истински моряк, ала все пак говеждото се бе изсипало и когато водата се източи, го видяхме да се търкаля на палубата. Приехме загубата на месото много леко, като се успокоявахме с мисълта, че каютата беше загубила много повече от нас, и злорадствахме немалко при гледката на пилешкото и палачинките, плаващи около шпигатите. „Тази работа така няма да я бъде!“ — казаха някои, изразявайки чувствата на всички ни. Още не бяхме стигнали и на хиляда мили от ширината на нос Хорн и вълните вече заливаха палубите ни, а бяха два пъти по-малки от тези, които очаквахме да срещнем там. Някои обвиняваха капитана, че бил натоварил кораба прекалено много въпреки че знаел какво ни чака край Хорн, докато другите се успокояваха, като казваха, че там вятърът

бил винаги югозападен през зимата и плавайки пред него, няма да виждаме такива мъки с вълните. Когато слязохме в кубрика, Стария Бил, който си беше малко нещо черногледец — бе преживял доста нещастия на море, — каза, че ако корабът продължавал да се държи така, можели сме преспокойно да си напишем завещанията, да си оправим сметките и да смятаме, че сме пили по една студена вода. „Трай там, проклети стар бухале! Все ще намериш да плачеш за нещо. Изплаши се от окъпването и не виждаш, че всичко е само на шега. Пък и какъв смисъл има все да се оглеждаш за гроба си в морето?“

„Млъкни малко — казва друг, — ще видиш, че ще ни освободят от вахта следобед благодарение на тази, дето ни остърга.“ Ала в това отношение бяхме разочаровани, тъй като в две склянки извикаха всички и ни накараха да завържем отново всичко по палубата; капитанът спомена нещо за сваляне на дългите брамстенги, но тъй като привечер морето се успокои и вятърът се извъртя малко настрани, оставихме ги на местата им и вдигнахме лисели.

На следващия ден бяхме извикани да сваляме старите ветрила и да поставяме нови, защото корабите, за разлика от хората, си слагат най-хубавите дрехи в лошо време. Изцяло подменихме и подвижния такелаж.

Вятърът продължи да духа от запад, а времето се пооправи и вълните поспаднаха в сравнение с деня, в който качихме голямата вълна; напредвахме доста бързо под поставените лисели и всички леки ветрила, като се държахме малко на югоизток, защото капитанът, разчитайки на западните ветрове покрай Хорн, бе ни закарал толкова на запад, че макар и да бяхме на около петстотин мили от ширината на носа, се намирахме почти на хиляда и седемстотин мили западно от него. През останалата част от седмицата продължихме напред с попътен вятър, като с постепенното си слизание на юг лягахме на все по-източен курс.

Неделя, 26 юни. След хубав ясен ден капитанът измери, че се намираме на 47°50' южна ширина и 113°49' западна дължина. По мои изчисления нос Хорн отстоеше на хиляда и осемстотин мили.

Понеделник, 27 юни. През първата половина на деня вятърът продължи да бъде попътен; тъй като вървахме пред него, студът не се чувствуваше много и останахме да работим по палубата с обикновените си дрехи и блузи.

Вахтата ни бе свободна долу за пръв път, откакто бяхме тръгнали от Сан Диего; след като запитахме третия помощник за ширината по обяд и направихме обичайните си гадания за времето, нужно на кораба да стигне до Хорн, легнахме да си подремнем. Спяхме си най-спокойно и не усещахме как се точат възлите, когато трикратно хлопане по люка и викът: „Всички на палубата!“ ни вдигна от койките. Какво ставаше? Не изглеждаше да духа силно и като погледнахме през илюминатора, видяхме, че небето над главите ни бе ясно, ала все пак вахтените обират ветрилата. През ума ни мина, че може би са видели ветрило и спираме, за да ги поздравим, и тъкмо се зарадвахме, защото не бяхме виждали ветрило или земя от Сан Диего, когато чухме гласа на помощника (който беше винаги в бойна готовност и се качваше на палубата в мига, щом го извикаха) да вика на моряците, които обираха лиселите, и да ги пита къде била неговата вахта. Не чакахме второ повикване, а изтрополихме нагоре по трапа. И горе, отдясно по носа, видяхме плътна маса от мъгла, която бе закрила небето и морето и се носеше право към нас. Това бе позната гледка за мен от пътуването ми с „Пилигрим“, знаех какво означаваше и че нямаше никакво време за губене. Бяхме облечени съвсем леко, ала не можехме да губим нито миг и затова веднага се метнахме на мачтите.

Момчетата от другата вахта бяха вече по топовете, обирайки брамселните лисели, а долните и марселните лисели просто летяха към палубата. Настана всеобщо теглене надолу и вдигане на краищата на ветрилата, докато не прибрахме всички лисели и не скатахме роялселите, летящия кливер и бизанбрамсела, а корабът се отклони малко, за да поеме шквала. Фок и гротбрамселите бяха все още на място, защото „старият“ нямаше намерение да се плаши посред бял ден и бе решен да носи ветрила до последния момент. Всички зачакахме идването на бурята, ала когато дойде първият порив, разбрахме, че тук шега няма. Дъжд, суграшица, сняг и вятър, от които останахме без дъх, и най-издръжливите се обърнаха гърбом! Корабът легна настрана; мачтите, реите и такелажът изпращяха, а брамстенгите се извиха като шибалки. „Прибирай фок– и гротбрамселите!“ — извика капитанът и ние се спуснахме към въжетата за вдигане на долните краища. Палубите се бяха наклонили под почти четиридесет и пет градусов ъгъл, а корабът се носеше като побеснял жребец през вълните с нос, облян в пяна. Отпуснахме фаловеите и свалихме реите

долу, развързахме шкотовете и за няколко минути успяхме да свием ветрилата и да ги задържим с ъгловите и средните въжета. „Да ги скатаваме ли, сър?“ — запита помощникът. „Отдай марселфаловете на носа и кърмата!“ — извика в отговор капитанът, колкото му стигаше гласът. Марселреите се спуснаха надолу; някои застанаха на рифовъчните скрипци и започнаха да прибират ветрилата, а ние се втурнахме към наветрената страна и се покатерихме по такелаж. Яростта на вятъра, градът и суграшицата ни приковаваха към въжетата. Беше голяма мъка да се придвижваме нагоре. Един след друг се покачихме на реите. Тук имаше да се върши много работа, защото новите ни ветрила още не бяха дсстатъчно омекнали, а въжетата се бяха вкоравили и затегнали от суграшицата. Бяхме само по леки галанки и сламени шапки и бързо се измокрихме от глава до пети, а с всеки миг ставаше по-студено. Ръцете ни скоро станаха безчувствени от студа и това заедно с вкоравените въжета и ветрила ни държа доста време по реите. След като прибрахме цялото ветрило, трябваше да чакаме дълго, докато се прекара въжето за свиване от наветрената страна, ала не можехме да се сърдим, тъй като там бе Джон Французина, а по-добър моряк от него едва ли е имало някога. Най-накрая чухме: „Тегли към подветрения край!“; хванахме се за рифовъчните въжета и изпънахме пояса силно, за да можем да го свием с подветреното въже. „Поясът свит, връзвай!“ и ние завързахме първия риф; тъкмо се засилихме да слизае долу, когато помощникът извика: „Два рифа, два рифа!“ Трябваше да оберем още един риф по същия начин. Когато го завързахме, слязохме на палубата, хванахме фаловете от подветрената страна, почти до коленете във вода, нагласихме марсела, а след това се качихме на гротмарселната рея и рифовахме ветрилото по същия начин, защото, както бях споменал преди, броят ни бе силно намален и за още по-зла чест само два дни преди тази буря дърводелецът си бе посякъл крака с брадвата и не можеше да се качва по мачтите. Това ни отслаби дотолкова, че не можехме да се справяме с едно ветрило на един път в буря като тази и поради това работата на всеки се удвояваше. От гротмарселната рея слязохме на гротреята и взехме един риф по грота. Още не бяхме стъпили на палубата и се разнесе: „Качи се горе и рифовай изцяло бизанмарсела!“ Това се отнасяше за мен. Качих се по такелаж и излязох навън по реята до наветреното въже за свиване. Бен

Англичанина се качи непосредствено зад мене и се хвана за подветреното въже, а останалите от нашата група се наредиха по реята и започнаха да притеглят ветрилото, но тук помощникът се съжали над нас и изпрати готвача и стюарда да ни помогнат. Чак сега можех да си дам сметка колко дълго време бе нужно за прекарването на крайните въжета, защото въпреки че правех всичко по силите си и имаше един силен моряк до мене да ми помогне с ухото на куката, успях да го прекарам едва когато вече чух да се оплакват откъм средата. Изтеглихме риф след риф, докато не рифовахме изцяло ветрилото, и тогава слязохме долу и започнахме да теглим фаловете; под намалените си ветрила корабът се бе поизправил малко и бе станал управляем, ала двете брамселни ветрила все още стояха на средните въжета и така се мятаха и плющяха, сякаш щяха да изкъртят мачтите. Хвърлихме поглед нагоре и разбрахме, че работата ни още не бе свършила и, разбира се, щом помощникът видя, че краката ни докоснаха палубата, веднага извика: „Качвай се на мачтите, четиримата, и скатай брамселите!“ Бях пак аз на ред и двама се качихме по такелажа на фока, а другите двама на грота и застанахме върху брамстенговите реи. Вантите се бяха покрили с лед; суграшицата бе образувала корица по целия неподвижен такелаж, както и по наветрената страна на мачтите и реите. Когато се качихме на реята, ръцете ми бяха така вкочанявали, че не бих могъл да развържа възела за скатаване, дори и от това да зависеше животът ми. Двамата останахме известно време легнали на реята, като тупахме ръце о ветрилото, за да раздвижим пръстите си, докато ръцете ни не пламнаха. Съседът ми на реята бе юнгата Джордж Сомърби, който се бе качил на кораба като слабичко, хилаво момче, по-дребничко от шкотов възел на шпритово ветрило и по-леко от саждите на газена лампа, но сега се бе източило и станало яко като вол. Обрахме ветрилото заедно и след десетина минути здраво дърпане, теглене и натискане на ветрилото, което беше твърдо като лист желязо, успяхме да го скатаем, и то стегнато, защото познавахме достатъчно добре помощника и бяхме сигурни, че ако се развееше отново, щяхме да бъдем извикани от свободната си вахта долу да си свършим работата, било то и посред нощ.

Дебнех момент да скоча долу и да си взема от кубрика дебела куртка и бушлат, ала когато слязохме на палубата, разбрахме, че са

ударили осем склянки и другата вахта е била освободена, което означаваше още два часа кучешка вахта за нас и предостатъчно работа за вършене. Сега бурята се бе установила откъм югозапад, ала ние не бяхме стигнали още достатъчно на юг, за да можем да я използваме като попътен вятър, защото искахме да останем далеч встрани от Огнена земя. Палубите бяха покрити със сняг и постоянно налиташе суграшица. Нос Хорн сякаш ни бе пресрещнал, и то съвсем не на шега. След всичко трябваше да приберем и сгънем всички лисели, преди да се стъмни, а после да се качим на мачтите и да приберем навътре всички лиселреи по фока, грота и бизана, да навием халсовете, както и шкотовете и фаловете. Това не бе лека работа за четирима-петима моряци, изправени срещу буря, която насмалко не сваляше реите от мачтите. Стоях близо половин час на края на реята на фока, опитвайки се да завържа марсовия халс на лисела и долните фалове. Беше след мръкване, когато най-накрая привършихме и с радост чухме звъна на четирите склянки. Отидохме долу за два часа; дадохме на всеки от нас по канче горещ чай със студено говеждо и хляб. И което бе още по-важно, можахме да облечем дебели сухи дрехи, подходящи за времето, наместо тънките си блузи и панталони, мокри и вкоравени от студа.

Този внезапен обрат, за който бяхме така малко подготвени, бе удар за всички, особено за мен, тъй като от няколко дни ме мъчеше лек зъбобол, който от студеното време, мокренето и мръзненето започна да се усилва. За кратко време болката се разпространи по цялото ми лице и преди да свърши свободната смяна, трябваше да отида при помощника, който държеше аптеката, и да го помоля за някакво лекарство. Ала за аптеката пътуването бе към края си — тя бе почти празна, с изключение на няколко капки опиева тинктура, държана за много тежки случаи, така че не ми оставаше нищо друго освен да понасям болките, както мога.

Когато в осем склянки се качихме пак на палубата, бе спряло да вали и по небето се виждаха няколко звезди; но облаците си бяха все така черни и бурята продължаваше да бушува със същата сила. Точно преди полунощ аз се качих на мачтата и свалих роялреята на бизана. Това направих толкова сполучливо, че помощникът остана много доволен и ме похвали, че съм работил майсторски и както му е редът. Следващите четири свободни часа долу не ми донесоха почти никакво облекчение, защото през цялото време не можах да мигна в койката си

поради болките в главата и чувах биенето на всяка склянка. В четири часа излязох с вахтата, но много отпаднал за тежката работа през деня. Лошото време и тежкият труд на кораба могат да се понасят сравнително леко от здрав и бодър човек, ала липсата на сън или пък някакво заболяване са в състояние да го съсипят напълно. Но нямаш много време да се замислям, тъй като горе имаше много работа. Бурята от вчера и големите вълни, с които се бяхме сблъскали няколко дни преди това, бяха убедили капитана, че се задава много лошо време и като се имаше пред вид, че ни оставаха още десет градуса да вървим на юг, бе дадена заповед за сваляне на дългите брамстенгови мачти. След като се справихме и с това, прекрасният ни кораб придоби съвършено нов вид, който наблюдавахме с интерес — свалил цялото си горно стъкмяване от дълги, източени мачти и реи и всички ветрила, които до преди няколко дни го покриваха като облак и така го разкрасяваха, сега той приличаше на борец, съблякъл дрехите си и готов за борба. Този му вид отговаряше на нерадостното състояние, в което се намирахме — сами, в борбата с бурите, вятъра и леда, на края на земното кълбо и в почти непрекъснат мрак.

Петък, 1 юли. Сега се намирахме почти на ширината на нос Хорн и тъй като трябваше да минем още четиридесет градуса на изток, сложихме напреко реите поради една силна западна буря, свалихме рифа от фокмарсела и легнахме на курс югоизток, надявайки се да стигнем до нос Хорн за десетина дни. Що се отнася, до мен, не бях спал въобще от две денонощия и липсата на почивка заедно с постоянното излагане на влага и студ бяха така увеличили отока, че лицето ми бе станало почти двойно по-голямо и се видях в невъзможност да си отворям устата и да се храня. Като ме видя, стюардът отиде да помоли капитана да ми свари малко ориз, ала единственото, което получил в отговор, било: „Не, дявол да го вземе! Кажи му да яде солено месо и корав хляб като всички останали!“ В същност и не очаквах нещо друго. Все пак не бях оставен да гладувам, тъй като мистър Браун, който беше не само добър моряк, а и човек и винаги се бе държал добре с мен, прекара скришом едно канче ориз в камбуза, казвайки на готвача да ми го свари, без „старият“ да го види. Ако времето беше хубаво или се намирахме в пристанище, щях да сляза долу и да лежа, докато лицето ми се оправи, ала във време като това и както бяхме останали без хора, съвсем не бе редно да напускам

мястото си, така че продължих да давам вахта и да изпълнявам задълженията си, доколкото ми стигаха силите.

Събота, 2 юли. Днес слънцето огря, ала бе твърде ниско, за да даде някаква топлина или да размрази ветрилата и такелажата ни, но все пак бе приятно да го гледа човек, а освен това хванахме постоянен „рифован марселен вятър“ от запад. Въздухът, който досега бе чист и студен, през последните няколко часа стана влажен и започна неприятно да пронизва, а морякът, който се върна от щурвала, каза, че чул капитана да казва на „пътника“, че термометърът паднал с няколко градуса от сутринта насам, което не можел да си обясни по друг начин освен с присъствието на лед някъде близо до нас, макар това да било необичайно за тази ширина по това време на годината. В дванадесет часа слязохме долу и тъкмо свършихме с обяда, когато готвачът подаде глава през люка и каза да се качим на палубата, за да видим най-красивата гледка на света. „Накъде, докторе?“ — запита първият, който стигна горе. „Ляво на борд!“ Там, плавайки на повърхността на океана, на няколко мили от нас съзряхме огромни маса, чиито върхове и остри издатини бяха покрити със сняг, а средата имаше тъмен виолетовосин цвят. Това бе айсберг, и то от най-големите, както каза един от нашите който бе пътувал в Северния Ледовит океан. Докъдето стигаше поглед, цялото море имаше тъмносин цвят; мощните вълни се издигаха високо, проблясвайки на слънчевата светлина, а посред тях лежеше този огромен като планина остров с пещери и долини, потънали в дълбока сянка, с издатини и върхове, искрящи на слънцето. Всички бяхме изскочили на палубата и загледани в него, се възхищавахме по различен начин от неговата красота и величественост. Не може обаче с думи да се опише тази необикновена, грандиозна и дори възвишена гледка. Значителната големина на айсберга — тъй като той вероятно имаше към две-три мили околоръст и няколкостотин фута височина, — бавното му движение, при което основата му ту се издигаше, ту потъваше във водата; върховете му, кимачи към облаците; разбиващата се о него вода, която се разпръскваше високо по склоновете му в бяла пяна; трясъкът от сгромолясването на огромните парчета — всичко това заедно с неговата близост и постепенното настъпване, което прибавяше и лек примес на страх, се съединяваше, за да му придаде истинско величие. Основната част от ледената маса бе, както казах, с тъмен виолетовосин цвят, от която долната част бе

покрита с дантела от замръзнала пяна, а тъй като изтъняваше и ставаше прозрачен към краищата и върха, цветът на айсберга преливаше от тъмносиньо до бялото на снега. Той се носеше бавно на север, така че ние се отклонихме от курса и го избягнахме. Виждахме го през целия следобед, а когато минахме от подветрената му страна, вятърът стихна и ние останахме неподвижни доста близко до него през по-голямата част от нощта. За нещастие нямаше луна, но затова пък нощта бе ясна и можехме добре да виждаме дългото равномерно покращане на огромната маса. На няколко пъти по време на нашата вахта се дочуха силни пропуквания, които сякаш преминаха по цялата дължина на айсберга, а няколко къса се отделиха от него с гръмотевичен трясък и избумтяха тежко в морето. На сутринта излезе силен вятър и той остана зад кърмата ни, а с настъпването на деня се изгуби от погледа. Следващият ден, който бе

неделя, 3 юли, продължи със силен вятър, студ и спадане на температурата. През деня видяхме още няколко айсберга, но никой не дойде толкова близо, колкото първият. Някои от тях, доколкото можехме да съдим от разстоянието, на което се намирахме, трябва да са били също толкова, ако не и по-големи от него. По обяд се намирахме на 55°12' южна ширина и, предполагам, 89°05' западна дължина. Привечер вятърът задуха от юг и ни измести малко от курса, като постепенно прерасна в свирепа буря, ала ние нямахме нищо против това, тъй като не валеше нито сняг, нито дъжд, а вече бяхме под намалени ветрила.

Понеделник, 4 юли. Днес в Бостън се празнуваше Денят на независимостта. Какво ли гърмене с оръдия, камбанен звън и шум от най-различни празненства огласят всички краища на страната! Дамите (които този път не са слезли до Нахант, за да подишат малко свеж въздух и да погледат океана) се разхождат по улиците с чадърчета над главите си, а младите господа са се наконтили с бели панталони и копринени чорапи! Какви ли количества сладолед са били изядени и колко ли коли лед са били докарани отдалеч и продадени на парче или пък на фунт! Дори и най-малкият айсберг, който бяхме видели днес, би се превърнал в цяло състояние, ако бедният Джек можеше да го закара в Бостън — нещо, срещу което той никак не би се възпротивил. Определено, тук не бе мястото за празнуване на Четвърти юли. Да гледаме някак си да се стоплим и да пазим кораба от ледовете бе най-

многого, което можехме да направим. И все пак никой не отмина тази дата с безразличие, а пожеланията, предположенията и сравненията, както сериозни, така и комични, нямаха край. Слънцето грееше ярко, поне докато стоя на небето, но тънък пласт от черни облаци, носени от вятъра, го закриваха от време на време. По обяд се намирахме на 54°00' южна ширина и 85°05' западна дължина, след като се бяхме придвижили доста на изток, но бяхме загубили от ширина поради насрещния вятър. Между изгрев и залез-слънце, т.е. между девет и три часа, видяхме тридесет и четири ледени острова с различна големина, някои не по-големи от корпуса на кораба ни, а други колкото първия айсберг; с придвижването напред те ставаха все по-малки и по-многобройни, а при залез-слънце един моряк видя от марсовата площадка големи пространства плаващ лед към югоизток, наречен „крайбрежен лед“. Този лед е много по-опасен от айсбергите, защото те могат да се видят отдалеч и да се избягнат, докато крайбрежният лед, който плава в голямо количество, покривайки океана на мили надалеч, е съставен от парчета с най-различна големина. Това са широки, плоски и начупени блокове, с тук-там по някой айсберг, издигащ се на двадесет-тридесет фута над тях и голям колкото кораба, които много трудно могат да се избягнат. Беше необходимо да се поддържа непрекъснато наблюдение, защото много от тези блокове, които плаваха, носени от вълните, бяха достатъчно големи, за да продънят кораба, а това щеше да бъде нашият край — никоя лодка (дори и да успеехме да спуснем някоя) не би могла да издържи на такова море, а и в такова време никой не би могъл да оживее в нея. За наша още по-зла участ точно след залез-слънце вятърът се обърна право от изток и задуха с буреносна сила срещу ни, носейки град, суграшица и гъста мъгла, така че не се виждаше и на половината от дължината на кораба. По този начин вече не можехме да разчитаме на преобладаващите западни бури и сега се оказахме на почти седемстотин мили западно от нос Хорн с буря, духаща право от изток, и такава непрогледна мъгла, че не бяхме в състояние да видим заобикалящия ни лед, докато не се окажеше под носа на кораба. В четири часа следобед (вече съвсем по тъмно) всички бяхме извикани на палубата и изпратени да прибираме ветрилата сред бушуващи шквалове и проливен дъжд. Този път всички си бяхме сложили „носхорновските“ костюми — бушлати, които се спускаха над врата и

ушите, дебели панталони и куртки, а някои върху всичко това и с мушамени дрехи. На палубата си слагахме също и ръкавици, ала не можехме да се катерим по мачтите с тях, тъй като бяха мокри и твърди и лесно можехме да се изпуснем, така че бяхме принудени да работим с голи ръце, хващайки се по-сигурно за въжетата, но които, както и лицата ни, бяха често поразявани от зърната на градушката, шибеща нагъсто и на големи парчета. Сега корабът бе покрит целият с лед — корпусът, мачтите, реите и неподвижният такелаж, а подвижният бе толкова твърд, че едва можехме да го прегънем, за да го закрепим за нагелите или още по-малко да връзваме възли по него; ветрилата бяха съвършено замръзнали. Поставено бе постоянно наблюдение, което се поддържаше от всяка вахта поред чак до сутринта. Това бе мъчителна и напрегната нощ. През цялото време духаше силен вятър и постоянно ни шибаше дъжд, град или сняг. Освен това бе тъмно като в рог, а ледът ни бе заобиколил от всички страни. Капитанът остана на палубата почти през цялата нощ и държа готвача в камбуза с буйно горяща печка да му вари кафе, което пиеше час по час и един-два пъти даде на помощниците, ала за екипажа нямаше нито капка горещо питие. Капитанът, който спи по цял ден, а през нощта се качва на палубата и се прибира, когато си иска, може да си пие брендите с вода в каютата и горещото кафе в камбуза, а Джек, който е длъжен да издържа на всичко и да работи на студа и влагата, няма право да получи капка, за да си накваси устата или да си стопли стомаха. По документи нашият кораб се водеше за „въздържателен“ и както на почти всички подобни кораби въздържанието се отнасяше само за кубрика. Морякът, който изпива само чашка, която му се отпуска, няма опасност да се напие, докато капитанът, от чието самообладание и хладнокръвие зависи животът на всички, разполага с неограничено количество алкохол и може да си пие на воля. Моряците никога няма да бъдат убедени, че ромът е опасно питие, когато им го отнемат и дадат на командния състав, нито пък ще сметнат за приятелски настроен към тях този, който в името на въздържанието им отнема това, което винаги са имали, а не им дава нищо в замяна. Като виждат, че на началството разрешават да пие, те не могат да бъдат убедени, че пиенето им се отнема за тяхно добро, а като не получават нищо в замяна, не могат да повярват, че това се прави с добра воля. Напротив, много от тях гледат на промяната^[1] като на ново оръдие за

потисничество. Не че им се пие толкова много ром. Никога не съм срещал моряк, дори и преди месец да е бил в кръчмата, който в студена нощ да не предпочете чаша горещо кафе или чай пред всички ром на света. Те са единопдушни, че ромът сгръва само за малко, ала все пак, ако не им се даде нещо по-хубаво, липсва им и това, което са загубили. Мигновеното загряване и топлината от питието, кратковременната почивка и просто промяната, която извикването на всички моряци на кърмата и раздаването му създава по време на дългата отегчителна вахта, е някакво събитие, което може да се очаква и за което да се разговаря; и на това се придава значение и полза, която никой на сушата не би могъл да разбере. При пътуването ни насам „Пилигрим“ не беше с въздържателни документи и грог се раздаваше по време на всяка средна и сутрешна вахта и след всяко рифоване на марсели, и макар че никога преди това не бях пил ром, нито пък бих искал да пия пак, тогава си вземах дажбата и отивах на рудана, както и останалите, просто заради мигновената топлина, която се разливаше по тялото, и промяната в настроението и отношението към работата по време на вахтата. При все това, както вече казах, нямаше човек на борда, който да не би заменил охотно рома за канче кафе или какао (чувал съм ги да казват това десетки пъти) или за нашето обичайно питие — „магьосаната“ вода, колкото и жалко подобие на чай да беше. Въздържателната реформа е едно от най-хубавите начинания, ала когато се отнеме грогът, трябва на негово място да се даде нещо в замяна. А какво стана сега? Корабособствениците получиха възможност за едно допълнително спестяване и това обяснява внезапното нарастване на въздържателните кораби, учудило и най-горещите привърженици на това дело. Ако всеки търговец, когато задрасква грога в списъка на разходите по кораба, не бъде задължен да го замести с равностойно количество кафе или какао, така че да има по канче за всеки моряк, когато слезе от марселната рея в бурна нощ, боя се, че Джек ще продължи да се хлъзга по предишната наклонена плоскост.

Но да се върнем към заобикалянето на нос Хорн. Нашата вахта стоя на палубата осем часа през нощта и през цялото това време поддържахме най-зорко наблюдение, като от всяка страна на носа заставаше по един моряк, друг по средата на фокреята, третият помощник на люка, по един моряк от всяка страна на кърмата и един

постоянно на щурвала. Старши помощникът бе навсякъде и командуваше кораба, когато капитанът беше долу. Когато на пътя ни се изпречеше някое голямо парче лед или се носеше близо до нас, подаваше се знак до всички и обръщяхме носа на кораба на едната или на другата страна, а понякога слагахме реите напреко или ги скосявахме. Нищо друго не ни оставаше да правим освен да се взираме в тъмнината. Единствената промяна се внасяше от еднообразния глас на носовия наблюдател: „Друг айсберг!“ „Лед пред носа!“, „Лед вляво на борда!“, „Руля силно по вятъра“, „Дръж го малко настрани!“, „Леко-о!“

Междувременно влагата и студът бяха докарали лицето ми до такова състояние, че не можех вече нито да се храня, нито да спя и макар че изкарах цялата нощ, на зазоряване бях вече толкова зле, че всички моряци ме убеждаваха да сляза долу и да лежа ден-два, иначе може да ми се наложи да се залежа за дълго време. Когато смениха вахтата, отидох в кърмовото помещение, свалих си шапката и шала и си показах лицето на помощника, който ми каза да слизам незабавно долу и да лежа в койката, докато не мине отокът, като даде нареждане на готвача да ми приготви лапа за налагане и каза, че ще говори с капитана.

Слязох долу и си легнах, като се покрих с одеяла и куртки, и лежах в койката почти цяло денонощие в състояние на полусън, замаян от тъпата болка. Чувах как викат вахтата, как моряците се качват и слизат и понякога шум по палубата и вик: „Лед!“, ала вече не обръщах внимание на нищо. В края на денонощието болката понамаля и аз съм заспал за дълго време, което ме върна към живот, но лицето ми продължи да бъде подуто и да ме боли толкова, че трябваше да остана в койката си още два-три дни. През двата дни, които прекарах долу, времето продължи както и преди — насрещни ветрове, сняг и дъжд или, ако вятърът станеше попътен, бе твърде мъгливо, а ледът твърде дебел, за да можем да се движим. В края на третия ден ледената покривка стана много дебела и корабът бе обгърнат отвсякъде с мъгла. По това време откъм изток се зададе страхотна буря със суграшица и сняг и имаше всички изгледи нощта да бъде опасна и изтощителна. Когато се мръкна, капитанът извика всички моряци на кърмата и им каза, че никой не бива да напуска палубата тази нощ и че корабът се намира в най-голяма опасност — всяко парче лед може да пробие

дупка в него или пък да налетим на айсберг и да се разбием на парчета. Никой не можеше да каже дали до следващата сутрин корабът щеше да остане цял. Бяха поставени наблюдатели и всеки моряк застана на поста си. Като чух какво бе положението, започнах да се обличам, за да помогна на останалите, но помощникът дойде в кубрика и като ми погледна лицето, заповяда да остана в койката си и каза, че ако потънем, всички ще потънем, но ако изляза сега на палубата, това може да ми струва живота. Това бе първата добра дума, която чувах от кърмата, защото досега капитанът не бе направил нищо, нито пък бе запитал как съм, откакто бях слязъл долу.

Подчинявайки се на нарежданията на помощника, аз се върнах в койката си, ала по-мъчителна нощ не бих искал никога да прекарам. Никога в живота си не съм чувствувал толкова остро проклятието на болестите. Само да можех да бъда на палубата заедно с останалите, където имаше да се върши нещо, да се види или чуе, и човешки същества — другари в работата и опасностите! Но да стоя заврян сам в нашата черна дупка при същата опасност, безсилен да направя каквото и да било, бе най-тежкото изпитание. На няколко пъти през нощта ставах, решен да се кача на палубата, ала тишината, показваща, че там няма нищо за вършене, и съзнанието, че мога да се разболея тежко, и то без всякакъв смисъл, ме връщаха обратно. Не бе лесно да се спи, тъй както бях легнал — главата ми сочеше право срещу носа, а той можеше да бъде смазан от някой айсберг, който всеки миг можеше да се блъсне отгоре му. Това бе единственият път, когато лягах болен, откакто бях тръгнал от Бостън, и то се случи през най-лошото възможно време. Чувствувах желание да понеса всички напасти, сполетели Египет^[2], през цялата останала част от пътуването, само и само да можех да бъда здрав и читав през тази единствена нощ. Но и за хората на палубата това бе ужасна нощ. Осемнадесетчасовата вахта във влагата и студа и постоянното напрежение ги бе съвсем съсипала, така че когато слязоха долу за закуска в девет часа, почти се повалиха заспали на сандъците, а някои бяха така вкочанявали, че едва можеха да седнат. През цялото време не им дали нито капка за сгряване (въпреки че капитанът, както и през нощта, когато и аз бях на палубата, си пиел кафето на всеки няколко часа), с изключение на това, че помощникът откраднал една кана кафе и я дал на двама моряци да я изпият зад камбуза, докато той самият гледал да не ги види капитанът.

Всеки моряк си имал пост и не му се разрешавало да го напуска, като нищо не нарушило еднообразието на нощта, освен че вдигнали още веднъж марсела на грота, за да се избегне голям айсберг откъм подветрената страна, който се носел бързо към кораба. Някои от юнгите били така замаяни и повалени от съня, че направо заспали на постовете си, а младият трети помощник мистър Хач, чийто пост бил изложеният на всички стихии преден трюмен люк, така се вкочанял, че когато отишли да го сменят, не можел да си подгъне краката, за да слезе. На зазоряване настъпи пълен щил, а когато слънцето изгря, мъглата се разчисти малко и от запад задуха вятър, който скоро прерасна в буря. Сега имаше попътен вятър, дневна светлина и сравнително ясно време, ала все пак за всеобщо учудване корабът продължи да стои на едно място. „Защо не го пуска?“, „Какво е намислил?“ — се питахме всички и от въпроси настроението бързо се обърна в мърморене и недоволство. При положение че дните бяха толкова къси, бе престъпление да губим дневната светлина, както и попътния вятър, за който се бяхме така молили. Час след час минаваше, ала капитанът не даваше никакви признаци, че ще вдига ветрилата. Екипажът стана нетърпелив и на предната палуба започнаха оживени разговори и обсъждания. Всички бяха съсипани от стоенето сред стихии и от трудностите и нямаха търпение да се измъкнат от това положение, а това необяснимо забавяне бе повече, отколкото можеше да бъде понесено мълчаливо в сегашното възбудено и неспокойно състояние. Някои казаха, че капитанът се бил изплашил, съвършено сломен от опасностите и трудностите, които ни заобикаляха, и се страхувал да вдигне ветрила, докато според други от напрежението и безпокойството той съвсем бил отпуснал мярката на брентито и опиума и бил неспособен да изпълнява задълженията си. Дърводелецът, който беше умен човек и много добър моряк и имаше голямо влияние сред екипажа, слезе в кубрика и се опита да убеди останалите да отидат заедно на кърмата и да запитат капитана защо не тръгва или да поискат от името на всички да вдигне ветрила. Това предложение се стори на останалите напълно разумно и моряците се споразумяха да отидат на кърмата, ако капитанът не вдигнеше ветрилата до обед. Обед дойде, ала нито едно ветрило не бе вдигнато. Отново се проведе съвет и се предложи корабът да бъде отнет от капитана и командването му да се предаде на старшия помощник,

когото чули да казва, че ако останело на него, корабът досега щял да бъде два пъти по-близо до нос Хорн, независимо от леда. Толкова ядосани и нетърпеливи бяха останалите моряци, че дори това предложение, което беше открит бунт, бе прието и дърводелецът се върна в отсека си, давайки мълчаливо да се разбере, че ако положението остане още няколко часа непроменено, ще трябва да се направи нещо сериозно. Когато той излезе, обсъдихме всичко още веднъж и аз изразих много силно мнението си срещу подобна стъпка. Още един от моряците, който знаеше подобен случай на направен опит за отнемане на кораба от друг екипаж, довел до много сериозни последствия, бе също против. Стимсън, който пристигна в кубрика след малко, каза, че е твърдо решен да няма нищо общо с тази работа. По такъв начин екипажът сега-засега склони да се откаже, макар и с уговорката, че няма да се съгласят да останем още дълго на същото място, без да знаят причината.

Положението остана непроменено до четири часа, когато на носа дойде заповед всички да се съберат на юта. След около десетина минути моряците се върнаха в кубрика и цялата работа стана ясна. Дърводелецът, преждевременно и без да бъде упълномощен от екипажа, подпитал помощника дали би поел командването на кораба и намекнал за намерението да бъде отстранен капитанът, а помощникът, както повелява дългът, казал всичко това на капитана, който веднага наредил всички моряци да се съберат на кърмата. Вместо необуздани действия или най-малкото изблици на кърмови бабайтлък, заплахи и обиди, за които имало всички основания да се очакват, чувството на обща опасност и страдание, изглежда, бяха смирили духа му и родили в него нещо подобно на човешко другарско чувство, защото той посрещнал екипажа спокойно и дори любезно. Съобщил им какво се е научил и им казал, че не вярва те да се опитат да извършат подобно нещо, за каквото му намекнали, защото винаги се били държали като добри моряци, подчинявали се на заповедите и изпълнявали задълженията си и той нямал причини да бъде недоволен от тях; запитал ги какви им са оплакванията, като казал, че никой не би могъл да го обвини в бавене да носи ветрила по време на плаването (което беше съвсем вярно) и че веднага щом намерел за безопасно и уместно, щял да ги вдигне. Добавил още няколко думи за задълженията им при сегашното положение и ги изпратил да се върнат

на носа, казвайки, че щял да забрави за станалото, но в същото време предупредил дърводелеца да си припомни в чия власт се намира и че ако чуел още една дума от него, щял да тегли последствията до края на живота си.

Този тон на капитана имаше много добро въздействие върху моряците и те се върнаха кротко към работата си.

В продължение на още два дни вятърът духаше от юг и изток, а през кратките промеждутъци, когато ставаше попътен, ледът бе твърде дебел, за да може да се плава, но все пак времето не бе така непоносимо лошо и на екипажа се даваше свободна и дежурна вахта. Все още бях в койката си, като се поправях бързо, но не толкова, че да мога да изляза на палубата. Освен това там бих бил съвършено безполезен, тъй като не бях ял почти нищо в продължение на седмица, с изключение на малкото ориз, който бях вкарал с мъка в устата си през последните един-два дена, и бях слаб като малко бебе. Да лежи човек болен в кубрика е нещо наистина ужасно. Това е най-лошото в живота на многострадалния моряк, особено във време като това. Кубрикът е затворен плътно, за да не влиза вода и студен въздух, вахтените са или на палубата, или спят в койките си и с никой не можеш да размениш дума; бледата светлина на единствената лампа, люлееща се на гредата, е толкова мътна, че почти нищо не се вижда, камо ли да се чете; водата капе от палубните греди и се стича по стените кубрикът е толкова влажен, тъмен и мрачен, че да се седи, е по-лошо, отколкото да се лежи в койката. Това са част от злините. За щастие не се нуждаех от ничия помощ или от лекарства, а ако имах нужда, не знаех къде бих могъл да ги намеря. Моряците са доброжелателен народ, ала, от друга страна, си остава истина това, което често казват — че никой не се качва на кораб, за да стане бавачка. На търговските ни кораби екипажът е винаги недостатъчен и ако някой се отдели поради болест, не може да бъде освободен друг, за да го гледа. По правило морякът трябва да бъде винаги здрав, а ако се разболее — толкова по-зле за него. Някой трябва да стои вместо него на щурвала, друг на наблюдателния му пост и колкото по-бързо се върне на палубата, толкова по-добре.

Ето защо веднага щом като бях в състояние да се върна на мястото си, аз си сложих дебелия дрехи, зимните обувки и бушлата и се качих горе. Бях прекарал само няколко дни в кубрика и все пак

всичко ми се видя напълно променено. Целият кораб бе покрит с лед — палуби, бордове, мачти, реи и такелаж. Два изцяло рифовани марсела бяха всичко, което той носеше, а всички въжета и ветрила бяха така здраво замръзнали на местата си, че изглеждаше почти невъзможно да се мръдне нещо. Смален до стенгите си, той имаше най-отчаян и осакатен вид. Слънцето грееше ярко на небето, снегът бе изметен от палубите и по тях бе посипана пепел, защото иначе ледът бе гладък като стъкло. Беше, разбира се, твърде студено, за да се върши някаква работа по кораба, и трябваше само да се разхождаме по палубите и да гледаме някак си да се стоплим. Вятърът продължаваше да е насрещен и на изток целият океан бе покрит с айсберги и крайбрежен лед. В четири склянки бе дадена заповед да сложим реите напреко, а морякът, който се върна от щурвала, каза, че капитанът насочил кораба на север-североизток. Какво ли означаваше това? Започнаха да се носят най-необуздани слухове. Някои казваха, че сигурно ще отидем до Валпарайсо да презимуваме там, а други, че ще излезем от леда, ще пресечем Тихия океан и ще се върнем през нос Добра Надежда. Скоро обаче стана ясно, че се насочваме към Магелановия проток. Новината бързо се разпространи из целия кораб и всички езици замелиха, говорейки за това. Никой още не бе минавал през протока, но аз имах в сандъка си описание на пътуването на кораба „А. Дж. Донелсън“ от Ню Йорк през този проток, извършено преди няколко години. Пътуването бе описано от капитана и всичко бе представено във възможната най-добра светлина. Скоро всички на борда го прочетоха и се произнесоха най-различни мнения. Решението на капитана имаше поне това добро въздействие — даде ни тема за мислене и обсъждане, внесе нещо ново в живота ни и ни отклони от еднообразната безнадеждност, откриваща се пред нас. Като хванахме попътен вятър на този курс, ние започнахме да напредваме с добър ход и оставихме най-дебелите ледове зад себе си. Това поне бе нещо.

След като бях стоял достатъчно дълго долу, ръцете ми бяха доста омекнали и първото хващане на въжетата бе доста мъчително, но след няколко дни те укрепнаха и щом като започнах да си отварям достатъчно широко устата, че да мога да сложа парче солено говеждо и сухар, отново бях напълно добре.

Неделя, 10 юли. Ширина $54^{\circ}10'$, дължина $79^{\circ}07'$. Това бе местоположението ни по обяд. Слънцето грееше ярко, ледът бе

останал зад нас и всичко имаше много обнадеждаващ вид. Изнесохме мокрите си дебелите куртки на палубата и ги закачихме по такелажа, за да поизсъхнат малко от вятъра и няколкочасовата слънчева светлина; с разрешението на готвача напълнихме почти целия камбуз с чорапи и ръкавици, окачени около печката да съхнат. Извадихме също и обувките и ги намазахме добре с малко катран и смазка. След обяда ни извикаха всички на работа да прехвърлим котвите на носа, да сложим вериги и т.н. Извадихме талите за вдигане на котвата, поставихме котвената балка и след два-три часа тежка работа на студа и двете котви бяха подготвени за употреба. Извадихме също и две малки допълнителни котви, навихме дебело въже върху предния трюмен люк и прегледахме и подготвихме дълбоководния лот^[3]. Духът ни се повдигна, щом имахме вече нещо да правим, а като застанахме на скрипеца да нагласим котвата на мястото ѝ, независимо от безутешността на картината около нас, запяхме в един глас: „Давайте, момчета!“ Това се хареса на помощника, който потри ръце и извика: „Ха така, момчетата ми — никакво предаване! Това повече прилича на стария екипаж!“, а капитанът излезе, чувайки песента, и кърмчията го чул да казва на пътника: „Хората са се ободрили!“

Тази подготовка на веригата и котвите бе за преминаването на протока, тъй като той криволичи много и е пълен с най-различни течения, което прави необходимо честото хвърляне на котва. Това не бе никак приятна перспектива, тъй като от всички работи, които морякът трябва да върши в студено време, работата по котвения такелаж е най-тежката. Големите котвени вериги трябва да се мъкнат по палубата с голи ръце; от всичко се стича вода в ръкавите и замръзва; трябва да се тръгва и спира по всяко време на деня и нощта; постоянно да се следи за скали, пясъци и промени в приливите — ето някои от неприятните страни на подобно плаване за моряка пред мачтата. За хубаво или за лошо, той не иска да си има много-много работа с котвения такелаж между едното и другото пристанище. Сега пък един от по-старите моряци бе попаднал за нещастие на половината от някакъв стар вестник, който съдържаше описание на пътуването на един бостънски бриг през протока, наречен, струва ми се, „Перувиън“, в което той загубил всичките си котви и вериги, които имал, заседнал на два пъти и пристигнал във Валпарайсо в окаяно състояние. Това бе противопоставено на описанието на „А. Дж. Донелсън“ и ни накара да

очакваме с по-малка увереност преминаването, особено след като никой на борда не бе минавал оттам, а чухме, че картите на капитана не били много сигурни. При всяко положение по-нататъшните впечатления, свързани с това, ни се разминаха, тъй като на следващия ден, когато трябваше да стигнем Носа на стълбовете, който е югозападният нос при входа на Магелановия проток, от изток се разрази буря, придружена от гъста мъгла, така че не се виждаше и на половин корабна дължина напред. Това естествено сложи край на проекта ни засега, защото гъстата мъгла и бурята, която идваше право срещу нас, не бяха най-подходящите условия за преминаване на този труден и опасен проток. Освен това по всичко личеше, че това време щеше да продължи доста, а ние не можехме да си позволим да се мотаем тук още седмица-две и да чакаме благоприятна възможност, така че опънахме реите на ляв халс, насочихме носа на кораба право на юг и го подгонихме наново към нос Хорн.

---

[1] Има се пред вид един от първите организирани опити за провеждане на въздържателна реформа в САЩ, в началото на миналия век. — Б.пр. ↑

[2] Според библията — 10-те нещастия, пратени от бога, защото фараонът отказал да освободи евреите. — Б.пр. ↑

[3] Лот — оловна тежест с въже, разделено на отрязъци със специални марки, служещо за определяне на дълбочината. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XXXII

НОС ХОРН

При първия си опит да заобиколим нос Хорн, стигайки неговата ширина, ние се намирахме почти на хиляда и седемстотин мили западно от него, но след като се насочихме към Магелановия проток, отидохме толкова далеч на изток, че втория си опит направихме от разстояние не повече от четири-петстотин мили; надявахме се много да избегнем ледовете по този начин, тъй като смятахме, че източните бури, които бяха вилнели дълго време, са ги отнесли на запад.

Ледовете наистина не се виждаха и в нас се роди силната надежда, че ще ги избегнем напълно, когато един следобед към три часа, докато си почивахме през свободната вахта долу, чухме изпълнен с тревога глас: „Всички моряци на палубата!“ „Скачайте! Насам, момчета!“ „Оставете дрехите, скачайте, преди да налетим отгоре му!“ Ние скочихме от койките и изтичахме на палубата. Чувахе се високият, остър глас на капитана, който даваше команди, сякаш на живот и смърт, и ние хукнахме назад към брасите, без дори да се огледаме, защото явно нямаше време за губене. Рулят бе даден на борд, задните реи се тресяха и корабът се завърташе. Бавно, с твърдите въжета и замръзналия такелаж, ние обърнахме реите, като всичко вървеше тежко и се чуваше скърцащ, отпарящ звук, сякаш къртехме замръзнали в леда дъски. Корабът се завъртя благополучно, реите бяха натегнати и ние застанахме на другия халс, избягвайки един голям айсберг, плаващ до левия борд на кърмата. Той прозираше през мъглата и се издигаше високо над топовете ни; зад кърмата и от двете страни неясно се виждаха големи пространства крайбрежен лед, които се надигаха и поклащаха върху вълните. Сега се намирахме в безопасност и бяхме взели курс на север, ала ако се бяхме забавили само няколко минути, а вахтените не бяха наблюдавали толкова зорко, старите кости на нашия кораб щяха да останат да се носят из южния океан. В продължение на няколко часа поддържахме същия курс, а след това, тъй като вятърът се бе променил, се насочихме на югоизток.

През цялата нощ поддържахме зорко наблюдение от всяка част на палубата и при всяко забелязване на лед от едната или другата страна на носа отклонявахме руля, измествахме реите и така чрез бързо маневриране успяхме да го избегнем. Познатите викове: „Лед по носа!“, „Лед на подветрения борд!“, „Друг айсберг!“, произнасяни с един и същ глас и следвани от едни и същи заповеди, сякаш ни връщаха право на старото ни положение от преди една седмица. По време на вахтата ни на палубата, която бе от дванадесет до четири, вятърът стана насрещен, с порой от град и суграшица, и ние легнахме на дрейф под изцяло рифован фокмарсел. При следващата вахта настана щил и заваля проливен дъжд, което продължи до зазоряване. Сега вятърът се обърна от запад и небето се изчисти, откривайки пред нас океана, напълно скован от ледовете. Тук следователно трябваше да спрем и ние развърнахме кораба, вземайки още веднъж курс на североизток, но не към Магелановия проток, а за да направим опит да заобиколим Хорн, този път по на изток, защото капитанът бе решил да го мине, казвайки, че третият път е винаги успешен.

Носени от попътния вятър, ние бързо избягнахме леденото поле и към обяд виждахме само отделни айсберги, които плаваха по-близо или по-далеч върху повърхността на океана. Слънцето грееше ярко, морето бе тъмносиньо, с ивица бяла пяна от пречупващите се гребени, издигащи се високо пред силния югозападен вятър. Самотният ни кораб се носеше напред през чистата вода, сякаш зарадван, че се е освободил от плена си; айсбергите, пръснати тук и там и отразявайки блестящите слънчеви лъчи, се движеха бавно на север пред бурята. Това бе пълна противоположност на това, което виждахме напоследък, и бе гледка, изпълнена не само с красота, но и с живот. Искаше се само малко въображение, за да може човек да си представи тези острови като одушевени грамади, откъснали се от „страховитите владения на ледената броня“^[1] и пробиващи си път по вятъра и теченията към полски климати, някои самотни, а други на цели стада. Никоя четка не е могла да предаде нещо близко до истинското въздействие на айсбергите. На картините те приличат на огромни, груби канари, застинали в морето, докато главната им красота и величественост — бавното, тържествено придвижване напред, снежните вихри по върховете им и страховитият стон и трясък на чупещите се парчета — картината не е способна да предаде. Това се отнася за големите

айсберги, а малките и далечни техни събратя, плаващи върху гладкото море, в ясен ден приличат на малки приказни островчета от сапфир.

От североизточен ние постепенно минахме на източен курс и след като преплавахме около двеста мили, което ни докара много близо до западния бряг на Огнена земя, и като изгубихме ледовете изцяло от погледа си, за трети път насочихме носа на кораба на юг, за да се опитаме да заобиколим носа. Времето продължи ясно и студено, с бурен вятър от запад, и ние бързо достигнахме ширината на Хорн, с изгледи да го преминем скоро. Беше хубав следобед, когато един моряк се провикна от марса на фока с всичка сила и с явно ликуване в гласа: „Ветрило на хоризонта!“ Откакто бяхме тръгнали от Сан Диего, не бяхме виждали нито земя, нито ветрило и само тези, които са пресичали цялата дължима на океана сами, могат да си представят какво раздвижване предизвика това на борда. „Ветрило на хоризонта!“ — извика готвачът, изскачайки от камбуза; „Ветрило на хоризонта!“ — извика друг моряк, блъсвайки назад капака на трапа, към вахтените долу, които мигом се намериха на палубата; и „Ветрило на хоризонта!“ — извика капитанът надолу по трапа на каютата към пътника. Освен самото удоволствие да видим кораб и човешки същества в такова затънтено място за нас бе важно да говорим и научим дали има лед на изток, да се уверим за дължината си, защото нямахме хронометър и бяхме се носили насам-натам прекалено дълго, та почти бяхме загубили представа за местоположението си, а възможностите за лунни наблюдения от място като нос Хорн са много редки и несигурни. По тези разнообразни причини възбудата в нашето малко общество нарастваше все повече; правеха се най-различни догадки и се премисляше всичко, за което капитанът ще говори, когато изведнъж морякът на мачтата пропя: „Друго ветрило, голямо — по наветрената страна на носа!“ Това бе малко странно, ала в края на краищата толкова по-добре и нашата вяра във ветрилата остана непоклатима. Обаче морякът от марса пак се провикна — май че последно това било земя. „Земя, как не! — каза помощникът, който гледаше през далекогледа. — Айсберги, ако изобщо съм в състояние да видя нещо.“ След няколко минути се разбра, че помощникът беше прав, и всичките ни надежди се изпариха, а вместо това, което така много искахме да видим, пред нас се изправи онова, което се надявахме, че повече няма да срещнем. Скоро обаче оставихме

айсбергите зад кърмата си, минавайки на около две мили от тях, и при залез-слънце хоризонтът беше чист във всички посоки.

С попътния вятър ние скоро се изравнихме и минахме ширината на нос Хорн и след като се бяхме държали достатъчно на юг, за да минем на безопасно разстояние, започнахме да се отклоняваме източно с благоприятните изгледи да го заобиколим и много скоро да заплаваме вече на север. Но сякаш проклетие бе паднало върху нас. Не бяхме държали и четири часа този курс, когато настъпи пълен щил, след няколко часа се заоблачи, от изток налетяха няколко откъслечни порива с превалявания от сняг и лапавица, а след един час бяхме вече на дрейф под изцяло рифован гротмарсел, носени по вятъра от най-свирепата буря, сполетяла ни досега, която духаше от изток право срещу нас. Сякаш злият демон на това място се бе надигнал, разбирайки, че за малко щяхме да се изплъзнем от пръстите му, и бе връхлетял върху нас с удесеторена ярост. Моряците казаха, че всеки напор, който разтърсваше вантите и свиреше във въжетата, проклинал стария кораб: „Няма да го бъде! Няма да го бъде!“

В продължение на осем дни се носехме по този начин. Понякога — обикновено към обяд — наставаше щил; веднъж-дваж там, където трябваше да бъде слънцето, се показва кръгла, медночервена топка и един-два пъти от запад долетяха няколко полъха, давайки някаква надежда, че най-накрая идва попътен вятър. През първите дни вдигахме ветрилата за тези подухвания, като отпускахме рифовете на марселите и лавирахме с долните ветрила, но като разбрахме, че това само ни създава излишна работа, когато бурята налети отново, скоро се отказахме и легнахме на дрейф изцяло рифовани. Сняг и град валяха по-малко, отколкото когато бяхме по на запад, ала дъжд се лееше в изобилие, а това е по-лошо за моряка в студено време. Снегът заслепява и е много опасен, когато корабът се приближава към бряг, ала истинският тормоз е дъждът и мразовитото време. Снежните бури са впечатляващи, но не намокрят дрехите отвътре (нещо важно за моряка), докато от постоянния дъжд няма спасение. Той измокря човек до кости и прави всякакви предпазни мерки напразни. Сухите ни дрехи от много време се бяха свършили и тъй като за моряците няма друг начин за сушене освен на слънце, не ни оставаше нищо друго освен да обличаме най-малко мокрите. Като свършеше вахтата и слезехме долу, сваляхме дрехите и ги изстисквахме, като по двама хващаме

панталоните и куртките от двата края и така ги извивахме. Чорапи, ръкавици и всичко останало също така изстискахме и след това ги оставяхме да се изцедят и съхнат. После опипвахме всичките си дрехи, избирахме най-малко влажните и ги обличахме, така че да бъдем готови, ако ни извикат, и си лягахме, увити в одеялата, заспивайки до трите потропвания по люка с унилия вик: „Всички от десния борд! Осем склянки, вие там! Чухте ли новината?“, който се проточваше откъм палубата, и навъсения отговор: „Да, да!“ отдолу, когато отново се качвахме горе.

На палубата беше пълна тъмнина и ту се намирахме в пълен щил и дъждът се лееше непрекъснато върху ни, ту насреща ни духаше бурен вятър, носейки поройния дъжд почти хоризонтално над водата, като от време на време го обръщаше на град или лапавица. Палубите бяха пълни с вода, която се плискаше от борд на борд, мокрейки краката ни непрекъснато, тъй като обувките не могат да се изстискват като панталоните, а няма такава смазка, която да може да издържи на това постоянно газене във вода. Наистина, неизбежно е краката на моряка да са мокри и студени в такова време и това не е най-маловажното, което се прибавя към другите неудобства, свързали с преминаването на нос Хорн през зимата. Вахтените си разменяха по някоя и друга дума, докато се сменяхме; новият кърмчия поемаше щурвала, помощникът заемаше мястото си на юта, наблюдателите на носа и всеки моряк си заставаха в тясното място, където трябваше да се разхожда напред-назад или по-скоро да се подмята от един нагел към друг, защото палубите бяха твърде хлъзгави от водата и леда. За да може да се върви все пак, нещо извънредно необходимо, за да минава времето, на един от нас му дойде на ума да посипваме палубите с пясък и оттогава освен в случаите, когато дъждът бе толкова пороен, че да го отмива, винаги посипвахме наветрената страна на юта и част от средата и носовата палуба с пясъка; носен на борда за почистването с пемза. По такъв начин се създаваше хубаво място за разходка и там се разхождахме ние, двама по двама, час след час, вървейки напред-назад по време на дългите, скучни и мъчителни вахти. Скънките сякаш биеха през един-два часа вместо на половин час и докато чуем дългоочаквания звън на осемте склянки, като че изминаваше цяла вечност. Единствената ни цел бе да минава някак си времето. Търсехме всяка възможна промяна, която би нарушила еднообразието, и дори

двучасовата смяна на щурвала, която ни се падаше по веднъж през една вахта, се очакваше като облекчение. Добре изпитаното средство за изкарване на дългите ваhti — разправянето на истории — сега сякаш бе престанало да върши работа, защото вече бяхме от толкова дълго време заедно, че бяхме чули всичките си истории, и то разказани по толкова много пъти, щото да ги научим наизуст — всеки познаваше в пълни подробности живота на другите и се бяхме напълно и буквално изприказвали. Не ни беше и до песни и шеги и наистина всеки звук на радост или смях би звучал странно в ушите ни и не бихме могли да го понасяме, така както ако някой започнеше да си подсвирква или да свири на духов инструмент. Последното спасение — да гадаем бъдещето, — сякаш и то ни бе оставило, защото обезкуражителното ни положение и опасността, в която се намирахме (очаквайки всеки ден да бъдем отнесени обратно сред ледовете), затваряше устата ни за това. Без да усетим, почнахме да казваме „ако се върнем“ вместо „когато се върнем“. И тази тема бе изоставена по мълчаливо съгласие.

По едно време се разкри ново поле за разговори поради промяна в състава на вахтата. Един от нашата вахта легна долу за два-три дена с болна ръка (в студено време и най-малкото порязване или натъртване се възпалява) и на негово място бе сложен дърводелецът. Това бе голям късмет и се стигна до съперничество кой ще се разхожда с него. Тъй като Стружко бе човек с някакво начално образование и двамата бяхме общували доста помежду си, той предпочете мен. Беше финландец, но говореше английски добре и ми разправяше надълго и широко за родината си — за обичаите, търговията, градовете, за малкото, което знаеше за управлението (разбрах, че не беше приятел на Русия^[2]), за пътуванията си, първото си пристигане в Америка, оженването си и ухажването преди това — оженил се за своя сънародничка, шивачка, с която се запознал в Бостън. Аз можех да му разкажа много малко за спокойния си, застоял живот в къщи и въпреки най-добрите ми желания успяхме да разтеглим тези приказки едва за пет или шест ваhti, докато най-накрая напълно се изприказвахме и аз го предадох на друг моряк от вахтата, оставайки отново на собствените си възможности.

Аз сложих началото на една обмислена система за убиване на времето, която носеше както известна полза за тренировка на ума, така

и ободряване през мъчителните часове. Щом като дойдех на палубата, заех мястото си и започнех обичайната си разходка, се захващах да си преповтарям в определен ред наниз от факти, които носех в паметта си — таблицата за умножение и таблиците за мерки и теглилки, числата на хавайски език, после щатите в Америка с техните столици, графствата в Англия с центровете им, английските крале в хронологически ред и други неща. Това ме пренасяше в света, който познавах, и като си повтарях тези факти постоянно на дълги промеждутъци, често изкарвах първите две склянки. След това идваха десетте божии заповеди, тридесет и деветата глава от книгата на Йов^[3] и няколко други откъса от Стария завет. Следващото поред и което рядко пропусках, бе „Корабокрушенецът“ на Купър, станало мое любимо стихотворение заради тържествеността си ритъм и мрачна облъхнатост, както и заради случката, дала повод за написването му, правещи го много подходящо за самотна вахта в морето. След това минавах на стиховете му към Мери, речта му към Гарвана и малък откъс от „Разговор на маса“ (бях пълен с Купър, тъй като имах едно томче от негови произведения в сандъка си). После „Ille est nefasto“^[4] от Хораций и Гьотевия „Горски цар“. След като свърших с тях, позволявах си по-общ обзор измежду всичко, което можех да си припомня както в проза, така и в стихове. По този начин, като прекъсвах от време на време, за да поема реда си на щурвала, за пущане на лага и ходене до бъчвата да пийна малко вода, изкарвах и най-дългата вахта; така постоянно бях в тези си мълчаливи повтаряния, че ако ме прекъснеше поради някаква работа на кораба, можех да кажа почти с точност броя на склянките, съдейки по това, докъде съм стигнал.

Свободните ни вахти долу не бяха по-разнообразни от вахтите на палубата. Всякакви пране, шиене и четене бе изоставено и ние не правехме нищо друго освен да ядем, спим и да стоим на вахта, тоест водехме „носхорновски живот“. В кубрика бе неудобно да се седи и когато бяхме там, лежахме по койките си. За да избегнем стичането на водата, когато вълните се разбиеха о носа, бяхме принудени да държим люка плътно затворен, така че кубрикът бе почти въздухонепроницаем. В тази малка, влажна, течаща дупка се тъпчехме всички, а въздухът бе толкова лош, че лампата, която се люшкаташе окачена по средата на гредата, понякога гореше със син пламък от замърсения въздух. И

въпреки това никога не съм се чувствувал по-здрав, отколкото след три седмици такъв живот. Бях се поправил доста, а и всички ядохме с вълчи апетит. След всяко освобождаване от дежурство, когато слизахме долу, панерът с хляба и баката с говеждото се изпразваха мигновено. Всеки моряк си изпиваше квартата горещ чай сутрин и вечер с немалка радост, защото никакъв нектар или амброзия не са били по-сладки за мързеливите безсмъртни от канчето горещ чай, коравия сухар и парчето студено солено говеждо за нас, когато се върнехме от вахта на палубата. Наистина, ние бяхме като животни и ако този живот бе продължил година вместо един месец, едва ли щяхме да бъдем по-чувствителни от корабните въжета. Бръснач, четка и дори капка вода, освен дъжда и пръските от вълните, не бяха ни докосвали през цялото време, защото прясната вода се даваше по дажба, а кой би се разсъблякъл да се мие със солена вода на палубата, в снега и леда, при температура под нулата?

След около осем дена вятърът започна да се променя от време на време на южен и духваше по-силно, което ни позволяваше да слагаме реите малко напреко и да заставаме под всички ветрила, тъй като се намирахме доста на юг. Тези промеждутъци обаче бяха кратки и рано или късно задухваше пак от предишната посока, но все пак всеки път спечелвахме по нещо и така постепенно се премествахме на изток. В една непрогледна нощ нашата вахта бе на палубата, когато вятърът започна да се усилва все повече и повече, докарвайки град и сняг, които шибаха като безброй фурии кораба. Гротът се вееше и плющеше с гръмовен трясък. Капитанът дойде на палубата и заповяда да бъде скатан. Помощникът тъкмо щеше да извика всички моряци, но капитанът го възпря, казвайки, че хората ще се съсипят, ако ги викат толкова често, и тъй като нашата вахта така и така била на палубата, можела спокойно да свърши и това, както и останалата работа. Съответно ние се качихме на реята и аз никога няма да забравя това преживяване. Духаше същински ураган, навремени с пориви от сняг, град и дъжд. Ветрилото трябваше да бъде събирано с голи ръце. Никой не се решаваше да сложи ръкавици, защото ако се изпуснеше, беше загубен. Всички лодки бяха привързани за палубата и нищо не можеше да се спусне на вода, за да го прибере. Няколко пъти сложихме ветрилото на реята, но вятърът го отвяваше наново, преди да успеем да го привържем. Ставаше нужда да лягаме върху реята, за да прекараме

всяка намотка на въжетата за скатаване, а когато го направехме, бе почти невъзможно да ги завържем така, че да държат. Често бяхме принудени да оставяме всичко и да тупаме ръце от ветрилото, за да ги предпазим от измръзване. След известно време, което ми се видя цяла вечност, успяхме да приберем по някакъв начин наветрения край и тогава се преместихме на подветрения, за да се подложим още веднъж на изпитание. Тук беше още по-лошо, защото основната част на ветрилото бе отвяна към подветрената страна и тъй като поради крена на кораба реята стърчеше право нагоре, трябваше да го обираме изцяло към наветрената страна. Най-накрая оправихме всичко, но бяхме стояли на реята почти час и половина, което ни се стори цяла вечност. Когато се качихме, тъкмо бяха ударили пет склянки, а като слязохме, удариха осем. Това може да се стори на някого бавна работа, но като се има пред вид в какво състояние се намираше всичко и че бяхме само пет души на ветрилото, което по площ се равняваше почти на половината от главното ветрило на „Индипендънс“ — кораб с шестдесет оръдия и седемстотин души екипаж, — не е чудно, че не можахме да се справим по-бързо. Изпитахме голяма радост, като стъпихме на палубата, а още по-голяма — когато се прибрахме долу. Най-старият моряк от вахтата каза на слизане: „Никога няма да забравя тази гротрея! Това бие всичките ми пътувания. Майтапът си е майтап, ала да скатаваш долно ветрило нок по нок около нос Хорн е чисто убийство.“

През по-голямата част от следващите два дни вятърът духаше доста постоянно от юг. Явно бяхме напреднали много и имахме голяма надежда да стигнем скоро Хорн, ако вече не бяхме там. На пресмятанията си трудно можехме да се доверим, тъй като не се бе явила никаква възможност за правене на определения, а ние се бяхме носили на дрейф твърде дълго, за да смятаме, че изчисленията ни без инструменти са верни. Ако времето се прояснеше достатъчно, че да даде възможност за наблюдение, или ако видехме земя, бихме разбрали къде се намираме.

Петък, 22 юли. Днес духаше постоянен бурен вятър от юг и ние заплавахме под силно натегнати ветрила. Облаците се вдигаха полелека и сякаш се разкъсваха. Следобед, когато бях долу с мистър Хач — третия помощник — и още двама други и пълнихме от бъчвите шкафа в кърмовото помещение, ярък лъч се показва и блесна надолу по трапа и

през илюминатора, осветявайки всичко и изпълвайки сърцата ни с лъчезарната си топлина. Това бе гледка, каквато не бяхме съзирали от седмици — знамение, божи дар! Дори и най-загрубялото и закоравяло сърце трепна. Точно в този миг от всички части на палубата се понесе силен вик, а помощникът викна нещо надолу по трапа на капитана, който си седеше в каютата. Какво му каза, не можахме да разберем, но чухме, че капитанът ритна стола си и с един скок се намери на палубата. Ние не знаехме какво става, но колкото и да няхахме търпение да научим, корабната дисциплина не ни позволяваше да напускаме местата си. Все пак, щом не ни извикаха, значи нямаше никаква опасност. Побързахме да привършим работата си, когато мистър Хач забеляза черното лице на прислужника, който надникна от килера, и го запита какво става. „Земя на хоризонта, ами, разбира се, сър! Не чува ли как вика «Земя, ей!» Капитан казва това нос Хорн!“

Това ни накара да бързаме още повече, за да свършим, и скоро се намерихме на палубата. Там се простираше земята, на траверс по левия борт, отдалечавайки се малко зад кърмата. Всички се бяха загледали в нея — капитанът и помощниците от юта, готвачът от камбуза си, моряците от носовата палуба, и дори мистър Натъл; пътникът, който си стоеше заврян в черупката си близо от месец насам и бе свършено изчезнал и почти забравен, сега изхвъркна от каютата като пеперуда и заподскача весело наоколо като птиченце...

Земята бе остров Стейтън ланд, право на изток от нос Хорн. Помрачно място не бих искал никога отново да съзря — островът бе гол, назъбен и обграден със скали и ледове, с оскъдни храсти тук-там между скалите. Това бе място, сякаш нарочно създадено, за да разделя двата океана, извън досега на човешкото съществуване, и да среща непрестанно напора на снеговете и вечната зима. Но все пак, колкото и безутешен вид да имаше, за нас той беше приятна гледка не само защото беше първата земя, която виждахме, а и защото ни подсказваше, че сме минали носа, че се намирахме в Атлантическия океан и че ако още едно денонощие духаше същият вятър, можехме дръзко да обърнем гръб на Южния океан. Освен това той ни показваше ширината и дължината по-добре от всякакво наблюдение със секстант и капитанът знаеше със сигурност вече къде се намираме, сякаш бяхме на дългия кей в Бостън.

Сред всеобщото ликуване мистър Натъл заяви, че би искал да слезе на острова и да изследва това място, на което може би не е стъпвал човешки крак, ала капитанът му намекна, че по-скоро би го завел в пъкъла да си разглежда там острова с всичките му образци, отколкото да спусне лодка и да забави кораба още миг заради него.

Постепенно оставихме земята зад кърмата си и при залез-слънце пред нас се простираше чистата повърхност на Атлантическия океан.

---

[1] Из „Мяра за мяра“, Шекспир. — Б.пр. ↑

[2] По това време Финландия е била владение на царска Русия (до 1917 г.). — Б.пр. ↑

[3] Йов — герой от Стария завет, образец на истински добър човек. — Б.пр. ↑

[4] „На него (днес) не му върви“ (лат.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА XXXIII

НАПРЕД НА СЕВЕР!

Обикновено, когато се заобикаля нос Хорн откъм Тихия океан, корабите държат курс източно от Фолклъндските острови, но тъй като сега се бе установил силен, постоянен и чист югозападен вятър с всички изгледи да се задържи така, капитанът реши да се насочим незабавно на север и да минем от вътрешната страна на островите. Ето защо, когато се смени кърмчията в осем часа, бе дадена заповед да се държи курс точно на север. Всички моряци бяхме изкарани да сложим реите напреко и да вдигнем ветрилата. За миг новината, че капитанът е отклонил кораба и носът му сочи право на север към Бостън и че нос Хорн е вече зад кърмата, се разнесе из целия кораб. Това бе миг на въодушевление. Всички пипаха чевръсто и дори двамата болни излязоха да помогнат на фаловете. Когато работата дойде до изтегляне на марселните реи нагоре, запяхме „Хайде, момчета!“ в такъв мощен хор, че можеше да се чуе на половината път до Стейтън ланд. Под увеличената площ на ветрилата си корабът се понесе напред. Поради големите вълни зад кърмата трябваше двама моряци да държат щурвала, за да могат да го управляват. Той мятеше през носа си пяна, която се пръскаше назад чак до трапа. Корабът летеше с изумителна скорост, но всичко по него държеше добре. Бяха поставени и застегнати здраво предпазни браси, както и скрипци на бакцаговете и бе направено всичко за здраво и солидно осигуряване. Капитанът се разхождаше с бързи крачки по палубата, поглеждаше нагоре към ветрилата, а след това към вятъра. Помощникът бе застанал на трапа, потриваше ръце и говореше на кораба: „Давай, стара бъчво! Момичетата от Бостън са хванали буксирното ти въже!“ и други подобни, а ние стояхме на предната палуба, гледайки дали мачтите и реите ще издържат на скоростта, когато капитанът извика: „Мистър Браун, вдигнете марсовия лисел! Ако корабът не може да го носи, да го влачи!“ Помощникът се ококори за миг, ала не беше човек да се остави някой да го надмине по дързост. Скочи напред и извика: „Давайте,

момчета! Изкарайте лиселреята! Качете се горе и ще ви изпратя такелажа!“ Ние се изкатерихме на върха, спуснахме въже да изтеглим такелажа, промушихме и завързахме халсовете и фаловете, изкарахме реята и я натегнахме здраво. Бе ясна, студена и ветровита звездна нощ, но всеки работеше с желание. Някои наистина даваха с вида си да се разбере, че смятат „стария“ за побъркан, ала никой не изрече нито дума.

Докато бяхме горе, ветрилото бе извадено, привързано към реята, рифовано и готово за качване. Издебвайки благоприятна възможност, моряците се хванаха за фаловете и реята бе качена право до блока, ала когато помощникът отдаде въжето за свиване на ветрилото, а ние започнахме да го изтегляме по реята, то разтърси кораба до самата му основа. Реята се изви и се огъна като пръчица и ние зачакахме да се счупи всеки момент, ала тъй като бе направена от късо парче здрав високопланински бор, тя само се огъна като балена. Дърводелецът после каза, че това било най-хубавата пръчка, която бил виждал някога. Със силата на всички мишци халсът бе бързо изтеглен до края на реята, шкотът натегнат, а предпазният и наветреният брас изпънати, за да оберат напъна. Корабът препусна през вълните като побеснял. Тъй като почти всички ветрила се оказаха напред, това го повдигна от водата и той наистина сякаш скачаше от вълна на вълна. Сигурно откакто бе поставен килът му, никога не е бил каран така и дори да се стигнеше до въпрос на живот и смърт за всички нас, не би могъл да издържи и един конец брезент в повече.

Като се разбра, че той ще може да носи ветрилата, моряците бяха изпратени долу, а нашата вахта остана на палубата. Двама души на щурвала се занимаваха само с това, да го държат на три румба по курса, тъй като той подскачаше буйно като млад жребец. Помощникът се разхождаше по палубата и поглеждаше към ветрилата, а след това отиваше до борда, гледаше пяната, която се носеше назад, пляскаше с ръце по бедрата си и говореше на кораба: „Давай, кранто; сега си надушила дирята! Знаеш накъде да бягаш!“ А когато корабът подскачаше над вълните, потрепервайки до самия си кил, а мачтите и реите пращяха и скърцаха, той викаше: „Ха така! Ха така, чудесно! Докато пука, ще държи!“ В четири склянки пуснахме лага и той показва, че корабът прави спокойно единадесет възла; ако не бяха вълните откъм кърмата, които връщаха сектора обратно и го

отклоняваха непрекъснато от курса, лагът би показал, че се движим може би и по-бързо. Отидох на щурвала заедно с един млад моряк от Кенебек — Джек Стюарт, — който беше добър кърмчия, и в продължение на два часа работихме с всички сили. Само след няколко минути трябваше да си свалим дебелите куртки и колкото и да беше студено, стояхме по ризи, плувнали в пот. С радост чухме да бият осем склянки и да идва смяната. Легнахме си и спяхме, доколкото можахме, защото вълните гръмоляха непрестанно под носа и преливаха над носовата палуба с шума на водопад.

В четири часа ни извикаха отново. Корабът носеше все още същите ветрила, а бурята се бе усилила малко. Не бе направен никакъв опит да се прибере лиселът и наистина за това бе вече късно. Ако пипнехме нещо, за да почнем да го прибираме — било халс или фал, — то щеше да се разлети на парчета и да отнесе някоя пръчка със себе си. Единственият начин сега бе да оставим всичко както си беше. В продължение на повече от час корабът летеше с такава скорост, че сякаш подкарваше морето на камара пред себе си, а водата се лееше през реята на шпритовото ветрило като през бент. На зазоряване бурята поутихна малко и той тъкмо бе почнал да се движи по-леко, облекчен от напрежението, когато мистър Браун, решен да не му дава никакъв отдых и разчитайки, че вятърът ще падне с изгряването на слънцето, ни заповяда да приготвим долния лисел. Това бе огромно ветрило и хващаше толкова вятър, колкото да стигне на един холандски кораб за цяла седмица дрейф. Пригответхме го бързо — реята бе исправена, предпазните обтяжки завързани и лентяите извикани да застанат на фаловете; но силата на бурята бе все още такава, че мина почти час, преди да успеем да поставим ветрилото. Корабът препусна отново като полудял и започна да се носи по-бясно от всякога. Моряците на щурвала пухтяла и пъшкаха от напрежение, а рулят непрекъснато се отклоняваше силно ту на едната, ту на другата страна. Противно на очакванията бурята не намаля с напредването на деня, а небето се покри с облаци. Едно внезапно накланяне изхвърли моряка от наветрената страна на щурвала по палубата и го удари о стената. Помощникът скочи към щурвала, а морякът, изправяйки се на крака, успя да хване сплиците и двамата завъртяха щурвала на другата страна тъкмо навреме, преди корабът да застане на борд към вятъра, макар че когато се изправи, лиселреята застана под ъгъл от

четиридесет и пет градуса. Корабът явно имаше повече ветрила на себе си, отколкото можеше да носи, но бе безполезно да се опитваме да приберем лисела — долното ъглово въже не бе достатъчно здраво и тъкмо мислеха да го срежат, когато корабът се отклони пак силно в страни, а връщането му на курса скъса обтяжките и плъзгащият се гик се блъсна с трясък в долния такелаж. Блокът за изтегляне на ветрилото по реята изтърва, а реята на марслисела се огъна така, както никога по-рано не бях предполагал, че дърво може да се огъне. Долното ъглово въже се скъса при първото дръпване; кнехтът^[1], на който бяха намотани фаловите, се изкърти, ветрилото се омота около реята на шприта и предните обтяжки и това ни създаде големи трудности, докато го оберем. Нужен бе половин час да се изчисти всичко и корабът да остане под марслисел.

През целия ден и следващата нощ продължихме под същите ветрила, като бурята духаше с неотслабваща ярост. По двама моряци през цялото време стояха на щурвала. Карахме вахта-вахта и нямаше никаква работа освен да управляваме и да наблюдаваме кораба, като вятърът ни носеше напред до обед на другия ден,

неделя, 24 юли, когато местоположението ни беше 50°27' южна ширина и 62°13' западна дължина. Тъй като сега се намирахме северно от Фолклъндските острови към екватора и нос Хорн бе зад кърмата, ние продължихме славно напред, като с всяко издигане на вълните оставяхме носа зад кърмата си и всеки час ни приближаваше към дома и топлото време. Много пъти, когато бяхме притиснати в ледовете и около нас цареше пустота и безнадеждност, си бяхме казвали, че ако нос Хорн останеше зад кърмата ни и легнехме на курс на север, не бихме желали нищо повече; и ето сега имахме всичко това, с чисто море и толкова вятър, за колкото морякът само може да мечтае. Ако най-хубавата част на пътуването е краят, сега бяхме стигнали предела на желанията си. Всички бяха в прекрасно настроение, а корабът сякаш и той се радваше заедно с нас, че се е спасил от плен. При всяка смяна на вахтата тези, които се качваха на палубата, питаха другите, които слизаха долу: „Как я кара?“ и в отговор получаваха данните за хода и обичайната прибавка: „Момичетата от Бостън дърпаха буксирното въже през цялата вахта!“ С всеки изминат ден слънцето се издигаше все по-високо на хоризонта, а нощите ставаха по-къси и всяка сутрин при качването на палубата се чувствуваше осезателна

промяна в температурата. Ледът по такелажа и рангоута започна да се топи и скоро изчезна напълно. Когато бурята остана зад нас, свалихме рифовете от марселите и започнахме да вдигаме едно по едно ветрилата и всеки път, когато отивахме на фаловете, запявахме и теглехме с радост.

Така прибавяхме ветрило след ветрило с навлизането ни в похубаво време и една седмица след като минахме нос Хорн поставихме дългите брамстенги и роялреи, с което корабът отново придоби красивата си съразмерност.

Южният кръст и Магелановите облаци оставаха все по-ниско и по-ниско на хоризонта и толкова бързо гълтахме ширините, че с всяка следваща нощ някое съзвездие потъваше на юг, а друго се появяваше на северния хоризонт.

Неделя, 31 юли. По обед се намирахме на $36^{\circ}41'$ южна ширина и $38^{\circ}08'$ западна дължина, след като за девет дни бяхме изминали разстояние от две хиляди мили заедно с промените в курса. По хиляда мили за четири дена и половина! Това се равняваше на скоростта на параход.

Скоро след осем часа се разбра, че това ще бъде първата ни неделя в хубаво време. Настана ясен, слънчев ден, с обещание да бъде топло и тъй като както обикновено в неделя нямаше работа по кораба, всички се хванахме да изчистим кубрика. Мокрите и замърсени дрехи, които се бяха натрупали там в продължение на изминалия месец, бяха изнесени на палубата, сандъците бяха преместени; занесохме долу метли, кофи с вода, четки за търкане на дъски и стъргалки и всичко това влезе в действие, докато подът на кубрика не стана бял като тебешир и всичко бе подредено и спретнато. Постелките от койките бяха проснати на палубата, изсушени и проветрени; палубната бъчва бе напълнена с вода и след това почна голямото пране на всички дрехи, които бяхме изнесли. Ризи, престилки, гащи, панталони, куртки, чорапи с всевъзможни форми и цветове, мокри и мръсни, много от тях мухлясали от влагата в някой ъгъл — всичко това бе изпрано и на края пуснато да се влачи зад кораба в продължение на половин час, след което цялото това пране бе провесено по такелажа да съхне. Мокрите ботуши и обувки бяха наредени да се сушат по слънчевите места по палубата и целият кораб бе заприличал на заден двор на някоя къща в ден за пране. След като свършихме с дрехите, всеки се захвана със

себе си. Малкото прясна вода, която бяхме спестили от дажбите си, бе събрана в кофи и със сапун и кърпи се изкъпахме, както казват моряците, „сладководно“. От една и съща кофа, разбира се, трябваше да се мият няколко души, ала тъй като се изплакнахме със солена вода, извадена чиста от океана, на това обръщахме малко внимание. После настъпи бръснене, сресване и изчеткване и след като изкарахме първата половина на деня по този начин, седнахме на носовата палуба с чисти дочени панталони и ризи, измити, избръснати и сресани и с лица двайсет пъти по-бели от преди; захванахме се да шием, четем или да си приказваме на спокойствие, топлото слънце грееше над главите ни, а постоянният вятър духаше откъм лявата страна на кърмата и пълнеше всички ветрила. Едва сега най-сетне почувствувахме, че сме се върнали към най-приятната част на моряшкия живот. На залез-слънце всички дрехи бяха свалени от такелажа — сухи и чисти — и бяха внимателно подредени в сандъците; бушлатите, дебелите обуца, гернсейските престилки и другите облекла за лошо време прибрахме настрана, както се надявахме, до края на пътуването, тъй като очаквахме да стигнем брега рано наесен.

Независимо от всичко, което се разправя за красотата на кораб под всички ветрила, малко са хората, които някога са се наслаждавали на такава гледка. За кораб, който излиза от пристанище под обикновените си ветрила и може би два-три лисела, обикновено се казва, че е под пълни ветрила, ала никога не се използват всичките, освен когато духа лек, постоянен вятър, много близо, но не съвсем по кърмата и толкова стабилен, че да може човек да му се довери и да личи, че ще трае доста време. Тогава с вдигнати всички ветрила, леки, тежки и лисели, долу и горе, и от двете страни, той е най-прекрасното нещо на света. Такава гледка много малко хора са виждали някога, дори и тези, които са били много време на море, защото от палубата на кораба това не може да се види така, както отдалеч.

Една нощ бях отишъл на края на бомутлегара по някаква работа и като я свърших, обърнах се и останах така дълго време, възхищавайки се от гледката пред себе си. Тъй като бях много отдалечен от палубата, можех да виждам целия кораб: над водата се издигаше пирамида от ветрила, подпряна само на малък, черен корпус и разпростираща краищата си далеч настрана; върхът ѝ се издигаше в неясната нощна светлина почти до самите облаци. Морето бе гладко

като езеро, лекият пасат дишаше леко и равномерно откъм кърмата, тъмносиньото небе бе обсипано с тропически звезди и не се чуваше друг звук освен ромона на водата под вълнореза. Нито гънка, нито трепване по ветрилата — така съвършено стояха опънати на вятъра. Погълнат от тази гледка, съвсем бях забравил за присъствието на моряка, който бе дошъл с мен, докато не го чух да казва полу на себе си (защото, макар и да бе стар, загрубял военен моряк, и той като мен бе съзерцавал гледката): „Как тихо си вършат работата!“

Хубавото време донесе и работа със себе си, тъй като корабът трябваше да се подготви за влизане в пристанище. За да може човек от сушата да получи някаква представа за това, какво се прави на борда на кораба, може уверено да се каже, че първата половина от пътуването минава в подготвянето му за излизане в море, а втората — в подготвянето му за влизане в пристанище. Както казват моряците, той е като дамски часовник — винаги трябва да се поправя. Новите, здрави ветрила, които бяхме поставили покрай нос Хорн, трябваше да се свалят и на тяхно място да се поставят старите, които все още вършеха работа в хубаво време; да се подмени съответно такелажът; да се поставят щагове на мачтите; да се намаже с катран неподвижният такелаж; по такелажа на долните мачти и на стенгите да се сложат стъпенки; палубите трябваше да се лакират; да се направят навсякъде нови, прилични възли, въженца за притягане и чохли и изобщо всяка част да се сложи в ред, за да може корабът да изглежда добре в очите на собственика и на всички критици, когато един ден влезеше в Бостън. Това, разбира се, бе дълга работа и всички моряци работеха по цял ден на палубата през останалата част на пътуването. Моряците намират това за тежка служба, ала корабът трябва да добие първокласен вид и „На обратен курс сме!“ — бе отговорът на всички мърморения.

Прекарахме няколко дни, заети по този начин, без да се случи нещо забележително. Към втората половина на седмицата хванахме югоизточните пасати, които духаха с постоянна мощ, така че докато не излязохме от ширината им, почти не ни се наложи да помръднем някое въже. През първия ден, откакто всички моряци започнахме да работим по палубата, стана една от онези малки случки, които сами по себе си не представляват нищо, но са от голяма важност в очите на корабния екипаж, тъй като нарушават еднообразието на пътуването и дават

храна за приказки на моряците, които им посвещават дни наред след това. Често пъти тези случки са интересни, тъй като показват обичаите и взаимоотношенията на кораба.

На търговските кораби капитанът дава заповедите си относно корабната работа на помощника, изразени в обща форма, и оставя на него тяхното изпълнение и по-подробните разпореждания. Това е станал толкова установен обичай, че се е превърнал в нещо като закон и никой разумен капитан не го нарушава, освен ако помощникът му е неспособен като моряк, в който случай капитанът често трябва да надзирава работата сам. Такова нещо обаче не можеше да се каже за нашия старши помощник, напротив, той беше много ревнив по отношение на всяко посегателство върху неговата власт.

В понеделник сутринта капитанът му казал да изправи вертикално форстенгата. Той съответно дойде на носа, извика всички моряци на работа, нареди да се поставят скрипци на щаговете и бакщаговете, обикаляше ни с въженцата за привързване, дръпваше тук, притягаше там и бе изцяло погълнат от работата — застанал между опорите на бушприта и загледан дали е права стенгата, — когато капитанът дойде на носа и също започна да дава заповеди. Това предизвика объркване и помощникът напусна мястото си, казвайки на капитана:

— Ако вие сте решили да стоите на носа, сър, аз ще отида на кърмата. Един стига на носовата палуба.

Това предизвика капитана, започнаха да се разменят гневни думи, да се свиват юмруци и нещата добиха заплашителен обрaт.

— Аз съм капитанът на този кораб!

— Да, сър, а аз съм неговият помощник и си знам мястото! Моето място е на носа, а вашето на кърмата!

— Мястото ми е където аз си избира! Аз командувам целия кораб, а вие сте помощник само дотогава, докато смятам това за необходимо!

— Само кажете, капитан Томпсън, и аз съм готов! Мога да работя като моряк на кораба! Не съм се качил на него през прозорците на каютата! Ако не съм помощник, мога да бъда моряк!

Всичко това за нас беше много забавно и ние стояхме наоколо, намигайки си един другиму и забавлявайки се с единоборството между великите сили. Капитанът заведе помощника на кърмата, където те

водиха дълъг разговор, който свърши с това, че помощникът се върна пак към задълженията си. Капитанът бе нарушил една традиция, станала част от обичайното право по корабите, и то безпричинно — защото знаеше, че помощникът му е добър моряк и въобще не се нуждае от неговата помощ. И все пак, ако се гледа строго по закона, той беше крив, а капитанът — прав. Каквото и да направи капитанът, той си е прав — *ipso facto*^[2] — и всяко противопоставяне на неговата власт се смята за нарушение на борда на кораба. Всеки негов подчинен знае това, когато подписва корабните документи. Това е част от договора.

Следващото малко развлечение бе един бой на носовата палуба един следобед между помощника и стюарда. Те не бяха в добри отношения по време на цялото пътуване и много пъти се намираха пред скарване. Веднъж, още на брега, помощникът бе сграбчил стюарда, когато той внезапно удари с глава в корема мистър Браун и започна да го блъска в камбуза, сумтейки при всеки удар: „На ти, Брауне!“ Лицето на мистър Браун бе пребледняло и най-силните удари, които бе в състояние да нанесе, сякаш нямаха никакво въздействие върху главата на негъра. Вторият помощник го издърпа назад и мистър Браун се бе засилил отново върху него, когато капитанът ги раздели. Старши помощникът разказа историята, като добави: „И нещо повече — той ме нарече Браун!“ Оттогава насам „нещо повече, той ме нарече Браун“ стана пословичен израз на кораба. Мистър Браун се прибра на кърмата, като каза на тръгване: „Аз те предупреждавах и ти сега си го получи!“ Ала той не изглеждаше много сигурен „кой си го е получил“, нито пък ние и знаехме, че мистър Браун няма да остави нещата в такова двусмислено положение до края на пътуването, ако му се удаде някаква възможност. Днес следобед той поиска от стюарда чаша вода, но той отказа да му донесе, казвайки, че не бил ничий слуга освен на капитана — в това традицията бе на негова страна. Ала при отговора си той извърши непростимото нарушение да изпусне дръжката^[3] към името на помощника. Това вбеси последния, който нарече негъра „черен войскар“ и те веднага се спуснаха един към друг, счепкаха се, удряха се с юмруци и се търкаляха по земята, докато ние стояхме наоколо, наблюдавахме ги и се забавлявахме. Чернът се опита да го удари с глава, както първия път, но помощникът успя да го повали на земята и да го задържи отдолу, откъдето стюардът проблейваше:

„Пуснете ме, мистър Браун, иначе ще се лее кръв!“ Посред това на палубата дойде капитанът, който ги разтърва, а после заведе стюарда на кърмата и там го нашиба с едно дебело въже. Стюардът се опита да се оправдае, ала тъй като капитанът вече го бе чул да говори за леене на кръв, това му стигаше да си заслужи боя. Мистър Браун бе удовлетворен и оттогава го остави на мира, тъй като, общо взето, бе отстоял превъзходството си в очите на екипажа.

---

[1] Кнехт — двойни къси греди на палубата за привързване на швартови, буксирни и други въжета за тях. — Б.пр. ↑

[2] По силата на самия факт (лат.). — Б.пр. ↑

[3] Тоест обръщението „мистър“. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XXXIV

НАБЛИЖАВАМЕ РОДИНАТА

Същия ден едва не загинах — нещо, което така често се случва в живота на моряка. Бях прекарал на мачтата целия следобед, като бях стоял почти час на форбрамстенговата рея. След като си свърших работата, навих си вървите, взех си дъската за работа в ръка, хванах се здраво за такелажа, вдигнах единия си крак от реята и тъкмо вдигах другия, когато бейфутът^[1] се скъса и реята полетя надолу. Бях в безопасност, ала сърцето ми се разтуптя. Ако бейфутът се бе скъсал секунда по-рано или ако аз бях останал секунда повече на реята, щях неизбежно да се сгромолясам от височина деветдесет-сто фута зад борда, или, което е още по-лошо, на палубата. Както и да е, „станалото — станало“ — израз, който моряците имат богати възможности да използват. Спасението е винаги повод за шеги на борда на кораба. Всеки, който би погледнал сериозно на това, би станал за майтап. Морякът знае по-добре от всеки друг, че човешкият живот виси на косъм, и няма желание това да му се напомня, така че ако човек се отърве, трябва или да задържи това за себе си, или да се шегува с него. Много пъти съм виждал как някой моряк оцелява за частица от секундата или по най-чиста случайност и на това да не се обърне никакво внимание. Край нос Хорн един от нашите юнги рифоваше марсела в една тъмна нощ, когато не можехме да пуснем никакви лодки на вода и бе ясно, че ако човекът паднеше зад борда, трябваше да бъде изоставен. Той изпуснал рифовъчното въже, подхлъзнал се по стъпенката и щял да падне във водата само след миг, когато морякът, който бил до него на реята — Джон Французина, — го хванал за яката на куртката и го издърпал на реята с думите: „Дръж се друг път по-здраво, маймунче, да те вземат дяволите!“ и това бе всичко, казано по този случай.

Неделя, 7 август. 25°59' южна ширина, 27°00' западна дължина. Поздравихме английския барк „Мери Катрин“, идващ от Баия на път за Калкута. Това бе първото ветрило, което срещаме, и първият път,

когато виждахме човешки фигури и човешки гласове, различни от нашите, от почти сто дни насам. Самите викове на моряците от възетата ни звучаха дружелюбно. Това бе стар кораб с разнебитен вид, с висок ют и висока надстройка, изрязан квадратно — от вълнореза до кърмата — като истинска английска „каруца за чай“ и с кърма като захарница. Бяха вдигнали лисели от долу до горе на лекия постоянен вятър и капитанът им каза, че не можел да изкара повече от четири възела от него и смятал, че пътуването му щяло да продължи дълго. Ние правехме шест възела на пълен бейдевинд.

На следния ден към три часа следобед минахме покрай голям кораб с корветно стъкмяване, плаващ на пълен бакцаг^[2], с роялсели и скайсели на всички мачти и развят английски флаг. Курсът му бе юг-югоизток, вероятно на път за нос Хорн. По марсовете му имаше моряци, рангоутът му бе тежък, ветрилата ушити идеално и с всички други белези на военен кораб. Плаваше добре и беше много красив.

Петък, 12 август. На разсъмване видяхме остров Тринидад, който се намира на 20°28' южна ширина и 29°08' зап. дължина. В 12 часа той стоеше на двадесет и седем мили от нас. Беше прекрасен ден, морето бе едва нагънато от леките пасати, а островът приличаше на малка синя могила, издигаща се над повърхност от стъкло. Разправят, че това място, което има толкова красив и мирен вид, в продължение на дълго време е било свърталище на банди пирати, които опустошавали южните морета.

Четвъртък, 18 август. В три часа следобед видяхме острова Фернанду Нороня, намиращ се на 3°55' юж. ширина и 32°35' западна дължина, а между дванадесет часа в петък през нощта и един часа в събота сутринта пресякохме екватора — за четвърти път, откакто тръгнахме от Бостън. Пресякохме го на 35° западна дължина след двадесет и седем дни от минаването покрай Стейтън ланд.

Сега се намирахме северно от екватора и всеки ден увеличавахме ширината. Магелановите облаци — последният признак на южните ширини, отдавна бяха потънали зад хоризонта, а Полярната звезда, Голямата мечка и другите познати белези на северните ширини се издигаха на небосвода. Освен брега няма друга гледка, която да говори по-красноречиво за приближаването на родината, отколкото гледката на небесата, под които човек се е родил. Времето бе извънредно горещо, с обичайните смени на изгаряща тропическа жега и порои от

дъжд, ала и дума не стана за оплакване от горещината, защото всички добре помнехме, че само преди три-четири седмици бихме дали мило и драго, само да бъдехме тук. Вода също така имахме в изобилие — събирахме я в разпънато платнище. Дъждовните шквалове идваха по познатия в тропиците начин. Чисто небе, палещо отвесно слънце, работата си върви мързелешката и моряците са по палубата само по панталони, карирани ризи и сламени шапки; корабът се движи също така лениво през водата, кърмчията се е облегнал на щурвала, с шапка, спусната над очите, капитанът е долу и спи следобедния си сън, пътникът се е облегнал на планшира на кърмата и гледа някакъв делфин, който плува зад нас; платнарят поправя едно старо ветрило на подветрената страна на юта, дърводелецът работи на тезгяха си в средата на кораба, юнгите заплитат кълчища, чекръкът за пресукване на въже бръмчи непрестанно. Откъм наветрената страна се надига тъмен облак, ние обираме скайселите, капитанът подава главата си от люка, поглежда към облака, излиза и започва да се разхожда по юта. Облакът се разраства и приближава — бурето с вървите, ветрилото и другите неща се хвърлят долу, илюминаторът и палубният люк се затварят и капакът се плъзва над кубрика. „Готови на роялфаловете!“, а кърмчията завърта доста по вятъра, за да не заберат ветрилата обратно. Шквалът налита върху кораба. Ако е лек, роялреите се спускат надолу и корабът продължава по пътя си, ала ако шквалът е силен, роялреите се обират нагоре по всички мачти, младите моряци се качват горе и ги скатават, летящият кливер се сваля и корабът тръгва по вятъра. В същото време вали пороен дъжд, който в миг измокря всички до костите. И все пак никой не си слага нито куртка, нито вълнена шапка, защото ако е топло, моряците не обръщат внимание на едно мокрене, а пък и слънцето скоро ще изгрее. Щом като силата на шквала премине, макар че за обикновеното око корабът сякаш е още в него, се чува заповедта: „Дръж пак по курса!“ „Слушам, по курса, сър!“ (отговор). „Вдигни брамреите!“, „Вдигни летящия кливер!“, „Качи се горе, юнгите, и отпусни роялселите!“ и всички ветрила са отново на кораба. Слънцето отново се показва, по-палещо от всякога, изсушава палубите и дрехите на моряците; люковете се отварят, ветрилото се изважда и разпъва юта, чекръкът за усукване на въжета забръмчава отново, капитанът слиза долу и всички признаци, че нещо е станало, изчезват.

Тези картини, с мъртви щилове от време на време, които траят с часове, а понякога и с дни, са много характерни за атлантическите тропици. Нощите са хубави и тъй като всички моряци са на палубата по цял ден, на вахтата се разрешава да спи през нощта, където намери, с изключение на кърмчията и един наблюдател на носовата палуба. В същност не че беше разрешено открито, колкото си затваряха очите пред него. Можехме да правим това, стига да не искаме позволение. Ако хванеха наблюдателя да спи, държаха след това цялата вахта будна. Използвахме това позволение в пълна мяра, като се скатавахме по такелажа, под подветрения леер, по части от рангоута и изобщо из всички уютни местенца; и често успявахме да спим по време на цялата вахта, освен ако не трябваше да стоим на щурвала или да наблюдаваме. Бяхме предоволни, че получаваме тази почивка, защото при режима на „всички моряци на палубата“ на всеки тридесет и шест часа ни оставаха само четири долу и дори един час сън не бе за пренебрегване. Човек лесно би се убедил в това, ако видеше как нашата вахта спи някои нощи под проливен дъжд. А често сме се качвали на палубата и като видехме, че е пълен щил и вали лек, постоянен дъжд, само и само да не изгубим от съня си, правехме бухта от въжета, за да сме над водата, която се плискаше по палубата; лягахме на нея, покрити с по една куртка, и спяхме такъв здрав сън, като холандец между два пухени юргана.

Десетина дни след като бяхме прекосили екватора отново ни среща обичайното разнообразие от щилове, шквалове, насрещни и попътни ветрове — ту плавахме на остър бейдевинд, ту час след това се плъзгахме с лек вятър от кърмата и два лисела, сложени от двете й страни, — докато не хванахме североизточните пасати, след обед в

неделя, 28 август, на 12° северна ширина. От ден-два бяхме забелязали пасатните облаци и очаквахме да хванем пасатите всеки час. Лекият южен ветрец, който беше подухвал вяло през първата половина на деня, замря към обяд и на негово място дойдоха няколко полъха откъм североизток, което ни накара да приберем лиселите и да притегнем реите, а след още два часа вече се носехме славно напред.

Неделя, 4 септември. Пасатите ни оставиха на 22° сев. ширина и 51° зап. дължина, точно под Тропика на рака.

В продължение на няколко дни се мотахме из безветрените зони (30°–35° сев. ширина), с всевъзможни ветрове, а понякога, когато

бяхме в ширината на Западните Индии, имаше и гръмотевични бури. Беше месецът на ураганите, а ние плавахме тъкмо по пътя на страхотния ураган от 1830 година, който премина през Северния Атлантически океан, помитайки почти всичко пред себе си.

Първата нощ след като пасатите ни оставиха, докато се намирахме на ширината на остров Куба, се сблъскахме с типична тропическа гръмотевична буря. До полунощ бе подухвал лек ветрец откъм кърмата, който постепенно замря и настана пълен щил; тежък черен облак бе затулил цялото небе. Когато нашата вахта се качи на палубата в дванадесет часа, бе черно като в Еребус^[3]; всички лисели бяха прибрани, роялселите скатани и не се чувствуваше никакъв полъх. Ветрилата висяха тежко и безжизнено по реите и неподвижността и тъмнината бяха наистина страховити. Никой не продумваше дума, ала всеки очакваше нещо да се случи. След няколко минути помощникът дойде на носа и с нисък глас, почти шепнейки, ни каза да свалим кливера. Фок– и бизанбрамселите бяха обрани по същия мълчалив начин и ние застанахме неподвижно върху водната повърхност в неспокойно очакване, което поради проточилата се напрегнатост стана наистина болезнено. Чувахме как капитанът се разхожда по палубата, ала бе толкова тъмно, че човек едва виждаше ръката пред лицето си. Помощникът след малко пак дойде напред и с нисък глас даде заповед да свием гротбрамсела, и толкова заразително бе страхопочитанието и тишината, че гитовете^[4] и средните въжета бяха изтеглени без обаждания от реите. Бяхме се качили с едно англичанче да скатаем това ветрило и тъкмо бяхме прибрали средната част, когато помощникът ни извика нещо, което не можахме да разберем, но предполагайки, че трябва да помогнем някъде, побързахме да завържем всичко здраво и слязохме, спускайки се опипом по такелажа. Когато стъпихме долу, видяхме, че всички моряци гледат към мачтите и там, точно на мястото, където бяхме стояли, върху гротбрамстенговия топ стоеше топка от светлина, която моряците наричат „корпосант“ (corpus sancti)^[5] и която помощникът ни бе извикал да видим. Всички я наблюдаваха внимателно, защото моряците вярват, че ако сиянието се изкачи по такелажа, това означава подобряване на времето, а ако слезе надолу — че ще има буря. За зла поличба то слезе надолу и се показа върху брамстенговия нок. Ние се бяхме махнали навреме от реята, защото се счита за съдбовен знак, ако

бледата светлина на сиянието падне върху лицето ти. Независимо от това англичанчето не се чувствуваше никак добре от преминалата близост с него, и то точно над главата му. След няколко минути сиянието изчезна, показвайки се отново на форбрамстенговата рея; като си поигра известно време, се изгуби още веднъж, докато един моряк на носовата палуба не го посочи върху края на бомутлегара. Но ние вече не му обръщаме внимание, защото капнаха няколко капки дъжд и тъмнината чувствително се сгъсти, с което сякаш се прибави изведнъж нова отсянка от мрак в нощта. След няколко минути се чу нисък, глух гръм и откъм югозапад видяхме няколко безредни проблясвания. Всички ветрила бяха прибрани с изключение на марселите, ала шквалът все още не даваше признаци, че идва. Няколко полъха повдигнаха марселите, но те отново се отпуснаха, както преди, и всичко бе отново неподвижно. След още миг страхотен блясък и грохот се стовариха едновременно върху нас и сякаш над главите ни се разтвори облак и изля водата си изведнъж. Ние останахме неподвижни и почти зашеметени, но нямаше никакви поражения. Грохот след грохот изтрещяваше над главите ни със звук, който просто спираше дъха в гърдите, а честите проблясвания се сливаха в огромно зарево от светлина. Бесният дъждовен порой трая само няколко минути и бе последван от случайни капки и кратки превалявания, но светкавиците продължиха няколко часа, като разкъсваха нощната тъмнина с безпорядъчните си, ослепителни блясъци. През цялото това време нямаше ни полъх и ние стояхме неподвижно, като мишена, готова за прицел — може би на мили надалеч единствени върху повърхността на океана. Така стояхме час след час, докато вахтата свърши и дойдоха да ни сменят в четири часа. Дъждът пак валеше обилно с прекъсвания и ние стояхме мокри до кости и ослепени от блясъците, които злоещо разкъсваха египетската тъмнина, а гръмотевиците разтърсваха целия океан. Корабите не са поразявани често от светкавици, тъй като електричеството се разпръсква от големия брой остри върхове по тях и количеството желязо из различните им части. Електрическият поток течеше над котвите ни, марселните шкотове и бейфутове, ала не ни причини никаква вреда. Слязохме долу в четири часа, оставяйки нещата в същото състояние. Не е лесно обаче да се спи, когато още следващата светкавица може да разцепи кораба на две или да го подпали, или пък мъртвешката неподвижност да се обърне в ураган,

изкъртващ всички мачти. Ала човек не е моряк, ако не може да заспи, след като си е легнал, и да не стане, щом го повикат. Когато в седем склянки ни вдигна обичайното: „Всички от лявобордовата вахта, хей!“, на палубата ни посрещна хубава, ясна, слънчева утрин, корабът си плаваше отмерено напред, лекият вятър подухваше и всички ветрила бяха поставени.

---

[1] Бейфут — част от такелажа, която придържа реята към мачтите. — Б.пр. ↑

[2] Бакцаг — курс под ъгъл от 95 до 170°, т.е. когато вятърът духа отзад и отстрани. — Б.пр. ↑

[3] Еребус — в древногръцките митове за вселената — вечен мрак (едно от началата на света), роден от Хаоса. — Б.пр. ↑

[4] Гитове — въжета за вдигане на долните шкотови ъгли на ветрилата. — Б.пр. ↑

[5] Свято тяло (лат.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА XXXV

ДРУГИ ВЪЛНУВАЩИ ПРЕЖИВЯВАНИЯ

До влизането ни сред Бермудските острови, където хванахме западните и югозападни ветрове, духащи постоянно откъм бреговете на Съединените щати рано през есента, ние сменихме всякакво време и изкарахме две-три средни бури, или, както моряците им викат — „двойнорифовани марселни ветрове“, — които дойдоха по обичайния начин и така си приличаха, че един може да послужи за пример на всички. Хубав следобед, всички моряци са на работа, някои по такелажа, а други на палубата. Твърд вятър и корабът държи остро срещу него, с обрани скайсели. По-късно същия следобед — вятърът се усилва, корабът ляга под напора му, а облаците предвещават буря. Над носовата палуба започват да прелитат пръски и намокрят кълбетата върви, които юнгите навиват — те си вземат кълбетата и ги прибират долу. Помощникът прекратява работата и нарежда почистване на палубите по-рано от обикновеното, и заповядва на моряка, изпратен на мачтата, като слиза надолу, да премести роялфаловите на наветрената страна. Предните бакщагове се изпъват здраво, а на мартинщага^[1] се поставя скрипец. Един от юнгите скатава бизанроялсела. Готвачът решава, че „работата ще става дебела“, и приготвя вечерята рано. Помощникът дава заповед да се вечеря по вахти вместо всички заедно, както е обикновено. Докато вечеряме, чуваме как вахтените по палубата прибират роялселите. Като се качваме на палубата, виждаме, че вятърът се е усилил и към кораба се търкалят насрещни вълни. Вместо всички да стоим на носовата палуба по време на кучешките вахти — да пушим, да пеем и да си разправяме истории, — едната вахта слиза долу и си ляга, казвайки, че идва мръсна нощ и че два часа сън не са за пренебрегване. Облаците свирепе чернеят, вятърът се усилва и корабът се бори тежко със силните насрещни вълни, които се разбиват над носовата палуба и се изливат назад през шпигатите. В осем склянки още нищо не се казва за рифоване на марселите и вахтата слиза долу, с нареждане да бъде

готова за повикване. Лягаме си, ръмжейки срещу „стария“, загдето не е рифовал марселите при смяната на вахтата, а го е отложил, за да ни вдигне после всички и да развали цялата ни вахта долу. Лягаме в пълна готовност, като гледаме да се държим будни, казвайки си, че няма смисъл да заспиваме, след като така и така ще ни вдигнат. Вятърът свири из палубите и корабът работи тежко, пышка и скърца, хвърляйки се във високите насрещни вълни, които се удрят на носа му, сякаш се блъскат в скала. Мътната лампа в кубрика се люшка насам-натам, а разни неща „тръгват“, плъзгайки се към подветрената страна... „Няма ли този бунак — вторият помощник — да се сети да си прибере най-сетне брамселите? Чака да му изкърти пръчките ли?“ — казва Стария Бил, който винаги е мърморил и като повечето стари моряци не обича да мъчат кораба. Най-накрая заповедта се дава и откъм носовата палуба долита: „Слушам, сър!“; върху палубата хвърлят въжета, чува се как плющи ветрило о мачтата и късите, чести викове, които моряците издават, когато теглят надолу гитовите. „Ето, прибира си форбрамсела!“ Ние сме вече напълно будни и знаем какво става горе, сякаш сме на палубата. Откъм топа се чува добре познат глас, който извиква на вахтените да опънат наветрения брас. „Здрасти! Значи Бен Стимсън е горе да скатава ветрилото!“ После и летящият кливер е прибран. Вторият помощник продължава да държи роялсела, докато корабът не качва една голяма вълна, изливайки я върху кубрика, сякаш целият океан се е стоварил на борда, и чак тогава звук откъм кърмата показва, че и това ветрило се обира. После корабът се поуспокоява малко за известно време, бият две склянки и ние се опитваме да подремнем. Минава време и „дран-дран-дран“ по люка: „Всички-и моряци, хе-е-ей!“ Скачаме от койките, хвърляме си по една дебела куртка и бушлата и изтрополяваме по трапа. Помощникът е станал преди нас и реве на носовата палуба като побеснял бик, капитанът се провиква откъм юта, а вторият помощник вие като хиена от средата. Корабът е легнал, подветрените шпигати са под водата, а носовата палуба е цялата във водовъртеж от пяна. Дяснобордовите вахтени изтеглят рифовъчните скрипци на гротмарсела. Нашата вахта тегли на фока, после се качваме горе, вземаме два рифа на марсела, надпреварвайки се с дяснобордовата вахта кой ще изтегли марсела си пръв. Всички моряци обират гротхалса и докато някои скатават кливера и изтеглят стаксела, ние — моряците от бизана — рифоваме

двойно бизанмарсела и го изтегляме горе. Като се осигури всичко — „Слизай долу, вахтата!“ и ние лягаме да спим през времето, което ни остава — може би час и половина. През цялата средна вахта и през първата половина от сутрешната бурята духа с неотслабваща сила, но към зазоряване отслабва значително и ние отвързваме по един риф от всеки марсел, поставяме брамселите над тях; когато вахтата дойде в седем склянки на закуска, отвързват се и останалите рифове, всички моряци застават на фаловете, поставя се малкият скрипец на брамселшкотите и фаловете, вдига се летящият кливер и корабът се подгонва отново.

Нашият капитан се бе оженил само няколко седмици преди да тръгнем от Бостън и след като бе отсъствувал две години, може да се смята, че той не се бави при слагането на ветрила. Помощникът също не се оставяше да бъде изпреварен от някого, а вторият помощник, макар че се боеше да изсилва ветрилата, повече го бе страх от капитана и намирайки се между тези два страха, понякога ги държеше по-дълго и от първите двама. В разстояние на двадесет и четири часа веднъж счупихме три бомутлегара още с поставянето и слагането на такелажа им, изкъртихме блиндгафела, а за лиселните реи да не говорим. Освен естественото желание да се приберем имаме и друга причина да насилваме кораба. Беше почнал да се появява скорбут. Един от моряците бе толкова зле, че не бе в състояние да работи и бе освободен от вахта, а Бен Англичанчето се намираше в ужасно състояние, което ежедневно се влошаваше. Краката му се бяха подули и го боляха така, че не можеше да ходи; плътта му бе загубила гъвкавостта си и при натискане не можеше да възвърне първоначалната си форма, а венците му бяха толкова подути, че не бе в състояние да отвори устата си. Дъхът му също така стана много неприятен; загуби всякакви сили и присъствие на духа, нищо не можеше да яде, ставаше все по-зле с всеки изминат ден и фактически, ако не му се помогнеше с нещо, щеше да бъде труп след седмица при бързината, с която положението му се влошаваше. Всички или почти всички лекарства се бяха свършили, а и дори да имаме пълен сандък, те нямаше да бъдат от никаква полза, тъй като само прясната храна и твърдата земя имат някакво въздействие върху скорбута. Тази болест сега не се среща толкова често, както по-рано, и смятат, че се причинява главно от солената храна, липсата на хигиена, широката употреба на мас (което е

причина тя да преобладава сред китоловците) и, на последно място, от леност. На нашия кораб тя не би могла да се появи никога по последната причина, нито по втората, тъй като имахме много чистоплътен екипаж, поддържахме кубрика в много чист вид и обръщахме голямо внимание на прането и смяната на дрехите — може би повече от много по-добре облечени хора на сушата. Болестта се дължеше вероятно на употребата само на солена храна и може би от много бързото навлизане в горещи климати, след като толкова дълго бяхме прекарвали сред най-големи студове.

Разчитайки на западните ветрове, които преобладават по крайбрежието през есента, капитанът се насочи доста на запад, с цел да мине между Бермудските острови и с надеждата да срещне някой кораб, идващ от Южните щати на път за Западна Индия. Нямахме други болни от скорбут, но съществуваше реална опасност и за другите, а пък и случаите, които имахме, бяха много тежки.

Неделя, 11 септември. 30°04' сев. ширина, 63°23' зап. дължина; Бермудските острови се намираха северозападно от нас, на сто и петдесет мили. На следващата сутрин към десет часа на палубата се чу викът: „Ветрило на хоризонта!“ и всички моряци излязохме да видим кой е забелязаният кораб. Като се приближи, това се оказа най-обикновена бригантина, с курс юг-югоизток и може би на път от Северните щати за Западна Индия, но беше тъкмо това, което желаехме да видим. Тя спря заради нас, като видя, че искаме да я поздравим, и ние се плъзнахме към нея, прибрахме лиселите по реите, обърнахме обратно гротмарсела и започнаха да се разменят обичайните реплики: „Бригантина, хей!“ — „Здравей!“ — „Откъде сте вие, моля?“ — „От Ню Йорк, на път за Кюрасао.“^[2] — „Имате ли да ни услужите с прясна храна?“ — „Да, да! Колкото щеш!“ Ние мигновено спуснахме кърмовата лодка; капитанът и четирима моряци скочиха вътре и скоро затанцуваха във водата покрай бригантината. След около половин час те се върнаха с лодката, пълна до половината с картофи и лук. Напълнихме ветрилата си и всеки продължи по курса си. Оказа се, че това е бригантината „Солон“ от Плимът^[3], тръгнала по река Кънектикът^[4] и последно от Ню Йорк, на път за северното крайбрежие на Южна Америка с товар от пресни храни, мулета, тигани и други „идеи“. Лукът беше пресен и помощникът на бригантината казал на нашите моряци в лодката, като подавал връзките през борда, че

момичетата ги били навързали специално за нас в деня, в който отплавали. На нашия кораб погрешено бяхме мислили, че миналата зима е бил избран нов президент, и като тръгнахме, нашият капитан им извика и запита кой е президент на Съединените щати. Те отговориха: „Андрю Джаксън“, ала мислейки, че е невъзможно старият генерал да бъде избран за трети път, ние ги запитахме отново и те ни отговориха „Джек Даунинг“^[5], като ни оставиха да си поправим грешката на спокойствие.

Падна голям смях около един от екипажа на нашата лодка — Джо, който беше много суетен и обичаше да се перчи навсякъде. Сред търговските кораби стилът и блясъкът на кораба и екипажа зависи от продължителността и вида на пътуването. Най-ефектното нещо е пътуване до Индия или Китай; плаване до северозападния бряг (река Колумбия и Руска Америка) се смята за романтично и тайнствено, а околосветско пътуване, с минаване през тихоокеанските острови и Китай, бие всичко. Сериозният и източен като върлина помощник се навел над планшира и попитал моряците в нашата лодка: „Откъде идвате?“ Джо побързал да отговори на часа: „От северозападния бряг!“ — „Какъв ви е товарът?“ Това бил тежък въпрос, ала Джо отвърнал двусмислено: „Кожи.“ „Тук-там по някой рог?“ — запитал помощникът по възможния най-сух начин. Всички в нашата лодка се изсмели и фасонът на Джо бил смачкан. По повод на това един моряк на име Сам от „Пилигрим“ обичаше да разправя една история за някакъв жалък, малък капитан на жалък, малък бриг, който пътувал от Ливърпул за Ню Йорк, и той настоял на всяка цена да поздрави огромен кораб, идващ от Индия на обратния си курс, с извадени от двете страни лисели, загорели от слънцето моряци с широкополи шапки по палубите с маймуна и папагал в такелажа и полюляващ се тежко откъм остров Св. Елена. Нямало никаква нужда да го спира и да говори с него, ала го направил от суета, но след това поради собствената си незначителност изпаднал в такова страхопочитание, че целият се разтреперил и извикал с тънък, заекващ гласец: „Кой е този кораб, моля?“ Дълбок, гръден глас избухал през рупора: „Корабът «Башоу» от Кантон на път за Бостън. Сто и десет дни на път! А вие откъде сте?“ „Само от Ливърпул, сър“ — заекнал капитанът с най-извинителен и раболепен тон. Смешното в тази случка може да се разбере само от този, който

познава обредите при поздравяване на море. Никой не казва „сър“, а това „само“ бе просто чудесно!

Бе тъкмо по обяд, когато напълнихме ветрилата и стюардът, като взе няколко връзки лук за капитана, ни даде останалото заедно с бутилка оцет. Занесохме връзките на носа и ги прибрахме в кубрика, отказвайки да ни ги готвят, за да ядем лука суров с говеждото и хляба. За нас това бе като пир! Свежестта и хрупкавината на пресния лук, неговият земен вкус са голяма наслада за този, който е бил от дълго време на солена храна. Бяхме ненаситни. Миризмата на лука за нас бе като миризмата на кръв за хрътката. Ядохме лук на всяко ядене, с дузини глави; пълнехме си джобовете с глави лук и ги хрупахме по време на вахтата на палубата и връзките, които се издигаха в кубрика във формата на пирамида, скоро изчезнаха. Най-много обаче пресните продукти бяха употребени за болните от скорбут. Единият от тях бе в състояние да се храни и той скоро се възстанови, като гризеше постоянно сурови картофи и лук, ала другият по това време вече едва можеше да отваря устата си: тогава готвачът очука сурови картофи в хаван и му даде да пие сока. Той го гълташе по лъжичка и си плакнеше венците и гърлото с него. Силният земен вкус и мириса на този сок от пресни картофи отначало предизвика потреперване на цялото му тяло, а след като го изпи, остра болка, която премина по всички части на организма. Но виждайки какво силно въздействие има, той постоянно пиейки по лъжица през час, докато под влиянието на това питие и от собствените си събудени надежди (защото той се бе почти предал от отчаяние) той се подобри дотолкова, че можеше да се движи и да отваря устата си достатъчно широко, че да яде сурови картофите и лука, предварително счукани на мека каша. Тази диета бързо възстанови апетита и силите му и десет дена след като бяхме говорили със „Солон“, той дотолкова се оправи, че бе на топа и скатаваше роялсела.

С хубав югозападен вятър ние минахме от вътрешната страна на Бермудските острови и въпреки старото двустишие, споменавано всеки път от тези, които смятаха, че трябва да преживеем поне още една буря, преди да свърши пътуването:

Щом останат Бермудите зад вас,

пазете се от Хатерас^[6]!

ние минахме северно от Хатерас при хубаво време и започнахме да броим не само дните, но и часовете до момента, когато щяхме да застанем на котва в бостънското пристанище.

Корабът ни беше напълно потегнат и имаше добър вид, след като бяхме работили усилено по него всеки ден освен в неделя и от зори до мрак, откакто бяхме минали в хубавия климат отсам нос Хорн.

Хората от сушата обикновено си мислят, че корабът е в най-добър ред, когато напуска пристанище и започва пътуването си, и че се завръща обратно след дълго отсъствие

*с измъчени ребра и ветрила-парцали,
измършавял, надупчен и изпит от курвенския вятър.*

Тъкмо напротив, освен ако корабът не срещне някаква злополука или се върне на брега посред зима, когато не може да се работи по такелажа, в края на пътуването той се намира в най-добрия си вид. Когато тръгва от пристанище, такелажът му е обикновено отпуснат, мачтите се нуждаят от притягане с щаговете, а бордовете са черни и мръсни от качването на товара; виждат се различни прикрепия по такелажа и бързешката направени възли вместо хубава, редовна работа и всичко в очите на моряка е разпуснато. Ала при връщането е обратно: хубавото време между тропиците се прекарва в спретване на кораба. Капитаните и помощниците поддържат репутацията си с вида на корабите си, когато влизат в пристанище. Целият ни неподвижен такелаж, от носа до кърмата, бе изпънат и намазан с катран; мачтите потегнати; такелажът по долните мачти и стенгите бе застълбен и толкова ни гонеха стъпенките да бъдат изпънати и прави, че трябваше да се качваме горе по въжетата и да поставяме прави летви, които бяха използвани като контролни стъпенки, докато не наближихме съвсем брега. След това корабът бе изстърган отвътре и отвън — палубите, мачтите, реите и всичко останало. Отвън спуснахме площадка, от която го изстъргахме до водолинията, като изчуквахме и ръждата от веригите, болтовете и скобите. После, използвайки двудневен щил под

екватора, го боядисахме целия отвън, като и изписахме красивата резба по кърмата, където Нептун бе седнал в колесницата си с тризъбец в ръка и теглен от полуконе, полуриби; позлатихме наново и оцветихме рога на изобилието, който украсяваше горната част на вълнореза. След това корабът бе боядисан отвътре: реите — черни, топовете и марсовете — бели; горният планшир — в черно, бяло и жълто; фалшбордът — зелен; планширът — бял; ватервейсът — оловносив и т.н., и т.н. Котвите, халките за привързване и другите железни части бяха почернени с въглищен катран, а стюардът лъскаше месинга по щурвала, склянката и т.н. Каютата също бе изстъргана, полирана и боядисана, а кубрикът — изстърган и изтъркан, тъй като за жилището на Джек нямаше нужда от лак и бои. След това изстъргахме и лакирахме палубите и всичко непотребно бе хвърлено зад борда. Като прибавим към този труд тънката работа по такелажа — възлите, намотките, бензелите, чохлите, рифовъчните въжета и т.н., се вижда какво е нужно, за да добие корабът първокласен вид. Последното ни приготвление, което говореше съвсем ясно за влизане в пристанище, бе изваждането на котвите отстрани на носа, поставянето на веригите, изваждането на швартовите въжета от средната палуба и подготвянето на лота.

---

[1] Мартинцаг — въже от неподвижния такелаж, което опъва назад мартингика. — Б.пр. ↑

[2] Остров в Карибско море на 70 км от бреговете на Венецуела — Б.пр. ↑

[3] Пристанище в щата Масачусетс, САЩ. — Б.пр. ↑

[4] Река в североизточната част на САЩ, вливаща се в залива Лонг Айленд. — Б.пр. ↑

[5] Майор Джек Даунинг — литературен псевдоним на известния американски редактор и хуморист С. Смит (1792–1868). — Б.пр. ↑

[6] Нос на атлантическото крайбрежие на Сев. Америка, известен с честите си мъгли и бури. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XXXVI

НАПРЕД КЪМ АМЕРИКА

Петък, 16 септември. 38° сев. ширина, 69°00' зап. дължина. Хубав югозападен вятър и с всеки час приближаваме сушата. Всички моряци са на палубата по време на кучешката вахта и за нищо друго не се говори, освен за това, как ще влезем — къде ще видим за пръв път сушата, дали ще пристигнем преди неделя, как ще отидем на църква, как ще изглежда Бостън; за приятелите, изплащането на заплатите и други такива неща. Всеки бе в прекрасно настроение и тъй като пътуването бе почти към края си, дисциплината бе малко отпусната, защото не бе необходимо да се заповядва със строг глас това, което всички бяха готови да изпълнят с желание. Противоречията и скарванията, които дългото пътуване подхранва на борда на кораба, бяха забравени и всички бяха дружелюбно настроени един към друг, а двама моряци, които бяха на ръба на сбиването през половината пътуване, сега правеха планове как ще гуляят заедно на брега. Когато помощникът дойде на носа, седна да разговаря с нас и каза, че трябвало да бъдем на Джорджис Банкс^[1] утре преди обяд, а на юнгите подхвърли шеговито, че щял да ги изпрати до Марбълхед с дилижанс.

Събота, 17-и. През целия ден вятърът бе лек, което ни забави малко, но с появата на хубав бриз на смрачаване ние се понесохме бързо към сушата. Очаквахме да спрем кораба към шест часа заради плитчините, тъй като приближаващата се гъста мъгла показваше, че сме близо до тях, ала не бе дадена никаква заповед и ние продължихме по пътя си. Осем часът дойде, вахтата слезе долу и мина още един час, в който корабът продължи да плава напред, с изнесени горе и долу лисели, а нощта бе тъмна като в рог. В две склянки капитанът дойде на палубата и каза нещо на помощника. Лотът бе занесен на носа и всичко бе подготвено за измерване на дълбочината. Един моряк застана на блиндгафела с оловото, друг на котвената греда с намотано на ръката си въже, трети — на предните вериги, четвърти — по средата и още един — на главните вериги, всеки намотал част от

въжето на ръката си. „Готово ли е там, на носа?“ — „Тъй вярно, сър!“ — „Хвъ-ъ-рляй!“ — „Внимавай, хей! Внимавай!“ — пропява морякът от блиндгафела и тежкото олово пада във водата. „Внимавай, хей! Внимавай!“ — изревава морякът от котвената греда, когато последната намотка от въжето се изнизва от ръката му, и „Внимавай, хей! Внимавай!“ — се провиква всеки един с пускането на въжето, докато се стигне до помощника, който надзирава измерването. Осемнадесет фадъма, а още няма дъно! Дълбочина колкото височината на катедралата „Св. Петър“! Въжето се законтря с блок върху веригата на барабана и трима-четирима моряци го обират и намотават. Задните реи се обръщат по вятъра, лиселите се изваждат отново и след няколко минути корабът отново е на път. В четири склянки отново спиране, хвърляне на лота и — дъно! На шестдесет фадъма! Да живее Америка! Ръка през ръка обираме лота и капитанът го занася на светлината, където видя черна кал по дъното му. Лиселите са обрани, задните реи по вятъра и корабът продължава под леките ветрила; вятърът постепенно стихна и ни остави в щил и гъста мъгла, в която прекарахме цялата неделя. По обед в

неделя, 18-и, Блок Айлънд^[2] се падаше по изчисления на северозапад, на петнадесет мили от нас, ала мъглата бе толкова гъста през целия ден, че нищо не можеше да се види.

След като свършихме корабната си работа, ние се измихме и се преоблякохме, а после слязохме долу и в чудесно настроение пребъркахме сандъците си, като оставяхме настрана дрехите, които смятахме да вземем на брега, и изхвърляхме през борда всичко износено и непотребно. Излетяха през борда вълнените шапки, с които в продължение на шестнадесет месеца бяхме носили кожи по калифорнийския бряг, дочените престилки за накатранване на такелажа и износените и кърпени ръкавици и вълнени панталони, които бяха издържали борбата с нос Хорн. Изхвърляхме ги през борда с огромно удоволствие, тъй като бе рядка наслада да се отървем от последните белези, останки и спомени за тежката ни участ. Наредихме сандъците за слизване на брега, изядохме „тестото“, което вярвахме, че за последен път ядем на борда на кораба „Алърт“, и си говорехме с такава увереност за нещата на сушата, сякаш котвата ни беше вече на дъното.

— Кой ще дойде на църква с мен другата седмица?

— Аз — казва Джек, който е винаги съгласен.

— Само по-далеч от солена вода! — казва Том. — Щом ми стъпят двата крака на брега, ще си подкова подметките, ще си закопчея ушите назад и ще хукна из гората и няма да се спра, докато солената вода не остане далече зад гърба ми!

— А, задръж малко! Веднъж като се привържеш за носа и кърмата в кръчмата на Стария Бариз, с разпалената камина отпред и тезгяха на подветрената страна, няма да видиш дневна светлина поне три седмици!

— Не! — упорствува Том. — Отказвам се от грога и се качвам на борда на Дома^[3], пък може да ме вземат и за настоящел!

— А аз — казва Бил — ще си купя квадрант и ще се кача като навигатор на пощенски кораб до Хингъм!

Хари Уайт се кълне, че щял да се настани като джентълмен в Тремънт Хаус и да си кара живота там — сигурен бил, че заплатата му щяла да стигне поне за две седмици.

В подобни разговори си прекарвахме времето, докато стояхме и чакахме вятъра, който трябваше да прогони мъглата и да ни подкара по пътя ни.

Привечер се появи умерен бриз, но мъглата продължи да си бъде все така гъста, а ние продължихме на изток. Към средата на първата вахта един моряк от носовата палуба извика с глас, нетърпящ никакво забавяне: „Право руля!“ и голям кораб изникна от мъглата, идвайки право срещу нас. Той сви в същия миг и ние успяхме да се разминем, одрасвайки с гика на бизана кърмата им. Капитанът на палубата имаше време само за поздрав и преди да се вмъкне в мъглата, спомена нещо за Бристол. Вероятно това беше китоловен кораб от Бристол, Род Айлънд, който излизаше на плаване. Мъглата трая цялата нощ, с много лек вятър, с който се придвижвахме на изток, буквално опипвайки пътя си. Хвърляхме лота на всеки два часа и постепенната промяна от черна тиня към пясък показваше, че приближаваме Нантъкит Саут Шоулз. В понеделник сутринта увеличената дълбочина на водата и тъмносиният и цвят, както и смесицата от раковини и бял пясък, които вадохме при измерването на дълбочината, показваха, че сме в канала и приближаваме Джорджис Банкс. Съответно носът на кораба бе обърнат точно на север и ние продължихме, разчитайки напълно на измерванията на дълбочината, макар че не бяхме правили наблюдения от два дни, нито

бяхме видели земя, а грешка от една осма миля би могла да ни изхвърли на брега. През целия ден преобладаваше предизвикателно лек вятър, а в осем часа една малка рибарска шхуна, която подминахме, ни каза, че сме били почти на траверс на Чатъмските фарове. Точно преди полунощ откъм сушата излезе лек бриз, който ни подкара силно напред и в четири часа, смятайки, че се намираме северно от Рейс Пойнт, ние се спуснахме по вятъра и взехме курс на запад-северозапад към залива, по посока на Бостънския фар, като започнахме да даваме изстрели с оръдията за пилот. Нашата вахта слезе долу в четири часа, ала не можахме да заспим, защото вахтените на палубата гърмяха с оръдията на всеки няколко минути. А в същност не ни беше и грижа, тъй като се намирахме в Бостън Бей и ако съдбата беше благосклонна към нас, щяхме всички да можем да се наспим на следната нощ, без някой да вика вахтата на всеки четири часа.

Излязохме на зазоряване по собствено желание, за да видим сушата. Една-две малки едномачтови рибарски лодки надзърнаха през мъглата в сутрешния полумрак, а когато дневната светлина ни огря, видяхме ниските пясъчни хълмове на нос Код да се простират вляво по борда, а пред нас се откриваше широкото водно пространство на Масачусетс Бей, с тук-таме по някое ветрило, което се плъзгаше по гладката му повърхност. С приближаването си към входа на пристанището корабите започваха да се умножават, сякаш събирайки се във фокус, докато заливът не се изпълни с живот: във всички посоки се плъзгаха ветрила — някои срещу вятъра, а други — по него, в зависимост от това, дали се насочваха навътре или навън от търговския център в дъното на залива. Това бе вълнуваща гледка за нас, които бяхме изкарали месеци в океана, без да видим нещо друго освен две самотни ветрила и над две години, без да срещнем повече от три-четири търговски кораба на едно почти пустинно крайбрежие. Виждаха се малките каботажни корабчета, които отиваха или се връщаха от различните градчета по южния бряг, навътре в ръкава на залива, в източната му част; тук-таме по някой кораб с квадратни ветрила, който излизаше в открито море, а далеч навътре, зад нос Ан, се виждаше димът на параход, разстилащ се в тесен черен облак над водата. Всяка гледка бе изпълнена с красота и привлекателност. Завръщахме се в родните си места и признаците на цивилизация, благоденствие и щастие, от които бяхме откъснати толкова дълго

време, сега се множаха край нас. Височините на нос Ан и брега на Кохасет се виждаха съвсем ясно, а фаровете стояха като бели стражи пред пристанищата и дори димът от комините по хингъмските равнини се виждаше как бавно се издига в утринния въздух. Един от нашите юнги бе син на майстор на кофи и лицето му засия, като видя добре познатите хълмове край родното си място. Към десет часа малка лодчица се приближи, подскачайки по водата, и остави пилот на борда, отправяйки се веднага да преследва други кораби, които се насочваха за влизане. Тъй като сега виждахме телеграфните станции^[4], вдигнахме сигналните си флагове на фока и половин час след това собственикът, намиращ се в борсата или в счетоводството си, вече знаеше, че корабът му е долу, а контрабандистите и мошениците по Ан Стрийт научиха, че в залива ги чака богата плячка — кораб, дошъл покрай нос Хорн, с екипаж, който ще получи заплати за две години.

По обяд застанахме в щил край външните фарове и тъй като водата беше между прилив и отлив, напредвахме съвсем бавно. Откъм Хингъм се зачу стрелба и пилотът каза, че там имало военен преглед. Юнгата от Хингъм дочу това и каза, че ако корабът бил пристигнал дванадесет часа по-рано, той сега щял да бъде там сред войниците и палатките и щял да си прекарва чудесно. Както си беше, изгледите да влезем в пристанището преди падането на нощта бяха слаби. От два до четири бе мой ред на щурвала и аз го поех за последен път, като с това ми ставаха всичко между деветстотин и хиляда часа на щурвала, общо на двата кораба. Тъй като отливът сега започна да идва срещу нас, ние се движехме бавно и мина почти цял следобед, преди да стигнем траверса на вътрешния фар. Към залез-слънце вятърът започна да идва на пристъпи — понякога подухваше много остро, така че пилотът прибра роялселите, а после затихваше и за да ни вкара, преди отливът да стане твърде силен, той отново ги поставяше. Тъй като това ни караше постоянно да бягаме нагоре-надолу по такелажа, по един моряк бе изпратен на всяка мачта да бъде готов да отпуска или обира ветрилата в мига, в който се дадеше заповед. Аз застанах на фока и между Рейнсфорд Айлънд и Замъка отпуснах и скатах роялсела пет пъти. На един халс минахме толкова близо до Рейнсфорд Айлънд, че като погледнах надолу от роялреята, островът с болничните си сгради, алеите, посипани красиво с дребни камъчета и зелени площи, сякаш се бе проснал точно под мен. Каналът минава така близо до някои от тези

острови, че краят на бомутлегара мина над част от външните укрепления на крепостта Джорджис Айлънд и имахме възможност да видим предимствата на този нос като укрепено място, защото, лавирайки по канала, три или четири пъти изложихме напълно бордовете си на флангови огън от батареите и само едно оръдие би могло да ни направи на решето.

На всички ни беше легнало на сърцето да стигнем в града преди падането на нощта и да слезем на брега, ала тъй като отливът се засили, а вятърът — това, което бе останало от него — също беше насрещен, ние напредвахме съвсем бавно и пилотът даде нареждане да извадим котвата навън и да приготвим веригата. Като направи два дълги халса, докарвайки ни на рейда, под завета на Замъка, той вдигна шкотовите ъгли на марселите и хвърли котва и за пръв път откакто бяхме тръгнали от Сан Диего — преди сто тридесет и пет дена, — котвата ни докосна дъно. След още половин час вече бяхме уютно закотвени в бостънското пристанище, със скатани ветрила. Нашето дълго пътуване бе свършило. Пред нас се разстилаше добре позната картина — куполът на Правителствения дом избледняваше на запад, светлините на града започнаха да изникват с падането на мрака и в девет часа камбанният звън проехтя с обичайния си ек, сред който моряците се опитаха да различат познатия на всички глас на църквата на Олдсаут стрийт.

Тъкмо бяхме привършили скатаването на ветрилата, когато красива малка яхта изникна откъм вятъра, спря под кърмата ни и младшият съдружник на фирмата, чиято собственост бе нашият кораб, мистър Хупър, скочи на борда. Видях го от бизанмарселната рея и веднага го познах. Той се ръкува с капитана и слезе с него в каютата, а след няколко минути излезе и попита помощника за мен. Последния път, когато ме бе видял, бях в униформата на студент от Харвард, а сега, за негово учудване, от мачтата слезе мъж със загрубял вид, с дочени панталони и червена риза, дълга коса и лице, обгоряло като на индианец. Ръкувахме се и той ме поздрави със завръщането ми и добрия ми вид, показващ здраве и сила, и каза, че всичките ми приятели били добре. Срещнал бил преди няколко дни някои от семейството ми. Благодарих му, че ми казва това, което не бих посмял да запитам, и ако

*... Първият донесъл нежелана вест
напразно труди се и като кобен звън
гласът му вечно ще кънти...*^[5]

аз определено трябва да си спомням за този господин и думите му с удоволствие.

Капитанът отиде в града с яхтата на мистър Хупър и ни остави да прекараме още една нощ на борда на кораба, за да се приберем със сутрешния прилив под командването на пилота.

До такава степен бяхме почувствували, че сме си вече вкъщи, че едва можахме да се докоснем до простата си вечеря от солено говеждо и корав хляб. Що се отнася до мен, по силата на една от онези противоестествени промени в чувствата, каквито всички сме изпитвали, открих, че се намирам в състояние на безразличие, което никак не можех да си обясня. Преди една година, когато носех кожи по брега, мисълта, че ще видя Бостън след дванадесет месеца, ме докарваше почти до лудост, ала сега, когато бях наистина тук, чувствата, които толкова дълго бях очаквал да изпитам, ги нямаше, а вместо тях бях изпаднал в състояние на почти пълна апатия. За нещо подобно на това преживяване ми бе разказвал един моряк, чието първо плаване било петгодишно обикаляне по северозападното крайбрежие. Тръгнал от дома си като юноша и когато след толкова дълги години, тежки и изпълнени с изпитания дни, се намерил на път за родината, изпаднал в такава възбуда, че през време на цялото обратно пътуване не бил в състояние да говори и мисли за нищо друго, освен за пристигането и за това, как и кога ще скочи от кораба и тръгне за вкъщи. Ала когато корабът бил привързан към кея и екипажът бил освободен, той сякаш изведнъж загубил всякакъв интерес към това. Разказа ми, че слязъл долу и се преоблякъл, взел малко вода от палубната бъчва и без да бърза, се измил, прегледал си сандъка и си подредил всички дрехи, взел лулата от мястото ѝ, напълнил я и сядайки върху сандъка, я изпусил бавно за последен път. Огледал кубрика, в който бил прекарал толкова много години, и тъй като бил сам и другарите му се били пръснали, започнал да се чувства наистина нещастен. Домът му се бил превърнал в някакъв сън и чак когато брат му (който се научил за пристигането на кораба) слязъл в

кубрика и му разправил за дома и кои го чакали да го видят, той могъл да разбере къде се намира и да усети достатъчно желание да тръгне натам, за където бил бленувал, и да срещне тези, за които бил мечтал толкова дълги години. Може би има толкова силна възбуда в дългото очакване, че спокойното му осъзнаване предизвиква мигновен застой в чувствата, както и в движенията. С мен бе също до голяма степен така. Дейността по подготовката, бързият ход на кораба, първото виждане на суша, влизането в пристанище и познатите картини, които изникнаха пред погледа — всичко това предизвика както душевно, така и телесно раздвижване, след което пълното бездействие, когато очакването и необходимостта от труд отпаднаха, донесе едно спокойствие, почти безразличие, от което нова възбуда трябваше да ме извади. И на следващата сутрин, когато извикаха всички моряци и ние потънахме в работа — почиствайки палубите и подготвяйки всичко за привързване към кея, пълнейки оръдията за поздрав, отпускаяки ветрилата и заставайки на рудана — духът и тялото сякаш се събудиха заедно.

Към десет часа излезе вятър и пилотът даде заповед за тръгване. Всички застанахме на рудана и провлеченото: „Хей, тегли, хей!“, което за последен път бяхме чули да заглъхва сред пустите хълмове на Сан Диего, бързо докара котвата до носа. С по пътния вятър и прилива, с поставени роялсели и скайсели, флаг, вимпели, сигнални флагове, развяващи се по мачтите, и с оръдията, които гърмяха, ние се приближихме красиво и изящно към града в ясната слънчева утрин. Преди края на кея се развърнахме и спряхме; щом котвата докосна дъното, палубите се изпълниха с хора — митнически служители, кореспондентът на вестник „Топлиф“, който разпитваше за новини, други, питащи за приятели на борда или оставени по крайбрежието; прекупвачи на мазнина, които обсаждаха камбуза, за да правят сделки с готвача за остатъците от мас и сланина, разни безделници и най-накрая най-важните — комисионерите от пансионите, които трябваше да хванат своите клиенти. Нищо не е в състояние да надмине любезните обноски на тези хора и влечението, което изпитват към моряка, който се завръща от далечно плаване и има много пари. Двама или трима ме хванаха за ръката, правеха се, че ме познават много добре, бяха съвсем сигурни, че съм живял в техния пансион преди да замина, радваха се, че съм се върнал жив и здрав, даваха ми визитните си картички, имаха готова ръчна количка на кея за багажа ми, щяха да

ми помогнат да си сваля сандъка на брега, да донесат бутилка грог на борда, ако не исках да сляза веднага, и други неща от този род.

Наистина, едва можахме да се отървем от тях, за да се качим на мачтите и скатаем ветрилата. За стотен път скатавахме ветрило след ветрило, след хубаво време и бури, но този бе последният ни път заедно. После слязохме, взехме швартовото въже, застанахме на рудана и с припев, който разбуди половината Норд Енд и отекна сред пристанищните сгради, притеглихме кораба към кея. Градските камбани тъкмо биеха, когато метнахме последната намотка, екипажът бе освободен и след още пет минути на добрия кораб „Алърт“ не остана и помен от човек, с изключение на стария корабен пазач, който бе дошъл от счетоводната кантора да го наглежда.

---

[1] Плитчини източно от нос Код. — Б.пр. ↑

[2] Малък остров близо до южния бряг на Род Айленд. — Б.пр. ↑

[3] „Моряшкият дом“ — благотворително заведение в Бостън, предназначено за религиозно възпитание на моряците. — Б.пр. ↑

[4] Става дума за оптически (семафорен) телеграф. — Б.пр. ↑

[5] „Крал Хенри IV“, Шекспир. — Б.пр. ↑

СЛЕД ДВАДЕСЕТ И ЧЕТИРИ ГОДИНИ

Беше през зимата на 1835 — 1836 г., когато корабът „Алърт“, продължавайки да търси кожи по далечния и почти непознат бряг на Калифорния, навлезе в огромната самота на залива на Сан Франциско. Всичко наоколо бе потънало в спокойствието на природата. Един руски кораб стоеше на котва там, ала през целия ни престой нито дойде, нито отплава някое ветрило. Търгувахме с отдалечени манастири, които изпращаха кожата си с индиански гемии. Котвената ни стоянка се намираше между малък остров, носещ името Йерба Буена, и каменист плаж в малък ръкав или по-скоро заливче със същото име, образувано от два малки носа, издадени напред. Отвъд, западно от мястото за приставане, се простираха пусти пясъчни възвишения, по които се виждаше оскъдна тревица и няколко дървета, а още по-нататък възвишенията ставаха по-високи, със стръмни и безлесни склонове, нарязани от дъждовете. На около пет-шест мили от мястото ни за приставане, от дясната страна, имаше потънало в руини укрепление, а на около три-четири мили вляво се намираше манастирът „Долорес“, и той като укреплението потънал в развалини, почти безлюден — само с неколцина индианци и малкото им добитък. Оттам нататък, докдето стигаше поглед, нямаше никакво друго човешко жилище освен бараката от груби дъски, която един предприемчив янки, изпреварил с години времето си, бе издигнал на възвишението зад мястото ни за приставане, за да води съвсем скромна търговия на дребно между корабите, събиращи кожи, и индианците. Огромни пластове мъгла се носеха откъм Северния Тихи океан, промъкваха се през входа на залива и го обгръщаха целия, а когато се разнесяха, пред погледите ни се откриваха няколко гористи островчета, пясъчните хълмове на запад, тревистите и обрасли с дървета склонове на изток и огромната повърхност на залива на юг, където разправяха, че се намирали манастирите „Санта Клара“ и „Сан Хосе“, и още по-дълги водни пространства на север и североизток с множество по-малки заливи, в които големи реки изливаха водите си. По тези заливи

и реки нямаше никакви селища, а малкото стопанства и манастири се намираха на големи разстояния едни от други. Не само в съседство с мястото, където бяхме приставали, но и цялата област край големия залив беше пълна пустош. По цялото калифорнийско крайбрежие нямаше ни един фар, сигнална светлина или буй, а картите бяха съставени по стари и неуточнени изследвания на английски, руски и мексикански пътешественици. Хищни и прелетни птици се спускаха и гмуркаха край нас, диви зверове бродеха из дъбовите гори, а когато с отлива бавно отплавахме от пристанището, стада елени дойдоха до самия бряг от северната страна на залива, втренчени в почуда в необичайната гледка.

В събота вечерта на тринадесети август 1859 година прекрасният параход „Голдън гейт“^[1], оживен от тълпата пътници и озаряващ морето на мили наоколо с блясъка на червените си, зелени и бели светлини, искрящ с осветените си салони и каюти, се приближи към входа на пристанището на Сан Франциско, по пътя си от Панамския провлак, и се насочи към това голямо средище на международна търговия. На мили навътре в морето, по пустинните скали на Фаралонес, блестяха мощните лъчи на един от най-скъпо струващите и полезни фарове в света. С навлизането си през Златните врата друг фар срещна погледите ни и в ясната лунна светлина на непрекъснатото калифорнийско лято ние видяхме голямо укрепление вдясно от нас, което бранеше тесния вход, а точно пред него се изправя малкото островче Алкатраз — цялото превърнато в крепост. Завихме покрай носа към старото място за приставане на кожарските кораби и там, върху пясъчните възвишения и долини, проточил се от бреговата ивица до подножията на големите планини и от старото укрепление до манастира, се простираше трептящ целият в светлините на улиците и къщите си град от сто хиляди жители. Часовниците биеха среднощния час от кулите му, но градът се оживи от салюта на оръдията ни, които възвестиха новината, че двуседмичният параход бе пристигнал с пощата и пътници от атлантическия бряг. Клипери от най-голям тонаж стояха привързани към кейовете или на котва по течението, а просторни параходи, огромни и представителни като тези по Хъдсън и Мисисипи, същински грамади от ослепителна светлина, чакаха да разтоварим пощата си и да потеглят навътре из залива, отбивайки се в Банища^[2] и военноморската база на Съединените щати, а след това

нагоре по големите притоци — Сакраменто, Сан Хоакин и река Федър — до далечните вътрешни градове Сакраменто, Стоктън и Меризвил.

Пристанището, в което влязохме, и улиците край него бяха гъсто изпълнени с пощенски коли и ръчни колички за вдигане на багажа, карети и файтони за пътниците и с гъмжило от хора — някои търсеха познатите си сред стотиците пътници, други бяха кореспонденти на вестници, а още по-голямо бе множеството на тези които жадуваха за вестници и устни новини от големия атлантически и европейски свят. Пробих си път сред тази тълпа и тръгнах по дългите, добре павирани и добре осветени улици, оживени като сред бял ден, и между един и два часа сутринта се намерих в удобно легло в просторната стая на хотел „Ориентал“, който бе разположен, доколкото можах да проуча, върху засипаното заливче недалеч от мястото, където изкарвахме на брега лодките на „Алърт“.

Неделя, 14 август. Когато се събудих сутринта, видях през прозореца си целия Сан Франциско с неговите магазини, кули и църковни звънарни; съдебни сгради, театри и болници; ежедневници, многобройни учени специалисти; крепости и фарове, кейове и пристанищни сгради, клипери от по хиляда тона — може би повече, отколкото имаше в Лондон или Ливърпул през същия ден; Сан Франциско — една от столиците на Американската република и единственото търговско средище на един нов свят — събудилия се Тихи океан. Над залива на изток съзрях красив град върху плодородните, гористи брегове на Контра Коста; големи и малки, товарни и пътнически кораби, фериботи изпълваха голямото пристанище и неговите притоци, чертаещи ивици от дим на хоризонта. Когато видях всички тези неща и си помислих за това, което някога бях видял тук с очите на моряка от „Алърт“, и за това, което ме заобикаляше сега, едва можах да запазя досега си с действителността или истинността на всичко това — сякаш се бях преселил в нереални светове.

Не можех да се оплача, че нямаше църкви. Католиците си имат архиепископ, катедрала и пет-шест по-малки църкви — френски, немски, испански и английски, епископалната църква^[3] има епископ, катедрала и три други църкви; методистите и пресвитерианците също имат по три-четири църкви, а има и конгрегационалисти, баптисти, една унитариянска и още няколко други секти.

На път за църквата се видях с двама мои състуденти от Харвард — единият адвокат, а другият учител — и се уговорихме за бъдеща среща. Малко по-нататък се срещнах с още един възпитаник на Харвард — прекрасен учен и много духовит и остроумен човек, пълен с добродушен хумор, който ме покани на закуска във френския ресторант — бил ерген и в неделя ставал късно. Помолих го да ми покаже пътя за църквата на епископ Кип. Той се озадачи малко, посмути се и призна, че в някои области на познанието не бил така вещ, както в други, но в отчаяните си догадки посочи към една дървена сграда в края на улицата, която всеки би могъл да види, че не е това, което търся — оказа се, че е молитвен дом на баптисти-негри.

Молещите се в епископалната църква бяха същите, каквито би могъл да видиш в Ню Йорк, Филадельфия или Бостън. Несъмнено еднаквостта на службата ме накара да се почувствувам веднага у дома си, но и хората бяха същите — почти всички от англосаксонски произход, макар и от най-различни части на Щатите. На главните пейки отпред се виждаха най-модни френски шапки, а солидни бизнесмени седяха зад тях. Музиката не беше много добра, ала проповедта бе поучителна и църквата — пълна.

Открих, че в протестантските църкви няма служби следобед. В неделя има две служби — в 11 ч. сутринта и след мръкване. Следобедите се прекарват в домовете или на гости у приятели, или пък в преподаване в неделните училища, както и в други човеколюбиви и обществени задължения.

В едно от фойетата на хотела забелязах човек на около шестдесет години, с бинтовани крака, който си почиваше в едно кресло и към когото някой се обърна с името Лийз. Лийз! Това сигурно бе същият онзи човек, който бе пресякъл страната от Кентъки до Монтерей, докато бяхме там с „Пилигрим“ през 1835 година, и който се качи после като пътник на „Алърт“, където имаше обичай да стреля с карабината си по бутилки, окачени на брамлиселните нокове на реите. Помня, че се ожени за красивата доня Росалия Валехо, сестрата на дон Гуадалупе. Същото продълговато лице и светлочервеникава коса. Преместих стола си към него и го заговорих, както е общоприето в Калифорния. Да, той бил същият мистър Лийз, а когато назовах името си, той веднага заяви, че ме помни, и заговори за книгата ми. Разбрах, че почти всеки — бих могъл да кажа всеки американец в

Калифорния — я беше чел, защото когато Калифорния „избухна“, както е изразът, през 1848 година и толкова англосаксонци се втурнаха натам, нямаше друга книга за Калифорния освен моята. Много от старите заселници от крайбрежието, като прочели книгата, си спомнили за „Пилигрим“ и „Алърт“. Казваха също, че си спомнят и за мен. А може би наистина са ме запомнили, защото необичайността на това, колежанин да дойде като прост моряк на кораб, бе привлякло повече внимание, отколкото на времето съзнавах.

Късно следобед, тъй като в католическите църкви имаше вечерня, отидох в църквата Нотр Дам де Виктуар. Богомолците бяха французи и свещеникът чете проповедта на френски. Музиката бе превъзходна — подбрана с много вкус, тя караше човек да си мисли, че се намира в някоя парижка катедрала. Посетих и еврейската синагога. Евреите тук са заможни и влиятелно съсловие. Китайците също са многобройни и вършат голяма част от общата работа и малко дребна търговийка, но имат и някои доста богати търговски къщи.

Общо взето, в града преобладава европейският начин на живот — френска кухня, лек обяд в дванадесет часа и обилна вечеря в края на деня, с кафе след ядене. До голяма степен по европейски се прекарва и неделният ден. Вижда се, че към всичко това емигрантите от Съединените щати и Великобритания са се нагодили. Във френските ресторанти ми поднесоха ястия и вина също така разкошни и хубави, като тези в Париж, макар че аз не съм кой знае колко вещ в тези неща. Но аз притежавах средство за възбуждане на апетита, за което моите сътрапезници не подозираха — спомена за вечерите в кубрика, тук, преди двадесет и четири години.

17-и август. Обичаите в Калифорния са много свободни и всеки, който знае за книгата ми, ме заговаря. Вестниците са разгласили, че е пристигнал най-старият ветеран. Едва мога да изляза, без да срещна или да се запозная с някого. Вече съм поканен да изнеса годишната реч пред Пионерното дружество по случай основаването на Сан Франциско. Всеки може да стане член на това дружество, ако е дошъл в Калифорния преди 1835 година. Каква съвременност! Говоря им за времето, когато бараката на Ричардсън от 1835 година — не кирпичената му къща през 1836 година — бе единственото човешко жилище между манастира и укреплението и когато огромният залив с всичките му притоци и ръкави бе пълна пустош — а при все това съм

само малко над четиридесетгодишна възраст. Показват ми мястото, където се намирал кирпичената къща на Ричардсън, и ми разказват, че първият съд и първият градски съвет заседавали там, че там била изпълнена първата протестантска служба и бил проведен първият голям процес на Комисията за нравствеността. Познавачи на старини ме водят по кейовете (а ги познават само от десет-дванадесет години), за да ми посочат двата носа, сега известни като Кларкс и Ринкън, които някога образуваха малкото заливче Йерба Буена, където си изкарвахме лодките на брега — сега напълно засипано и застроено. Островът, който наричахме Гористия и на чийто бряг през студените декемврийски нощи бяхме зъзнали в гемията, когато събирахме дърва за цялата година, сега бе напълно изсечен, а голите скали на Алкатраз Айлънд са превърнати в истинска крепост. Гледах града откъм морето и морето откъм островите и града, ала не можах да видя нищо, което да напомня за отминалите времена, с изключение на вековния манастир, потъналото в развалини укрепление и големите водни пространства отвсякъде.

Днес наех калифорнийски кон, както на времето, и с препускане отидох до укреплението. Стените си стояха с малки изменения, както и преди, но бяха приютили малък гарнизон от американски войници. От това място се откриваше прекрасна гледка — от там видях голям клипер да влиза през Вратите, опънал всичките си ветрила. Отидох и до форта, който сега бе почти завършен и се намира на южния бряг на Вратите, за да го разгледам. За построяването му са хвърлили много средства и е изграден по последен модел.

През една друга сутрин яздих до манастира „Долорес“. Той има причудливо самотен вид, което се усилва от все по-бързото настъпване на новото. Старите му звънарни още разнасят нестройния си звън и вътре се чете литургия, а около него израстват леки и прекрасни съвременни постройки.

При една от разходките си по кейовете видях купчина изсушени кожи да лежат на палубата на един кораб. Тази гледка ме върна осезателно към миналото, за което вече и аз не знаех истина ли е било. Застинах, потънал в размисли. Какво бяха тези кожи — какво ли не бяха! — за нас, за мен, един младеж, преди двадесет и четири години? Това бе нашият постоянен труд, главната ни цел, почти непрестанната ни мисъл. Те бяха ни довели тук, те бяха ни държали тук и само с тях

можехме да се спасим от крайбрежието и да се върнем в родината и цивилизования живот. Да, не се боях, че някой може да ме види, щях да грабна една, да я метна на главата си, да тръгна с нея и да я хвърля на земята със стария номер — още незабравено изкуство. Как извикваха тези кожи в главата ми месеците на обработването им в Сан Диего, годината и повече работа на плажа и в прибоя и тъпкането в кораба за обратното пътуване! Потънах във видения на Сан Диего, Сан Педро — с така стръмния му хълм, по който качвахме стоките, и така острите му камъни под босите ни крака — и скалите на Сан Хуан! Всичко това също вече го няма. Цялата търговия с кожи е нещо отминало, а сегашните жители на Калифорния си я спомнят само като някаква смътна легенда. Златните залежи^[4] погълнаха всички, които се занимаваха със събирането и обработването на кожи; нарасналото население е сложило край на огромните стада добитък и сега нито един кораб не се занимава с — щях да кажа милата — мръсната, някога омразна работа по събиране на кожи из крайбрежието, а плажът на Сан Диего е пуст и кожарските складове са изчезнали. Срецнах един гражданин с почтен вид на кея и го запитах как върви търговията с кожи. „О — каза той, — съвсем слабо, и то само тук. Малкото кожи, които носят, се поставят под навеси през зимата или се оставят на открито по кея през лятото и оттам ги товарят на корабите. Те са само част от другите товари.“ В момента наистина бях обзет от твърде силни чувства, за да изразя пред него причината за моя интерес към тази тема, и само добавих: „Значи старата дейност по събиране на кожи нагоре-надолу по крайбрежието и обработването им вече я няма?“ — „О, да, сър — отвърна той, — времето на «Пилигрим», «Алърт» и «Калифорния», за които четем в книгите, отдавна е минало.“

Събота, 20 август. Параходът „Сенатор“ пътува редовно по крайбрежието между Сан Франциско и Сан Диего, като спира в междинните пристанища. Това ми дава възможност да посетя отново старите места. Параходът отплава днес и аз се намирам на борда му. Провираме се между огромните клипери на котва в пристанището и покрай Алкатраз Айлънд, фара и през Златните врата, а след това вземаме курс на юг — всичко става за два-три часа, а под ветрилата на „Алърт“ при идващ насрещен прилив, променливи ветрове и бързи

течения, с които трябваше да се справяме, това бе ни отнело цели два дни.

Сред пътниците забелязах възрастен господин: слаб, със светлочервеникава коса и лице, което ми се видя познато. Той свали ръкавиците си и откри сбръчканата си ръка. Това трябва да е той! Приблжих се към него и казах: „Капитан Уилсън, ако не се лъжа?“ Да, това бе неговото име. „Познавам Ви, сър, от времето, когато командувахте «Аякучо» по това крайбрежие през 1835 — 1836, от отминалите години на кожарското гемиджийство.“ При тези думи той се оживи, веднага полетяха въпроси от двете страни и ние потънахме в разговори за „Пилигрим“ и „Алърт“, „Аякучо“ и „Лориот“, „Калифорния“ и „Лагода“. Разбрах, че е бил твърде поласкан от похвалата, която бях изразил в книгата си за моряшкото му изкуство, особено за вкарването на „Пилигрим“ до стоянката му в пристанището на Сан Диего. Съпругата му доня Рамона бе сега майка на голямо семейство и Уилсън ме увери, че ако ги посетя в стопанството му близо до Сан Луис Обиспо, ще се убедя, че тя е все още така хубава и много ще ми се зарадва. Как само се разхождахме по палубата час след час, връщайки се към старите времена — към корабите, капитаните, екипажите, търговците по брега, дамите, манастирите, югоизточните бури! Наистина, как можехме да се спрем? Той бе продал „Аякучо“ в Чили (взели го за военен кораб) и се бе отказал от морето — от години се занимавал само със стопанството си. (От други научих, че той бе станал един от най-богатите и уважавани фермери в щата и стопанството му заслужавало да се види.) Томпсън, каза той, не беше по душа моряк и през цялото време се подсмиваше на неговото фиаско в Сан Диего. Фоукън според него бе истински моряк и навигатор. Не знаеше какво е станало с Джордж Марш, освен че го е оставил в Каляо, нито можа да си спомни нещо за красавеца Бил Джаксън или пък за капитан Най от „Лориот“. Разказах му всичко, което тогава знаех за корабите, капитаните и екипажите. Разбрах, че той познаваше много добре разказа ми и се нуждаеше от съвсем малко обяснения. Старият сеньор Нориего от Санта Барбара, ми каза той, бил починал, както и дон Карлос и дон Сантяго, ала съм можел да намеря сега децата им — вече хора на средна възраст. Доня Ангустия се била прочула от моите похвали за красотата и танците ѝ и от нея би трябвало да очаквам кралско посрещане. Тя останала вдовица, но се

омъжила повторно и имала дъщеря, красива като нея. Наследниците на Норието взели наследственото име де ла Гера, тъй като произхождали от благороднически род от стара Испания, а младежът Пабло, който пътуваше като пътник на „Алърт“, сега бил дон Пабло де ла Гера — сенатор в щатската законодателна комисия за графството Санта Барбара.

На минаване си показвахме и познатите места по крайбрежието — Санта Крус, Сан Луис Обиспо, нос Аньо Нуево, входа към залива на Монтерей, който за мое разочарование не посетихме. Не, Монтерей, най-красивият град по брега, столица на страната и седалище на митницата, не бе облагодетелствуван от големите промени, бе останал извън търговията и пътищата към мините и големите реки и не заслужаваше да се спира там. Покрай нос Кънсепшън минахме през нощта. Дружелюбна светлина огряваше вълните откъм високия му фар. Нос Кънсепшън! Това име бе достатъчно да ме върне към всичките ми преживелици и страхове от бури, залети палуби, отнесени марсове и мъките на бреговата служба през зимата. Но капитан Уилсън ми каза, че климатът се бил променил — югоизточните бури не били вече проклятието на брега както преди, и че сега корабите хвърляли котва пред Санта Барбара и Сан Педро през цялата година. Бих си помислил, че той говори така, защото отдавна прекарва зимите в стопанството си, а не на „Аякучо“, но и други ми казаха същото.

След нос Кънсепшън пред нас започнаха да се откриват островите, които заедно със сушата образуват канала на Санта Барбара. Ето ги — Санта Крус и Санта Роза и красивият нос Санта Буенавентура, а по-нататък се вижда Санта Барбара сред равнината и амфитеатрално разположените възвишения и далечни планини. Старият бял манастир и едноетажните кирпичени къщурки са си на място, тук-таме някоя двуетажна дървена постройка се е появила по-късно. Сякаш градчето малко се е изменило — сред същото спокойствие под златистата слънчева светлина и разкошен климат, свило се между хълмовете, а пред него, извикващ спомените по-силно от всичко друго, гърми и се блъска в плажа същият величав прибой на великия Тихи океан, точно както в оня прекрасен ден, когато „Пилигрим“ след петмесечно пътуване хвърли уморените си котви тук; същият яркосин океан и вълните, търкалящи се все така с еднообразния си тъжен рев, както когато изкарахме лодката си на брега

за пръв път, яздейки по вълните заедно с викащите хавайци, а трите малки кожарски кораба бяха хвърлили котва в откритата част на залива. Ала сега нашият кораб е единствен тук, и то лишен от романтика, от ветрила, рангоут — едно движено от мотор корито!

Слязохме на брега в прибоя, както едно време, ала той не беше достатъчно висок, за да ни развълнува. Може би защото се бях превърнал в пътник и не трябваше да скачам през борда и да изтеглям за планшира лодката нагоре.

Дон Пуебло де ла Гера ме прие извънредно любезно в старата къща на дон Нориего, където бях наблюдавал веселата сватба на нашия агент мистър Робинсън с доня Анита и танците на дон Хуан Бандини и доня Ангустиа. Прекарах деня със семейството му и в разходки из града. После вечеряхме както някога с гарнитурите от фрихолес, местни маслини и грозде и местни вина. Когато му дойде времето, изказах почитанията си към доня Ангустиа и въпреки това, което ми бе казал Уилсън, едва можех да повярвам, че след двадесет и четири години тя си е останала все същата очарователна жена. Тя ми благодари за любезните и, както ги нарече, твърде преувеличени похвали, които ѝ бях отправил, а дъщеря ѝ ми каза, че всички минаващи през Санта Барбара отивали да видят майка ѝ и че тя самата никога не била очаквала, че един ден ще я смятат за такава красавица.

Мистър Алфред Робинсън, нашият агент през 1835 — 1836 г., беше тук с част от семейството си. Не знаех как ще ме приеме, спомняйки си какво бях писал за него по времето, когато съвсем малко предполагах, че светът ще го чете, ала в държането му нямаше и следа от обида, а само сърдечност.

Хората от областта са се насочили към отглеждане на овце, винарство и отглеждане на маслини дотолкова, доколкото да не оставят градчето да тръгне назад.

Ала вечерта напредва и нашият кораб ще отплава тази нощ. Отказвам кон или карета и тръгвам надолу не без желание да пристигна малко по-рано на брега, за да се разходя по плажа, да се вирам към островите и носовете и да наблюдавам ревящите, блъскащи се вълни. Колко облагородяващо е въздействието на времето! То ни докосва чрез чувствата. Изпитвах мъка по нещо отминало, което е било обичано и скъпо — лодките, канаките, кожата,

старите ми другари от кораба! Те изпъкваха, а някъде встрани неясен оставаше споменът за изнурителния труд.

На следната сутрин се намерихме на котва в залива на Сан Педро. Ето го мястото, което така бяхме намразили. Макар че се намирахме близко до брега, едва можах да разпозная възвишението, по което търкаляхме, влачехме, тикахме и носехме нагоре тежките товари, а надолу хвърляхме кожите, за да ги отнесем после боси по камъните до лодката. При устието бе изграден пристан и корабите разтоварваха и товареха стоките си от вълнолома или кея, на спокойствие и безопасност от югоизточните ветрове. Старото място за приставане не се използваше вече. Един влекач дойде да вземе пътниците от парахода и да ги заведе до пристана, защото търговията в Лос Анджелис е вече твърде оживена. Помолих капитана да бъда свален отделно в една малка лодка на старото място под хълма. Освободих лодката и тръгнах сам по пътя нагоре. В същност едва го открих, защото от занемареността и времето почти не бяха останали следи по стръмния път, който от кожарските кораби бяха прокарали до върха. Скалата, от която хвърляхме кожите и където прекарвах нощите да ги пазя, намерих по-лесно. Населението се бе удвоило, т.е. на хълма сега имаше две къщи вместо една. Застанах на ръба и се загледах към откритата част на залива, към острова Санта Каталина и по-наблизо, към тъжния Остров на мъртвеца с болезнения спомен, свързан с него, и си представих „Пилигрим“ на котва в залива. Ала влекачът ще се връща вече към парахода ни и аз трябва да се пробудя и да тръгна. Отидох по брега до новия пристан и там видях два-три склада и други постройки, образуващи малка база, а, както разбрах, всеки ден между пристанището и Пуебло пътувал дилижанс. Успях да си намеря място на покрива на дилижанса, който теглеха шест почти съвсем диви калифорнийски коня. Преди да потеглим, до главата на всеки кон бе застанал по един човек и когато водачът хвана юздите и даде заповед, пуснаха всички коне изведнъж и те се понесоха, едва докосвайки земята.

Пуебло де лос Анхелес (или Лос Анджелис) бе станал голям и преуспяващ град с около двадесет хиляди жители, с тухлени тротоари и къщи от каменни блокове. Тримата големи търговци, които познавах от времето, когато събирахме по тези места кожи с „Пилигрим“ и „Алърт“, са все още между първите в града. Вечерях с единия от тях,

вече много възрастен човек. Срегнах се и с дон Хуан Бандини, за когото бях писал доста в книгата си. Той, както и всички останали в града, ме посрещна извънредно любезно. Съпругата на дон Хуан, която бе съвсем младо момиче, когато ние сновяхме по крайбрежието — доня Рефухио, бе все още така красива. Още един пример за запазващото въздействие на калифорнийския климат. Тук беше и Хенри Мелъс, който на времето тръгна заедно с нас пред мачтата на „Пилигрим“, а после остави брига, за да стане секретар на агента на брега. Обядвах у него, а следобед той ме заведе да видя лозята — главния поминък в този район. Пуебло обещава да стане център на една от най-производителните винарски области в света. Грозде тук има в изобилие, а видях също и много смокини, маслини, праскови, круши и дини. Климатът е подходящ за отглеждането на тези плодове, но е твърде горещ и сух за житните растения.

На свечеряване тръгнах обратно с дилижанса и стигнахме рекичката преди да падне мрак.

Движейки се близо до брега, двамата с Уилсън разпознахме или си помислихме, че е това, грубоватия бял манастир „Сан Хуан Капистрано“ и скалата до него, от която се бях спускал с въжета, за да прибера няколко кожи — безразсъдна младост, улавяща се за всяка възможност, която предлага приключения.

От високия нос до Сан Диего — нос Лома — ни посрещна приветливата светлина на един фар. Бе ранна утрин, когато завихме и пред нас се откри малкото пристанище на Сан Диего с ниския пясъчен риф, спускащ се далеч навътре в морето, и плитчините, където „Алърт“ заседна при обратното си тръгване. Същите си бяха и ниските хълмове без дървета и почти без храсти, тихият малък плаж. Ала главното — кожарските складове — очите ми търсеха напразно. Те всички бяха изчезнали, без да оставят и едричка следа подир себе си.

Исках да остана сам и затова се отделих от другите пътници. Бродех по брега, предаден на спомените и чувствата си. А те бяха изпълнени единствено с тъга. Виждах големите кораби на котва в течението — „Алърт“, „Калифорния“, „Роза“ с нейните италианци, после красивия „Аякучо“ — любимия ми кораб; бедния, стар и скъп „Пилигрим“ — дом на мъки и отчаяние; лодките, сновящи напред-назад, моряците, големите складове за кожи с групите от работници и пръснатите навсякъде канаки. Всички, всички си бяха отишли! Нито

следа не бе останала да бележи мястото поне на един от складовете. Фурната също я нямаше. Потърсих мястото ѝ там, където трябваше да бъде, и намерих няколко парчета от тухли. Само аз ли бях останал и колко странно бе присъствието ми тук! Къде бяха всички други — бедни канаки и моряци, утайките на обществото, поставените извън закона и плажните хиени на Тихия океан? Без съмнение почти всички те бяха мъртви, ала как бяха умрели и къде? В болници, по маларийни брегове, в леговищата на порока или падайки от мачтите?

Безгрижните юнги сега са загубели моряци на средна възраст, ако вълните, скалите, треската и, още по-смъртоносните врагове, които нападат моряка на сушата, са ги пощадили, а тогавашните мъже са се прегърбили и земята или морето са ги погълнали.

Дори и животните бяха изчезнали — колонията от кучета, птичите стада, работливите коне. Само койотите все още лаят из горите, защото те не принадлежат на човека и не са подвластни на неговата тленност.

Изкачих се бавно по хълма, като пробирах пътя си сред малкото храсти, защото пътеката отдавна бе обрасла с трева, и седнах там, където сядахме да си починем с товарите си от дърва и да търсим с поглед корабите, които можеха да се покажат откъм наветрената страна.

Сан Диего не бе претърпял никаква промяна. Той си е все още, както Санта Барбара, мексикански град. Четирите лични къщи на семействата Бандини, Естудильо, Аргюело и Пико са си личните къщи и сега, ала всички тези господа ги няма. Едрият търговец Фич е отдавна починал; Том Райтингтън, който държеше бакалница, паднал веднъж от коня си пьян и бил намерен полуизяден от койотите. Трудно ми бе да намеря някого от старите познати. Влязох в една едноетажна кирпичена къща, обитавана някога от почтено семейство от по-ниското съсловие на име Мучадо, и запитах дали е останал някой от тях, когато една жена на средна възраст, запазила живия поглед в очите си, ме позна. Била чула, че съм пристигнал с парахода, и ми каза, че се била омъжила за стар мой другар от кораба — Джек Стюарт, който на следващото пътуване се качил като втори помощник, но после оставил кораба и се задомил и заживял тук. Искал много да ме види. След няколко минути той дойде и искреното удоволствие, че ме вижда, бе извънредно затрогващо. Поговорихме си за миналото, поразпитах го

как живее. С радост разбрах, че е станал въздържател и работите му вървели добре. Намерих също и доня Томаса Пико и говорих с нея. Тя единствена бе останала от старата аристокрация в градчето.

Трябва да завърша пътуването си по стъпките на спомените, така че вземам един кон и препускам до стария манастир, където бяхме ходили с Бен Стимсън през първата ни отпуска. Всичко е потънало в развалини. Сградите са необитавани и разрушени, а в големите градини сега растат само диви кактуси, върби и няколко маслинови дървета. Връщам се обратно и се сбогувам с малкото, което познах, и с неколцината, които ме познаха, за да стигна парахода, преди да е отплавал. Последен поглед — да, този път завинаги — към плажа, хълмовете, ниския нос, далечния град, когато заобикаляме нос Лома и първите лъчи на фара изникват срещу залязващото слънце.

Петък вечер, 26 август. Влязохме през Златните врата, минахме покрай фаровете и укрепленията, покрай клиперите, стоящи на котва, и се завърнахме в пристанището си, където големият град върху високите си възвишения блесна пред очите ни.

Колко чудновата и пълна със събития е кратката история на този прекрасен град — Сан Франциско! През 1835 година тук имаше само една дървена барачка. През 1836 година — една кирпичена къщурка на същото място. През 1847 се събира население от четиристотин и петдесет души, които си уреждат градско управление. След това настъпва *auri sacra fames*^[5] — събирането на много от най-лошите духове на християнския свят, с внезапното раждане на цял град от брезент и дъски, напълно унищожаван от пожари пет пъти в продължение на осемнадесет месеца, но отново построяван още толкова пъти, докато най-сетне се е превърнал в як град от камък и тухли, с почти стохилядно население и всички придобивки на богатството и културата. Сега (през 1859 година) той е най-спокойният и добре управляван град от тази големина в Съединените щати.

Престоят ми в Калифорния бе прекъснат от почти четиримесечно отсъствие, по време на което отплавах за Хавайските острови на борда на прекрасния бостънски клипер „Мастиф“. По време на пътуването той изгоря до водолинията и ние се спасихме с лодките, а после бяхме заведени от един приятелски английски барк в Хонолулу. Оттам, след почти тримесечно посещение из тази изключително очарователна група острови, се завърнах в Сан Франциско с един китоловен кораб.

Сутринта на 11 януари 1860 година преминах за осми път през Златните врата, по пътя си от прекрасния Тихи океан към света на Изтока — свят с три хиляди години по-стара цивилизация от тази, която оставях зад себе си. Когато върховете на Коуст Рейндж избледняха и потънаха зад синия хоризонт, аз казах последно сбогом на този бряг, който завинаги ще остане неизказано привлекателен за мен.

Време е да се разделим, мои спътници. Ала много хора ме помолиха да дам известно описание на по-сетнешната история на съдовете и екипажите, с които съм ги запознал. По-долу ще се опитам да нахвърля тези описания, от уважение към проявения интерес, а не защото смятам, че моят разказ е предизвикал внимание, излизащо от рамките на разумната оценка.

По-малко от година след завръщането си на „Алърт“, когато след възстановяването на очите ми бях отново в университета, намерих един ден във вестника сред съобщенията за пристигналите предния ден кораби следното: „Бригът «Пилигрим», Фоукън, от Сан Диего, Калифорния“. След няколко часа бях на Ан Стрийт, запътил се за пансиона „Хакщат“, знаейки, че там ще отседнат Том Харис и останалите. Като влязох в приемната, чух, че ме викат по име, и видях група обгорели от слънцето, черни като катран мъже да се приближават към мен. Отначало бяха малко смутени от дрехите, в които никога не бяха ме виждали, а един от тях ме наричаше дори мистър Дейна, но аз бързо сложих край на това и ние се върнахме към старите си другарски отношения. Том Харис, когото бях накарал да обещае, че ще дойде да ме види, когато се разделяхме в Сан Диего, намерил план на Бостън, открил улицата и номера на бащината ми къща и като изучил разположението ѝ в града, бе определил курса си и сега го запаметяваше. Каза ми, че можел да отиде право вкъщи, без да се наложи да пита някого.

Като втори помощник на „Пилигрим“ Том бе спечелил немалко пари. Верен на решението си, той смяташе да се завърне в Англия и се интересуваше дали да занесе парите в родината си в злато или в банкноти — твърде важен въпрос, тъй като това бе през зловещата финансова 1837 година. Явно той бе премислил всичко добре, но все пак го заведох при един известен банкер, чийто съвет той последва и като отклони поканата ми да дойде да го запозная с приятелите си,

отпътува за Ню Йорк още същия следобед. Оттам щеше да отплава на следния ден за Ливърпул.

Сам не се бе отказал от отмъщение, но двамата с Джон Шведа се научили, че капитан Томпсън бил отплавал преди няколко месеца като капитан на кораб на път за Суматра и че възможността да го подведат под съдебна отговорност пропаднала. Сам по-късно загина с един бриг близо до бразилския бряг, заедно с целия екипаж. За Джон и останалите никога не можах да науча нещо повече. Юнгата от Марбълхед — Сам — тръгнал по лош път и макар че имал добри познати, не им дал възможност да му помогнат. Стариият дърводелец, финландецът, пред когото готвачът ни изпитваше такова страхопочитание, се разболял и починал в Санта Барбара, където бил погребан. Джим Хол от Кенебек, който тръгна с нас като моряк пред мачтата, а след това стана втори помощник на мястото на Фостър, се върна като старши помощник на „Пилигрим“. Оттогава насам го виждам често. Той успя в живота, както напълно заслужаваше. Командуваше някои от най-големите ни кораби и когато го видях за последен път, заминаваше за тихоокеанския бряг на Южна Америка, за да поеме ръководството на линия от пощенски параходи. Бедния, нещастен Фостър видях на два пъти. Той дойде в кантората ми в Бостън, след като бях станал адвокат и книгата ми бе публикувана, и ми каза, че е станал старши помощник на голям кораб. Научил се, че в книгата ми имало някои неща, представящи го в неблагоприятна светлина, купил си я и щял да я прочете още същата вечер. Ако съм казал нещо невярно за него, щял да ми даде да се разбере, като ме срещне на Стейт Стрийт. Изгледах го от горе до долу и му казах: „Фостър, ти не беше никак страшен, когато те видях за последен път, и не вярвам, че и сега има с какво да ме уплашиш.“ Или и той бе на същото мнение, или бе сметнал, че съм казал достатъчно добри думи за него в книгата, но следващия (и последен) път, когато го срещнах, той се държа много любезно и дружелюбно.

Струва ми се, пропуснах да отбележа, че мистър Андрю Б. Амерзин — старши помощникът на „Пилигрим“, почтен, възпитан и сериозен човек — си бе имал неприятности с капитан Фоукън, който го намираше за отпуснат, бе го лишил от изпълнение на задълженията му и го бе върнал обратно с нас на „Алърт“. Капитан Томпсън, вместо да му даде място на помощник без задължения, го изпрати в тясната

средна палуба, където от кожата почти не бе останало място, и го принуди да живее там в продължение на цялото изнурително пътуване, през пасати и тропици и покрай нос Хорн, без нищо да прави; дори му бе забранено да говори с началството и бе принуден сам да си носи храната от камбуза в канче и бака, като моряк пред мачтата. Аз говорех с него доколкото имах възможност, но съдбата му бе окаяна и накърняваше чувствата му. След като пристигнахме, капитан Томпсън бе принуден да му изплати обезщетение за начина, по който се бе държал с него. Така се случи, че повече нищо не чух за този човек.

Хенри Мелъс, който бе работил в счетоводната кантора в Бостън и бе напуснал кубрика, когато бяхме по крайбрежието, за да стане помощник на агента и когото срещнах в Лос Анджелис през 1859 година, починал там преди няколко години, след като претърпял неуспехи в търговската си дейност. Бей Стимсън остави морето и го замени с реките и прериите. Настани се като търговец в Детройт и когато посетих този град през 1863 година, с радост видях, че е преуспяващ и уважаван човек и със същото широко, другарско сърце, както и преди.

С това свършва списъкът на първоначалния екипаж на „Пилигрим“, с изключение на неговия капитан — капитан Томпсън. След като фирмата не поднови договора с него, той замина на плаване до брега на Суматра за черен пипер. Един мой братовчед и съученик — мистър Чанинг — замина като чиновник по товара на същото пътуване, без да се посъветва с мен за капитана. Най-напред капитан Томпсън се спречкал с капитана на друг американски кораб. Бил обвинен в измама при вземането на пипера. А след това — и с местните хора, които го хванали, че е взел повече пипер при тегленето. Един следобед, когато слязъл на брега с лодката си, той бил заловен от туземците и те поискали да им подпише ордер за испанските долари, които имали да вземат, като го заплашили, че в противен случай ще го държат затворен на брега. На него никога не бе му липсвал кураж. Той заръчал на лодката да се върне на кораба без него и наредил да предадат на чиновника да не се подчинява на ничии други заповеди, освен на неговите. В продължение на няколко денонощия корабът му „Алсиоп“ стоял на котва под палещото слънце, под дъждовни облаци и гръмотевични бури, спускащи се от планините, да чака известие от него. Привечер на четвъртия или петия ден го видели, че вика лодката

от брега. Туземците, виждайки, че със сила не могат да го накарат да им даде парите, се побояли да го държат повече и го пуснали. Той скочил в лодката, накарал моряците да гребат колкото се може побързо, метнал се на борда с пламтящи като на тигър очи и лице, почервенияло от гняв, и заповядал да вдигнат котва, да поставят марселите и да заредят четирите оръдия — по две на всеки борд — с най-сатанински пълнеж, развърнал кораба, открил огън право срещу къщите и се отправил навътре в морето. След като възбудата му преминала, бил повален от главоболие, слабост и треска — смъртоносната брегова треска, прихваната от водата и нощната роса по брега и от разбунения му бяс. Заповядал корабът да държи курс към Пенанг^[6] и вече никога не видял палубата.

А скъпият стар „Пилигрим“! Той бе продаден, след като завърши пътуването си, на един търговец в Ню Хемпшир^[7], който го използвал за къси курсове, а след няколко години научих от вестниците, че бил напълно унищожен от пожар в морето, близо до брега на Северна Каролина.

Капитан Фоукън, който доведе „Алърт“ по бреговете на Калифорния и върна „Пилигрим“, прекара дълги години, командвайки кораби из индийските и китайските морета. Сега вече се е отказал от морето, но то все още е пред очите му — къщата му е разположена на един от най-красивите хълмове в околностите на Бостън. Имам удоволствието да го срещам често.

Мистър Ричард Браун от Марбълхед — нашият старши помощник на „Алърт“, командуваше много от най-хубавите ни кораби по търговските линии с Европа и бе всеобщ любимец. Преди няколко години, качвайки се на борда на кораба си от кея, паднал от дъската в трюма и се пребил. Не загина наистина на море, но поне си отиде като моряк — умря на борда на кораба си.

Третият помощник — мистър Хач, — племенник на един от собствениците, макар да бе още юноша на нашия кораб, замина като старши помощник на следващото пътуване и скоро се издигна до капитан на един от най-хубавите клипери в калифорнийската и индийската търговия, отговаряйки на днешните изисквания — човек с характер, трезв разсъдък и добро образование.

За другите моряци пред мачтата на „Алърт“ не знаех почти нищо. При едно посещение, заедно с група от дами и господа, на наш голям

линеен кораб бяхме придружавани по палубите от един курсант, който ни обясняваше различни неща по него. Един от групата се приближи към мен и ми каза, че някакъв стар матрос със свирка на врата, като ме видял, се обърнал към офицера: „На този няма нужда да му се обяснява за кораби.“ Намерих го и вглеждайки се в обгорялото му лице, покрито с брада, и малките присвити очи, оставящи само малка пролука към светлината — очи на човек, взирав се в стотици североизточни бури, изведнъж познах старото „Платно“ от „Алърт“ с всичките почетни отличия на боцман. Поговорихме надълго и широко за старите времена. Спомням си как се извърна, за да прикрие възмущението си, когато курсантът (вече почти мъж) не знаеше да отговори на дамите колко е дължината на фадъма и каза, че зависело от случая. Независимо от съвета и утехата, която бе дал на „Стружко“ в кърмовия отсек на „Алърт“, и историята за жена му, която изчезнала заедно с плетените столове, той сподели, че отново си опитал късмета с женитбата и си имал малка къщица точно зад портите на корабостроителницата.

Хари Бенет, морякът, който бе получил парализа и бе безсърдечно оставен на брега, когато „Алърт“ отплава, се прибрал с „Пилигрим“ и аз имах удоволствието да го посетя в Масачусетската обща болница. След като бе прекарал там около седмица, отидох да го видя и го запитах как е. „О! Първокласна работа, сър! Не те карат и пръста си да помръднеш и храната ти я носят на крака, сър!“ Това е то моряшкият рай: да не си мръднеш пръста и да ти носят храната на крака. Ала и този рай може да омръзне. Бенет се отегчи да стои затворен и без работа и скоро излезе от болницата. Отвори магазинче в края на един от мостовете, където можеше да изкарва някое и друго пени от продажбата на сладкиши и бира. С течение на времето магазинчето изчезна и аз не можах да науча нищо за последния му час, ако той бе ударил.

За юнгите, с които образувахме екипажа на малката лодка, знам по нещичко, с изключение само на един. Светлоокият ни, отракан кърмчия — Хари Мей или Хари Блъф, както го наричахме — с вечните си песни и шеги се плъзна по пътя на порока с бързина, която обикновените средства могат да постигнат. Нат — „Кофаджията“ — сериозен и трезв, остави морето и, ако не се лъжа, работи като

файтонджия в родния си град, макар че не съм имал щастието да го срещна, откакто „Алърт“ застана на мястото си на кея Норд Енд.

В една студена зимна вечер звънецът издрънча и разтревожена жена поиска да говори с мен. Бе майката на Джордж, Джордж Сомърби: „Вие го знаете, сър, той беше юнга на «Алърт», той все говори за Вас — сега умира в бедната ни къща.“ Отидох с нея и в малка стаичка с най-оскъдна мебелировка, върху дюшек на земята, отслабнал, със сивопепеляво лице, глух глас и угаснал поглед лежеше юнгата Джордж, който бе дошъл на борда като малко, будно момче на четиринадесет години и който в честен двубой си извоюва положение на кораба; върна се пораснал, добре сложен младеж, за да бъде подкрепа на овдовялата си майка. Там лежеше той, на не повече от деветнадесет години, разбит от всички пороци, които се изпречват пред моряка. Бе твърде късно, за да бъде спасен.

„Алърт“ направи още две пътувания до калифорнийското крайбрежие, както винаги успешни и без злополуки. През 1843 година бе продаден на един търговец от Ню Лъндън, който го използвал за китолов в Тихия океан. Там имал същия успех и пак носел печалба. Когато бях на Хавайските острови през 1860 година, ме запознах с един човек, който го командувал по време на две пътувания, и приятелите му ми казаха, че той се гордееел така с него, сякаш бил командувал фрегата.

Имам позволение да публикувам следното писмо от собственика на „Алърт“, в което се излага неговата по-сетнешна история и исторически край — заловен и изгорен от бунтовния „Алабама“^[8]:

Ню Лъндън, 17 март 1868

До г-н Ричард Х. Дейна

Уважаеми господине, щастлив съм да Ви уведомя, че получих любезното Ви писмо от 14 т.м., и да отговоря на въпросите Ви по повод добрия кораб „Алърт“. Закупих го от господата Брайънт и Стърджис през 1843 година за фирмата си „Уилямс и Хейвън“ за китолов, в която дейност той имаше успех до залавянето му от бунтовническия кораб „Алабама“ през септември 1862 г., и с това той завърши деветнадесетгодишния си път. За последен път той отплава от нашето пристанище на 30 август 1862 г. под

командуването на Едуин Чърч и бе заловен и изгорен на 9 септември — само десет дена след отплаването си около Азорските острови с тридесет варела кашалотова мас на борда и по време, когато лодките му са били спуснати, за да преследват китове.

„Алърт“ бе любимец на всички собственици, капитани и моряци, които бяха имали нещо общо с него, и бих могъл да добавя: почти всички, които чуеха името му, питаха дали това е корабът, с който е пътувал морякът, написал книгата „Две години в кубрика“. Ето защо чувствуваме без съмнение заедно с Вас известна печал по неговия край.

Моят съдружник — г-н Хейвън — ми изпрати една бележка днес следобед, в която пише, че току-що е намерил последния корабен дневник и ще изпрати довечера препис на последната записка в него. Ако има нещо съществено, ще Ви го изпратя, а ако имате някакви въпроси, с най-голямо желание ще се опитам да Ви отговоря.

С най-голямо уважение и искрено Ваш

Томас У. Уилямс

П. П. След написването на горното получих извадката от дневника и я прилагам:

ПОСЛЕДНАТА ЗАПИСКА В ДНЕВНИКА НА „АЛЪРТ“

9 септември, 1862 година

След като корабът се развърна срещу вятъра с обърната гротрея, ние застанахме на борд и бяхме привързани; тогава разбрахме, че сме военнопленници, а нашият кораб е трофей на федеративния параход „Алабама“. След това ни бе заповядано да предадем всички навигационни прибори и писма, притежавани от някои от нас. Предложена ни бе привилегията, както те я нарекоха,

да се присъединим към екипажа на парахода или да подпишем тържествено обещание, че няма да служим в армията или военноморските сили на Съединените щати. Благодарение на бога никой не прие първото от тези предложения. След това ни бе заповядано да си приготвим бързо личните вещи за слизане на брега, като през това време корабът се отдалечаваше от нас. Разрешиха ни четири лодки, с които да слезем на брега, и като натоварихме това, което успяхме да вземем в тях, ни заповядаха да гребем към брега — най-близката суша бе на около четиринадесет мили далеч. Достигнахме я благополучно и скоро след това видяхме кораба в пламъци.

Така се сложи край на хубавите ни изгледи за успех, унищожени от банда злодеи, които не заслужават никакво човешко отношение, докато продължават да поощряват така наречения си „особен ред“^[9], който сега разбива страната ни.

С чувство на удовлетворение си мисля, че нашият красив и обичан кораб след дълга и предана служба трябваше със своя край да премине във високите сфери на международните съдебни спорове като част от „Алабамските иски“^[10] и без да използваме преувеличени изрази, бихме могли да кажем, че загина за родината си.

Р. Х. Д.

Бостън, 6 май 1869

---

[1] „Златни врата“ — по името на входа към залива на Сан Франциско. — Б.пр. ↑

[2] Пристанищен град в Северозападна Калифорния. — Б.пр. ↑

[3] Протестантска църква, създадена в Америка (1607 г.) в съюз с англиканската църква. — Б.пр. ↑

[4] Става дума за калифорнийската златна треска през 1848 г. — Б.пр. ↑

[5] Святата жажда за злато (лат.). — Б.пр. ↑

[6] Малайското название на гр. Джорджтаун в северозападната част на п-в Малака. — Б.пр. ↑

[7] Ню Хемпшир — щат в североизточната част на САЩ. — Б.пр. ↑

[8] По време на Гражданската война един от крайцерите, чрез които Федерацията на южните щати се опитала да унищожи търговския флот на Севера. — Б.пр. ↑

[9] „Особен ред“ — така е било формулирано схващането за запазване на робството от страна на Южните щати. — Б.пр. ↑

[10] Искове на САЩ срещу Великобритания за щети, нанесени върху търговския им флот от финансирани от нея крайцери на Федерацията. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.